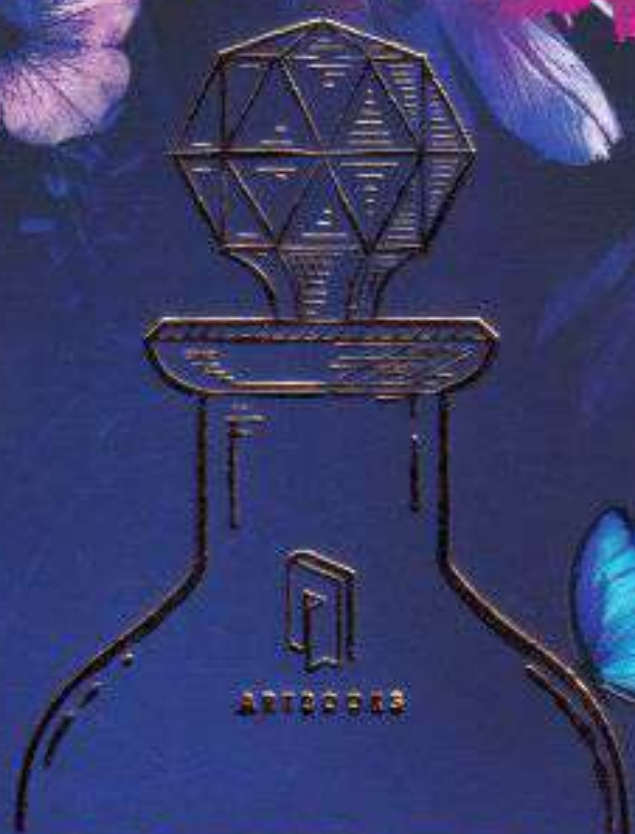

ЗНИКНЕННЯ АПТЕКАРКИ

САРА
ПЕННЕР

* * *

Моїм батькам

Клянусь і обіцяю перед Господом, творцем і творцем всього суцього...

Ніколи не вчити секретів та таїнств свого ремесла невдячних чи нерозумних...

Ніколи не розголошувати відкритих мені таємниць.

Ніколи не давати нікому отрути.

Бігти, як чуми, і зрікатися ганебних і згубних прийомів шарлатанів, знахарів та алхіміків.

Не тримати у своїй лаві зіпсованих чи поганої якості зілля.

Нехай Боже благословення буде зі мною, поки я дотримуюсь цих правил!

Старовинна клятва аптекаря

1. Неллі. 3 лютого 1791 року

Вона збиралася прийти на світанку - жінка, чий лист я тримала в руках і чийого імені поки не знала.

Не знала я скільки їй років, ні де вона живе. Я не знала, яке становище вона займає в суспільстві, не знала, які похмурі сні їй сняться, коли настає ніч.

Вона могла бути жертвою чи грішницею. Молодою дружиною або мстивою вдовою. Нянькою чи куртизанкою.

Але, хоч би скільки було від мене приховано, одне я розуміла: ця жінка точно знає, кого хоче позбавити життя.

Я підняла рожевий листок, освітлений згасаючим полум'ям єдиної свічки з очеретяним гнотом. Провела пальцями по чорнилу, що складалося в її слова, спробувала уявити, який розпач змусив цю жінку шукати когось на зразок мене. Не просто аптекаря, а вбивцю. Майстерного удавальника.

Вимога її була простою і прямою. «Для чоловіка моєї пані зі сніданком. На світанку 4 лютого». Мені одразу спала на думку середніх років служниця, яка виконує волю господині. І відточене останніми двома десятиліттями чуття

одразу підказало мені найпридатніший для такого випадку засіб: яйце, приправлене блювотним горіхом.

На приготування піде кілька хвилин; отрута була у мене під рукою. Але з причини, мені поки що незрозумілої, щось у цьому листі мене турбувало. Справа була не в тонкому деревному запаху пергаменту і не в тому, як трохи загинався вперед лівий нижній куточок, наче його колись обмочили сльозами. Ні, занепокоєння піднімалося в мені самій. Невизначне усвідомлення того, що з чимось не потрібно мати справи.

Але яке неписане застереження могло бути в одному аркуші пергаменту, покритому слідами пера? Жодного, запевняла я себе; у цьому листі немає ознаки. Тривожні думки мені просто навіює втому – вже пізно – і біль у суглобах, що не відпускає.

Я зайнялася своїм переплетеним у телячу шкіру журналом, що лежав переді мною на столі. Мій безцінний журнал був книгою життя і смерті, списком безлічі жінок, які отримували зілля тут, у похмурій аптекарській крамниці. На перших сторінках журналу чорнило було світле, його завдали легшою рукою, яка не знала горя і ворожості. Ті вицвілі записи зробила моя мати. Аптечна крамниця для жінок у третьому будинку на Малому провулку належала їй задовго до того, як стала моєю.

Часом я читала її записи – «23 березня 1767 року, місіс Р. Ренфорд, Деревій трава, 15 ін., тричі», – і слова навіювали спогади про неї: про те, як лягали їй ззаду на шию волосся, коли вона товкала маточкою стебла деревію, або про натягнуту, як папір, шкіру її рук, коли вона лущила насіння з квіткової головки. Але моя мати не ховала свою лаву за обманною стіною, вона не підсипала свої зілля в посуд з темним червоним вином. Їй не було потреби ховатися. Настоянки, які вона відпускала, були призначені лише на благо: заспокоїти запалені, ніжні місця на тілі молодої матері або принести місячну безплідну дружину. Так вона заповнювала сторінки свого журналу найсприятливішими рослинними зіллями. Вони ні в кого не викликали б підозр.

Звичайно, я на своїх сторінках теж писала про кропиву, іссопу і амаранту, але також і про зілля більш зловісних: беладонна, чемери це і миш'яку. Сліди чорнила в моєму журналі приховували зраду, муку... і похмурі таємниці. Таємниці про повний сил юнака, якого напередодні вінчання підвело серце, або про те, як міцний молодий батько раптом упав жертвою лихоманки. Мій журнал розкривав усе: справа була не в слабких серцях і не в лихоманках, зовсім ні, але в соку дурману та беладонні, доданих у вино та пироги хитрими жінками, чий імена плямили мій журнал.

О, якби тільки журнал відкривав і мою таємницю, то як усе це почалося! Тому що я відзначила на цих сторінках усіх жертв, окрім однієї. Фредерік. Різкі, чорні обриси його імені марали тільки моє похмуре серце, моє змучене черево.

Я дбайливо закрила журнал, тому що потреби в ньому мені сьогодні не було, і повернулася до листа. Що мене так стривожило? Я так і не могла відвести

погляду від краю пергаменту, ніби під ним щось повзало. І чим довше я сиділа за столом, тим сильніше у мене хворів живіт, тим більше тремтіли пальці. Дзвіночки воза вдалині, за стінами моєї аптеки, брязкали схожо на ланцюги на поясі констебля. Але я запевняла себе, що констеблі сьогодні не прийдуть, як не приходили останні два десятки років. Моя крамниця, як і мої отрути, були надто розумно замасковані. Ніхто не знайшов би цього місця; воно було приховано глибоко за стіною шафи наприкінці звивистого провулка в темних глибинах Лондона.

Я перевела погляд на вкриту сажею стіну, яку мені не вистачало ні рішучості, ні сил відскрестити дощенту. Побачила своє відображення у порожньому флаконі на полиці. В моїх очах, колись яскраво-зелених, як у матері, тепер майже не було життя. Щоки, колись пожвавлені рум'янцем, стали жовтими та запалими. Я виглядала примарою, набагато старшою за свій сорок один рік. Я почала дбайливо розтирати круглу кісточку на лівому зап'ясті, що розпухла від жару, як камінь, забутий у вогні. Біль у суглобах роками переповзав по моєму тілу; вона стала така болісна, що під час неспання не покидала мене ні на годину. Кожна отрута, яку я відпускала, приносила мені нову хвилю болю; іноді вечорами пальці так опухали і костеніли, що я була впевнена - шкіра ось-ось лусне і оголить те, що під нею.

Так позначилися на мені вбивства та таємниці. Через них я почала гнити зсередини, щось збиралося розірвати мене.

Повітря раптом стало затхлим, і під низькою стелею моєї таємної кімнати заклубився дим. Свічка майже догоріла, і незабаром краплі лаудануму огорнуть мене важким теплом. Давно настала ніч, вона прийде вже за кілька годин – жінка, чиє ім'я я внесу до свого журналу і чию таємницю почну розплутувати, який би тягар не народжувався в мені від цього.

2. Керолайн. Наші дні, понеділок

Я не мала опинитися в Лондоні одна.

Святкові поїздки на честь річниць призначені для двох, не для одного, та все-таки, коли я вийшла з готелю на яскраве сонце лондонського літа, порожнє місце поряд зі мною говорило про інше. Сьогодні, в десяту річницю нашого весілля, ми з Джеймсом мали бути разом, разом йти до «Лондонського ока», колеса огляду на березі Темзи. Ми забронювали нічну подорож у віп-кабінці, з пляшкою ігристого та особистим офіціантом. Я тижнями уявляла собі, як гойдається під зірками приглушено освітлена кабінка, як ми сміємося, перериваючись тільки на дзвін келихів і дотик губ.

Але нас із Джеймсом поділяв океан. Я була в Лондоні одна: засмучена, зла і втомлена після перельоту, і мені треба було прийняти рішення, яке мало змінити моє життя.

Замість того, щоб повернути на південь, до колеса огляду та річки, я попрямувала у протилежний бік, до собору Святого Павла та Ладгейт-Хілл. Шукаючи очима найближчий паб, я почувала себе до мозку кісток туристкою – у сірих кросівках та з великою сумкою через плече. У ній лежала моя записна книжка, списана синім чорнилом і серцем на полях – розклад нашої десятиденної поїздки. Я тільки приїхала, але читати нашу програму для двох та грайливі зауваження одне одному було нестерпно. «Саутуарк [1]

, екскурсія парком для пар», – написала я на одній сторінці.

«Вправа з закладання дітей за деревом», – подряпав поруч Джеймс. Я збиралася одягнути сукню, ну, про всяк випадок.

Тепер записник був мені не потрібний, і я скасувала все, що в ньому було заплановано. Коли я подумала про те, що ще незабаром доведеться скасувати, у мене зашипало в горлі від сліз, що підступили. Наш шлюб? Ми з Джеймсом були разом із коледжу; я не знала життя без нього. Я без нього не знала. І з надією на дитину теж доведеться попрощатися? Від цієї думки у мене звело живіт – мені потрібно було набагато більше, ніж нормально поїсти. Я так хотіла стати матір'ю: цілувати крихітні ідеальні пальчики ніг і дмухати в круглий животик своєї дитини.

Пройшовши всього квартал, я побачила вивіску над пабом, «Таверна Олд Фліт». Але не встигла я увійти, як мені махнув чоловік, що стояв на тротуарі, пошарпаний у забруднених брезентових штанах і з папкою-планшетом. На вигляд йому було років п'ятдесят із чимось, він широко посміхнувся і спитав: – Не хочете спробувати себе у мадларкінгу?

«Мадларкінг? – подумала я. – Це якась настільна гра чи спорт?»

Я вимучено посміхнулася і похитала головою:

- Ні дякую.

Від нього було не так легко відв'язатися.

– Чи читали колись вікторіанських авторів? - Запитав він; я його ледь почувала через сигнал червоного туристичного автобуса.

Тут я зупинилася. Десять років тому я отримала у коледжі диплом з британської історії. Оцінки у мене були пристойні, але мене завжди більше цікавило те, що залишалося поза підручниками. Сухі, формальні глави просто не цікавили мене – на відміну від запліснелих старовинних альбомів, що зберігалися в архівах старих будівель, або оцифрованих вицвілих ефемерів, театральних програмок, переписів, списків пасажирів, які я знаходила в мережі. Я годинами могла розглядати ці, на перший погляд, безглузді документи, поки мої однокурсники зустрічалися в кав'ярнях, щоб займатися. Я не могла зв'язати свої незвичайні інтереси ні з чим конкретним, просто знала, що обговорення громадянських революцій та жадібних до влади світових лідерів наздоганяло мене позіхання. Для мене чарівність історії полягала в дрібницях життя, що давно минуло, в нерозказаних таємницях звичайних людей.

- Дещо читала, так, - сказала я.

Звичайно, мені подобалися багато класичних британських романів, я запоем читала їх у школі. Часом я шкодувала, що не пішла на філологічну, здавалося, це більше відповідало б моїм інтересам. Чого я не сказала, то це того, що не читала нічого з вікторіанської літератури – або, якщо на те пішло, нікого зі своїх колишніх англійських улюбленців – уже багато років. Якби наша розмова закінчилася вікториною, я б ганебно провалилася.

- Ну, вони всі розповіли про мадларкери - про ці незліченні душі, що нишпорять біля річки в пошуках чогось старого і цінного. Можна промочити ноги, але немає кращого способу поринути у минуле. Приплив, потім відплив – щоразу на берег виносить щось нове. Будь ласка, просимо до нас на екскурсію, якщо хочете пригод. З новачків грошей уперше не беремо. Ми будемо з того боку отих цегляних будівель, он там... – показав він. – Шукайте спуск до річки. Група збирається о пів на третю, коли починається відлив.

Я всміхнулася йому. Незважаючи на неохайну зовнішність, його горіхові очі сяяли теплом. За його спиною гойдалася на скрипучій петлі дерев'яна вивіска "Таверна Олд Фліт", спокушаючи мене зайти.

– Дякую, – сказала я, – але я йду... на іншу зустріч.

Правду кажучи, мені треба було випити.

Він повільно кивнув:

– Добре, але, якщо передумаєте, ми працюватимемо десь до пів на шосту.

- Удачі, - пробурмотіла я, перевішуючи сумку на інше плече і вважаючи, що більше ніколи не побачу цієї людини.

Я зайшла в напівтемний, сирий паб і угнездилася на високому шкіряному стільці біля барної стійки. Нахилившись уперед подивитися, яке є розливне пиво, я пересмикнулася, бо потрапила ліктями в щось мокре – піт чи ель, що пролився до мого приходу. Замовила "Боддінгтонс" і нетерпляче чекала, поки підніметься до краю келиха і встановиться кремова піна. Зрештою зробила великий ковток. Я була занадто вимотана, щоб звернути увагу на те, що в мене починає боліти голова, що пиво теплувате, а в животі ліворуч зріє спазм.

Вікторіанці.

Я знову подумала про Чарльза Діккенса, ім'я письменника відгукнулося у мене у вухах, немов ім'я колишнього хлопця, якого з приязню забув, – цікавий чувак, але недостатньо багатообіцяючий, щоб зв'язуватися всерйоз. Я багато чого в нього читала – особливо любила «Олівера Твіста» та ще «Великі надії», але відчула укол незручності.

Послухати того чоловіка біля бару, вікторіанці «все розповіли» про цей мадларкінг, а я навіть не знала, що означає це слово. Якби поруч був Джеймс, він би точно став з мене жартувати через цей промах. Він завжди жартував, що я «пересиділа університет у книжковому клубі», допізна зачитуючись готичними казками, хоча, на його думку, мені варто було б побільше аналізувати академічні журнали та працювати над власним дипломом про

історичні та політичні хвилювання. Тільки в таких дослідженнях, казав він, і користь від диплома з історії, тому що тоді можна зайнятися академічною роботою, писати докторську і стати професором.

У якомусь сенсі Джеймс мав рацію. Десять років тому після випуску я швидко зрозуміла, що мій диплом бакалавра не дає тих же перспектив, що диплом Джеймса з бухгалтерського обліку. Поки тяглися мої безплідні пошуки роботи, він легко отримав високооплачувану посаду в бухгалтерській фірмі з Цинциннаті, яка входила до «великої четвірки». Я відправила резюме до кількох місцевих шкіл і громадських коледжів, але, як і передбачав Джеймс, вони віддали перевагу магістрам або кандидатам наук. Я визнала те, що мене відкинули, можливістю продовжити навчання. Вся на нервах, я почала оформляти документи до магістратури Кембриджу, всього за годину їзди на північ від Лондона. Джеймс був непохитно проти цієї ідеї, і я незабаром зрозуміла чому: всього через пару місяців після випуску він відвів мене на далекий кінець пірса, що виходив на річку Огайо, опустився на коліно і зі сльозами на очах попросив стати його дружиною.

І мені стало байдуже, Кембридж міг би взагалі зникнути – і Кембридж, і аспірантура, і всі романи, які за все своє життя написав Чарльз Діккенс. З тієї секунди, коли я, стоячи біля краю пірсу, обвила руками шию Джеймса і прошепотіла «Так!», цілеспрямований історик у мене заіржавів, і його змінила майбутня дружина. Я викинула заяву в магістратуру у відро для сміття і охоче поринула у вир весільних приготувань, зайнялася шрифтами на запрошеннях і відтінками рожевого для півонії, які повинні були стояти в центрі кожного столу. А коли весілля стало блискучим біля річки спогадом, я направила енергію на покупки для нашого першого будинку. У результаті ми осіли в Ідеальному Будинку: три спальні, дві ванні, містечко наприкінці глухого кута, в районі, де багато молодих сімей.

Сімейне життя увійшло до своєї колії, такої ж прямої і передбачуваної, як ряди кизилу, які росли вздовж вулиць у нашому районі. А коли Джеймс почав обживатися на першій сходинці корпоративних сходів, мої батьки – яким належала ферма на схід від Цинциннаті – зробили мені привабливу пропозицію: оплачувана робота на сімейній фермі, базова бухгалтерія та адміністративна робота. Стабільно, безпечно. Жодної невідомості.

Я кілька днів обмірковувала пропозицію, тільки на секунду згадавши про коробки з десятками книг, які я любила в школі. "Нортенгеське абатство", "Ребека", "Місіс Деллоуей". Що гарного вони мені дали? Джеймс мав рацію: те, що я закопалася у старовинні документи та розповіді про будинки з привидами, не принесло мені жодної пропозиції про роботу. Навпаки, все це коштувало мені десятків тисяч доларів студентських позик. Я почала зневажати книги, що лежали в тих коробках, і запевнятися, що бажання вчитися в Кембриджі було дикою думкою невлаштованої безробітної випускниці коледжу.

До того ж, враховуючи надійну роботу Джеймса, правильно – зріло – було залишитися в Цинциннаті з молодим чоловіком у нашому новому будинку.

Я прийняла пропозицію батьків, Джеймс був дуже задоволений. А Бронте і Діккенс і все, що я стільки років любила, залишилися в коробках, в дальньому кутку нашого підвалу, які я так і не розпакувала і про які забула. Сидячи у темному пабі, я зробила великий, довгий ковток пива. Диво, що Джеймс узагалі погодився поїхати зі мною до Лондона. Коли ми обговорювали, куди вирушити на річницю, він чітко окреслив свої переваги: пляжний курорт на Віргінських островах, де можна цілими днями спати поряд з порожнім коктейльним келихом. Але ми вже влаштували собі просочені дайкирі канікули на минуле Різдво, і я почала просити Джеймса розглянути інші варіанти на кшталт Англії чи Ірландії. З умовою, що ми не будемо витратити час ні на що надто академічний – на кшталт курсу з реставрації книг, про який я побіжно згадала, – він зрештою погодився на Лондон. Він сказав, що поступився, бо знав, як я колись мріяла поїхати до Англії.

І цю мрію він лише кілька днів тому підняв у повітря, як кришталевий келих шампанського, і розчавив у кулаку.

Бармен зробив рух у бік мого напівпорожнього гуртка, але я похитала головою; однієї було вже достатньо. Не знаходячи собі місця, я витягла телефон і відкрила месенджер Фейсбука. Роуз - моя найкраща подруга дитинства - надіслала повідомлення: Ти як? Люблю тебе".

І ще: «Ось фото малюка Ейнслі. Вона тебе також кохає. <3>».

І ось вона, новонароджена Ейнслі, загорнута у сірий конвертик. Бездоганна малюк, три сто, моя хрещена дочка, солодко спить на руках у моєї коханої подруги. Я зраділа, що вона народилася до того, як я дізналася про таємницю Джеймса; я змогла провести з малечєю вже багато славних, спокійних хвилин. Незважаючи на весь свій смуток, я посміхнулася. Якщо я все втрачу, у мене принаймні залишаться ці двоє.

Якщо судити з соцмереж, то ми з Джеймсом, схоже, були єдиними серед наших друзів, хто ще не катав коляски і не цілував забруднені макаронами із сиром щічки. І хоча очікування давалося нам непросто, це було вірним рішенням для нас обох: у бухгалтерській фірмі, де працював Джеймс, передбачалося, що службовці повинні вечеряти з клієнтами і розважати їх: іноді так набігало більше вісімдесяти робочих годин на тиждень. Я хотіла дітей з того часу, як ми одружилися, але Джеймс не хотів розриватися між довгими робочими днями та турботами молодої сім'ї. І тому він щодня протягом десяти років дерся по корпоративних сходах, а я клала на кінчик язика рожеву пігулку і казала собі: колись.

Я подивилася на дату телефону: друге червня. Пройшло вже майже чотири місяці з того часу, як Джеймса підвищили і почали готувати в партнери, це означало, що довгий годинник з клієнтами залишився дня його в минулому. Чотири місяці з того часу, як ми почали намагатися завести дитину.

Чотири місяці, як настало моє «колись».

Але дитину так і не було.

Я погризла великий палець і заплющила очі. Вперше за чотири місяці я була рада тому, що не завагітніла. Кілька днів тому наш шлюб почав

розвалюватися під вагою того, що я дізналася: наші стосунки більше не обмежувалися двома. До нас вторглася інша жінка. Яка дитина заслуговує на такі складнощі? Ніякий – ні мій, ні чийсь ще.

Була лише одна проблема: місячні в мене мали розпочатися вчора, а поки що не було жодних ознак. Я щосили сподівалася, що справа в перельоті та стресі.

Я востаннє подивилася на новонароджену малечу своєї найкращої подруги, відчуваючи не так заздрість, як тривогу про майбутнє. Я хотіла б, щоб моя дитина була найкращим другом Ейнслі, на все життя, щоб між ними був зв'язок, як у нас з Роуз. Але після того, як я дізналася про таємницю Джеймса, я не була впевнена, що карта шлюбу все ще залишалася у мене на руках, не кажучи вже про материнство.

Вперше за десять років я задумалася про те, чи не припустилася помилки на тому пірсі, сказавши Джеймсу «так». А якби я сказала «ні» чи «не зараз»? Я дуже сумнівалася, що була б зараз в Огайо, проводячи дні за нелюбимою роботою, поки мій шлюб небезпечно хилився над урвищем. Може, я жила бдесь у Лондоні, викладала і займалася наукою? Можливо, з головою занурилася б у казки, як любив жартувати Джеймс, але хіба це не було б краще, ніж той кошмар, у якому я опинилася?

Я завжди цінувала практичність свого чоловіка і його розум, що все прораховує. Більшість нашого сімейного життя я вважала все це способом, яким Джеймс утримує мене на землі, у безпеці. Коли я виступала зі спонтанною ідеєю – чимось, що виходить за межі позначених цілей та бажань, – він швидко повертав мене на землю, описуючи ризики та зворотний бік медалі. Зрештою, саме ця раціональність допомогла йому просунутися по службі. Але тепер у цілому світі від Джеймса я вперше подумала, чи було те, про що я мріяла, для нього чимось, крім бухгалтерської проблеми. Його більше турбували доходи від вкладень та управління ризиками, ніж моє щастя. І те, що я завжди вважала в Джеймсі розважливистю, тепер уперше здалося мені чимось іншим: задушенням та майстерною маніпуляцією.

Я подерлася на стільці, відклеюючи липкі стегна від шкіряної оббивки, і погасила телефон. Думки про будинок і про те, що могло статися, у Лондоні ніякої користі мені не принесуть.

На щастя, нечисленні відвідувачі «Таверни Олд Фліт» не бачили в тридцятичотирирічній жінці, що сидів біля барної стійки на самоті, яка нічого спонукала до дії. Я оцінила відсутність уваги, а «Боддінгтонс» почав розтікати по моєму ниючому, стомленому подорожжю тілу. Я міцно обхопила кухоль, тому кільце на лівій руці вп'ялося в палець, притиснутий до скла, і допила пиво.

Вийшовши на вулицю і розмірковуючи, що робити далі, - подрімати в готелі здавалося заслуженою нагородою, - я дійшла до місця, де мене зупинив чоловік у брезентових штанах; це він запрошував мене спробувати свої сили у... як це, мадлукінгу? Ні, мадларкінг. Він сказав, що група збирається трохи далі, біля підніжжя сходів, о пів на третю. Я витягла телефон і подивилася

скільки часу: виявилося, 2:35. Я прискорила крок, раптово почувши себе молодшою. Десять років тому мене привабила б саме така пригода: піти за таким собі старим британцем до Темзи, щоб дізнатися про вікторіанців і мадларкінг. Без сумніву, Джеймс був би проти такої спонтанної пригоди, але його не було поряд, щоб мене зупинити.

А одна я могла робити все, що мені заманеться.

Дорогою я пройшла повз La Grande – наше перебування в пафосному готелі сплатили мої батьки, подарунок на честь річниці, – але я навіть не подивилася на нього. Я дійшла до річки, одразу побачила бетонні сходи, що спускалися до води. Брудний каламутний потік на глибині вирував, наче під ним билосся щось розтривожене. Я зробила крок уперед, а пішоходи навколо мене рушили більш передбачуваними дорогами.

Сходинок виявилися крутішими і в набагато гіршому стані, ніж я очікувала в центрі такого сучасного міста. Глибиною мінімум півметра і зроблені з битого каменю, на зразок древнього цементу. Я спускалася повільно, радіючи, що на мені кросівки та сумка у мене зручна. Біля підніжжя сходів я сповільнилася, помітивши, яка довкола тиша. За річкою, на південному березі, мчали машини та пішоходи, але здалеку я нічого цього не чула. Я чула тільки м'який плескіт хвиль об берег, брязкіт каменів, що крутилися у воді, а над головою – крик самотньої чайки.

Група мадларкерів стояла неподалік, уважно слухаючи гіда – чоловіка, якого я зустріла на вулиці. Взявши себе в руки, я пішла вперед, обережно ступаючи між податливим камінням і брудними калюжами. Я підійшла до групи і зусиллям волі змусила себе відкинути всі думки про будинок: про Джеймса, про таємницю, яку я дізналася, про наше бажання, що не здійснилося, завести дитину. Мені треба було перепочити від горя, що душило мене, від шипів люті, таких гострих і несподіваних, що в мене перехоплювало подих.

Неважливо, як я вирішу провести наступні десять днів, згадувати і знову переживати те, що я дві доби тому дізналася про Джеймса, сенсу не було. Тут, у Лондоні, у цій «святковій» поїздки на честь річниці, мені потрібно було зрозуміти, чого я дійсно хочу і чи ще входять до списку моїх бажань Джеймс і діти, яких ми сподівалися разом ростити.

Але для цього мені спочатку потрібно було вивести на світ деяку правду про себе.

3. Неллі. 4 лютого 1791 року

Коли в третьому будинку по Малому провулку містилася поважна аптека для жінок, що належала моїй матері, там була лише одна кімната. Крамниця, осяяна полум'ям незліченних свічок, частенько забита відвідувачами з дітьми, давала відчуття тепла та безпеки. У ті дні, здавалося, всі в Лондоні знали про лавку зілля для жінок, і важкі дубові вхідні двері рідко були закриті довго.

Але багато років тому – після смерті матері, після зради Фредеріка і після того, як я почала відпускати отрути лондонським жінкам – стало необхідно розбити приміщення на дві окремі, розмежовані частини. Це було неважко, досить виявилось побудувати стіну з полиць, що розділила кімнату навпіл. У першу, передню кімнату, як і раніше, можна було потрапити прямо з Малого провулка. Будь-хто міг відчинити вхідні двері – вони майже завжди були не зачинені, – але більшості здалося б, що вони не туди потрапили. Тепер я нічого не тримала в тій кімнаті, крім старої бочки із зерном, а кому цікава барило напівзгнилої перлівки? Іноді, коли мені щастило, в кутку шебуршилося щуре гніздо, через що враження занедбаності і запустіння тільки посилювалося. Ця кімната була моїм першим прикриттям. Багато покупців справді перестали приходити. Вони чули про смерть моєї матері, а побачивши порожню кімнату, вирішували, що лавка просто зачинилася назавжди. Більш цікавих і вульгарних – на кшталт хлопчаків, які шукають, що погано лежить – порожнеча не відлякувала. У пошуках видобутку вони заглиблювалися в кімнату, дивлячись на полицях товари чи книги. Але знайти їм нічого не вдавалось, тому що я нічого не залишила злодіям, взагалі нічого вартого уваги. І вони йшли геть. Вони завжди йшли геть.

Якими ж дурнями вони були – усі, окрім жінок, яким подруги, сестри чи матері вказували, де шукати. Тільки вони знали, що барило з перлівкою відіграло дуже важливу роль: він був засобом зв'язку, схованням для листів, зміст яких не сміли вимовити вголос. Тільки вони знали, що в стіні з полиць сховані незримі двері, що вели до моєї крамниці зілля для жінок. Тільки вони знали, що я безмовно чекаю за стіною і пальці мої заплямовані отрутою, що осіла на них.

Там-то я тепер і чекала жінку, яка мала прийти на світанку, мою нову замовницю.

Почувши, як повільно заскрипіли петлі в коморі, я зрозуміла, що вона прийшла. Я визирнула крізь ледве помітну щілину між рядами полиць, маючи намір крадькома кинути на неї перший погляд.

І, відсахнувшись, прикрила рот тремтячими пальцями. Що це якась помилка? То була не жінка; то була зовсім дівчинка, не старша за дванадцять-тринадцять років, одягнена в сіру вовняну сукню і вкрила плечі темно-синім витертим плащем. Вона не туди зайшла? Можливо, вона була однією з юних злодюжок, яких не обманювала моя хитрість, і шукала, щоб вкрати. Якщо так, краще б їй було зайти в пекарню, потягти пару булочок з вишнею, щоб хоч трохи погладшати.

Але дівчинка, незважаючи на свою молодість, прийшла точно на світанку. Вона спокійно, впевнено стояла в коморі, дивлячись прямо на фальшиву стіну з полиць, за якою я ховалася.

Ні, вона була випадковою відвідувачкою.

Спершу я приготувалася відправити її геть через вік, але обсмикнула себе. У листі вона написала, що їй потрібно щось для чоловіка її пані. Що станеться з

моєю справою, якщо цю пані знають у місті і піде чутка, що я відіслала дівчинку геть? До того ж, продовжуючи підглядати за дівчинкою крізь щілинку, я побачила, як високо вона тримає свою чорняву голову. Очі в неї були круглі й ясні, але вона не дивилася собі під ноги і не оглядалася на вхідні двері. Вона трохи тремтіла, але я була впевнена, що від холоду, а не від хвилювання. Дівчинка стояла надто прямо й гордо, щоб вважати, що вона боїться.

Що вселяло їй цю сміливість? Суворий наказ пані чи щось зловісніше?

Я відкинула клямку, відвела стулку з полицями всередину і поманила дівчинку всередину. Її очі відразу звикли до крихітного приміщення, їй навіть не довелося моргати; кімнатка була настільки маленькою, що якби ми з дівчинкою встали поряд і розкинули руки вбік, то могли б торкнутися протилежних стін.

Я простежила за поглядом, яким вона обвела полиці вздовж задньої стіни, заставлені скляними флаконами, бляшаними в ронами, аптечними банками та ступками. Біля другої стіни, подалі від вогню, стояла дубова шафа моєї матері з набором порцелянових і глиняних судин, призначених для настоянок і трав, які розсипалися і псувалися від найменшого світла. Уздовж найближчої до дверей стіни йшла на висоті плечей дівчинки довга вузька стійка; на ній містилися кілька металевих ваг, скляні та кам'яні гирки та кілька переплетених довідників з жіночих хвороб. А якби дівчинка зазирнула в шафи за стійкою, то побачила б ложки, пробки, свічники, олов'яні тарілки та десятки аркушів пергаменту, багато з яких покривали зроблені незабаром нотатки та розрахунки.

Обережно обійшовши свою нову замовницю і замкнувши двері, я задумалася про те, як забезпечити дівчинці відчуття безпеки та самоти. Але страхи мої були необґрунтовані, тому що вона плюхнулася на один із двох моїх стільців, наче була в мене в лавці сотню разів. Тепер, коли вона сиділа на світлі, я змогла розглянути її краще. Додавання вона була тендітного, у неї були ясні горіхові очі, чи не дуже великі для овального обличчя. Вона переплела пальці, поклала руки на стіл, глянула на мене і посміхнулася.

- Добридень.

- Доброго дня, - відповіла я, здивуючись її тону.

В одну мить я відчула себе безглуздо через те, що побачила щось загрозливе в рожевому листі, написаному цією дитиною. Ще я здивувалася її прекрасному почерку, в такому юному віці. Хвилювання моє тануло, і його змінювало спокійну цікавість; мені хотілося більше дізнатися про цю дівчинку.

Я повернулася до осередку, що займав один із кутів кімнати. Чайник, який я нещодавно підвісила над вогнем, випускав струмки пари.

— Я заварила трави, — сказала я дівчинці.

Налила відвар у два кухлі і поставила одну перед нею.

Вона подякувала мені і потягла кухоль до себе. Її погляд зупинився на столі, де містилися наші гуртки, єдина запалена свічка, мій журнал і лист, який вона залишила в барильці перловки: «Для чоловіка моєї пані зі сніданком. На

світанку 4 лютого». Щоки дівчинки, на яких, коли вона увійшла, грав рум'янець, як і раніше, були рум'яними від юності та повноти життя.

– Які трави?

- Валяр'яну, - відповіла я. – Із коричнею паличкою. Декілька ковтків зігріють тіло, ще пара прояснить і заспокоїть думки.

З хвилину ми помовчали, але в цьому не було ніяковості, як буває між дорослими. Я подумала, що дівчинка мені швидше за все вдячна за те, що пішла з холоду. Я дала їй кілька хвилин, щоб зігрітися, а сама відійшла до стійки і зайнялася дрібними чорними камінчиками. Їх потрібно було відшліфувати на точильному камені, після чого з них вийдуть чудові пробки для флаконів. Знаючи, що дівчинка за мною спостерігає, я взяла перший камінчик, притиснула його долонею, прокатала, потім розвернула і знову прокатала. Протриматися я змогла секунд десять-п'ятнадцять, потім мені довелося зупинитися і віддихатися.

Рік тому я була сильніша, сил у мене було стільки, що я могла б прокатати і відшліфувати ці камінчики за кілька хвилин, навіть не відкидаючи волосся з обличчя. Але сьогодні, коли на мене дивилося це дитя, я не могла продовжувати - так у мене боліло плече. О, я не могла зрозуміти, що це за хвороба; місяці тому вона зародилася в моєму лікті, потім перемістилася в зап'ястя, і тільки недавно жар почав проникати у суглоби пальців.

Дівчинка сиділа тихо, щільно обхопивши кухоль.

– А що це, таке густе, у мисці над вогнем?

Я відірвалася від каменів і подивилася у бік вогнища.

- Мазь, - сказала я, - зі свинячого жиру та пурпурової наперстянки.

— Отже, ви її грієте, бо вона надто затверділа?

- Так і є.

– А навіщо вона?

У мене спалахнули щоки. Я не могла сказати їй, що листя пурпурової наперстянки, якщо висушити їх і потовкти, висмоктують жар і кров зі шкіри і тому дуже допомагають у перші дні після того, як жінка народила дитину, – цей досвід дівчинці такого віку був незнайомий.

- Від розривів шкіри, - відповіла я, сідаючи на стілець.

- Отруйна мазь від розривів шкіри?

Я похитала головою:

- У цій мазі отрути немає, дитино.

Її плічка напружилися.

— Але місіс Емвелл, моя господиня, сказала, що ви торгуєте отрутою.

– Так, але я торгую не лише отрутою. – Жінки, які приходили сюди за моїми смертельними зіллями, бачили, скільки всього у мене на полицях, і деякі пошепки розповідали про це своїм найближчим подругам. Я продаю всі види масел, настоянок та витяжок – все, що можна знайти у лавці шановного аптекаря.

Справді, коли багато років тому почала відпускати отрути, не могла ж я прибрати з полиць усе, крім миш'яку та опію. Я продовжувала тримати складові для ліків від більшості хвороб, такі невинні речі, як мускатна шавлія

або тамариску. Нехай жінка позбавиться однієї недуги – наприклад, від віроломного чоловіка, – це не означає, що вона невразлива для інших хвороб. Мій журнал був найкращим доказом цього; серед смертельних засобів траплялося і багато зіцілюючих.

– Сюди приходять лише дівчата, – сказала дівчинка.

- Це тобі теж сказала твоя пані?

- Так мем.

- Що ж, у цьому вона не помилилася. Сюди приходять лише дівчата.

За єдиним винятком, багато років тому, до моєї крамниці з отрутами не ступала нога чоловіка. Я допомагала тільки жінкам.

Моя мати дотримувалася цього принципу, з юних років вирощуючи в мені усвідомлення того, наскільки важливо надати жінкам безпечну гавань, місце зіцілення. Лондон мало що може запропонувати жінкам, які потребують дбайливого піклування; натомість він кишить лікарями-джентльменами, і кожен так само нечесний і розбещений, як інші. Моя мати присвятила себе тому, щоб дати жінкам притулок, місце, де вони могли б і відкрито говорити про свої недуги, не порушуючи чоловічої пожадливості.

З положеннями медицини джентльменів моя мати також була згодна. Вона покладалася на перевірені засоби прекрасної родючої землі, а не на схеми, розписані в книгах, які вивчають джентльмени в окулярах та зі смаком бренді мовою.

Дівчинка оглянула мою лавку, в її очах відбилося полум'я.

- Як розумно. Мені тут подобається, хоча й темно. Звідки ви знаєте, що ранок? Вікон-то немає.

Я вказала на годинник на стіні.

– Час можна визначити різними способами, – сказала я. - А вікно мені зовсім ні до чого.

- Напевно, ви втомлюєтеся від темряви.

Бували дні, коли я не відрізняла день від ночі, бо вже давно втратила природне відчуття бадьорості. Моє тіло, здавалося, вічно перебувало у втомі.

– Я звикла, – сказала я.

Так дивно було сидіти навпроти цієї дитини. Останньою дитиною в цій кімнаті була десятиліття тому я спостерігала за роботою матері. Але я не була цією дівчинкою матір'ю, і її присутність починала мене турбувати. Її наївність була така мила, і все ж вона ще зовсім дитина. Що б вона не думала про мою крамницю, їй ще не могло бути потрібно нічого з того, чим я торгувала, - гроші від безпліддя, кора від кольк. Вона прийшла тільки заради отрути, тож я вирішила повернутися до того, що було під рукою.

- Ти не доторкнулася до відвару.

Вона глянула на нього з сумнівом.

— Я не хочу здатися неввічливою, але місіс Емвелл веліла мені бути дуже обережною.

Я зупинила її, піднявши руку. Вона була розумною дівчинкою. Я взяла її кухоль у руки, зробила великий ковток і знову поставила перед нею стіл. Вона схопила кухоль і, піднісши його до губ, випила все до дна.

- Я вмирала від спраги, - сказала вона. - Дякую, це так смачно! Чи можна мені ще?

Я підвелася зі стільця, зробила два кроки до осередку. Постаралася не скривитись, піднімаючи важкий чайник, щоб знову наповнити її чашку.

— Що у вас із рукою? - Запитала вона у мене з-за спини.

- Про що ти?

- Ви її дивно тримаєте весь час, наче вам боляче. Ви її зашкодили?

— Ні, — відповіла я. - І підглядати некрасиво.

Але я відразу пошкодувала, що заговорила з нею таким тоном. Вона просто була цікавою, як я колись.

- Скільки тобі років? - Запитала я, пом'якшивши голос.

— Дванадцять.

Я кивнула, чогось у цьому роді я й чекала.

- Дуже юна.

Вона забарилася, і по мірному погойдування її подолу я зрозуміла, що вона постукує по підлозі ногою.

— Я ніколи... — Вона зам'ялася. - Ніколи нікого не вбивала.

Я мало не розсміялася:

— Ти ще дитина. Я й не чекала, що ти за своє недовге життя повбивала безліч людей.

Мій погляд упав на полицю за її спиною, на якій стояло порцелянове блюдо кольору молока. На блюдце лежало коричневе куряче яйце, що ховало в собі отруту.

- Як тебе звати?

- Елайза. Елайза Феннінг.

- Елайза Феннінг, - повторила я. - Дванадцяти років від народження.

- Так, міс.

- І тебе сюди прислала твоя пані, га?

За цією домовленістю я зрозуміла, що господиня має дуже довіряти Елайзі.

Але дівчинка помовчала, насупившись, і те, що вона сказала слідом, здивувало мене.

- Спочатку так, це був її задум, але це я запропонувала зробити все за сніданком. Мій господар воліє вечеряти в закусочних, іноді його не буває по дві ночі поспіль. Я подумала, що сніданок — найзручніше.

Я глянула на лист Елайзи, що лежав на столі, і провела великим пальцем по краю.

- Ти розумієш, що це не просто йому зашкодить? Він від цього не просто захворіє, але ... - Я сказала це повільніше. - Це вб'є його, як убила б тварина? На це розраховує твоя пані?

Елайза підняла на мене очі, пильно подивилася. Склала перед собою руки.

- Так, міс.

При цих словах у неї навіть не здригнулося обличчя.

4. Керолайн. Наші дні, понеділок

- Не змогли встояти перед древнім покликом річки, так? – промовив знайомий голос.

Гід групи, що стояла переді мною, зробив крок до мене; на ньому були величезні гумові чоботи, що доходили до коліна, і блакитні гумові рукавички.

– Зважаючи на все, не змогла.

Сказати по правді, я, як і раніше, не здогадувалася, чим ми збиралися зайнятися біля річки, але це мене частково приваблювало. Я мимоволі посміхнулася до гіда.

– Мені теж такі знадобляться? – Я кивнула у бік його чобіт.

Він похитав головою.

- Ваші кросівки підійдуть, але візьміть ось що. - Він вийняв з рюкзака пару вживаних, заляпаних брудом гумових рукавичок, таких, як у нього. - Ви ж не хочете порізатись. Ходімо, ми там, подалі.

Він попрямував берегом, потім обернувся до мене:

- Так, до річі, я Альфред. Але мене все звати Альф Холостяк. Смішно, якщо зважити, що я одружений вже сорок років. Але це старе прізвисько, мені його дали за те, що я знайшов купу гнутих кілець.

Помітивши, з яким приголомшеним обличчям я натягую рукавички, він продовжив:

– Сотні років тому чоловіки згинали металеві обручки, щоб показати, наскільки вони сильні, а вже потім просили руки дами. Але якщо дама не хотіла йти за чоловіка, вона, чи розумієте, кидала обручку з мосту і відмовляла. Я знайшов сотні таких кілець. Схоже, багато джентльменів пішли від цієї річки неодруженими, якщо ви стежите за моєю думкою.

Загалом дивна традиція.

Я подивилась на свої руки. Моє власне кільце зараз було захищено під брудною гумовою рукавичкою. Мені традиція також на користь не пішла. Кілька тижнів тому, перш ніж моє життя раптово смикнулося і завмерло, я купила Джеймсу старовинну скриньку для нових ділових візиток. Скринька була бляшана, традиційний подарунок на десяту річницю, це мало символізувати міцність нашого шлюбу. Я замовила на ній гравіювання з ініціалами Джеймса, і посилку з нею доставили ввечері напередодні нашого передбачуваного від'їзду до Лондона – якраз вчасно.

Але з того часу все пішло навперейми.

Як тільки скриньку принесли, я побігла з нею нагору сховати її до своєї валізи. Поки я поралася в гардеробній, знайшлося кілька речей, які я ще не вклала: якась білизна, пара босоніжок на підборах, флакони з ефірними оліями. Я перебрала їх і відклала лаванду, абсолют троянди та солодкий апельсин. Джеймсу особливо подобався солодкий апельсин.

Сидячи по-турецьки на підлозі у вбиральні, я підняла білизну – не могла вирішити, брати її чи ні, – клубок яскраво-червоної стрічки, яка якимось чином укладалася навколо попи та між ніг. Я знизала плечима і кинула його у

валізу поруч із аптечним тестом на вагітність, який я на той час відчайдушно сподівалася використати в Лондоні, коли у мене не почнуться місячні. І тут я згадала: вітаміни для вагітних. За рекомендацією лікаря я почала приймати їх, як ми почали намагатися зачати.

Коли я пішла у ванну за вітамінами, моя увага привернула дзижчання – мобільник Джеймса на комоді. Я мимохідь глянула на нього без особливого інтересу, але він задзижчав знову, і я побачила дві літери: ХО.

Вся тремтячи, я нахилилася, щоб прочитати повідомлення. Воно було від когось, записаного у контактах Джеймса як «Б».

«Я так за тобою сумуватиму», – це перше.

І далі:

«Не пий стільки шипучки, щоби забути, що було в п'ятницю. ХО».

У другому повідомленні, на мій жах, була ще й фотографія чорних трусиків у ящику письмового столу. Під трусиками я дізналася яскравий буклет з логотипом роботодавця Джеймса. Зважаючи на все, фотографія була зроблена у нього на роботі.

Я в заціпенні дивилася на телефон. Минулої п'ятниці я провела вечір у лікарні з Роуз та її чоловіком, поки Роуз народжувала. Джеймс був у офісі, працював. Або не працював, як я тепер почала підозрювати.

Ні, ні, це, мабуть, якась помилка. Долоні у мене стали липкими. Я почула, як Джеймс унизу ходить по кухні. Зробила кілька повільних вдихів і взяла телефон, стиснувши його як зброю.

Я втекла сходами.

– Хто така Б.? - Запитала я, показуючи Джеймсу телефон.

На його обличчі все було зрозуміло.

- Керолайн, - сказав він рівним голосом, ніби я була клієнтом і він збирався викласти мені аналіз корінних причин. – Це не те, що ти думаш.

Тремтячою рукою я відкрила перше повідомлення.

– «Я так за тобою сумуватиму»? - Прочитала я вголос.

Джеймс уперся долонями в стільницю, подався вперед.

– Вона просто колега. Декілька місяців, як запала на мене. Це предмет жартів у офісі. Серйозно, Керолайн, повна нісенітниця.

Відверта брехня. Я – поки що – не оприлюднила зміст другого повідомлення.

– У вас щось було? - Запитала я, намагаючись говорити спокійно.

Він повільно видихнув, зачесав волосся пальцями назад.

- Ми зустрілися на заході з просування кілька місяців тому, - нарешті сказав він. Його фірма проводила обід для нових висуванців у Чикаго; подружжю теж можна було прийти, за окрему плату, але ми ретельно збирали на Лондон, і я з легким серцем вирішила не ходити. – Того вечора ми поцілувалися, всього разок, бо надто багато випили. У мене перед очима все пливло.

Він ступив до мене, подивився м'яким благаючим поглядом:

- Я зовсім по-ідіотськи помилився. Більше нічого не було, і з того часу я її не бачив.

Нова брехня. Я знову тицьнула в нього телефоном, показуючи пару чорних трусиків у шухляді столу.

- Впевнений? Тому що вона щойно надіслала тобі ось цю фотографію, попросивши не забувати минулої п'ятниці. Схоже, вона тепер зберігає у твоєму столі свою нижню білизну?

У нього заблищало від поту чоло, поки він вигадував пояснення.

– Це просто розіграш, Ке...

- Брехня, - перебила його я, і по обличчю в мене полилися сльози.

У моєму мозку намалювалася безіменна постать – жінка, якій належали ці крихітні чорні трусики, – і я вперше в житті зрозуміла неосяжну лють, яка доводить деяких до вбивства.

- Ти не дуже працював в офісі в п'ятницю, так?

Джеймс не відповів; мовчання було таким самим визнанням вини, як злагода.

Я зрозуміла, що не можу більше вірити нічому, що він казав. Я підозрювала, що він не тільки бачив чорні трусики на власні очі, але й сам їх з неї зняв.

Джеймс рідко не знаходив слів; якби між ними не сталося нічого серйозного, він би зараз непохитно захищався. Натомість він мовчав, і на його згаслому обличчі великими літерами була написана вина.

Сам по собі секрет – те, що Джеймс мені зрадив – був уже поганий. Але в той момент огидні болючі питання про ту жінку і серйозність їхніх стосунків здавались не такими критичними, як те, що він кілька місяців зберігав цю таємницю. А якби я не знайшла його телефону? Скільки б він ще це приховував від мене? Ми тільки минулої ночі кохалися. Як він наважувався притягнути в наше ліжко тінь цієї жінки, у священне місце, де ми намагалися зачати дитину.

У мене тремтіли плечі, руки тремтіли.

– Усі ці ночі, коли ми намагалися зачати. Ти думав про неї, а не...

Але я подавилася словами, не в змозі вимовити «про мене». Я не могла пов'язати цю пародію з нами, з моїм шлюбом.

Перш ніж він встиг відповісти, мене накрила невгамовна нудота, і я рвонулася в туалет, зачинила за собою двері і замкнула її. Мене вирвало п'ять, сім, десять разів, поки зовсім не спустошило.

Рев човнового мотора на річці висмикнув мене зі спогадів. Я підвела очі на Холостяка Альфа - він дивився на мене, розвівши руки убік.

- Чи готові? - Запитав він.

Я зніяковіло кивнула і пішла за ним до групи із п'яти-шести чоловік. Деякі стояли навколішки, перебираючи гальку. Я підійшла ближче до свого гіда і тихенько сказала:

- Вибачте, але я не зовсім розумію, що таке мадларкінг. Ми щось шукаємо? Він глянув на мене і засміявся так, що затрявся живіт.

- Я вам так і не сказав, так? Ну, ось все, що вам потрібно знати: Темза протікає через Лондон, і це досить довга ділянка. Прямо тут, у багнюці, можна знайти дрібні уламки історії, аж до римського періоду, якщо досить довго шукати. Мадларкери з давніх-давен знаходять монети, кільця,

кераміку, раніше вони все це продавали. Про це писали вікторіанські автори – про бідних дітлахів, які намагаються заробити на хліб. Але тепер ми шукаємо просто тому, що нам це подобається. Знайдене залишаємо собі, це наше правило. Дивіться, ось, – сказав він, показуючи на мою ногу. - Ви майже наступили на глиняну трубку.

Він нахилився і підняв її. Мені вона здалася тонким камінчиком, але Альф Холостяк посміхався на весь рот.

– За день їх можна знайти тисячу. Нічого особливого, якщо ти не новачок. Ось сюди набивали тютюнове листя. Бачите ребра вздовж корпусу? Я відніс би її до 1780–1820 років.

Він замовк, чекаючи, як я відреаую.

Я підняла брови і уважніше глянула на глиняну трубку, мене раптово охопило хвилювання від того, що я тримаю в руках предмет, якого востаннє стосувалися сторіччя тому. Альф Холостяк уже сказав, що приплив і відплив щоразу виносять нові таємниці. Які ще старовинні артефакти можуть опинитися неподалік? Я переконалася, що рукавички щільно сидять у мене на руках, потім опустила на навколішки; можливо, я знайду ще пару глиняних трубок, чи монету, чи гнуте кільце, як сказав Альф Холостяк. А може бути, можна зняти своє власне кільце, зігнути його і кинути у воду, до інших символів кохання.

Я повільно оглядала каміння і проводила кінчиками пальців блискучою галькою кольору іржі. Але за хвилину насупилась; все здавалося таким однаковим. Навіть якби в мулі лежало діамантове кільце, сумніваюся, що я б його помітила.

- А підказку ви дати не можете? – крикнула я Альфу Холостякові. - Чи, може, лопату?

Він стояв від мене за кілька метрів, вивчаючи яйцеподібний предмет, знайдений кимось іншим.

Він розсміявся:

- Управління Лондонського порту, на жаль, забороняє користуватися лопатами, та й взагалі копати. Нам дозволено лише оглядати поверхню. Тож, якщо щось знаходиш, це доля; ну принаймні мені подобається так думати. Доля – чи марна трата часу. Але або берег, або холодне, порожнє величезне ліжко в готелі, так що я перемістилася ближче до води і знову опустила на коліна, відмахнувшись від зграйки мошок, що вилилися біля моїх ніг. Я повільно обвела поглядом каміння і вловила блиск чогось гладкого та дзеркального. У мене перехопило подих, я вже була готова покликати Альфа Холостяка, щоб показати йому свою знахідку. Але, підійшовши ближче і потягнувши до себе тонкий блискучий предмет, я зрозуміла, що вхопилася лише за перламутровий хвіст, що гниє, дохлої риби.

- Фу, - простогнала я. - Гидота.

Раптом за спиною у мене пролунав схвильований зойк. Я обернулася і побачила, як одна з учасниць – жінка середнього віку, що схилилася так низько, що кінці її волосся майже торкалися мокрого піску під ногами –

підняла білястий камінь із гострими краями. Вона люто потерла рукавичкою його поверхню, а потім гордо підняла руку.

– А, фрагмент дельфтської кераміки! – вигукнув Альф Холостяк. – І чудовий, сказав би я. Такого синього тепер не знайдеш. Церулеум, відкритий наприкінці XVIII століття. Тепер це найдешевша фарба. Подивіться, – він показав схвилюваній жінці візерунок, – схоже, це край каное, можливо, човна-дракона.

Жінка радісно засунула фрагмент у сумку, і всі повернулися до пошуків.

– Слухайте, все, – пояснив Альф Холостяк. – Суть у тому, щоб дати вашій підсвідомості вловити аномалію. Наш мозок заточений на те, щоб виявляти збої у послідовності. Це результат еволюції, ми стали такими багато мільйонів років тому. Ви шукаєте не стільки предмет, скільки нестиковку чи відсутність.

Ну, у мене в той момент не було досить багато всього, не в останню чергу – відчуття безпеки чи впевненість у тому, що принесе мені решту життя. Коли я, дізнавшись про Джеймса, замкнулася у ванній, він спробував туди вдертися, поки я лежала, згорнувшись на килимку. Я благала дати мені спокій; щоразу, коли я просила, він відповідав якоюсь благанням, на кшталт «Дозволь мені все виправити» або «Я все життя це загладжуватиму». Я хотіла одного – щоб він пішов.

А ще я подзвонила Роуз і розповіла їй про все це жахіття. Вона зовсім очманіла, на задньому плані плакала дитина, але вона терпляче слухала, і, коли я сказала їй, що не можу уявити, як завтра полечу з ним до Лондона відзначати річницю, вона відповіла:

– Так не лети з ним. Лети одна.

Життя у нас з Роуз у той момент було зовсім різне, але коли мене накрило розпачом, Роуз змогла побачити те, чого не бачила я: мені потрібно було виявитися дуже далеко від Джеймса. Я не могла залишатися так близько до його рук, до його губ; вони будили мою уяву, і в мене знову стискався шлунок. І в цьому сенсі майбутній політ до Лондона став рятувальним жилетом, кинутим за борт. Я відчайдушно, люто за нього схопилася.

За кілька годин до польоту, коли Джеймс побачив, як я вкладаю останні речі в валізу, він подивився на мене і мовчки похитав головою, виглядав він пригніченим, а по моєму змученому плачем, позбавленому сну тілу струменіла гаряча лютя.

Але, незважаючи на те, що мені були потрібні час і відстань, мені на кожному кроці нагадували, що Джеймса немає поруч. На реєстрації в аеропорту співробітниця кинула на мене дивний погляд, постукуючи по столу яскравими помаранчевими нігтями, коли спитала, що з містером Парсуеллом, другим пасажиром, вказаним у броні. Жінка в готелі спохмурніла, коли я сказала, що мені потрібен лише один ключ від номера. А тепер я опинилася там, де зовсім не чекала: на брудному річковому березі, у пошуках артефактів і, як сказав Альф, нестиковок.

– Довіряйте інстинктам більше, ніж очам, – вів далі Альф.

Обмірковуючи його слова, я вловила сірчистий запах каналізації звідкись нижче за течією, і мене накрило несподіваною хвилею нудоти. Я явно була не єдиною, кого турбував запах, бо деякі вголос застогнали.

– Це ще одна причина, через яку ми не копаємо лопатами, – сказав Альф Холостяк. – Запахи тут не найприємніші.

Просуваючись уздовж кромки води в пошуках незайманих рештою ділянок, я оступилася і опинилася по щиколотку в каламутній калюжі. Ахнувши від холодної води, що раптом хлинула в черевик, я задумалася: що скаже Альф, якщо я зіллюся на самому початку? Навіть якщо забути про неприємні запахи, ця пригода не дуже підняла мені настрій.

Я подивилася на телефон і вирішила, що витрачу на пошуки ще дванадцять хвилин до трьох днів. Якщо до того часу справа не піде веселіше – не знайдеться чогось хоч трохи цікавого, – я чемно перепрошую.

Дванадцять хвилин. Крихітна частина життя, якого вистачить, щоб усе змінити.

5. Нелла. 4 лютого 1791 року

Я підійшла до полиці за спиною Елайзи і зняла з неї молочного кольору блюдце. На ньому лежали чотири коричневі курячі яйця, два – трохи більші від інших. Я поставила блюдце на стіл.

Схилившись уперед, наче їй непереможно хотілося потягтися до блюдця, Елайза поклала руки на стіл, і від її долонь залишився вологий відбиток.

По правді кажучи, я бачила в ній себе, коли була дитиною, – широко відкриті від цікавості очі, побачивши щось нове, чогось, чого не знає більшість інших дітей, – хоча та частина мене померла, здавалося, тисячу років тому. . Різниця була в тому, що я вперше побачила вміст цієї крамниці – судини, ваги та кам'яні гирі, – коли мені було набагато менше дванадцяти. Мати познайомила мене з ними, як тільки я змогла піднімати та розкладати предмети, відрізняти один від одного, складати по порядку та переставляти.

Коли мені було всього шість чи сім і я не могла довго зосередитися на одному, мати навчала мене простим, легким речам, на кшталт квітів: склянки із синім та чорним маслом повинні стояти на цій полиці, а червоні та жовті на тій. Коли я стала підлітком і опанувала різні навички, навчилася розрізняти більше, труднощі завдань зроста. Наприклад, вона могла висипати цілу банку хмелю на стіл, розкидати сухі гіркі шишки і попросити мене розкласти їх за кольором. Поки я працювала, мати працювала поруч над настойками та відварами, пояснюючи мені різницю між скрупулами та драхмами

[2]

, аптечними банками та казанками.

Вони були моїми іграшками. Поки інші діти розважалися у брудних провулках із кубиками, паличками та картами, я проводила дитинство у цій самій кімнаті. Я вивчила кольори, щільність та смак сотень зілля. Я вивчала великих гербологів та запам'ятовувала латинські назви з фармакопеї. Мало було сумнівів у тому, що одного разу я прийму лавку матері і продовжу її справу на благо жінкам.

Я ніколи не хотіла заплямувати цю спадщину – спотворити її та осквернити.

- Яйця, - прошепотіла Елайза, пробудивши мене від роздумів. Вона розгублено поглянула на мене. - У вас є курка, що несе отруйні яйця?

Незважаючи на серйозність нашої з Елайзою зустрічі, я не могла не розсміятися. Для дитини було логічно сказати саме це, і я відкинулася на спинку стільця.

- Ні не зовсім. – Я взяла одне яйце, показала його дівчинці та повернула на блюдце. - Подивися, якщо ми поглянемо на ці чотири яйця, що лежать поруч, ти зможеш сказати, які більші?

Елайза насунула чоло, схилилася вперед так, що її очі опинилися на рівні столу, і кілька секунд розглядала яйця. Потім вона різко випросталась і з гордим обличчям вказала пальцем:

- Ось ці два, - сказала вона.

– Добре, – кивнула я. - Два більші. Ти маєш це запам'ятати. Ті два, що більші, отруйні.

- Ті, що більші, - повторила вона. Відпила чаю. - Але як?

Я поклала три яйця назад на блюдце, але одне з тих, що більше, залишила.

Повернула його в руці так, щоб воно лягло тупим кінцем мені в долоню.

- Чого ти не бачиш, Елайзо, так це крихітної дірочки на вершині яйця. Зараз вона замазана воском у колір шкаралупи, але, якби ти була тут учора, ти побачила б крихітну чорну крапку там, куди я голкою внесла отруту.

- І воно не розбилося! - Вигукнула Елайза, наче я показала фокус. – І я навіть не бачу віск.

– Саме. І все-таки отрута всередині – його достатньо, щоб когось вбити.

Елайза кивнула, дивлячись на яйця:

– А що це за отрута?

– Нух vomіса, щура отрута. Яйце - найкраще місце для потовченого насіння, тому що жовток - в'язкий і прохолодний - зберігає його так само, як зберіг би курча.

Я повернула яйце на блюдце, до решти.

- Ви скоро використовуватимете яйця?

- Завтра вранці, - сказала Елайза. – Коли він удома, моя пані їсть разом із чоловіком.

Вона помовчала, немов уявляючи накритий для сніданку стіл.

– Я подам пані два менші яйця.

- А як ти їх розрізниш після того, як розіб'єш на сковорідку?

Це її спантеличило, але ненадовго.

- Я спершу приготую яйця поменше, покладу їх на тарілку пані, а потім посмажу ті, що більші.

– Дуже добре, – сказала я. – Це зовсім недовго. Через кілька хвилин він може поскаржитися на те, що в нього горить у роті. Дивись, подай яйця якомога гарячішими, так, щоб він не розібрав, – може, з підливою чи під перечним соусом. Він подумає, що просто обпік мову. Невдовзі його занудить, і він, швидше за все, захоче прилягти.

Я схилилася до Елайзи, щоб вона зрозуміла те, що я збиралася сказати.

– Раджу після утриматися від того, щоби його бачити.

– Бо він помре? - Сказала вона без виразу.

– Ні, одразу, – пояснила я. – У години після вживання пух vomіса більшість жертв страждають від судом. Їх може прогинати назад, ніби їхнє тіло – натягнута цибуля. Я ніколи не бачила цього сама, але кажуть, що це жахливо. Що бачили потім усе життя сняться кошмари. - Я відкинулася на стільці і пом'якшила погляд. - Звичайно, коли він помре, ці судоми припиняться. Тоді він виглядатиме куди мирніше.

– А потім, якщо хтось захоче оглянути кухню чи сковорідки?

– Вони нічого не знайдуть, – запевнила я її.

– Через чарівництво?

Я склала руки на колінах і похитала головою:

- Малятко Елайза, постарайся зрозуміти - це не чарівництво. Чи не ворожба і заклинання. Це все речі земні, такі ж справжні, як бруд у тебе на щоці.

Я облизнула палець і провела по її щоці. Потім задоволено відкинулася.

- Чарівництво і маскування можуть вести до одного, але, запевняю тебе, самі собою вони різні.

На її обличчі позначилося нерозуміння.

- Ти знаєш, що таке маскування? - Додала я.

Вона похитала головою і смикнула плечем.

Я підвела Елайзу до таємних дверей, у які вона зайшла.

- Коли ти сьогодні вранці увійшла на склад, з того боку стіни, ти знала, що я спостерігаю за тобою крізь дірочку в стіні?

Я вказала на вхід до своєї таємної кімнати.

- Ні, - відповіла вона. – Я гадки не мала, що ви там. Коли я увійшла і побачила, що тут порожньо, я думала, що ви увійдете з провулка, у мене з-за спини. Я б дуже хотіла собі в будинок таку захищену кімнату колись потім.

Я схилила до неї голову:

– Ну, якщо тобі буде що ховати, тобі, можливо, й доведеться збудувати таємну кімнату.

- Вона завжди тут була?

– Ні. Коли я була дитиною і працювала тут з матінкою, така кімната не мала потреби. У нас тоді не було отрути.

Дівчинка спохмурніла:

– Ви не завжди торгували отрутою?

– Не завжди, ні.

Ділитись з юною Елайзою подробицями сенсу не було, але це визнання пробудило болючі спогади.

Двадцять років тому моя мати на початку тижня почала кашляти, до середини її розвинулася лихоманка, а до неділі вона померла. Її не стало лише за шість днів. У двадцять один рік я втратила всю сім'ю, єдиного друга, найкращого вчителя. Справа моєї матері стала моєю справою, я не знала у світі нічого, крім наших настоянок. Тоді я шкодувала, що не померла разом з нею.

Я ледве могла втримати лавку на плаву, такий розпач тягнув мене на дно. Я не могла звернутися до батька, бо не знала його. Десятиліття тому він, моряк, прожив кілька місяців у Лондоні – достатньо, щоб спокусити мою матір, – а потім відплив з командою далі. Я не мав ні братів, ні сестер, і друзів майже не було. Аптекарь веде дивне та самотнє життя. Сама природа заняття моєї матері означала, що ми проводили більше часу у суспільстві зілля, ніж у людському. Коли вона мене покинула, я вважала, що моє серце розбите, і боялася, що спадщина моєї матері – і лавку – спіткає та сама доля.

Але в самісіньке полум'я моєї скорботи ніби плеснули еліксира: у моє життя увійшов темноволосий юнак на ім'я Фредерік. Тоді я думала, що ця випадкова зустріч – благословення; його присутність почала остуджувати і пом'якшувати те, що пішло вкрив і навскіс. Він був торговцем м'ясом, і він швидко впорався з плутаниною, яка накопичилася в мене після смерті матері: з боргами, які я не виплатила, барвниками, які не внесла до опису, платою, яку не зібрала з боржників. І навіть коли справи крамниці були упорядковані, Фредерік залишився. Він не хотів розлучатися зі мною, а я з ним.

Колись я думала, що обізнана тільки в тонкощах аптекарського ремесла, але незабаром усвідомила, що розумію і в іншому, що відбувається між двома тілами, цілющим засобом, який не можна було відшукати в склянках, що стояли у мене вздовж стін. Наступні кілька тижнів ми були жахливо, чудово закохані. Море моєї скорботи обміліло; я знову могла дихати, я бачила майбутнє – майбутнє поряд із Фредеріком.

Я не могла знати, що всього через кілька місяців після того, як покохала його, приготую смертельну дозу шурячої отрути, щоб її вбити.

Перша зрада. Перша жертва. Перша пляма на моїй спадщині.

- Лавка тоді була не такою кумедною, - сказала Елайза, відвертаючись, ніби з розчаруванням. - Ні отрут, ні таємної кімнати? Хм. Таємна кімната будь-кому сподобається.

Її невинності можна було тільки позаздрити, вона була надто молода, щоб зрозуміти, яким прокляттям стає місце, яке колись любили, – таємна кімната чи будь-що інше, – якщо його затьмарить втрата.

- Справа не в забавності, Елайза. Справа в прихованні. Ось що означає маскування. Будь-яка може купити отруту, але не можна просто кинути крупинку комусь у яєчню, тому що слідчий може знайти залишок або коробку від отрути у смітті. Ні, все треба так хитро замаскувати, щоб відстежити не можна було. Отрута захована в цьому яйці, так само, як моя крамниця захована в надрах старого складу. Так, що будь-хто, на кого тут не чекають, без сумніву розгорнеться і піде. Склад перед лавкою – це, можна сказати, моє маскування.

Елайза кивнула, і вузол волосся хитнувся у неї на шиї. Скоро вона стане красивою молодою жінкою, куди красивішою за інших, з цими довгими віями та чіткими рисами. Вона притиснула блюдце з яйцями до грудей.

– Тоді, гадаю, у мене є все, що потрібно.

Вона витягла з кишені кілька монет і поклала їх на стіл. Я швидко їх перерахувала: чотири шилінги та шестипенсовик.

Вона встала, потім торкнулася губ кінчиками пальців.

- Але як же я їх донесу? Боюся, вони можуть розбитися в кишені.

Я продавала отруту жінкам утричі старшою за неї, і ті не замислювалися про те, що посудина розіб'ється у них у кишені; Елайза, схоже, була розумніша за всіх них, разом узятих. Я простягла їй руду скляну банку, і ми вдвох акуратно поклали яйця в банку, засипавши кожне деревним попелом на сантиметр, перш ніж класти наступне.

– Але все ж таки неси їх обережно, – попередила я. – І, – я легенько торкнулася її руки, – якщо знадобиться, вистачить і одного яйця.

Вона похмуріла, і в цю мить я зрозуміла, що, незважаючи на її юність і життєрадісність, яку вона досі виявляла, вона й справді усвідомлює всю серйозність того, що збирається зробити.

– Дякую, міс... еє...

- Нелла, - сказала я. - Нелла Клевінджер. А його як звати?

- Томпсон Емвелл, - впевнено відповіла вона. - З Уорік-лейн, біля собору.

Вона підняла банку, щоб переконатися, що яйця належним чином уляглися всередині, але раптом спохмурніла.

- Ведмідь, - помітила вона, дивлячись на маленький значок, вигравіруваний на банці.

Моя мати давно обрала ведмедя, оскільки Малих провулків у Лондоні було безліч, але тільки наш пролягав поруч із Ведмежим провулком. Маленьке гравіювання на банку було досить безпечне, його впізнавали лише ті, хто був винен.

- Так, - поквапила я Елайзу, - щоб ти не сплутала банку з іншою.

Елайза зробила крок до дверей. Впевненим рухом провела одним пальцем по закопченому камінню біля входу. У сажі залишилася різка межа, що відкрила смугу незабрудненого каменю шириною в палець. Вона посміхнулася весело, ніби щойно намалювала мені картинку на чистому аркуші паперу.

- Дякую, міс Нелла. Маю сказати, що мені сподобався ваш чай і ця таємна крамниця, і я дуже сподіваюся, що ми ще побачимось.

Я підняла брови. Більшість моїх покупців не промишляла вбивствами, і, якщо вона не повернеться за ліками, я не думала, що побачу її знову. Але я тільки посміхнулася допитливій дівчинці.

– Так, – сказала я, – можливо, ми ще побачимось.

Я відчинила двері, відчинила її і дивилася, як Елайза вийшла через склад у провулок, поки її маленький силует не змішався з тінями зовні.

Коли вона пішла, я на кілька хвилин замислилась над її візитом. Дивне молоде виробництво. Я не сумнівалася, що вона виконає своє завдання, і була вдячна за мить веселощів, які вона принесла в мою крамницю, що торгувала

отрутою. Я була рада, що не відмовила їй, рада, що не послухалася зловісного передчуття, яке спершу навіювало мені її листа.

Посівши назад до столу, я підтягла до себе журнал. Відкрила його з кінця, знайшла вільне місце та приготувалася зробити запис.

Потім, зануливши перо в чорнильницю, піднесла його до паперу і написала: «Томпсон Емвелл. Яйце обр. NV. 4 лют. 1791. На замовлення міс Елайзи Феннінг, дванадцять років».

6. Керолайн. Наші дні, понеділок

Я струсила бруд із мокрого черевика і пішла далі вздовж кромки води. Варто мені віддалитися від решти учасників групи, їхня негучна розмова стала нечутною, і м'яке биття слабкого річкового прибою поманило мене до води.

Я подивилася вгору, в небо - над моєю головою ковзала хмара кольору синця. Я зіщулилася і почекала, щоб її віднесло вбік, але за нею повзли інші. Мабуть, наближалася гроза.

Я схрестила руки і оглянула землю у себе під ногами, ту саму суміш сірої і мідного кольору гальки. Шукайте нестиковки, сказав Альф Холостяк. Я зробила крок ближче до води, дивлячись, як дрібні хвилі підкочуються до мене і відступають у незмінному рівному ритмі, поки мимо не промчить катер, що змусив воду плеснути вище. А потім я почула його: гучний булькаючий звук, наче бульбашки повітря потрапили в пляшку.

Коли вода відступила, я пішла на звук і побачила скляну посудину, блакитнувату, що застрягла між двома камінням. Напевно, стара пляшка з-під газування.

Я опустила на коліна, щоб його оглянути, потягла пляшку за вузьке шийку, але її денце міцно засіло в камінні. Поки я поралася, витягаючи її, мені кинувся в очі крихітний значок на її стінці. Можливо, торгова марка чи логотип компанії? Я прибрала камінь, що був більше, і, вивільнивши пляшку, вийняла її з ямки.

У ній було не більше п'яти дюймів – це був скоріше, флакон, враховуючи невеликий розмір, – зроблена вона була з прозорого, небесно-блакитного скла, прихованого шаром забрудненого бруду. Я занурила флакон у воду і обтягненим гумою пальцем стерла бруд, потім знову підняла флакон, щоб вивчити його ближче. Значок на боці здавався залишком гравіювання, зробленого швидше вручну, ніж машиною, і зображував якусь тварину.

Я гадки не мала, що таке знайшла, але подумала, що річ досить цікава, щоб покликати Альфа. Але він і сам уже йшов до мене.

– Що тут у вас? - Запитав він.

- Точно не знаю, - сказала я. - Якийсь флакон з вигравіруваним збоку звірятком.

Альф Холостяк взяв флакон, підніс його до очей. Перевернув його, пошкреб нігтем скло.

– Дивно. Схоже на аптечний флакон, але є інші знаки: назва компанії, дата, адреса. Можливо, це просто домашнє начиння. Хтось вчився гравірувати. Сподіваюся, у нього потім почало виходити краще.

Він кілька секунд помовчав, вивчаючи дно флакона.

– І скло подекуди нерівне. Він не фабричної роботи, це точно, так що, зважаючи на все, років йому неабияк. Він ваш, якщо хочете. - Альф розвів руками. - Заворожує, правда? Найкраща робота у світі, не втомлюся повторювати.

Я видавила з себе напівусмішку, частково заздривши, що не можу сказати того ж про свою роботу. Скажімо, внесення цифр у застарілу програму на застарілому комп'ютері сімейної ферми нечасто давало мені привід посміхнутися так само широко, як усміхався зараз Альф. Натомість я день за днем проводила за хитким столом із жовтого дуба, тим же, за яким понад три десятиліття працювала моя мати. Десять років тому, коли я не мав роботи, але був новий будинок, можливість попрацювати на фермі здавалася надто вдалою, щоб від неї відмахнутися, але я іноді замислювалася, чому залишилася там так надовго. Так, я не могла викладати історію в місцевій школі, але це не означало, що я не мав інших шляхів; напевно існувало щось цікавіше за адміністративну роботу на фермі.

Але ж діти! Враховуючи, що в перспективі планувалися діти, першорядну важливість набувала стабільність моєї роботи, як любив нагадувати мені Джеймс. І тому я залишалася на місці і навчилася виносити розчарування та неприємні думки про те, чи не втрачаю щось більше. А можливо, і щось зовсім з іншої галузі.

Стоячи на березі з Альфом, я задумалася про те, чи не міг він давно займатися нудною роботою за письмовим столом. І що зрештою вирішив, що життя надто коротке, щоб страждати сорок годин на тиждень? Або, можливо, він був сміливішим, рішучішим за мене і перетворив свою пристрасть – мадларкінг – на повноцінну роботу. Я думала, чи не спитати його, але не встигла: його покликав хтось із інших учасників гурту оглянути знахідку. Я забрала у Альфа флакон і нахилилася, щоб покласти його на місце, але щось сентиментальне та сумне в мені відмовлялося це робити. Я відчула дивний зв'язок із тим, хто останнім тримав у руках цей флакон, – внутрішня спорідненість із людиною, відбитки чийх пальців минулого разу залишилися на склі, як зараз мої. Що за настоянку змішували у цій небесно-блакитній пляшечці? І кому хотіли допомогти, кого вилікувати?

У мене защипало очі, коли я задумалася про те, якими були шанси знайти цей предмет на березі: історичний артефакт, який, можливо, колись належав нічим не примітній людині, комусь, чиє ім'я не значилося в підручниках, але чиє життя все одно була чарівною. Саме це мені здавалося таким чудовим в історії: від того, хто останнім тримав у руках цей флакон, мене могли відокремлювати віки, але нас поєднувало відчуття прохолодного скла у пальцях. Здавалося, ніби всесвіт у своїй дивній і безглуздій манері захотів дотягнутися до мене, нагадати про те, як мене колись хвилювали дрібні

уламки минулих століть, якщо тільки виходило розгледіти щось крізь бруд, що скупчився за роки.

Мені раптом спало на думку, що з тієї секунди, коли мій літак сів у Хітроу, я жодного разу не заплакала через Джеймса. І хіба не заради цього я втекла до Лондона? Відсікти, нехай лише на кілька хвилин, болісний тягар печалі? Я полетіла в Лондон продихатися, і саме це, чорт забирай, я й робила, навіть якщо частину часу провела в буквальному сенсі по коліно в бруді.

Я зрозуміла, що залишити флакон собі буде правильно. Не тільки тому, що відчувала тонкий зв'язок з тим, кому він колись належав, а й тому, що знайшла його під час заняття з мадларкінгу, яке й близько не входило до початкового, заздалегідь складеного для нас з Джеймса розкладу. Я прийшла на берег одна. Я засунула руки в брудну щілину між двома камінням. Я втрималася від сліз. Цей скляний предмет – тендітний, але все ж таки неушкоджений, у чомусь схожий на мене – був доказом того, що я можу бути сміливою, можу шукати пригод і самотійно робити щось складне. Я засунула флакон у кишеню.

Над нашими головами продовжували згущуватися хмари, десь на захід від закруту річки блиснула блискавка. Альф Холостяк покликав нас усіх до себе. - Вибачте, хлопці, - проревенів він, - але, раз ударила блискавка, продовжувати не можна. Давайте згортатися. Повернемося завтра, у той же час, якщо хтось захоче до нас знову приєднатися.

Стягуючи рукавички, я підійшла до Альфа. Тепер, навіть звикнувши до обстановки, я не могла не засмучуватися через те, що заняття закінчилося так рано. Зрештою, я щойно знайшла щось вартісне, і мене турбували цікавість і бажання продовжити пошуки. Я розуміла, як можна підісти на це заняття.

— Будь на моєму місці, — запитала я Альфа, — куди б ви пішли, щоб дізнатися більше про флакон?

Навіть якщо на ньому і не було знаків, які Альф очікував побачити на типовому аптечному флаконі, можливо, я все одно могла відшукати якусь інформацію про нього, особливо враховуючи цю тварину, вигравіровану збоку, яка, на мою думку, була схожою на того, що стояв на чотири лапи ведмедя.

Альф тепло посміхнувся, обтрусив мої рукавички і кинув їх до інших, у відро.

— Ну, гадаю, можна показати його якомусь любителю чи колекціонерів, який вивчає скляну справу. Форми, полірування та техніка змінюються, тому, можливо, хтось зможе допомогти вам з його датуванням.

Я кивнула, гадки не маючи, як знайти любителя-склодува.

— Думаєте, флакон тутешній із Лондона?

Я раніше чула, як Альф Холостяк сказав комусь із учасників, що Віндзорський замок кілометрів за сорок на захід. Хто знає, який шлях пройшов флакон і звідки?

Альф підняв брову.

— Без адреси чи якогось напису? Це майже неможливо визначити.

Над нами загрозово пророкував грім. Альф повагався, роздирається бажанням допомогти допитливому новачку на кшталт мене і не дати нам промокнути - чи постраждати.

– Слухайте, – сказав він, – спробуйте зайти до Британської бібліотеки та спитати у відділі карт Гейнор. Можете сказати їй, що я надіслав вас. - Він глянув на годинник. – Сьогодні вони скоро закриваються, тож вам краще поспішити. Їдьте на метро, з "Темзлінк" до "Сент-Панкрас". Так буде найшвидше – і суші. До того ж, не гірше місце, щоб перечекати грозу. Я подякувала йому і поспішила геть, сподіваючись, що в мене ще є кілька хвилин до того, як вибухне гроза. Я витягла телефон, з полегшенням зітхнула, побачивши, що станція всього в кількох кварталах, і змирилася з тим, що якщо я десять днів проведу в Лондоні одна, треба починати вчитися користуватися метро.

Вийшовши з метро під зливу, я побачила просто перед собою Британську бібліотеку. Я побігла підтюпцем, відтягнувши комір у безнадійній спробі провітрити майку зсередини. І, що ще гірше, черевик – у який залилася вода, коли я наступила на березі в калюжу – так і не просох. Зайшовши нарешті до бібліотеки, я подивилася на своє відображення у вікні і зітхнула, побоюючись, що Гейнор мене відправить геть через неохайний вигляд. У фойє бібліотеки набилися пішоходи, туристи та студенти, що ховалися від дощу. І все-таки мені здавалося, що я єдина, хто має вагому причину, щоб тут перебувати. Багато хто був з рюкзаками та фотоапаратами, а я прийшла лише з шматком незрозумілого скла в кишені та ім'ям, навіть без прізвища, жінки, яка могла тут взагалі навіть не працювати. На мить я задумалася, чи не час здатися; Можливо, настав час знайти собі сендвіч і зайнятися складанням реального плану.

Щойно ця думка позначилася в моєму мозку, я похитала головою. Щось саме так сказав би Джеймс. Доц продовжував лупити вікнами бібліотеки, і я вирішила ігнорувати голос розуму - той самий, який наказав мені порвати заяву в Кембридж і підштовхнув піти працювати на сімейну ферму.

Натомість я запитала себе, що зробила б колишня Керолайн – Керолайн десятирічної давності, захоплена студентка, ще не засліплена діамантом на своєму пальці.

Я підійшла до сходів, де товклася група туристів, що витріщили очі, розгорнули перед собою буклет і розкидали під ногами чохли від парасольок. Біля сходів сиділа за столом молода службовець; я пішла до неї і з полегшенням побачила, що її не обурює мій мокрий неохайний одяг.

Я сказала їй, що мені треба поговорити з Гейнор, але вона тільки хихикнула.

- У нас більше тисячі співробітників, - сказала вона. – Ви знаєте, у якому відділі вона працює?

- Карт, - сказала я, відразу відчувши, що в мене більше підстав тут бути, ніж хвилину тому.

Службовець пошукала в комп'ютері, кивнула і сказала, що у довідковій читальній залі карт на третьому поверсі справді працює Гейнор Беймонт. Потім вказала мені дорогу до ліфтів.

Через кілька хвилин я стояла перед довідковим столом у читальному залі карт, дивлячись, як приваблива жінка за тридцять із хвилястим каштановим волоссям схиляється над чорно-білою картою з лупою в одній руці та олівцем в іншій; її лоб покривали зосереджені зморшки. За якусь мить вона випросталась, щоб розім'яти спину, і здригнулася, побачивши мене.

- Вибачте, що турбую, - прошепотіла я, оскільки в залі не було чути майже жодного звуку. – Я шукаю Гейнор.

Вона подивилася мені у вічі і посміхнулася.

– Ви прийшли у потрібне місце. Я Гейнор. - Вона відклала лупу і прибрала з обличчя впале пасмо волосся. - Чим я можу вам допомогти?

Тепер, коли я стояла перед нею, моє прохання здавалося безглуздим. Було зрозуміло, що ця карта - безладна плутанина кривих ліній і дрібних написів - зараз є важливою частиною її дослідження.

- Я можу зайти пізніше, - запропонувала я, частково сподіваючись, що вона вхопитьесь за цю пропозицію, відправить мене геть і таким чином змусить зайнятися чимось пліднішим.

– Не кажіть нісенітниці. Цій карті сто п'ятдесят років. Вона не зміниться за п'ять хвилин.

Я сунула руку в кишеню, викликавши в Гейнор розгублений погляд: вона, мабуть, більше звикла до студентів з довгими, згорнутими в трубку пергаментами, ніж до промокли під дощем жінок, які дістають з кишені якусь дрібницю.

- Я нещодавно знайшла це на березі річки. Була в групі з мадларкінгу – з нами займалася людина, яку звуть Альф, – і він мені сказав, щоб я пішла до вас. Ви його знаєте?

Гейнор широко посміхнулась.

– Взагалі він мій тато.

– Ой! - Вигукнула я, і найближчий відвідувач кинув на мене роздратований погляд. Як хитро з Альфа Холостяка нічого мені не сказати! – Ну, тут є значок... – Я показав . – Це єдиний знак на флаконі. На мою думку, це ведмідь. Мені просто цікаво, звідки він міг взятися.

Вона з цікавістю схилила голову набік.

– Більшість людей не зацікавилися б такою річчю. - Гейнор простягла руку, і я віддала їй флакон. – Ви, мабуть, історик чи дослідник?

Я посміхнулась.

– Не професійний. Але дещо цікавлюся історією.

Гейнор підвела на мене очі:

– Ми споріднені душі. Я по роботі бачу різні карти, але найбільше люблю старі, темні. Вони завжди залишають різні можливості для інтерпретації, оскільки місця поступово змінюються.

Місця та люди, подумала я. Я відчувала зміну в самій собі якраз у цей момент: занепокоєння в мені захопилося за можливість пригоди, за вилазку в моє давно втрачене захоплення минулими часами.

Гейнор підняла флакон до світла.

- Я бачила кілька старовинних флаконів на кшталт цього, але зазвичай вони трохи більші. Мені завжди здавалося, що в них є щось неприємне, адже невідомо до ладу, що там колись було. Кров чи миш'як, то я думала, коли була маленькою.

Вона пильніше розглянула гравіювання, провела по мініатюрній тварині пальцем.

— Правда схоже на маленького ведмедя. Дивно, що більше немає жодних знаків, але, мабуть, можна вважати, що він колись належав господареві лавки, як аптекарська. - Вона зітхнула, повертаючи мені флакон. - У тата золоте серце, але я не розумію, навіщо він послав вас до мене. Я чесно не уявляю, що це за флакон чи звідки він.

Вона глянула на карту, що лежала перед нею, ввічливий спосіб дати мені зрозуміти, що наша коротка розмова закінчена.

Глухий кут. Від розчарування у мене витягнулося обличчя. Я подякувала Гейнору за те, що приділила мені час, і пішла геть від столу. Але тільки-но я розгорнулася, вона мене покликала:

- Вибачте, міс, я не почула, як вас звати?

- Керолайн. Керолайн Парсуелл.

- Ви зі Штатів?

Я посміхнулася:

— За акцентом, мабуть, одразу зрозуміло. Так, я приїхала туристом.

Гейнор взяла ручку і схилилася над картою.

- Ну, Керолайн, якщо я ще чимось можу вам допомогти або якщо з'ясуєте щось про флакон, я з радістю вас вислухаю.

- Звичайно, - сказала я, кладучи флакон у кишеню.

Занурившись, я вирішила забути і про цей предмет, і взагалі про мадларкінг. Я загалом не дуже вірила в те, що деякі знахідки — це доля.

7. Елайза. 5 лютого 1791 року

Я прокинулася від болю в животі, якого не відчувала раніше. Сунула руки під нічну сорочку, притиснула пальці до шкіри. Шкіра під ними була навіщо теплою і припухлою, і я стиснула зуби, коли всередині почав розростатися тупий біль.

Біль був не такий, як буває, коли об'єси солодоців або закружляєш зі світлячками в саду, як бувало вдома. Вона гніздилась нижче, ніби мені треба було полегшитись. Я побігла до горщика, але вага все одно не пішла.

Адже мене чекала така важлива робота! Найважливіша з тих, що мені доручала пані. Важливіше за будь-які тарілки, що я шкрябала, або пудингів,

що пекла, або конвертів, що запечатувала. Я не могла засмутити пані, сказавши, що мені погано і хотіла б полежати. Ці відмовки могли б спрацювати у батьків на фермі в день, коли потрібно було чистити коней або збирати дозрілі боби. Але не сьогодні, не у високому цегляному будинку Емвеллів.

Виплутавшись із сорочки і підійшовши до умивального тазу, я вирішила, що не звертатиму уваги на незручність. Помившись, я прибралася у своїй горищній кімнаті і, гладячи смугасту кішку, яка спала в ногах у мене на ліжку, тихенько прошепотіла собі, ніби, якщо сказати це вголос, було легше повірити: «Сьогодні вранці я подам йому отруєні яйця».

Яйця. Вони так і лежали в банці з попелом, у кишені моєї сукні, що висіла біля ліжка. Я вийняла банку, притиснула її до грудей і відчула холод скла навіть крізь нижню сорочку. Я стиснула банку міцніше, і руки у мене не тремтіли, ні крапельки.

Я була смілива дівчинка. Принаймні в чомусь.

Два роки тому, коли мені було десять, ми з матір'ю виїхали з нашого маленького села, Суїндона, у велике, велике місто Лондон. Я ніколи не була в Лондоні, чула тільки, як кажуть про те, який він брудний і багатий. «Негостинне місце для таких, як ми», – завжди бурмотів мій батько-фермер. Але мати була не згодна. Наодинці вона розповідала мені про яскраві фарби Лондона – про золоті шпилі церков, про павичу блакитну сукню – і різні міські крамниці та магазини. Вона описувала дивовижних тварин, одягнених у каптани, їхніх погоничів, ведучих звірів вулицями, ринкові прилавки, на яких продають гарячі булочки з мигдалем та вишнею і до яких вишиковується черга до трьох десятків людей.

Дівчинка на зразок мене, що виросла серед худоби та диких куців, на яких не народиться нічого, крім гірких плодів, такого місця їй уявити не могла.

У мене було четверо старших братів, які могли допомагати на фермі, і мати наполягла на тому, щоб знайти мені місце в Лондоні, тільки-но я доросла до належних років. Вона знала, що, якщо я не поїду з села зовсім молодого, не бачити мені в житті нічого, крім пасовищ та свинарників. Батьки сперечалися про це місяцями, але мати не відступала на крок.

Ранок мого від'їзду був напруженим і сповненим сліз. Батько сердився, що ферма втрачає пару придатних робочих рук, а мати переживала, що розлучається зі своєю молодшою дитиною. «Здається, ніби шматок від серця відрізаю, – плакала вона, розгладжуючи клаптикову накидку, яку щойно поклала в мою скриньку. – Але я не дам цьому приректи тебе на життя наче моє».

Прямували ми в контору за наймом слуг. Коли ми в'їхали в місто, мати притиснулася до мене, і смуток у її голосі змінився пожвавленням.

- Починати треба там, куди помістить тебе життя, - сказала вона, стиснувши моє коліно, - і рухатися звідти вгору. Немає нічого поганого в тому, щоб почати в судномийках або покоївках. До того ж Лондон – чарівне місце.

- Що це означає, чарівне, матінко? - Запитала я, широко розплющивши очі при побаченні відкривалося потроху міста.

День був ясний та синій; я вже уявила, як мозолі у мене на руках стануть менше.

- Це означає, що в Лондоні можна бути ким захочеш, - відповіла вона. - У сільських полях на тебе не чекає нічого. Загрожі тебе не випустять, як свиней, як мене не випустили. Але ж у Лондоні? Згодом, якщо будеш розумницею, зможеш досягти влади, як чаклунка. У такому чудовому місті навіть бідна дівчина може перетворитися на когось захоче.

- Як синій метелик, - сказала я, подумавши про блискучі кокони, які бачила на пустці влітку. За кілька днів вони ставали чорними як сажа, ніби жива істота всередині зіщулювалась, щоб померти. Але потім темрява відступала, оголюючи метелики блискучі сині крила в паперовій обгортці. Незабаром крила пронизували кокон, і метелик вилітав на волю.

- Так, як метелик, - погодилася мати. – Навіть великі мужі не можуть пояснити, що діється всередині кокона. Це чарівництво, точно, як те, що діється в Лондоні.

З цієї хвилини я хотіла знати більше про те, що називають чарівництвом, мені не терпілося дослідити місто, в яке ми щойно приїхали.

У конторі за наймом слуг мати терпляче стояла осторонь, поки мене оглядала пара жінок; однією з них була місіс Емвелл у рожевій атласній сукні та чепчику, оточеному мереживом. Я не могла втриматися і все витріщалася на неї: ніколи в житті я не бачила рожевого атласного плаття.

Місіс Емвелл я, схоже, відразу сподобалася. Вона схилилася, щоб зі мною поговорити, так близько, що наші обличчя майже зіткнулися, а потім обійняла за талію мою матір, очі якої знову сповнилися сльозами. Я зраділа, коли місіс Емвелл нарешті взяла мене за руку, підвела до масивного столу червоного дерева біля входу в контору і попросила служителя паперу.

Поки вона вносила в них необхідну інформацію, я помітила, що руки в місіс Емвелл сильно тремтять, здавалося, їй важко втримати на папері кінчик пера. Слова у неї вийшли нерівні, вони згиналися під дивними кутами, але мені це нічого не означало. У ті дні я не вміла читати, і всі почерки здавались мені однаково нерозбірливими.

Після того як я попрощалася з матір'ю, що плакала, ми з моєю новою господинею сіли в екіпаж і поїхали до будинку, де вона жила з містером Емвеллом, своїм чоловіком. Спершу мене визначили до судомийки, так що місіс Емвелл представила мене Саллі, куховарці та кухонній служниці.

Наступні кілька тижнів Саллі у висловлюваннях не соромилася: повірити їй, так я ні каструлю толком відскрести не вміла, ні очі з картоплі вирізати, щоб не зіпсувати бульбу. Коли вона показувала мені як треба, я не скаржилася, тому що мені подобалося в Емвеллов. Мені відвели окрему кімнату на горищі, це було більше, ніж я могла чекати по розповідях матері, і звідти я бачила захоплююче, вічно жваве вуличне життя: портшези, що носяться повз, носильники з величезними коробками, в яких ховалися якісь невідомі товари, парафії і відходи юної пари, у якої, як я вважала, тільки почався роман.

Зрештою Саллі притерпілася до моїх здібностей і почала дозволяти мені допомагати з готуванням. Це здавалося невеликим просуванням нагору, як сказала мати, і я виповнилася надії; Якось я сподівалася також працювати на блискучих вулицях Лондона, домагаючись чогось більшого, ніж картопля і каструлі.

Якось уранці, коли я ретельно розкладала на блюді сухі трави, вниз прибігла покоївка. Місіс Емвелл вимагала мене у вітальню. Я завмерла від жаху. Я була впевнена, що наробила щось, і, повільно підводячись сходами, ледве могла рухатися від страху. Я і двох місяців не пробула у Емвеллів; мати жахнеться, якщо мене так швидко розрахують.

Але коли я увійшла до блідо-блакитної вітальні пані, вона зачинила за мною двері, тільки-но посміхнулася і запросила сісти поряд з нею за письмовий стіл. Потім відкрила книгу і поклала поруч чистий аркуш паперу, перо та чорнильницю. Вказала на кілька слів у книзі та попросила мене їх виписати. Я зверталася з пером незручно, вкрай незручно, але присунулась до сторінки і ретельно змалювала слова, з усім старанням. Місіс Емвелл уважно за мною спостерігала, поки я працювала, зсунувши брови і спершись підборіддям на руки. Коли я закінчила з першими словами, вона обрала ще кілька, і я майже відразу помітила, наскільки краще мені тепер виходить. Пані, мабуть, теж це помітила, бо схвально закивала.

Потім вона відклала аркуш і взяла книжку. Запитала, чи я розумію якісь слова, і я похитала головою. Тоді вона показала мені коротші слова – вона, віз, цибуля – і пояснила, як з літери виходить звук і як слова, вибудовані на папері, можуть передати думку, розповісти історію.

Як чарівництво, подумала я. Воно було всюди, варто було тільки придивитись.

Того дня у вітальні ми мали перший урок. Перший із незліченних уроків, іноді двічі на день – бо хвороба моєї пані, яку я помітила в конторі за наймом, погіршилася. Руки її так тремтіли, що вона вже не могла сама писати листи, і їй потрібна була для цього я.

Час йшов, я працювала на кухні все менше і менше, і місіс Емвелл часто кликала мене до себе до вітальні. Решта домашньої прислуги прийняла це погано, Саллі – найгірше. Але я через це не турбувалася: моєю пані була місіс Емвелл, а не Саллі, і хіба могла я відмовитися від цукерок з ганашем, і стрічок, і уроків листа у вітальні біля каміна?

У мене пішло багато місяців, щоб навчитися читати і писати, і ще більше, щоб навчитися говорити не як сільське дівчисько. Але місіс Емвелл була чудовою вчителькою: лагідна, з м'яким голосом, вона брала мою руку в свою, щоб малювати літери, і сміялася зі мною, коли перо зривалося. Вся туга за домом зникла; мені соромно зізнаватись, але я не хотіла більше бачити ферму, ніколи. Я хотіла залишитися в Лондоні, у чудовій вітальні своєї пані. Ті довгі дні за письмовим столом, коли мене обтяжували лише погляди заздрісних слуг, стали одними з найкращих моїх спогадів.

Потім щось змінилося. Рік тому, коли обличчя в мене стало не таке округле, а край корсажа став тугуватий, я не змогла більше цього не помічати: відчуття

ще одного погляду, нового, відчуття, що хтось надто пильно за мною спостерігає.

Містер Емвелл, чоловік моєї пані. З причин, які я розуміла дуже невиразно, він почав надавати мені знаки уваги. І я була впевнена, що пані це теж вловила.

Час майже настав. Біль у животі трохи відступив; здавалося, суєта на кухні допомогла. Я була вдячна, що так сталося, бо виконання того, чого навчила мене Нелла, потребувало обережності та врівноваженості. Незграбність, над якою можна було посміятися у вітальні у пані, сьогодні дорого мені обійшлася б.

Два менші яйця скворчали на сковорідці. Жир бризнув мені на фартух, поки білі краї яйця пузирились і закручувалися. Я стояла тихо, зосередившись, потім переклала яйця на тарілку, коли краї стали медового кольору, саме любила пані. Тарілку я накрила серветкою та відставила подалі. Потім кілька хвилин займалася підливою, як запропонувала Нелла.

Коли підливка загуснула, я зрозуміла, що настала остання мить, коли я можу запобігти тому, чого ще не зробила, висмикнути нитку, яку ще не вшили в тканину. Якщо я продовжу, то стану начебто тих людей у Тайберні, про яких чула на ярмарках у день страти: злочинницею. При думці про це по шкірі в мене побігли мурашки, і я ненадовго задумалася, чи не збрехати пані – чи не сказати, що отрута в яйцях була надто слабкою.

Я похитала головою. Така брехня буде боягузством, і містер Емвелл залишиться живим. План, який діяла місіс Емвелл, зірветься через мене.

Я сьогодні взагалі не мала заходити на кухню. Минулого тижня Саллі попросила у місіс Емвелл кілька днів відпустки, щоб відвідати хвору матір. Пані охоче погодилася і після покликала мене до вітальні на урок. Тільки це був урок не чистописання та не складання листів; він був про таємну аптечну лавку. Пані веліла мені залишити записку в барильці ячменю відразу за дверима номера три по Малому провулку, у записці треба було назвати день і час, коли я повернуся за ліками – смертельним, зрозуміло.

Я не спитала пані, чому вона хоче нашкодити чоловікові; припустила, що це через те, що трапилося місяць тому, одразу після Нового року, коли пані поїхала з дому та провела день у зимових садах біля Ламбету.

Того дня місіс Емвелл попросила мене розібрати пачку листів, видала мені кілька десятків, перш ніж вирушити до садів, але я не змогла виконати призначене через головний біль. Пізніше того ранку містер Емвелл натрапив на мене, я була в сльозах; тиск за очима став майже нестерпним. Він наполіг, щоб я пішла до себе і поспала. Через кілька хвилин він запропонував мені випити те, що, як він сказав, допоможе, і я втягнула різку, медового кольору рідину так швидко, як тільки могла, хоча від неї у мене перехопило подих і я закашлялася. Вона була схожа на бренді, яке пані іноді відпивала з пляшки, хоча я не могла збагнути, як хтось по своїй волі стане таке пити.

Я переспала головний біль у тиші та затишному сонячному світлі у себе в кімнаті. Зрештою я прокинулася від запаху тваринного жиру – сальної свічки

– і доторку прохолодної руки пані до чола. Біль пішов. Місіс Емвелл запитала, скільки я проспала, і я чесно відповіла, що не знаю – я лягла ще до полудня. Зараз о пів на одинадцятку вечора, сказала вона мені, що означало, що проспала я майже дванадцята година.

Місіс Емвелл запитала, чи мені снилося щось. І хоча я похитала головою, насправді у мене сплив смутний спогад, я була впевнена, що це сон, який я бачила кілька годин тому. Я згадала містера Емвелла в кімнаті під дахом; він зняв товсту кішку з її місця в мене на ліжку і виніс її в коридор, потім зачинив двері й підійшов до мене. Сів поруч, поклав мені руку на живіт, і ми почали розмовляти. Як я не намагалася, я не могла згадати, про що ми говорили уві сні. Потім він посунув руку вище, повз мій пупок, і тут лакеї зчинили шум унизу; прийшло двоє джентльменів, яким терміново треба було переговорити з містером Емвеллом.

Я розповіла про це пані, але сказала, що не знаю, чи у сні це було чи насправді. Вона так і залишилася сидіти зі мною, і обличчя її було стривожене. Вона показала на порожній келих з-під бренді, спитала, чи не містер Емвелл дав мені його. Я сказала так. Потім вона схилилася до мене, накрила мою руку.

- Він раніше так робив?

Я похитала головою.

- Як ти себе відчуваєш? Нічого не болить?

Я похитала головою. Нічого не боліло.

Пані уважно оглянула склянку, підіткнула мені ковдру та побажала доброї ночі.

Тільки коли вона пішла, я почула тихе нявкання смугастої кішки під дверима. Вона була в коридорі і просилася до кімнати.

З більшими яйцями я поводитися так, ніби вони скляні. Це було непросто, я ніколи так не замислювалася, з якою силою бити, коли колись розбивала яйця. Сковорідка все ще була розпечена, і жовтки почали смажитися майже одразу. Я боялася наблизитися, щоб не вдихнути випаровування отрути, так що з яєчною керувалася, далеко витягнувши руку, і незабаром у мене захворіло плече, як бувало, коли я в селі лазила по деревах.

Коли яєчня була готова, я поклала великі яйця на другу тарілку. Полила їх підливою, кинула чотири шкаралупки у відро для сміття, розправила фартух і – подбавши про те, щоб отруєні яйця стояли на правильній стороні підносу, – вийшла з кухні.

Господар і пані вже сиділи за столом і тихо розмовляли про бенкет.

- Містер Бетфорд каже, будуть представлені скульптури, - сказала місіс Емвелл. - З усього світу.

Містер Емвелл у відповідь крякнув і витріщився на мене, тільки-но я увійшла до їдальні.

– Ага, – пробурчав він. - Нарешті.

- Чудові речі, запевняв він.

Пані потерла ключицю; там, де її пальці торкнулися шкіри, виднілося почервоніння та припухлість. Пані виглядала стривоженою, хоча таця з отруєними яйцями несла я, і через це я відчула роздратування. Пані була надто налякана, щоб сходити за яйцями, а тепер, здавалося, не могла вгамувати нерви.

- Ммм-ммм, - сказав їй господар, не зводячи з мене очей. - Давай сюди.

Швидше, дівчинко.

Підійшовши до нього ближче зі спини, я зняла його тарілку з правильного боку таця і обережно поставила перед ним. А він тим часом завів мені руку за ноги і тихенько потягнув важку тканину моєї спідниці вгору. Провів рукою по внутрішній стороні мого коліна і вище, по стегні.

- От і славно, - сказав він, нарешті прибравши руку і взявши зі столу вилку. Нога в мене свербіла там, де він до неї доторкнувся, ніби під шкірою виступила невидима висипка. Я відійшла від нього і поставила другу тарілку перед пані.

Вона кивнула мені, ключиця в неї, як і раніше, горіла. Очі пані були сумні й темні, тьмяні, як бордові розетки на шпалерах у неї за спиною.

Я зайняла своє місце біля стіни в їдальні і почала чекати, нерухомо, як камінь, що буде далі.

8. Керолайн. Наші дні, понеділок

Коли я тієї ночі прокинулася, годинник на тумбочці показував три. Я застогнала і відвернулася від тьмяного червоного світла, але, коли я спробувала знову заснути, у мене скрутило живіт, і від цього неспокійного відчуття я змочла і спалахнула. Я відпхнула ковдру, витерла піт із верхньої губи і встала перевірити термостат. Він був запрограмований за Цельсієм, а не Фаренгейтом, так що, можливо, я випадково виставила його напередодні на дуже високу температуру. Я ледве тягла ноги по ковrolіну, зупинилася, щоб не втратити рівновагу, і вперлася рукою в стіну.

І раптом до мого горла підкотилася нудота.

Я рвонулася у ванну, щойно добігла до унітазу і виблискувала все, що з'їла напередодні. Раз, два, три, мене вирвало тричі, я мало не осіла на підлогу поряд з унітазом.

Коли мій шлунок розтиснувся і мені вдалося відпочити, я потяглася за рушником біля раковини. Моя рука збила щось маленьке та тверде. Флакон. Повернувшись до готелю, я вийняла його з сумки і поставила біля раковини. Тепер, щоб не розбити його, я поклала флакон у безпечне місце, на дно своєї валізи, і повернулася у ванну почистити зуби.

Харчове отруєння у чужій країні, подумала зі стоном. Але потім прикрила рот тремтячими мокрими пальцями. Харчове отруєння чи щось інше. Хіба мене вчора кілька разів не нудило? Я майже нічого не їла, тож на погану їжу цю нудоту списати не могла.

Все це раптово здалося мені жахливим жартом - якщо я і справді вагітна, то не так я собі це уявляла. Я довго мріяла про момент, коли ми з Джеймсом разом дізнаємося новини: про щасливі сльози, вітальний поцілунок, про те, як ми побіжимо купувати першу книжку для майбутніх батьків. Удвох разом відзначимо те, що в нас вийшло. І ось вона я, одна в готельному ванні, глибокої ночі, сподіваюся, що у нас не вийшло нічого. Я не хотіла дитину від Джеймса, не зараз. Я хотіла одного: відчувати тяжкість, незручність і біль місячних.

Я заварила собі ромашковий чай. Поволі сьорбаючи його, полежала півгодини, чекаючи, щоб відпустила нудоту; сну не було в жодному оці. Я не могла змусити себе навіть подумати про те, щоб зробити тест на вагітність. Зачекаю ще кілька днів. Я молилася, щоб причина була у перельоті та стресі – можливо, місячні почнуться сьогодні ввечері чи завтра.

Шлунок потроху заспокоювався, але джетлаг не давав мені заснути та розслабитися. Я витягла руку на правий бік ліжка, де мав би бути Джеймс, і зім'яла в пальцях прохолодне простирadlo. На мить довелося визнати правду: частина мене відчайдушно за ним сумувала.

Ні. Я відпустила простирadlo і лягла на лівий бік, відвернувшись від порожнього місця поряд. Я не дозволю собі за ним нудьгувати. Не зараз. Але крім таємниці Джеймса – ніби цього було мало – мене тяжіло ще дещо: поки я розповіла про невірність свого чоловіка тільки найкращій подрузі, Роуз. Зараз, лежачи без сну посеред ночі, я думала, чи не подзвонити батькам, чи розповісти їм про все. Але батьки сплатили безповоротну бронь у готелі, і мені не вистачало духу сказати їм, що в номер заселився лише один із нас. Скажу їм, коли повернуся, коли все добре обдумаю – коли вирішу, яке майбутнє чекає на мій шлюб.

Зрештою я зневірилася заснути, запалила лампу на тумбочці і зняла телефон із зарядки. Відкрила програму, занесла пальці над клавіатурою – мене так і підмивало пошукати лондонські пам'ятки. Але головні, на кшталт Вестмінстера та Букінгемського палацу, вже й так були внесені до мого блокноту, з годинами роботи та цінами квитків – але ніщо з цього мене не приваблювало. Я ледве витримувала те, що Джеймса не було поряд у просторому готельному номері; хіба зможу я гуляти по звивистих доріжках Гайд-парку, не відчуваючи поряд із собою порожнє місце? Краще взагалі не ходити.

Натомість я зайшла на сайт Британської бібліотеки. Поки ми розмовляли з Гейнор у відділі карт, я помітила картку з рекламою пошуку онлайн-базою. Зараз, мучена джетлагом і нездоров'ям, я глибше утнездила в бавовняних простирadлах і вирішила трохи поритися.

Торкнувши пальцем посилання "Пошук по основному каталогу", я набрала два слова: "флакон", "ведмідь". Висвітилося кілька результатів, із найрізноманітніших областей: нещодавня стаття у журналі з біомеханіки; книга апокаліптичних пророцтв XVII ст.; зібрання паперів початку XIX століття із лікарні Святого Хоми. Я клацнула за третім результатом і дочекалася, поки завантажиться сторінка.

З'явилося ще кілька подробиць, здебільшого дати створення документів – від 1815 до 1818-го – та інформація про їх надходження до бібліотеки. На сайті йшлося, що вони надійшли з південного крила лікарні та ставляться як до співробітників, так і до пацієнтів.

У верхній частині списку було посилання "Запросити документ". Я натиснула на неї і зітхнула, очікуючи, що потрібно буде зареєструватися в бібліотеці і запросити його особисто. Але, на мій подив, кілька сторінок були оцифровані для прикладу. Протягом кількох секунд вони почали з'являтися на екрані мого телефону.

З того часу, як я останній раз щось ось так досліджувала, минуло десять років, і я не могла не відчувати раптовий приплив адреналіну. Думка про те, що Гейнор щодня проводить у Британській бібліотеці, з повним доступом до таких архівів, змусила мене майже корчитися від заздрощів.

Поки зображення завантажувалося, екран телефону висвітлювався від вхідного дзвінка. Номер був незнайомий, але визначник показав, що дзвонять із Міннеаполісу. Я спохмурніла, намагаючись згадати, чи є в мене знайомі в Міннесоті. Похитала головою; мабуть, якась реклама. Я скинула дзвінок, зручніше влаштувалася на подушці і почала читати наведені сторінки документа.

Перші дещо не мали стосунку до справи: імена службовців лікарні, документ про оренду, підписаний заповіт – можливо, пацієнт підписав його на смертному одрі. Але на четвертій сторінці мій погляд дещо зачепився: за слово «ведмедик».

То була оцифрована коротка записка від руки, літери подекуди йшли нерівно і вицвіли.

22 жовтня 1816 року

Для чоловіків – лабіринт. Я могла б показати їм усе, що вони захотіли б побачити в Ведмежому провулку.

Вбивці не треба було навіть піднімати довгу, витончену руку. Їй не треба було торкатися його, щоб він помер.

Є інші, більш вчені шляхи: флакони та їжа.

Аптекарь була другом усім нам, жінкам, розливала на флаконах наші таємниці: чоловіки вмирали через нас.

Тільки все пішло не так, як я хотіла.

В цьому не було її провини. Навіть моєї не було.

Я покладаю провину на свого чоловіка та його спрагу того, що призначалося не йому.

Записка не була підписана. У мене затремтіли руки; в ній були присутні слова «ведмежий» та «флакони», що означало, що саме ця сторінка випала на мій пошуковий запит. І написала цю записку, ким би вона не була, явно хотіла поділитися таємницею, що обтяжувала її, поки лежала в лікарні. Чи не могло це бути якимось передсмертним визнанням?

І як це розуміти: "все, що вони захотіли б побачити в Ведмежому провулку"? Авторка записки згадувала лабіринт, що дозволяло припустити, що вона знала, як по ньому пройти. А якщо був лабіринт, здавалося цілком логічним, що наприкінці його було щось цінне – чи таємне.

Я погризла ніготь, зовсім не розуміючи, що означають ці дивні слова.

Але найбільше мене вразило інше: згадка про аптекаря. Автор писала, що аптекар була «другом» та «готувала таємниці». Якщо таємницею було те, що вмирали чоловіки – і явно не випадковою смертю, – здавалося, що аптекар була сполучною ниткою між цими смертями. Як серійний вбивця. Мене забруднило, і я натягла ковдру вище.

Коли я перечитувала записку, на екрані з'явилося повідомлення про непрочитаний лист. Я не звернула на нього уваги, натомість перейшла до Google Maps і швидко набрала «Ведмежий провулок, Лондон», як значилося на початку записки.

За мить з'явився єдиний результат: Ведмежий провулок у Лондоні справді існував. І я повірити не могла, він був неподалік – зовсім близько! - Від мого готелю. Десять хвилин пішки, не більше. Але чи це був той Ведмежий провулок, що згадувався в записці? Напевно, за двісті років деякі вулиці змінили назви.

На фотографії з супутника Google Maps було видно, що околиці Ведмежого провулка в Лондоні забудовані масивними бетонними будинками, а в переліку фірм на карті значилися в основному інвестиційні банки і бухгалтерські контори. Що означало, що, навіть якщо це той Ведмежий провулок, я не знайду там нічого, крім натовпу чоловіків у костюмах. Натовпи чоловіків на зразок Джеймса.

Я подивилася на свою валізу, куди поклала флакон. Гейнор погодилася зі мною, що на боці у нього вигравіровано саме ведмідь. Чи може бути флакон якимось пов'язаний з Ведмежим провулком? Ця думка була як наживка на гачку - навряд, але не те щоб неможливо. Я не могла чинити опір тяжінню таємниці – тяжінню «а що, якщо», чогось невідомого.

Я подивилася на годинник: майже чотири. Як тільки зійде сонце, прихоплю каву і вирушу до Ведмежого провулка.

Перш ніж відкласти телефон, я зазирнула в непрочитані листи в поштовій скриньці і ахнула: лист був від Джеймса. Я почала читати та стиснула зуби. «Намагався зателефонувати з аеропорту Міннеаполісу. Керолайн, я не можу дихати. Половина мого серця у Лондоні. Я мушу побачити тебе. Збираюся сісти на літак до Хітроу. Я приземлюся о дев'ятій за твоїм часом. Якийсь час піде на паспортний контроль. Зустрінемося у готелі годинника об одинадцятій?»

З дзвоном у вухах я перечитала листа. Джеймс летить у Лондон. Навіть не спитав, чи хочу я його бачити, чи не дав мені побути одній і на відстані, а мені це було так потрібно. Дзвінок, що не визначився, кілька хвилин тому, мабуть, був від нього, він дзвонив з аеропорту, можливо, з автомата - швидше за все, розумів, що я не візьму слухавку, якщо побачу його номер. У мене затремтіли руки; я начебто знову дізналася, що в нього роман на боці. Я занесла палець над "Відповіді", збираючись написати Джеймсу: "Ні, не смій приїжджати". Але я його давно знала; варто йому чимось відмовити, він докладе вдвічі більше зусиль, щоб цього досягти. До того ж він знав, де я зупинилася, і, навіть якщо я відмовлюся з ним зустрічатися, я не сумнівалася, що він чекатиме у вестибюлі стільки, скільки потрібно. Не могла ж я навіки замкнутись у номері.

Ні про який сон тепер і думати не було чого. Якщо Джеймс збирався прибути об одинадцятій, у мене залишалося всього кілька годин, не обтяжених його присутністю та відмовками. Кілька годин, поки можна не розбиратися з нашим шлюбом, що похитнувся. Кілька годин, щоб вирушити в Ведмежий провулок.

Я встала з ліжка і почала ходити перед вікном, кожні кілька хвилин поглядаючи на небо у відчайдушному бажанні побачити перші промені сонця.

Я не могла дочекатися світанку.

9. Елайза. 5 лютого 1791 року

Коли минула хвилина, потім друга, а поведінка містера Емвелла за сніданком не змінилася, сміливість почала мене покидати. Я відчайдушно хотіла ще кухоль гарячого валеріанового чаю Нелли, від якого мені стало так спокійно в її маленькій лавці з таємною кімнатою.

Саме по собі те, що я зробила, було не так страшно - розбила яйця і вилила їх на сковорідку, що скворить. Я не боялася навіть злих слів, які міг кинути мені містер Емвелл, коли отруєні яйця вируватимуть у нього в животі, навіть того, як може зігнути його окостеніле тіло, про що розповіла Нелла, попередивши, що тому, хто побачив таке все життя, можуть снитися кошмари.

Нехай у чомусь я була хороброю, але не в усьому. Боялася я його примари, його неприборканого духу після смерті. Його незримого руху крізь стіни, крізь шкіру.

Примар я почала боятися нещодавно. Це почалося кілька місяців тому, коли Саллі затила мене в холодний темний льох і розповіла про дівчину Джоанну. З того дня я втратила сміливість, зрозумівши, що чарівництво може зіпсуватися і стати злим.

За розповідями Саллі, Джоанна служила в Емвеллов незадовго до того, як до них прийшла я. Вона була всього на рік чи два старша за мене і раптом захворіла – так захворіла, що не могла вийти з кімнати. І поки вона сиділа під замком, коридорами шепотілися: що вона зовсім не хвора, а носить дитину і скоро народить.

Саллі сказала, що одного разу холодного листопадового ранку з Джоанною сиділа одна з покоївок, поки вона весь день мучилася пологами. Вона тужила і тужила, але жодного разу не закричала. Дитина так і не вийшла, а Джоанна заснула і більше не прокинулася.

Кімната під дахом, де я спала, - з її заплетеними павутинням кутами, з яких дуло, - була поряд з тим, де померли Джоанна та її дитина. Після того, як Саллі мені про це розповіла, я стала чути ночами, як Джоанна плаче і кричить за стіною. Здавалося, вона кличе мене, вигукує моє ім'я. Часом я чула щось, схоже на шум води, і удари, ніби дитина в її животі намагалася вийти назовні, стукаючи маленькими кулачками.

– А хто був батько? - Запитала я Саллі тоді в льоху.

Вона суворо на мене подивилася, ніби я сама мала б знати.

Зрештою я набралася сміливості і відкрила місіс Емвелл дещо з того, що Саллі розповіла мені про Джоану, але моя пані запевняла, що жодна дівчина в хаті не завагітніла і вже точно жодна не померла. Вона намагалася втлумачити мені, що Саллі заздрить моєму становищу в будинку, а стукає моє власне злякане серце, що все це не більше, ніж погані сні.

Я не сперечалася з місіс Емвелл. Але знала, що чую ночами. Хіба можна з чимось сплутати те, як тебе звуть на ім'я?

Тепер, поки я чекала в їдальні, притулившись до стіни і дивлячись, як містер Емвелл поглинає яйця, все це мене турбувало - так турбувало, що мені довелося притиснути долоні до стіни, щоб утримати рівновагу. Я не шкодувала про те, що зробила; просто сподівалася, що отруєні яйця вб'ють містера Емвелла швидко, при світлі дня, бо не могла винести думку про те, що ще один голос кличе мене крізь стіни. Я молилася, щоб злий дух містера Емвелла не залишив його в цій кімнаті, а якщо й так, то щоб не затримався в ній.

Я не розуміла це чарівництво. Не розуміла, чому дух Джоанни все ще тут, чому вона переслідує мене, і боялася, що незабаром дух містера Емвелла приєднається до неї в коридорах.

Так, у чомусь я була хороброю, і отрути мене не лякали. Але від нестримних розгніваних духів у мене підкошувалися ноги.

Не доївши друге яйце, він схопився за горло.

— Бог ти мій, — вигукнув він, — що в підливі? Я вмираю від спраги.

Він осушив половину графина води, поки я стояла біля стіни їдальні, чекаючи, щоб можна було забрати тарілки.

У пані округлилися очі. Вона торкнулася блідо-жовтої стрічки на шнурівці корсажу; мені здалося чи в неї тремтіла рука?

- Дорогий, ти добре відчуваєшся? - Запитала вона.

— А що, схоже? — огризнувся містер Емвелл. Він смикнув нижню губу, яка опухла і почервоніла. - У мене в роті все горить, ти що, поклала перцю?

Він промокнув краплю підливи, що впала на підборіддя, і серветка випала з нього на підлогу. Я бачила, я так ясно бачила: його лють загуснула, стаючи чимось на зразок страху.

- Ні, сер, - відповіла я. — Я її зробила, як завжди. Молоко вже майже скисло.

- Думаю, прокляте молоко вже скисло. - Він закашлявся і знову схопився за горло.

Пані поколупала яєчню з підливою на своїй тарілці і обережно поклала шматочок у рот.

— Та будь воно прокляте! - Він відштовхнув тарілку і підвівся, його стілець впав на підлогу, зачепивши чисті фіранки в маргаритках. - Мене зараз знудить, дівчинко! Винеси це!

Я кинулася до столу і схопила тарілку, з радістю побачивши, що він з'їв одне яйце повністю, а друге — наполовину. Нелла обіцяла, що вистачить і одного.

Містер Емвелл піднявся сходами, його кроки луною віддавалися в їдальні.

Ми з пані мовчки подивилися один на одного, і, мабуть, частково я була здивована, що план взагалі спрацював. Я пішла на кухню, швидко витерла тарілку і засунула її в каламутну мильну воду.

У їдальні пані так і сиділа над тарілкою. Слава богу, пані здавалася цілком здоровою, але містера Емвелла так голосно рвало нагорі, що я задумалася, чи не вб'є це його до того, як подіє отрута. Я ніколи не чула таких позивів, таких стогонів. Скільки це може тривати? Нелла мені не сказала, а я не додумалася спитати.

Минуло дві години. Якби місіс Емвелл так і продовжувала ховатися за письмовим столом унизу, де ми удвох займалися листами, які зовсім не треба було писати, ніби нічого не відбувалося, це викликало б підозри.

Всі знали, що містер Емвелл багато п'є і що багато днів і ночей промучився, уткнувшись головою в нічний горщик. Але річ була в тому, що він ніколи так болісно не стогнав; сьогодні все виглядало інакше, і, гадаю, багато хто в будинку це помітив. Ми з пані разом піднялися його провідати, і, зрозумівши, що чоловік втратив мову, пані веліла послати за лікарем.

Лікар відразу оголосив, що стан містера Емвелла небезпечний, помітивши, що живіт пацієнта роздувся і спазмує так, як раніше йому не доводилося бачити. Лікар намагався пояснити це пані дивними лікарськими словами, яких я не розуміла, але спазми бачили всі, у містера Емвелла ніби звір бився в животі. Очі його були налиті кров'ю, він не міг устежити поглядом навіть за полум'ям свічки.

Поки лікар і моя пані стояли і тихо розмовляли, містер Емвелл повернув голову з порожніми чорними дірками замість очей і глянув прямо на мене, просто мені в душу, і, клянусь, цієї миті він знав. Я придушила крик і кинулася геть із кімнати, якраз коли лікар промацував пах пацієнта, викликавши в нього таке глибоке первісне виття, що я побоялася, це дух містера Емвелла щойно відлетів.

Тільки хрипке обривисте дихання – яке було чути з коридору, де я стояла, вся тремтячи, – говорило про те, що цього не сталося.

— Його сечовий міхур готовий луснути, — сказав доктор місіс Емвелл, коли я виходила з кімнати. - Таке бувало раніше, ви кажете?

— Багато разів, — відповіла пані.

Це не було брехнею, і все-таки вона збрехала. Я притулилася до стіни коридору, біля дверей, у прохолодній темряві, прислухаючись до слів пані та задихання її вмираючого чоловіка.

- Він схильний до пороку пияцтва.

— Але таке здуття живота нетипове...

Лікар замовк, і я уявила, як він обмірковує цей дивний випадок і вирішує, чи не покликати констебля. Вмираючий чоловік, його красуня-дружина. Лікар помітив порожні пляшки з-під бурбона, які ми розкидали внизу навмисне, щоб його обдурити?

Я ступила вперед, не в силах стримати цікавість, і зазирнула у прочинені двері. Лікар схрестив руки, побарабанив пальцями і придушив позіхання. Я задумалася, чи не чекає на нього вдома красуня-дружина, у якої майже готова вечеря. Лікар повагався, потім сказав:

— Варто послати за священиком, місіс Емвелл. Невідкладно. Він не переживе цієї ночі.

Пані прикрила рота рукою.

- Господи, - видихнула вона з непідробним подивом.

За наказом пані я провела лікаря до дверей. Потім, замкнувши парадні двері, обернулася і побачила, що вона стоїть і чекає на мене.

- Давай разом посидимо біля вогню, - прошепотіла вона, і ми пішли туди, куди завжди йшли. Вона накрила наші ноги ковдрою, дістала блокнот і почала диктувати листа до матері, в Норідж. - "Матуся, - почала вона, - мій чоловік важко захворів ..."

Я написала все, як вона сказала, кожне слово, хоч і знала, що в жодному з них немає правди. І навіть коли лист був закінчений - я написала шість сторінок, потім вісім, вона все повторювала і повторювала те, що вже говорила, - вона продовжувала говорити, а я - писати. Ні їй, ні мені не хотілося ворухитися; ні їй, ні мені не хотілося йти нагору. На годиннику була майже опівночі. Денне світло давно згасло.

Але ми не могли сидіти так вічно, бо раптово я відчула щось дивне: щось липке й мокре між ніг. Тієї ж хвилини сходами, стрибаючи через сходинку, втекла служниця з вираженими заплаканими очима.

- Місіс Емвелл, - закричала вона, - мені дуже шкода, але він більше не дихає.

Місіс Емвелл скинула з колін ковдру і схопилася, я пішла за нею. Але, на мій жах, по теплому увігнутому сліду, там, де я сиділа, йшла тепер червона смуга, яскрава, щойно зірване яблуко. Я ахнула; невже смерть збиралася забрати мене? Дихала, сильніше втягуючи повітря, не бажаючи, щоб він мене покинув.

Місіс Емвелл уже йшла до сходів, але я гукнула їх.

— Стривайте, — благала я, — будь ласка, не залишайте мене тут одну.

Сумнівів бути не могло: мене знову спіткало якесь жахливе чародійство. Дух містера Емвелла, мабуть, і залишив його нагорі, але, як Джоанна, не зовсім пішов. Що ще могло вирвати в мене кров у ту саму мить, коли він помер?

Я осіла на підлогу, навколішки, по обличчю у мене лилися великі сльози.

— Не залишайте мене, — знову благала я.

Пані дивно на мене подивилася, бо залишала мене одну в кімнаті вже сотні разів, але я відчувала, як спливаю вологим теплом щомиті. Не підводячись з підлоги, я вказала на диван, де ми сиділи, а навколо нас танцювали тіні від свічок, підходячи все ближче, дражнячи мене, і в кожній ховався містер Емвелл.

10. Нелла. 7 лютого 1791 року

Сьомого лютого у барило з ячменем залишили нову записку.

Перш ніж прочитати її, я підняла тонкий пергамент — тонкий, як шкіра моїх втомлених рук, — і вдихнула запах парфумів. Вишня, з тонами лаванди та рожевої води.

Як і за листом Елайзи, побачивши впевнені завитки та рівні петлі чорнила, я відразу зрозуміла, що його добре вихована і грамотна. Я уявила жінку моїх років: господиню вдома, дружину торговця. Уявила сердечну вірну подругу, але не світську даму, когось, хто знаходить задоволення в розважальних садах та театрах, але не так, як куртизанка. Представила повні груди, стегна. Мати.

Але коли я вгамувала уяву і почала читати ретельно виведені слова, у мене пересохло в роті. Записка була дуже незвичайною. Наче написала її сумнівалася, чи варто говорити, чого вона хоче, і віддала перевагу ухильно натякнути. Я впустила записку на стіл. Піднесла до пергаменту свічку і перечитала:

Лакей бачив їх удвох у сторожці воротаря.

Ми збираємо гостей через два дні, вона буде серед них.

Можливо, у вас є щось, що загострює хіть? Я зайду до вас у крамницю завтра о десятий.

О, померти в любовних обіймах, доки я лежу одна в очікуванні, але в коридорі ні звуку.

Я розсікла кожен рядок, як нутрощі щура, у пошуках глибоко захованих ключів. У господарстві у жінки були лакеї і сторожка воротаря, тому я припустила, що вона заможна. Мене це стурбувало, тому що втручатися у справи багатих мені не було резону, я за роки зрозуміла, наскільки вони непередбачувані та невірніважені. І жінка хотіла чогось «заохочуючого хіть», щоб він – мабуть, чоловік – міг померти в любовних обіймах – треба думати, з коханкою. Розклад мене вразив певною збоченістю, лист мені не подобалося.

І все треба підготувати за два дні. Часу ледве вистачало.

Але й лист Елайзи мені не сподобалося, а все вийшло якнайкраще. Я була впевнена, що тяжке почуття від цього листа теж можна пояснити болями в тілі та змученим духом. Можливо, відтепер кожен лист викликатиме тривогу. До цього я, напевно, зможу звикнути, як звикла до відсутності світла у лавці. До того ж лист жінки мав на увазі зраду, а саме зраду і спонукало мене торгувати отрутами – через це я почала приймати на себе таємниці цих жінок, вписувати їх у журнал, захищати їх та допомагати їм. Кращий аптекар глибоко відчуває розпач своїх пацієнтів, чи йдеться про тіло чи серце. І хоча я не могла співвіднести себе з місцем цієї жінки в суспільстві – у Малому провулку не було ні лакеїв, ні сторожок воротаря, – я не з чуток знала, яка буря у неї всередині. Серце у всіх болить однаково, воно не прихильніше до тих, хто стоїть вище.

Тому всупереч собі я підготувала все, що потрібно для відлучення на день. Надягла найтовстіший плащ і захопила запасні шкарпетки. Поля, куди я збиралася, зараз сирі та непривітні, але це єдине місце, де можна відшукати жуків-наживників – засіб, що найкраще підходить для особливих потреб цієї жінки.

Я швидко, зі знанням справи йшла по звивистих провулках свого міста, ухиляючись від портшезів і кінського гною, проштовхуючись крізь давлячу масу тіл, що витікала і витікала з магазинів і будинків, шлях мій лежав у поля біля Уолворта, в Саутуорці, де можна було . Я часто ходила на річку і по мосту Блекфрайерс могла б пройти із заплющеними очима, але сьогодні каміння, що хитається під ногами, являли собою небезпеку. Я йшла обережно, обминаючи перешкоди на зразок двірнята, що гризула якусь падаць, і напіврозкритого пакунка з смердючою, обсидженою мухами риби. Поки я поспішала по Уотер-стріт, дивлячись на річку, що відкривалася попереду, жінки по обидва боки від мене сміяли з порогів сміття і бруд,

піднімаючи хмари попелу і пилу. Я трохи закашлялася, і мене раптом накрило нападом ядухи. Я зігнулася навпіл, упершись руками в коліна. Ніхто не звертав на мене уваги, дякувати Богу; останнє, що мені було потрібно, це розпитування про те, куди я йду і як мене звуть. Ні, всі навколо були надто зайняті своїми справами, товарами та дітьми.

Легкі мої продовжували втягувати повітря, поки я нарешті не відчула, як жар у глотці розходить. Я стерла з губ вологу, жахнувшись грудку зеленуватого слизу, що залишився на долоні, немов я опустила руку в річку і вийняла всю в слизьких водоростях. Я струсила його на землю, розтерла черевиком і випростала плечі, рушивши вперед, до річки.

Підійшовши до нижньої сходинки Блекфрайєрського мосту, я помітила чоловіка і жінку, що наближались до мене з того боку дороги. Очі чоловіка, що дивився в мій бік, були примружені та рішучі. Я благала про себе, щоб він дізнався когось у мене за спиною. Жінка поряд з ним зусиллям несла немовля, примотане до грудей, але здалеку я могла розрізнити лише його м'яку, схожу на яйце голову. Немовля було акуратно загорнуто в красиву кремову ковдру.

Я опустила очі і додала кроку, але тільки-но дійшла до нижньої сходинки моста, на моє плече лягла легка річка.

- Міс?

Я обернулася, і ось вони стоять утрюх, утворюючи ідеальний ряд: батько, мати, дитина.

- Ви добре почуваетесь?

Чоловік зсунув капелюха з обличчя і послабив шарф, обмотаний навколо шиї.

– Я... Я добре, так, – заїкаючись, пробурмотіла я.

Поруччя мосту під моїми пальцями були навпомацки як лід, але я не послабила хватку.

Він полегшено зітхнув.

– Господи, ми побачили вас звідти, ви так кашляли. Вам потрібно піти з цієї вогкої дороги, під дах, до вогню. - Він глянув на сходи, біля підніжжя яких я стояла. - Ви ж не думаєте вирушити через міст у Саутуорк, правда? Таке зусилля, на такому холоді.

Я намагалася не дивитися на тугу сповите немовля, всього в ямочках.

- Порожнє, це неважко, запевняю вас.

Жінка з жалем схилила голову набік.

- Ходімо з нами, ми наймемо човен. Ця мала занадто важка, щоб з нею йти пішки.

Вона глянула на немовля, потім кивнула одному з чоловіків, які чекали вздовж берега.

- Дякую, але зі мною все добре, чесно, - заперечила я, ступивши на першу сходинку.

Я посміхнулася милою парою, бажаючи, щоб вони пішли, але мене знову схопив за горло кашель, і спроба його придушити виявилася марною. Я

нічого не могла під їсти, довелося відвернутися і знову закашлятися, і зробивши це, я знову відчула, як мене взяли за плече - тепер уже міцніше. Це виявилася жінка, і погляд у неї був непохитний.

— Якщо вам не можна сидіти вдома, я наполягаю, ходімо з нами в човен. Ви не подужаєте сходів, запевняю вас, а тим більше перехід через міст. Ходімо, тут недалеко.

Вона потягла мене з собою, однією рукою притримуючи голову немовляти, а другу поклавши мені на спину і підвела до одного з човнярів.

Я здалася, щойно ми сіли в човен, прикривши коліна товстими вовняними ковдрами, одразу відчула подяку за цей перепочинок.

Немовля почало возитися, як тільки човен відчалив від берега. Мати вийняла груди, човен застрибав і захитався в крижаних водах. Я злегка переважилася за борт, сподіваючись, що шлунок мене не підведе, поки ми діставатимемося Саутуорка. На мить я забула, навіщо я в цьому човні, на річці, з чудовою родиною. А потім згадала: жуки. Сторожка воротаря. Лакей. Що-небудь, що загострює хіть.

- Вам погано? - Запитав чоловік. - Річка сьогодні досить сувора, але, запевняю вас, це все одно краще ніж пішки.

Я кивнула, погоджуючись. До того ж відчуття було мені не в новинку; воно дуже схоже на ранкову нудоту, яку я все ще пам'ятала, через два десятиліття. Накочувальні хвили нудоти прийшли до мене рано, ще до того, як зник місячний цикл, а невдовзі була і вічна втома. Але я знала, що це не просто втома. Так само ясно, як, поклавши поруч два насіння, бачила, яке від білої лілії, а яке від жовтої, я знала, що ношу дитину. Незважаючи на нудоту і втому, здавалося, я відкрила таємницю вічного щастя, бо ніколи в житті я не була веселішою, ніж у ті перші дні, носячи дитину Фредеріка.

Мати посміхнулася мені і забрала сплячого немовля від грудей.

— Хочете її потримати? - Запитала вона.

Я почервоніла, усвідомивши, що так і витріщаюсь на немовля.

- Так, - прошепотіла я, не встигнувши зрозуміти, що говорю. — Так.

Вона передала мені дитину, сказавши, що її звать Беатріс.

- Джерело радості, - сказала вона.

Але коли я відчула в руках тягар малюка і її тепло проникло крізь шари тканини до моєї шкіри, почуття, що охопило мене, було чим завгодно, тільки не радістю. Вузлики із персиковою шкірою і тихим диханням лежав у мене на руках, як могильний камінь, знак втрати, як нагадування про те, що щось особливе було в мене, але його вирвали геть. У мене стислося горло, і я тут же пожалкувала про те, як вибрала спосіб дістатися Саутуорка.

"Померти в любовних обіймах, поки я лежу одна в очікуванні, але в коридорі ні звуку". Слова з листа, який мене привів сюди, вже здавалися прокляттям. Малюка, мабуть, відчула мою досаду, бо здригнулася, прокинулася і стала озиратися на всі боки, нічого не розуміючи. Животик у неї був сповнений, але вона наморщила лоба, ніби збиралася заплакати.

Інстинкт підказав мені похитати її, вгору-вниз, вгору-вниз, і обійняти міцніше.

- Шшшш, - прошепотіла я їй, розуміючи, що мати і батько спостерігають за мною. - Шшш, малятко, тихіше-тише, нема про що переживати. Беатріс заспокоїлася і втупилася мені в очі, ніби хотіла зазирнути вглиб мене, піддивитися мої таємниці, те, що завдавало мені болю. Якби вона могла побачити, що гніє там, усередині. Якби тільки її серце могло зрозуміти той тягар, який мучив мене два десятки років, то, що запалило вогонь помсти, що палав тепер по всьому Лондону, і обтяжило мене життям, сповненим чужих таємниць.

Про це я роздумувала, поки наш човен перекочувався хвилями, доставляючи нас на інший берег. І все-таки навіть з малюком Беатріс, джерелом радості, у себе на руках я не могла не дивитися на Блекфрайерський міст. Дивлячись на кам'яні арки, що підтримували будівлю і піднімали її високо над водою, я дозволила собі хвилинку помріяти про свободу та полегшення, яких так легко досягти одним-єдиним кроком з мосту.

Миттєвість вільного падіння, удар льодової води. Усього мить, щоб покінчити з цим прокляттям та з усіма іншими – запечатати всі таємниці всередині та захистити те, що мені довірили. Усього мить, і втрату з гниллю висмокче з моїх кісток. Усього мить, і я поєднаюся зі своєю дитиною. Де б вони не були.

Я продовжувала гойдати Беатріс на руках, молячись про себе, щоб їй ніколи не довелося обмірковувати такі ж похмурі й моторошні думки, як мої. І я була впевнена, що, якби моє маля вижило, їй би зараз було дев'ятнадцять, молода жінка – я б не думала про таке. Я точно не дивилася б з такою потягом на чорну тінь мосту неподалік.

Я перевела погляд на обличчя Беатріс. У ній не було ні найменшої вади, ні єдиної родимки. Дуже дбайливо я відвернула край кремової ковдри, щоб розглянути складочки шкіри під її підборіддям і на шиї. По м'якості вовни під пальцями я зрозуміла, що ковдру коштувало більше, ніж одяг матері та батька, разом узятих. Беатріс, сказала я про себе, сподіваючись якось передати їй, що хотіла, поглядом, твої мати та батько тебе дуже люблять. Вимовляючи це, я мало не закричала; моя утроба ніколи не здавалася такою порожньою, такою спустошеною. Хотіла б я сказати ті самі слова своїй втраченій дитині – що її мати та батько дуже її люблять, – але я не могла б це сказати, бо правдою це було б лише наполовину.

Вся тремтячи, я повернула Беатріс матері, коли човняр став правити до берега.

Наступного ранку ні світло ні зоря, набравши в полях жуків і висушивши їх над осередком, я ледве змогла піднятися з лежанки на підлозі. Від крижаного повітря напередодні коліна у мене окостеніли, а від довгого переходу після переправи на човні розпухли щиколотки. Пальці у мене теж саднили і кровоточили, але це було очікувано; я викопала в полях біля Уолворта більше сотні жуків, кожного вийняла з гнізда, відірвавши від коханих родичів.

Полегшення від усіх цих хвороб давав низький вогонь у вогнищі і вода з опіумом, що кипіла над ним. У мене була година на те, щоб відпочити доти, доки не прийде багата відвідувачка, чий неминучий візит, як і раніше, викликав у мене виразне занепокоєння.

І все-таки мене обдурили; варто мені притулитися спиною до стіни біля вогнища, пролунав стукіт у таємні двері, такий раптовий, такий лякаючий, що я ледве не скрикнула. Швидко-швидко я зібралася з думками. Я так втомилася, що забула про призначену зустріч? Чи не помітила листи? Для дами, яка збиралася прийти о десятій, було ще зарано; занадто рано, щоб звинувачувати годинник, що поспішає.

Прокляття, це, мабуть, жінка, якій потрібний полин або аптечна ромашка, якийсь повсякденний засіб. Я застогнала і стала підніматися з підлоги, але моя власна вага, як хижий пісок, тягла мене вниз. Постукали ще раз, цього разу голосніше. Я про себе проклала прибульця, який завдав мені нового болю.

Підійшла до дверей і визирнула в лужок, щоб подивитись, хто там. Це була Елайза.

11. Елайза. 8 лютого 1791 року

Коли Нелла відчинила двері, потягнувши її до свого худого тіла, вигляд у неї був страшенно переляканий.

- Вибачте, що застала вас зненацька, - сказала я.

- Ох, заходь, - видихнула вона, притиснувши руку до грудей.

Я потупала мокрими черевиками і зробила крок до кімнати. Вона була така сама, як кілька днів тому, тільки запах змінився; пахло чимось землістим, на зразок здорового сирого бруду. Я з цікавістю оглянула полиці.

- Я вчора читала газети, - сказав Нелла, зловивши мій погляд. Сьогодні тіні на її щоках, що ввалилися, здавались темнішими, а навколо обличчя стирчали дибки пасма вугільно-чорного жорсткого волосся. - Про те, що містера Емвелла зрештою доконала випивка. Все, мабуть, пройшло як треба.

Я кивнула, сповнившись гордості. Мені не терпілося розповісти їй, як добре спрацювали отруєні яйця, і шкодувала, що вона прочитала про це, перш ніж я могла розповісти їй все сама.

- Він відразу занедужав, - сказала я. - І краще йому не стало, ні на хвилинку. Одне було погано. Я мимоволі притиснула руку до низу живота, де так і боліло з того часу, як помер містер Емвелл. Він отруївся, як ми й планували, але в мене в ту саму мить, як його дух відлетів, пішла кров. Єдиним виходом, здавалося, було повернутися до крамниці Нелли; звісно, якась з її настоянок могла впоратися з його привидам.

До того ж її флакони та отрути мене зачаровували. Вона, може, й не вважала їх чарівними, але я всім серцем не могла з цим погодитись. Я знала, що містер Емвелл не просто помер; Щось у ньому перетворилося, як метелик у

коконі. Він прийняв нову форму, і я була впевнена, що тільки еліксами Нелли можна повернути все вп'ять, припинити кровотечу у мене з живота. Але я не могла сказати про це Неллі, поки не могла, бо коли я приходила вперше, вона заперечувала чарівництво. Я не хотіла, щоб вона вважала мене стомлюючою – чи просто божевільною, – тож прийшла, заготувавши інший підхід.

Нелла схрестила руки на грудях, оглядаючи мене з ніг до голови. Костяшки її пальців, всього за кілька дюймів від мого обличчя, виглядали опухлими, круглими і червоними, як вишні.

— Я дуже рада, що яйця спрацювали, — сказала вона, — але з огляду на те, що ти впоралася зі своїм завданням, не можу зрозуміти, що тебе знову до мене привело. Ще й без попередження.

Тон у неї був не звинувачуючий, але я відчула, що вона мені не рада.

- Гадаю, ти повернулася не для того, щоб приготувати ту саму долю своєї пані?

- Звичайно, ні, - похитала я головою. - Вона зі мною завжди була така ласкава. - Потягнуло раптовим протягом, я вловила сильний сирий запах. — Чим це пахне?

- Підійди сюди, - сказала Нелла, поманивши мене до глиняного горщика на підлозі біля вогнища.

Горщик доходив мені до пояса, він був сповнений пухкої чорної землі. Я охоче пішла до нього, але вона підняла руку.

- Ближче не підходь, - сказала вона.

Потім одягла пару грубих шкіряних рукавичок і маленькою, схожою на лопатку гарматою відгрібла трошки землі до краю горщика, показавши мені твердий білястий предмет.

- Корінь вовчого аконіту, - сказала вона.

— Вовчий ако... нит, — повторила я.

Предмет був схожий на камінь, але, вигнувши шию, я розрізнила кілька вузликів, що стирчали з нього, як у картоплі чи моркви. — Щоб убивати вовків?

— Колись так і було. Греки витягали отруту і мазали їм стріли, коли полювали диких собак. Але тут нічого такого не буде.

— Тому що їм вбиватимуть чоловіків, а не вовків, — сказала я, намагаючись показати, що все розумію.

Нелла підняла брову.

- Ти не схожа на жодну дванадцятирічну дівчинку з тих, що мені зустрічалися. - Вона знову обернулася до горщика і дбайливо засипала корінь землею. - Через місяць я поріжу цей корінець на тисячу шматочків. Дрібка цього зілля, змішана з гірким соусом із хрону, зупинить серце за годину. - Вона схилила голову набік. — Ти так і не відповіла на моє запитання. Тобі ще щось від мене потрібне?

Вона зняла рукавички та сплела пальці на коліні.

- Я не хочу залишатися в Емвеллів, - пробурмотіла я. Це не було неправдою, хоч і не було всією правдою. Я закашлялася і відчула, як з мене тече липке та

мокре; кров. Вчора я потягла з пральні тонку тканину і порізала її на шматки, щоб не бруднити кров'ю білизну.

Нелла розгублено схилила голову:

- А як же твоя господиня? Твоя робота?

- Вона поїхала на кілька тижнів на північ, до рідних у Норідж. Поїхала сьогодні вранці, екіпаж прибраний чорним, сказала, що маю бути з сім'єю, поки... – Я замовкла, потім повторила те, що вона веліла мені перед від'їздом написати в кількох листах: – Поки що вона в жалобі.

- Так домашньої роботи, мабуть, вистачає, щоб ти не сумувала.

Я похитала головою. Тепер, коли пані поїхала, її чоловік помер, а Саллі повернулася від матері, робити мені майже нічого.

- Я тільки пишу для неї листи, так що місіс Емвелл сказала, що мені немає потреби залишатися в домі, доки її не буде.

- Пишеш для неї листи? Це пояснює твій почерк.

– У неї тремтять руки. Вона більше до ладу не може писати.

- Ясно, - сказала Нелла. - І вона тебе на якийсь час відпустила.

– Вона запропонувала, щоб я відвідала батьків у селі – у Суїндоні. Думала, мабуть, що відпочинок піде мені на користь.

Нелла на це підняла брови, але це було правдою; після того, як я з риданнями осіла на підлогу, місіс Емвелл знайшла сліди моєї крові на стільці і обняла мене. Я була невтішна через звільнений дух містера Емвелла, не могла вгамувати гикавку, але її, здавалося, ніщо не турбувало, вона була навіть спокійна. Як вона могла не розуміти правди? У мене пішла кров у той самий час, як помер містер Емвелл; як вона не розуміла, що це зі мною створив його дух? Його огидний привид тієї ночі обернувся навколо мого живота.

Це не варто сліз, прошепотіла пані, це так само природно, як рух місяця небом.

Але нічого природного в цій смертній крові, яка досі не зупинилася, хоч минуло два дні, не було. Пані помилялася щодо Джоанни – я знала, що вона померла в кімнаті поруч із моєю, – і щодо цього теж помилилася.

- Але ти не поїхала в Суїндон, - сказала Нелла, привертаючи мою увагу.

– Шлях неблизький.

Нелла схрестила руки, вигляд у неї був недовірливий. Вона знала, що я брешу; вона знала, що є ще щось, ще якась причина не повертатися додому.

Нелла подивилася на годинник, потім на двері. Чи чекала вона на когось чи хотіла, щоб я пішла, я не знала – але, якщо я не хотіла розповідати їй про кровотечу, треба було придумати інший спосіб залишитися, і швидше.

Я стиснула руки, приготувавшись сказати те, що репетирувала по дорозі сюди. Голос у мене тремтів; не можна помилитися, інакше вона мене прожене.

- Я хочу залишитися у вас і допомагати в лавці, - ці слова вирвалися в мене на одному диханні. - Я хочу навчитися рубати коріння, яке вбиває вовків, і класти отруту в яйце, не розбивши його.

Я почекала, намагаючись зрозуміти, як це прийняла Нелла, але на її обличчі нічого не позначилося, і я від цього розхоробилася.

– Я буду начебто підмайстром, це ненадовго. Поки місіс Емвелл не повернеться з Норіджа. Обіцяю, я вам у всьому допомагатиму.

Нелла посміхнулася, з її очей розбіглися зморшки. Ще мить тому я вважала, що вона не старша за мою пані, а тепер задумалася: можливо, Неллі сорок або навіть п'ятдесят років від народження.

- Мені не потрібна допомога з настоянками, дитино.

Я не здавалася і випростала спину. У мене був припасений другий аргумент на випадок, якщо перший не спрацює.

– Тоді я можу допомагати вам із флаконами, – сказала я, вказавши на полиці.

– Деякі етикетки вицвіли, а я бачила, як ви дивно тримаєте руку. Я можу підновити чорнило, щоб вам не довелося завдавати собі болю.

Я подумала про всі години та дні, проведені з місіс Емвелл у вітальні за вдосконаленням почерку.

– Вас не розчарує моя робота, – додала я.

- Ні, маленька Елайза, - сказала вона. – Ні, на це я погодитись не можу.

У мене мало не розірвалося серце, і я зрозуміла, що мені навіть на думку не спадало, що вона і на це може сказати ні.

- Чому ні?

Вона розсміялася, не в змозі повірити почутому.

- Ти хочеш бути підмайстром, ученицею, вивчитися складати отрути, щоб нікчемні жінки могли вбивати своїх чоловіків? Своїх панів? Братів, кавалерів, кучерів та синів? Це не кондитерська крамниця, дівчинка. У цих флаконах не шоколад, який ми додаємо розтерту малину.

Я прикусила язик, придушуючи бажання нагадати їй, що всього кілька днів тому розбила отруєне яйце на сковорідку і подала своєму господареві. Але складання листів від імені місіс Емвелл навчило мене, що саме те, що людина найбільше хоче сказати, їй часто потрібно тримати в собі. Я помовчала, потім спокійно відповіла:

– Я розумію, що це не кондитерська крамниця.

Тепер її обличчя було серйозне.

– Що тягне тебе до цього ремесла, дитино? Моє серце чорно, чорно, як вугілля під цим вогнем, через те, що ти за дитинством ще не зрозумієш. Що так тебе поранило, у твої дванадцять років, що ти захотіла бути до цього ближче?

Вона обвела кімнату рукою, і її погляд зупинився на горщику із землею, де було прикопане коріння аконіту.

- Ти подумала про те, як спати на лежанці в кімнаті, в якій ледь і один поміщається, не кажучи вже про нас двох? Подумала, що тут нема де побути однією? Тут немає жодної хвилини відпочинку, Елайза, - щось весь час кипить, вариться, гаситься, відмокає. Я прокидаюся вночі, будь-коли, щоб займатися тим, що ти бачиш навколо. Це тобі не панська хата з рожевими шпалерами, де вночі тиша. Ти можеш бути простою служницею, але думаю, твоє житло набагато краще, ніж це. - Нелла перевела дух і м'яко торкнулася моєї руки. – Не кажи, що мрієш працювати у такому місці, дівчинко. Хіба ти не хочеш більшого?

- Так, - відповіла я. – Я хочу жити біля моря. Я бачила картини із Брайтона, замки з піску. Я б хотіла там жити, мабуть.

Я забрала в неї руку і провела пальцями по підборідді; там вискочив прищик, що свербить, навряд чи більше вістря голки. Вигадати я більше нічого не могла, тому видихнула і вирішила розповісти Неллі залишок історії.

- Мене переслідує дух містера Емвелла. Я боюся залишатися в домі, поки місіс Емвелл нема, боюся, як би він не завдав мені ще більше шкоди, ніж приніс.

- Дурниці, дитино. – Нелла рішуче похитала головою.

– Клянусь! У будинку є ще один дух, молоденької дівчини, яка жила там до мене, її звать Джоанна. Вона померла в кімнаті біля моєї, і я чую, як вона плаче ночами.

Нелла розвела руками, ніби повірити не могла моїм словам, наче я збожеволіла.

Але я вперто продовжувала:

— Я дуже хочу залишитися у служінні місіс Емвелл. І обіцяю, я повернуся на своє місце, як тільки вона повернеться до Лондона. Я не хочу завдавати вам незручностей. Я просто подумала, можливо, ви можете навчити мене готувати щось, щоб відвадити духів від дому, щоб мені не слухати більше вічного плачу Джоанни і щоб містер Емвелл залишив мене в спокої раз і назавжди. Я б могла ще чогось вивчитися, а ще, можливо, допомагати вам, поки я тут.

Нелла твердо глянула мені у вічі.

- Послухай мене, Елайзо. Немає зілля, яке вивело б духів з порожнього повітря, яким ми дихаємо. Якби таке існувало і якби мені вдалося приготувати такий настій і розлити його по пляшках, я була б багатою жінкою і жила десь у великому будинку. - Вона пошкрябала нігтем подряпину на столі, за яким ми сиділи. - Ти смілива, раз сказала мені правду. Але вибач, дитино. Я не можу тобі допомогти, і ти не можеш залишитися тут. Я впала духом; як я благала, Нелла не запропонувала мені ніякої допомоги, навіть пожити в неї, поки не повернеться місіс Емвелл. І все-таки я вчепилася за те, що голос у неї здригнувся.

– Ви вірите у духів? Місіс Емвелл мені не вірить, ні крапельки.

– Я не вірю у примари, якщо ти про це. У хмари зла, яких діти начебто тебе бояться ночами. Подумай, якщо ми стаємо примарами після смерті і якщо залишаємось там, де жили, хіба весь Лондон не огортав би вічний туман? - Вона помовчала, за спиною в неї голосно потріскував вогонь. – Але я вірю в те, що іноді ми відчуваємо щось, що залишилося від тих, хто жив раніше. Це не духи, скоріше створення нашої власної фантазії.

– Тобто Джоанна, яка плаче у сусідній кімнаті... на вашу думку, я її сама придумала?

Цього не могло бути; я її у житті не бачила.

Нелла знизала плечима:

- Не можу сказати, дитино. Я тебе нещодавно знаю, але ти молода, а отже, схильна до божевілля.

- Мені дванадцять, - огризнулася я, нарешті втративши терпіння. – Не така вже я молода.

Нелла зустрілася зі мною очима і, зрештою, встала, скривилася і зробила крок до великої шафи в глибині кімнати. Вона провела пальцями по корінцях книжок, клацнула язиком. Не знайшовши те, що шукала, вона відчинила дверцята і переглянула ще стопку книг, не таку рівну, як перша. Зачепила корінець у нижній частині стопки та витягла книгу.

Книжка була зовсім тоненька, швидше за памфлет, ніж книга, а м'яка обкладинка була надірвана на куточку.

- Вона належала моїй матері, - сказала Нелла, простягаючи мені книжку. - Хоча я жодного разу не бачила, щоб вона її відкривала, і сама теж не знайшла потреби.

Я відвернула вицвілу бордову обкладинку і ахнула, побачивши фронтиспис; на ньому було зображення жінки, яка народжувала достаток плодів, ріпи, суниці та грибів. На її голих грудях були розкладені риби і молочне поросся.

- Що це? - Запитала я Неллу, зашарівшись.

- Хтось подарував її моїй матері, багато років тому, десь за рік до її смерті. Начебто це книга про чарівництво, призначена для повитух і знахарів.

- Але вона теж не вірила в чарівництво, - здогадалася я.

Нелла похитала головою, потім підійшла до свого журналу і почала гортати його назад, нахмуривши лоба, поки не знайшла потрібну дату. Провела пальцями за записами, кивнула.

- Так ось. Поглянь.

Вона розгорнула журнал до мене і вказала на запис.

«6 квітня 1764 року. Міс Брейлі, дикий мед, чист., ½ фунта, зовнішн.».

- Півфунта дикого меду, - прочитала Нелла вголос.

Я витріщила очі.

– Щоб їсти?

Вона тицьнула у слово «зовнішн.».

- Ні, наносити на шкіру. — Вона відкашлялася і пояснила: — Міс Бейлі була трохи старша за мене тоді. Трохи старші за тебе зараз. Вона прийшла до матері в крамницю після опівночі. Нас розбудили її крики. У неї на руках було немовля... Вона сказала, що за кілька днів до того хлопчик сильно обварився з чайника з окропом. Моя мати не спитала, як це сталося. Це було не так важливо, як плачевний стан дитини. Рана почала запалятися і гноїтися. І, що ще гірше, на інших частинах тіла виступила висипка, наче рана розповзлася по всьому тілу.

Мати взяла хлопчика на руки, відчула, як він горить, потім поклала його на стіл і поділу. Відкрила горщик дикого меду та намазала все його тількице.

Немовля заплакало, мати теж. Вона розуміла, який біль це має завдавати його ніжній юній шкірі. Це найважче на світі, Елайза, завдавати комусь болю, навіть коли знаєш, що вона на благо.

Нелла промокнула очі.

- Мати не дозволила молодій жінці з дитиною піти, три дні їх не відпускала. Вони жили з нами, у крамниці, щоб наносити мед кожні дві години. Мати не

пропустила жодного разу - ні на хвилину не запізнювалася натерти немовля медом, усі три дні. Вона поставилася до хлопчика як до рідного. – Нелла зачинила журнал. - Пухирі підсохли. Висип пропав. Рана, що загнила, затяглася, майже без шраму.

Вона вказала на книгу чарівництва, яку щойно мені дала.

– Ось тому моя мати ніколи не відкривала книжки, яка в тебе в руках. Тому що рятувати життя дарами землі, Елайза, це не гірше за чарівництво.

Я подумала про покриту медом дитину, яка колись лежала на столі, за яким зараз сиділа я, і мені раптом стало соромно, що я взагалі заговорила про чарівництво.

- Але я розумію, чому тебе займають привиди, - продовжувала Нелла, - і це не стосується порятунку життів жодним чином. На задній обкладинці є назва книжкової крамниці та вулиці, де вона знаходиться. Не згадаю зараз, щось на зразок Бейсінг-лейн. Вони мають різні книги про чарівництво, принаймні так мені говорили. Крамниці, можливо, вже й немає, але, бачачи, як ти прагнеш зілля, яке віднадить духів від твого будинку, я думаю, почати можна і звідти.

- Вона зачинила дверцята шафи. – Будь-що краще, ніж тут.

Я тримала книгу в руках, відчуваючи її прохолоду під вологими долонями.

Книга про чарівництво, досить думала я, з адресою лавки, де продають інші. Можливо, мій сьогоднішній прихід сюди не був таким безплідним, як я боялася хвилину тому. У грудях у мене стучало від передчуття. Зараз же піду до цієї крамниці.

Раптом пролунав тихий стукіт, чотири м'які удари, у двері. Нелла знову подивилася на годинник і застогнала. Я підвелася зі стільця, готуючись піти. Але Нелла, зробивши крок до дверей, поклала руку мені на плече і м'яко посадила мене назад.

У мене забилося серце, а Нелла, понизивши голос, прошепотіла:

- Руки мене не слухаються, я не зможу насипати у флакон порошок, який збираюся продати жінці, що щойно прийшла. Мені б не завадила твоя допомога, лише раз, якщо ти не проти.

Я закивала – чарівна книжкова крамниця могла й почекати. І Нелла, зі своїми червоними розпухлими кісточками, відчинила двері.

12. Керолайн. Наші дні, вівторок

На початку сьомої зі склянкою кави в руці, під ранковим світлом, якого ледве вистачало, щоб розібрати дорогу, я вийшла з готелю і вирушила до Ведмежого провулка. Я глибоко дихала, очищаючи голову і роздумуючи, як краще вчинити з приїздом Джеймса. Можна було попросити його зняти номер в іншому готелі, бажано в іншому місті, або роздрукувати наші клятви і запитати, що саме йому було незрозуміло в словах «буду тобі вірний». У будь-якому випадку ясно було одне: коли ми нарешті побачимося, йому не сподобається, що скажу.

Зайнята своїми думками, я прогавила світлофор, і мене мало не збило таксі, коли я переходила Фаррінгдон-стріт. Я помахала водієві в безглуздій спробі вибачитись і про себе вилаялася на Джеймса, через якого мало не загинула. По обидва боки Фаррінгдон-стріт височіли величні будівлі зі скла та бетону; як я і побоювалася, околиці Ведмежого провулка виглядали так, ніби їх захопили великі корпорації, і здавалося, що тут навряд чи збереглося щось двохсотрічної давності. Коли до призначення залишилося півкварталу, я змирилася з тим, що Ведмежий провулок виявиться не чим іншим, як під'їзною доріжкою.

Зрештою я дісталася невеликої чорно-білої таблички з назвою провулка, захованого між висотними будинками: Ведмежий провулок, ЕС4. Провулок справді виглядав проїздом для вантажівок. По один його бік скупчилися переповнені баки для сміття, почорнілий тротуар був усипаний недопалками і контейнерами з-під фастфуду. Груди мої стиснули від розчарування; я не чекала вивіски «Тут була Аптекар-вбивця», але сподівалася знайти щось цікавіше за все це.

Заглибившись у провулок так, що за спиною в мене швидко стих шум вулиці, я зрозуміла, що за фасадами з бетону і стали стоять цегляні будівлі старшого віку. Провулок тягнувся метрів на двісті. Я озирнулася, побачила чоловіка, що притулювся до стіни, він курив і дивився в телефон - крім нього, нікого навколо не було. Незважаючи на це, я не злякалася; в очікуванні приїзду Джеймса адреналін у мене й так зашкалював.

Я повільно пройшла між цегляними будівлями, шукаючи чогось цікавого, дісталася майже до кінця провулка, але виявила тільки нові гори сміття. Я спитала себе, чого я шукаю. Справа була не в доказі того, що флакон або безіменна жінка-аптекар були якось пов'язані з цим провулком. Зрештою, я навіть не була впевнена, чи існувала вона насправді; записку з лікарні могла написати божевільна жінка у передсмертному маренні.

Але сама можливість, що аптекар таки існувала, і її таємниця тягнули мене все далі. Молода Керолайн, яка прагне пригод, знову почала оживати. Я подумала про свій ступінь з історії, що так і не знайшла застосування, про диплом, засунутий у ящик столу. Коли я була студенткою, мене заворожувало життя звичайних людей, тих, чиї імена не були відомі та не значилися у підручниках. І тепер я натрапила на таємницю такої безіменної, забутої людини – та ще й жінки.

Якщо бути з собою чесною, ця пригода мене так затягла з іншої причини: я шукала, чим відволіктися від повідомлення, що висів у вхідних. Як в останній день канікул, я пристрасно хотіла, щоб щось завгодно відстрочило неминуче протистояння. Я притиснула руку до живота і зітхнула. Ще я хотіла відволіктися від того, що місячні у мене так не почалися.

У засмученні я дійшла до кінця провулка. Але тут помітила справа залізна брама: футів шість заввишки і чотири завширшки – потріскані й погнуті від старості. За воротами виднілася невелика квадратна пустирка, приблизно о пів баскетбольного майданчика, незаасфальтована, заросла чагарником.

Всюди валялися кинуті будматеріали: труби, що поржавіли, металеві листи

та інше сміття, на вигляд чудово підходило для того, щоб у ньому мешкала колонія бродячих кішок. Пустир оточували побиті часом стіни цегляних будівель, і мені здалося дивним, що в такому популярному діловому районі є ділянка, що явно не використовується. Забудовник із мене ніякий, але, на мій погляд, пропадало чудове місце.

Я навалилася на ворота, що висіла на двох кам'яних стовпах, і притулилася обличчям до лозин, щоб краще розгледіти пустир. З того часу, як тут могла жити жінка-аптекарь, минуло двісті років, але моя уява все одно схопилася за можливість того, що ця затишна, покинута пустка анітрохи не змінилася.

Можливо, вона ходила саме цією землею. Я страшенно шкодувала, що пустир так заріс кущами та бур'янами, бо стіни, що оточували його, теж здавались стародавніми. Скільки тут взагалі коштують ці будинки?

- Шукаєте зниклу кішку? – пролунав у мене за спиною хрипкий голос.

Я ривком відсахнулася від воріт і обернулася. Метрів за п'ять стояв, розглядаючи мене, чоловік у синіх полотняних штанах і такій самій сорочці; обличчя в нього було веселе. Напевно, робітник із будівництва. З губи в нього звисала запалена цигарка.

— Вибачте, не хотів налякати вас, — додав він.

- Нічого, - вимовила я, почувуючись безглуздо. Яке розумне пояснення я могла дати тому, що зазираю крізь зачинені ворота в непримітному провулку? - Мій чоловік тут неподалік, - збрехала я. - Він хотів мене сфотографувати на тлі цих старих воріт.

Мене внутрішньо перекошило від того, що я несла.

Він озирнувся, наче шукав мого невидимого чоловіка.

— Ну, тоді не заважатиму вам. Але дивне місце для фотографій, як на мене. Він хмикнув і затягнувся.

Я оцінила те, що він стояв на безпечній відстані, потім подивилася на вікна довкола. Мені точно нічого не загрожувала; хоч би яким порожнім здавався провулок, він був на увазі біля купи народу в навколишніх будинках.

Мені стало легше, і я вирішила звернути появу незнайомця собі на користь. Можливо, мені вдасться в нього щось довідатися.

- Так, мабуть, дивне, - сказала я. - Не знаєте, чому тут ця пустир?

Він затоптав недопалок п'ятою і схрестив руки на грудях.

- Гадки не маю. Декілька років тому тут намагалися відкрити пивний ресторанчик. Ідеальне було б місце, але, як я чув, їм не вдалося отримати дозвіл. Звідси не видно, але там взагалі-то службовий вхід... — Він вказав у глибину пустиря, де росло кілька кущів вище за мене. — Напевно, веде до підвалу чи щось такого роду. Зважаючи на все, господарі будівлі не хочуть забудовувати пустир, раптом знадобиться туди увійти.

У нього раптово запищало в кишені, і він вийняв невелику рацію.

- Це мене, - сказав він. — Вічно потрібно або встановити, або полагодити трубу.

То він водопровідник.

— Дякую за інформацію, — сказала я.

- Немає проблем.

Він помахав мені на ходу, і я прислухалася до його рівних кроків, поки вони не затихли вдалині.

Потім знову повернулася до воріт. Вхопившись за виїмку від каменя, що випав в одному зі стовпів, я підтягнулася на кілька дюймів, щоб краще розглянути, що за ним. Вдивилась у ліву частину пустиря, куди показував водопровідник. З цієї вищої точки я примружилася, намагаючись розгледіти щось крізь гілки.

За одним із кущів виднілося щось, схоже на великий шматок дерева, вбудований у стару цегляну стіну; нижню його частину приховували високі густі бур'яни. Порив вітру злегка ворухнув гілки, і я розрізнила червоний виступ, що обсіпався, в середині дошки. Іржава дверна ручка.

Я ахнула, мало не втративши опору на кам'яному стовпі. Це були явні двері. І, судячи з того, як вона виглядала, її вже дуже давно не відкривали.

13. Нелла. 8 лютого 1791 року

Коли я відчинила двері жінці, приходу якої боялася, тіні перетворили її постать на силует, а риси її приховувала густа вуаль. Я могла розрізнити лише ширину її спідниць та тонке мереживо по краю коміра. Потім вона невпевнено зробила крок уперед, у лаву, залишаючи за собою хвилю лавандового аромату, і її осяяло світло свічок.

Я притиснула пальці до губ; другий раз за тиждень переді мною стояла відвідувачка, яких колись у мене в крамниці не було. Спершу дитина, тепер доросла жінка, якій, судячи з її вигляду, місце було скоріше у просторах покоях Кенсінгтонського палацу, ніж у моїй скромній таємній лавці. Її сукня, темно-зелена, з облямівкою з вишитих золотом лілій, зайняла майже чверть кімнати, і я боялася, що варто їй обернутися, половина моїх флаконів опиниться на підлозі.

Жінка зняла вуаль та рукавички, поклала їх на стіл. Елайза, здавалося, нітрохи не здивувалася такій відвідувачці і негайно віднесла рукавички до вогню, щоби просушити. Вчинок цей був настільки природним, і все ж мені це не спало на думку, поки я стояла, вражено розглядаючи даму, що постала перед нами. Якщо в мене й були сумніви щодо її багатства та становища, то тепер їх не залишилося.

- Тут так темно, - сказала вона, і куточки її забарвлених губами опустилися.

- Я покладу ще дров у вогонь, - прошебетала Елайза.

Вона всього вдруجه була в мене в лавці, але в дечому почала розуміти швидше за мене.

– Прошу, міледі, сідайте, – сказала я, показуючи на другий стілець.

Вона обережно опустилася на стілець і протяжно переривчасто зітхнула.

Вийняла з вузла на потилиці маленьку шпильку, поправила пасмо і заколола її назад.

Елайза зробила крок уперед з кухлем у руці, дбайливо поставила її на стіл перед жінкою.

- Тепла м'ятна вода, міс, - сказала вона, зробивши кніксен.

Я спантеличено подивилася на Елайзу, гадаючи, де вона взагалі знайшла чистий кухоль, а тим більше подрібнене листя м'яти. Для неї стільця не залишилося, але я думала, що вона влаштується на підлозі і займеться книжкою про чарівництво, яке я їй дала.

— Дякую за те, що повідомили у листі, — сказала я жінці.

Вона підняла брову.

— Я не знала скільки можна відкрити. Зробила все можливе, щоб захистити себе, якщо листа перехоплять.

Ще одна причина, через яку я не зв'язувалася з багатими: усім навколо потрібно те, що в них є, особливо їхні таємниці.

- Ви сказали цілком достатньо і, гадаю, залишитеся задоволені приготуванням.

Нас перервав гучний скрип, і, обернувшись, я побачила, як Елайза тягне по підлозі велику дерев'яну скриню. Вона підштовхнула його до столу, поставила між мною і дамою, сіла і склала руки на колінах.

- Я Елайза, - сказала вона дамі. — Ми такі раді, що ви до нас завітали.

— Дякую, — відповіла жінка, і погляд її пом'якшав. — Коли я сьогодні сюди йшла, то я не думала, що вас буде двоє. - Вона запитливо глянула на мене. - Ваша дочка?

О, як би я хотіла, щоб поряд зі мною була моя дочка. Але тоді ми б усім цим не займалися, не продавали б отрути і не приховувалися в темряві. Я затнулась, відповідаючи.

- Вона іноді мені допомагає, - збрехала я, не бажаючи визнати, що Елайза щойно прийшла без попередження, зовсім не вчасно.

Біля столу не просто так стояли всього два стільці, і невдовзі я відчула хмару жалю через те, що дозволила Елайзі залишитися. Я все життя цінувала обережність і тепер розуміла, як помилилася, дозволивши їй бути при обміні таємницями.

- Елайза, можливо, тобі час іти.

- Ні, - сказала жінка з натиском людини, яка звикла, що все відбувається, як вона захоче. - Цей м'ятний чай дуже гарний, - продовжила вона, - і незабаром я ще захочу. До того ж я знаходжу присутність дитини... втішною. У мене немає дітей, чи знаєте, як я не хотіла їх і як ми не... — Вона замовкла. - Неважливо. Скільки тобі, мала Елайза? І звідки ти?

Я вухам своїм не вірила. У цієї жінки, явної спадкоємиці великого стану, було щось спільне зі мною: ми обидві хотіли, щоб наші животи збільшилися, щоб нас штовхали зсередини утроби. І все ж, як їй пощастило, що її час ще не пішов. По шкірі навколо її очей я зрозуміла, що їй не більше як тридцять. Для неї ще не все було втрачено.

- Дванадцять, - тихо відповіла Елайза. - І я з Суїндона.

Жінка схвально кивнула, а я, відчайдушно бажаючи закінчити цю зустріч, підійшла до полиці і зняла з неї маленьку рогову баночку. Я зробила Елайзе знак, щоб допомогла мені, і показала, як обережно пересипати порошок з

жуків у банку зі миски, що стояла на столі. Як я і сподівалася, рука в неї виявилася твердішою за мою.

Коли ми закінчили, я поставила відкриту баночку перед жінкою, щоб вона перевірила все. В середині мерехтів сяючий зелений порошок, такий дрібний, що можна було пропустити його крізь пальці, мов воду.

- Шпанська мушка, - прошепотіла я.

У неї округлилися очі.

— А чи не небезпечно сидіти так близько? - Запитала вона.

Вона подалася вперед, і її широкі спідниці зашелестіли.

- Ні, якщо не чіпати.

Елайза потяглася зазирнути в баночку, а жінка кивнула, так і не опустивши здивованих брів.

— Я чула про них лише одного разу. Щось про те, що їх застосовують у паризьких борделях... — Вона легенько нахилила баночку до себе. — Скільки часу це у вас зайняло?

Мене одразу охопив спогад про те, як я переправлялася через Темзу: напад кашлю, жінка, яка годує малечу Беатріс.

- Всю ніч і сьогоднішній ранок, - видихнула я. - Потрібно не просто зібрати жуків. Їх треба просмажити над вогнем і змолоти. - Я вказала на ступку з пестом у дальній частині кімнати; ступка була в обхваті такою самою, як ліф жінки. - Я змолотла їх геть у тому тазі.

Жінка, чийого імені я так і не впізнала, підняла баночку з порошком і похитала її на світлі.

- Мені просто насипати порошку в їжу чи питво? Все так просто?

Я схрестила кісточки і відкинулася на спинку стільця.

- Ви просили щось, щоб загострити хіть. Шпанська мушка служить насамперед для збудження. Кров приливає до паху і переповнює... — Я замовкла, зрозумівши, що Елайза, як і раніше, уважно мене слухає.

Обернулася до неї. — Це все не для твоїх вух. Чи не могла б ти вийти в складську кімнату?

Та жінка накрила мою руку своєю і похитала головою:

- Це ж мій порошок, га? Продовжуйте. Нехай дівчинка навчається.

Я зітхнула і продовжила:

- Пах негловитим розпухає. Порушення протримається якийсь час, потім до нього додадуться біль у животі та виразки у роті. Краще підготувати щось темне — можливо, лікер із патоки — і кинути в нього порошок, а потім добре розмішати. - Я зволікала, ретельно вибираючи слова. - Чверть баночки, і він не переживе ніч. Половина — не переживе й години.

Поки дама це обмірковувала, запанувала тиша, єдиним звуком було цокання годинника біля дверей і потріскування вогню. Я сиділа тихо, моя тривога через візит цієї жінки повернулася і лише посилювалася. Вона машинально доторкнулася до тонкого обручки на пальці, її погляд зупинився на низькому вогні в мене за спиною, в її очах танцювало віддзеркалення полум'я.

Вона підняла підборіддя.

— Я не можу його вбити. Я не зможу народити дитину, якщо вб'ю її.

Я злякалася, що до ладу не пояснила, наскільки небезпечний порошок. У мене здригнувся голос:

- Запевняю вас, це смертельна отрута. Не можна без побоювання дати людині не смертельну дозу.

Вона підняла руку, зупиняючи мене.

- Ви мене не зрозуміли. Я й справді шукаю смертельну отруту. Я лише хотіла сказати, що не хочу його вбити. А її.

Її. Я здригнулася, почувши це слово; більше мені нічого не треба було знати. Мене не вперше просили про таке. За два десятки років мене кілька разів просили про отруту, яка призначалася для іншої жінки, але я відмовляла таким відвідувачкам без подальших розпитувань. Неважливо, яку зраду було здійснено, жодна жінка не мала постраждати від моїх рук. Моя мати відкрила аптеку в третьому номері по Малому провулку, щоб лікувати та підтримувати жінок, і я продовжу це робити до кінця своїх днів.

Звичайно, могло бути і так, що мої відвідувачі мені брехали - що приховували від мене свої справжні наміри і збиралися дати мої настоянки сестрам чи куртизанкам. І як я могла їм завадити? Це було неможливо. Але, наскільки я знала, мої отрути ніколи не використовувалися проти жінок. Ніколи. І поки я жива, я з власної волі на це не погоджуся.

Я думала про те, як це сказати - як сказати цій жінці немає, але її очі потемніли, і я відчула, що вона вловила моє бажання їй відмовити. Вона схопилася за мить тиші, за мою слабкість, наче я була кроликом, а вона – лисицею.

- Вам, здається, це не до вподоби.

Я зібралася з силами і знайшла слова:

- Я вдячна, що ви намагалися мене знайти, але я не можу на таке піти. Я не можу відпустити вас із цим порошком, якщо ви збираєтеся вбити жінку. Ця лавка призначена для того, щоб допомагати жінкам та лікувати їх, а не завдавати їм шкоди. Такий наріжний камінь. Я не вилучаю його.

- І все-таки ви вбивця, - звинуватила вона. – Як можете ви говорити про допомогу та зцілення для когось, чоловік це чи жінка? - Вона глянула на баночку з жуковим порошком. - Вам взагалі є справа до того, хто вона, ця комаха? Вона його коханка, його повія.

Жінка продовжувала пояснювати, але її слова перетворилися на слабкий гул, а кімната навколо мене потемніла, і я повільно заморгала. Мене охопив старий, ганебний спогад: я теж колись була коханкою, хоч і не знала про це на той час. Комахою, повією, якщо послухати цю жінку. Я була таємницею, захищеною в темряві, – не тією, кого люблять, але якоюсь розвагою. І неважливо, що я його любила, я ніколи не забуду ту мить, коли дізналася про вдавання Фредеріка - про павутину його брехні. Проковтнути це було нелегко, нелегко усвідомити, що я була лише порожньою посудиною для його хтивості.

О, якби це було найгіршим із моїх падінь. Найгіршим із того, що він зробив зі мною. Я машинально провела пальцями по животі.

Ця безжальна жінка не коштувала того, щоб витратити час. Я не розповідатиму їй свою історію, історію про боягуз, який посіяв перше насіння заплямованої спадщини, що привела її до мене на поріг. Кімната продовжувала обертатися довкола мене, але жінка нарешті замовкла. Мої невірні руки потяглися до надійної твердої площини столу.

Я точно не знала, скільки секунд чи хвилин минуло, але зрештою відчула, що Елайза трясє мене за плечі.

- Нелла, - шепотіла вона. - Нелло, вам недобре?

Перед очима у мене прояснилося, і я побачила їх, що сиділи навпроти мене з тривогою на обличчях. Елайза, що схилилася вперед, щоб до мене дотягнутися, явно переживала за моє самопочуття. Жінка, однак, нагадувала примхливу дитину, яка боїться, що не отримає бажаної.

Заспокоївшись від дотику Елайзи, я зуміла коротко кивнути, струшуючи собою випадкові спогади.

— Все добре, — запевнила я Елайзу. Потім обернулася до жінки. - Те, кому я допомагаю і кому завдаю шкоди, це моя справа. Я не продам вам цей порошок.

Вона недовіриливо на мене подивилася, примруживши очі, наче їй уперше в житті сказали ні. Видала гавкаючий смішок.

— Я — леді Кларенс із Картер-лейн. Мій чоловік... - Вона замовкла, дивлячись на баночку з порошком із жуків. — Мій чоловік — лорд Кларенс.

Вона пильно на мене подивилася, чекаючи здивування, але я не принесла їй такої радості.

— Ви явно не розумієте, наскільки це все серйозно, — продовжила вона. - Як я і згадала у листі, завтра ввечері ми даємо прийом. Міс Беркуелл, кухня та коханка мого чоловіка, запрошена. - Леді Кларенс посмикала край свого ліфа, пожуvalа губами. — Вона закохана у мого чоловіка, а він у неї. Так більше не може продовжуватися. Місяць за місяцем я впевнена, що досі не понесла, бо в нього для мене нічого не лишається, він усе витрачає на неї. Я візьму цей порошок, - сказала вона, сунувши руку в кишеню, вшити в спідниці біля талії. — Скільки ви взагалі за нього хочете? Я дам вам удвічі більше.

Я похитала головою, гроші мене не цікавили. Я не піду на це, так само, як не піду на те, щоб жінка — коханка вона чи ні — померла через мене.

- Ні, - сказала я, підвівшись зі стільця і твердо вставши на ноги. - Моя відповідь ні. А тепер можете йти.

Леді Кларенс підвелася зі стільця, глянула мені в очі.

Тим часом Елайза крутила головою, дивлячись то на мене, то на леді Кларенс. Вона сиділа прямо, з рівною спиною, твердо стиснувши губи.

Сумніваюся, що коли вона попросилася до мене в учениці, вона уявляла собі подібну зустріч. Можливо, цього буде достатньо, щоб вона передумала.

Раптом все почало рухатися; я подумала, що леді Кларенс упустила гроші на стіл, бо її руки метнулися над ним. Але потім я з жахом зрозуміла, що однією рукою вона тягнеться до баночки, що стояла посеред столу, з порошком, яку ми з Елайзою ще не запечатали, а другою відтягує кишеню. Вона збиралася забрати блискучий зелений порошок, хотіла я того чи ні.

Я рвонулася за баночкою - вихопила її з-під пальців леді Кларенс в останній момент і з такою силою штовхнула Елайзу, що вона ледь не впала з скрині, - і зробила єдине, що спало мені на думку: шпурнула банку отруйних іспанських мушок у вогонь, що горів у мене за спиною.

Полум'я спалахнуло зеленим, в одну мить перетворивши отруту на ніщо. Я здивовано дивилася у вогонь, не вірячи тому, що робота, яка забрала в мене всю ніч і ранок, щойно була так легко знищена. Руки в мене тремтіли, я дуже повільно повернулася і побачила почервонілу, вражену леді Кларенс і малу Елайзу, що витріщилися на мене витріщеними очима.

— Я не можу... — пробурмотіла леді Кларенс. — Я не в силах... — Очі її металися по кімнаті, як ми, шукаючи другої банки порошку. - Ви не в своєму розумі? Прийом завтра увечері!

- Це все, що було, - сказала я, перш ніж вказати на двері.

Леді Кларенс гнівно глянула на мене, потім обернулася до Елайзи.

— Рукавички, — сказала вона.

Елайза кинулася до вогню, дбайливо зняла рукавички з сушильної ґрати і простягла їх леді Кларенс.

Та почала натягувати рукавички, засовуючи в них усі пальці одразу.

Відпочивала і знову заговорила:

— Ви, безперечно, зможете зробити для мене ще одну порцію, — сказала вона.

Боже, цю жінку ніщо не брало. Я в розпачі скинула руки.

- Ви що, не можете підкупити якогось лікаря? Навіщо покладати це на мене після того, як я вам двічі відмовила?

Вона накинула на обличчя вуаль, і ніжне плетіння мережива нагадало мені листя болиголова.

- Дурна жінка, - озвалася вона з-під мережива. — Невже ви думаєте, що я не розглянула всіх лікарів, усіх аптекарів міста? Я не хочу, щоб мене спіймали.

Ви хоч розумієте, що у вас особливого? - Вона замовкла, розгладжуючи сукню. - Я помилилася, довірившись вам. Але тепер немає сенсу змінювати рішення. - Вона глянула на свою затягнуту в рукавичку руку, порахувала на пальцях. - Ви зробили порошок за день, га?

Я розгублено насупилась. Яка тепер була різниця?

- Так, - пробурмотіла я.

- Дуже добре, - сказала леді Кларенс. - Я повернуся завтра, як я розумію, часу, щоб заново приготувати порошок, достатньо, і ви дасте мені банку свіжої іспанської мушки, таку, як та, що ви щойно по дурості знищили. Я буду о пів на другу.

Я дивилася на неї, не в силах вимовити жодного слова, я готова була виштовхати її за двері, за допомогою Елайзи, якщо знадобиться.

- Якщо ви не підготуєте порошок, як я просила, - продовжувала леді Кларенс, - тоді вам краще зібрати речі, і швидше, тому що я піду прямісінько до влади і розповім про вашу лавку, повну павутину і пацюкову отруту. І коли я буду з ними говорити, я особливо наказую пройти складську кімнату наскрізь і перевірити, що за її задньою стіною. Усі таємниці цієї мерзенної дірки

вийдуть на світ. - Вона щільно запахнула шаль. – Я дружина лорда. Не намагайтеся мене обдурити.

Вона ривком відчинила двері і вийшла, зачинивши її за собою.

14. Керолайн. Наші дні, вівторок

До прибуття Джеймса залишалося всього кілька годин, і в мене не було часу досліджувати двері за воротами, але моя цікавість, зачеплена вчора, зараз просто палала. Вся зібрана по крихтах інформація - спершу флакон, потім загадкова записка про Ведмеже провулку, а тепер двері на його задвірках - здавалася шматочками спокусливого пазла. Я вирішила ще покопатися і повернутися як тільки зможу.

Коли я виходила з Ведмежого провулка, сонце ковзнуло за хмару, і мене оточила прохолодна тінь. Якщо вважати, що жінка-аптекарь і справді існувала, як вона могла виглядати? Я уявила собі літню жінку з сивим розпатланим волоссям, що січеться на кінцях через те, що вона занадто багато часу проводить над казанком, уявила, як вона поспішає геть по бруківці провулка, одягнена в чорний плащ з капюшоном. Потім я похитала головою, дивуючись своїй уяві: вона не відьма, і це все не Гаррі Поттер. Я повернулася думками до записки з лікарні. Яка написала її, ким би вона не була, сказала, що помирали чоловіки - у множині. Це все було гнітюче невизначено. І все-таки, якщо через аптекаря померло чимало людей, має бути хоч якась згадка, якийсь запис у мережі про відомого аптекаря.

Згорнувши назад на Фаррінгдон-стріт, я витягла телефон, відкрила браузер і надрукувала у пошуковому рядку «Лондон, аптекар-вбивця, 1800-ті».

Результати вийшли різні: кілька статей про одержимість XVIII століття джином, сторінку Вікіпедії про Закон про аптеки 1815 року та сторінку академічного журналу про переломи. Я відкрила другу сторінку результатів пошуку і побачила поки що найближче до того, що шукала: сторінку архіву найстарішого кримінального суду Лондона Олд Бейлі. Я почала промотувати її пальцем, але сторінка була дуже довгою, а я поняття не мала, як відкрити пошук по тексту в телефоні. Секунду через обсяг даних із сайту підвісив мені браузер. Я вилаялася і змахнула його вгору екраном, щоб закрити.

Від розчарування я зітхнула. Невже я справді сподівалася все вирішити простим пошуком у мережі? Джеймс, мабуть, списав би все на невідповідні методи пошуку, які я могла б прокачати ще студенткою, якби, сидячи цілими днями в бібліотеці, читала більше підручників, а не романи.

Бібліотека. Я підвела голову і спитала у перехожого, де найближча станція метро, схрестивши пальці, сподіваючись, що Гейнор сьогодні буде на місці.

Незабаром я увійшла до відділу картографії, радіючи, що сьогодні не вимокла під дощем і не вкрита смердючим мулом. Гейнор я помітила відразу,

але вона якраз допомагала комусь за комп'ютером, тож я терпляче почала чекати, коли вона звільниться.

За кілька хвилин Гейнор підійшла назад до свого столу. Побачивши мене, вона посміхнулася.

- Ви повернулися! Дізналися щось про флакон? – весело спитала вона. Потім з удаваною серйозністю продовжила: - Чи знову займалися мадларкінгом і принесли мені нову загадку?

Я засміялася, відчувши тепло.

- Взагалі, ні те, ні інше.

Я розповіла їй про папери з лікарні та записку, написану невідомо ким, у якій згадувалася жінка-аптекарь, причетна до багатьох смертей.

– Записка була датована 1816 роком. У ній йшлося про Ведмежий провулок, який виявився неподалік мого готелю. Я сходила туди сьогодні вранці, але нічого до ладу не побачила.

- Ви дослідник-початківець, - жартівливо зауважила Гейнор. – І я б зробила те саме. - Вона вирівняла стос папок, що лежали перед нею на столі, і відклала їх убік. - Ведмежий провулок, кажете? Що ж, гравіювання на вашому флаконі нагадувало ведмедя, хоча припустити, що вони якось пов'язані, буде певною натяжкою.

- Згодна. - Я притулилася стегном до столу. – Уся ця історія виглядає натяжкою, якщо вже відверто, але... – Я замовкла, дивлячись на стопку книг у Гейнор за спиною. – А що, як ні? Що, як у цьому щось є?

- Думаєте, жінка-аптекарь могла існувати насправді? - Гейнор схрестила руки на грудях і запитливо на мене подивилася.

Я похитала головою:

- Я точно не можу сказати, що думаю. Частково тому я тут. Думала, спитаю у вас, чи немає старих карт цього району - у сенсі Ведмежого провулка - початку XIX століття. І ще я подумала, що вам краще вдасться просто пошукати в мережі. Я намагалася пошукати аптекаря-вбивцю у Лондоні, але мало що знайшла.

Обличчя Гейнор осяяло моє прохання; як вона і сказала мені під час першої зустрічі, старі історичні карти були її улюбленою темою. В мені тихенько заворушилася заздрість. З кожним днем я наближалася до повернення на роботу в Огайо – роботу, яка не мала жодного відношення до історії.

- Що ж, на відміну від учорашнього випадку, - сказала Гейнор, - з цим я вам, на мою думку, і справді зможу допомогти. У нас є чудові ресурси. Ходімо зі мною.

Вона провела мене до комп'ютера і жестом веліла сісти. Вперше за десять років я знову відчула себе студенткою-істориком.

– Так, почати найкраще, звичайно, з карти Рока від 1746 року. Для нашого періоду зарано, але її століття вважали найточнішою і докладною картою Лондона. У Рока десять років пішло на дослідження та публікацію.

Гейнор клацнула по значку на екрані і перейшла у вікно, повне чорно-білих прямокутників.

- Можемо збільшити будь-який квадрат, щоб розглянути вулиці, або просто ввести назву. Так, давайте наберемо «Ведмежий провулок», якщо він згадується в записці з лікарні.

Вона натиснула "Введення", і карта негайно перескочила до єдиного Ведмежого провулку.

- Щоб зорієнтуватися, - пояснила Гейнор, рухаючи карту, - побачимо, що довкола. На схід собор Святого Павла, нижче, на півдні, річка. Як на вашу думку, це приблизно той же район, де ви були сьогодні?

Я насупилась, ні в чому не впевнена. Карті було понад двісті п'ятдесят років. Я прочитала назви навколишніх вулиць і не впізнала жодної: Фліт-Призон, Міл-Ярд, Фліт-Маркет.

- Точно не міг сказати, - відповіла я, почувавши себе безглуздо. - У мене взагалі не дуже добре з картами. Пам'ятаю лише Фаррінгдон-стріт, велику вулицю, якою йшла.

Гейнор клацнула язиком.

- Чудово. Тоді накладемо сучасну карту на карту Рока, це неважко. - Вона натиснула ще кілька клавіш, і поверх першої карти миттєво з'явилася друга. - Фаррінгдон-стріт, ось вона. На старій карті вона називається Фліт-Маркет, тому назва в якийсь період змінилася. Нічого дивного.

Дивлячись на другу, сучасну карту, я одразу впізнала район – на ній був відзначений перехід, де мене мало не збило таксі.

- Ось він! - вигукнула я, подавшись вперед. - Так, це точно той самий Ведмежий провулок.

- Чудово. Повернімося до старої карти і краще її розглянемо.

Вона прибрала сучасну карту з екрану та максимально збільшила Ведмежий провулок, зображений на карті Року.

- А це цікаво, - сказала вона. – Бачите?

Вона вказала на крихітну лінію, тонку, як волосок, що відходив від Ведмежого провулка. Вона була підписана як «Малий пров.».

Я ледве помітила несподіваний спазм, що стягнув мій живот.

– Так, бачу, – сказала я. – А що в ній цікавого?

Але щойно ці слова злетіли з моєї мови, у мене забилося серце. Двері.

- Він такий крихітний, - сказала Гейнор. – Рок дуже добре відобразив розміри вулиць – так, наприклад, головні у нього намальовані найширше, – але ця трохи ширша за те, як намальована на карті. Напевно, чудова вуличка, можливо, просто прохід. Зрозуміло, якщо вона називається Малий провулок.

Вона знову вивела поверх старої сучасної карти, перемкнувши її мишкою.

- І сьогодні вона вже точно не існує. Так часто буває – тисячі міських вулиць переміщуються, відхиляються чи просто забудовуються.

Вона глянула на мене, і я забрала руку від обличчя; я, сама того не помічаючи, гризла ніготь.

– Вас щось турбує.

Наші очі зустрілися. На мить я відчула майже непереборне бажання викласти їй усе, що обтяжувало моє серце. Але тільки-но у мене гаряче закололо за очима, я сунула руки під себе і знову повернулася до комп'ютера. Джеймс ще

не прилетів до Лондона; цей час був тільки моїм, і я не збиралася витратити його, плачучи по Джеймсу.

Знову дивлячись на карту, я задумалася, чи не розповісти Гейнор про те, що я бачила двері саме там, де, згідно з картою, від Ведмежого провулка відходив Малий провулок, що не існує тепер. Але ж це нічого не означало, так? Як сказав мені водопровідник, двері вели до підвального складу однієї з будівель. І все.

- Все добре, - сказала я, видавивши з себе посмішку. - Так, Ведмежий провулок пережив два століття, а Малому не пощастило. Мабуть, його забудували.

Гейнор кивнула:

- Таке постійно відбувається. Давайте перенесемося на сто років уперед від карти Рока.

Вона натиснула ще кілька кнопок і вивела на екран ще одну карту, вкриту заштрихованими фігурами неправильної форми.

— Це муніципальна землемірна карта кінця XIX століття, — пояснила вона. — А заштриховані частини — будівлі, тож ми легко зможемо побачити, які будівлі вже існували.

Гейнор помовчала, роздивляючись екран.

— Так, зважаючи на все, цей район ґрунтовно забудували вже до середини десятих років XIX століття. Тобто, незважаючи на те, що Малий провулок існував у XVIII столітті, до початку XIX він практично зник. Але ... - Вона замовкла і вказала на муніципальну карту. — Ось ця нерівна лінія, що розділяє дві будівлі, майже повністю повторює контури Малого провулка. Можливо, він існував і в XIX столітті як прохід між будинками. Але ми не можемо знати, напевно.

Я кивнула; незважаючи на те, що я мало що розуміла в землемірних картах, логіка її була мені ясна. І з кожною секундою я все більше запевнялася, що тонка нерівна лінія, що позначала Малий провулок на карті XIX століття, пов'язана з дверима, які я сьогодні побачила. Точно розташування дверей, якщо співвіднести його з двома старими картами, які показала мені Гейнор, здавалося надто великим збігом.

Вперше відколи знайшла флакон, я дозволила собі помріяти про те, що розкрию важливу історичну загадку. Що, якщо за цими дверима щось є, щось, що стосується записки з лікарні, до флакона і аптекаря? І що якщо я розповім про цей зв'язок Гейнор і вона вирішить, що всім цим варто поділитися з істориками? Можливо, мене покличуть допомагати в якомусь дослідному проекті або запросять на коротке стажування до Британської бібліотеки...

Я глибоко вдихнула, нагадуючи собі, що треба дотримуватись фактів і не забігати наперед. Нема чого будувати далекосяжні плани.

- Це так чудово, - продовжувала Гейнор, - зіставляти всі ці карти. Але якщо хочете дізнатися більше про аптекаря, не знаю, чим вони можуть допомогти. Я не могла не погодитись.

- Добре, - сказала я, збираючись перейти на друге прохання, можливо, важливіше. – Тож якщо ми хочемо переконатися, що жінка-аптекар справді існувала, як це краще зробити? Я казала, пошуки онлайн мені нічого не дали. Гейнор кивнула, не здивуючись.

– Інтернет – безцінний інструмент, але алгоритми пошуку на кшталт гуглівського – кошмар для дослідника. Він не пристосований для пошуків старих документів та газет, навіть якщо вони оцифровані. – Вона повернулася на основний екран та клацнула по новому значку, відкривши Британський архів преси. - Так, - сказала вона, повертаючись до мене, - давайте спробуємо. Він шукає рядково у більшості британських газет за останні кілька сотень років. Якщо стаття про аптекар існує, вона тут буде, але вся справа в правильних ключових словах. Що ви намагалися шукати?

– Щось на кшталт «1800-х, аптекар-вбивця, Лондон».

- Чудово. - Гейнор надрукувала ключові слова і натиснула на введення. Через секунду на сторінці відбився результат: нуль.

- Так, давайте приберемо дату, - сказала вона.

І знову нічого не знайдено.

- Може, щось не так з пошуком? - Запитала я.

Гейнор засміялася:

- У цьому весь сенс: чим довше і наполегливіше шукаєш, тим більшою нагородою буде результат.

Поки вона продовжувала пробувати нові ключові слова, я обмірковувала подвійне значення її фрази. Я шукала зниклого аптекаря, так, але мені стало сумно, коли я зрозуміла, що ще шукаю: вихід. Як бути з моїм шлюбом, що похитнувся, моїм бажанням бути матір'ю, вибором кар'єри. Мене оточували тисячі уламків, попереду був довгий важкий пошук, мені треба було перебрати їх усі і вирішити, що я хочу зберегти, а що ні.

Гейнор чортихнулась собі під ніс, на обличчі у неї явно була написана досада.

– Що ж, поки що нічого не знайшлося. Тож не дивно, що ваші пошуки нічого не дали. Спробуємо по-іншому.

Вона ввела у рядок пошуку одне слово, «аптекар», і вручну відфільтрувала результати в лівій частині екрану, виставивши період з 1800 по 1850 рік, і місце Лондон, Англія.

З'явилося кілька результатів, і серце в мене мало не вистрибнуло, коли я побачила заголовок газетної статті: «Звинувачення у шахрайстві та вбивстві в Мідлсексі». Але статтю було датовано 1825 роком, надто пізно для нас – до того ж з'ясувалося, що вона була про чоловіка-аптекаря, якого вбили за те, що він вкрав коня.

У мене опустилися руки.

- А що ще можна спробувати?

Гейнор задумливо підібгала губи.

– Ну, ми поки що не можемо залишити пошук по газетах. Можливо, варто відкинути слово «аптекар» і спробувати інші, наприклад, «Ведмежий провулок». Але є багато інших ресурсів. Наприклад, база рукописів... – Вона

замовкла, виводячи на екран нову сторінку. – За визначенням, база рукописів включає рукописні документи, такі як журнали, щоденники, навіть документи про сімейну власність. Там часто згадується дуже особиста інформація. Але в наших зборах рукописів є й друковані матеріали: машинописні тексти, надруковані реєстри та інше.

Я кивнула, це я пам'ятала ще за студентством.

Гейнор взяла ручку і почала крутити її в пальцях.

– У нас у зборах мільйони рукописів. Але з пошуком за ними пов'язані свої складнощі. Розумієте, газетні сторінки можна одразу побачити на екрані, бо вони оцифровані, але рукописи треба замовляти. Пишеш вимогу, чекаєш на свою чергу, іноді кілька днів, потім тобі надають для вивчення сам документ.

– І на вивчення може піти не один день.

Гейнор повільно кивнула, насупившись, як лікар, який має повідомити пацієнта погані новини.

– Так, а то й тижні чи місяці.

Одна думка про пошуки такого розмаху вже вимотувала, особливо з огляду на те, що історія аптекаря не більше ніж міф; що, якщо всі пошуки виявляться марними, бо не було реальної особи, яку можна було б знайти? Я відкинулася на спинку стільця, почувавши себе розчавленою. Здавалося, в жодній області свого життя я не можу відокремити брехню від правди.

- Вище ніс, - сказала Гейнор, штовхнувши моє коліно своїм. – Вас явно захоплюють такі речі, а це саме собою рідкість. Я добре пам'ятаю перший тиждень роботи в бібліотеці... Я гадки не мала, що робити, але найбільше тут любила старі карти. Людям наче нас треба триматися разом і не здаватися. Не здаватися. Я не знала, що саме хочу знайти – та й чи є, що знаходити, – але одне з рахунків скидати було не можна: двері наприкінці Ведмежого провулка, що точно збігалися зі старими картами. Працювала в тих місцях жінка-аптекарь чи ні, думка про старий прохід чи вулицю, відому лише тим, хто жив двісті років тому, але все ще похована під сьогодишнім містом, мене заворожувала.

Можливо, саме це мала на увазі Гейнор, говорячи про привабливість пошуку. Я гадки не мала, що за цими дверима, - швидше за все, розсипається цегла, повна щурів і павутиння, - але якщо я що про себе і знала, щось, про що не підозрювала ще кілька днів тому, так це те, що заглядати усередину не завжди приємно. Саме тому я поки що уникала думати про Джеймса, саме тому не сказала батькам, та й взагалі нікому, крім Роуз, про те, що він накоїв. По суті, саме тому я відволіклася на зниклого аптекаря.

Ми з Гейнор обмінялися телефонами, і я сказала, що зв'яжуся з ним, якщо захочу замовити якийсь рукопис чи ще пошукати в оцифрованій базі газет. Коли я вийшла з бібліотеки, телефон показав, що вже початок десятої. Джек ось-ось мав приземлитися. І хоча безрезультатні пошуки мене засмутили, я вдихнула тепле лондонське повітря, прямуючи до метро і Ладгейт-Хілл, і зібралася з духом, готова зустрітися віч-на-віч з тим, від чого більше не можна було відмахуватися.

При всьому розпачі, в якому я перебувала останні дні, в Лондоні, оточена старою таємницею, старою історією, я відчувала себе такою живою, якою не була вже багато років. Я вирішила продовжити пошуки. Пробитись крізь морок і зазирнути всередину всього.

15. Елайза. 8 лютого 1791 року

Після того, як леді Кларенс вилетіла з лави Нелли, повітря в маленькій кімнатці стало вологим і гарячим, як часто бувало на кухні. Волосся у мене на руках стояло дибки; я ніколи не чула, щоб хтось розмовляв таким тоном, як Нелла та леді Кларенс щойно.

Обличчя Нелли було перекошене від туги та втоми. Я бачила, як тягар її роботи – і вимоги жінок на кшталт леді Кларенс – прорізали борозни на її лобі, як обвисли її щоки. У повітрі все ще вилися тонкі цівки диму, коли вона опустила на стілець, і по обличчю її, як від оцту, розлилася тривога.

- Вбити коханку лорда, - пробурмотіла вона, - чи бовтатися на шибениці? - Вона схилила голову, щоб подивитися у вогонь, немов шукала, що залишилося від її жуків. – Одне гірше за інше.

- Ви повинні зробити порошок заново. - Вона не питала, що я думаю, але слова самі вирвалися у мене, я не встигла навіть усвідомити, що говорю. – Це єдиний вихід.

Вона кинула на мене дикий погляд.

- Легше, ніж убити жінку? Все життя я намагалася допомагати жінкам. Це по суті єдина частина спадщини матері, яку я хоч якось зберегла.

Але Нелла показувала мені свій журнал, і я знала, що записи в ньому включають імена, дати та кошти. Гірше того, я знала, що в ньому є ім'я місіс Емвелл і моє. Це означало, що якщо Нелла не зробить нового порошку і леді Кларенс захоче помститися, я опинюся під ударом.

Ми всі, згадані в цій книзі, опинимося.

Я тицьнула пальцем у її журнал.

- Ви можете не вписувати туди ім'я міс Беркуелл, але як же я? Які ж інші, записані цих сторінках?

Нелла глянула на журнал і насупилася, ніби думка про нього навіть не спадала їй на думку. Наче вона в глибині душі не вірила, що леді Кларенс виконає свою загрозу. Вона повільно перечитала кілька останніх рядків.

- У мене не вистачить сил, - нарешті прошепотіла вона. - Я провела всю минулу ніч у полі, збираючи жуків, і до світанку сушила і молола їх. Коли вона повернеться, я так їй і скажу. Я покажу їй, як у мене все набрякло під сукнею, всі свої хворі місця, якщо вона захоче їх бачити. Я не можу зробити новий порошок, навіть якби хотіла.

Мені представлялася можливість, якщо тільки у мене вистачить розуму правильно нею скористатися. Страхи мої перед духом містера Емвелла не

ослабли, а тепер на мене напало нове нещастя: те, що лавку та журнал Нелли можуть знайти констеблі.

Я збрала зі столу порожні кухлі, віднесла їх до тазу і сполоснула.

– Тоді я це зроблю. Я зберу жуків, ви мене навчите, як висушу їх і смію.

Зрештою, я звикла робити за інших брудну роботу. Чи означало це, що треба брехати в листах для місіс Емвелл чи розтирати отруйних жуків для Нелли, ніби я не була. Мені можна було довіряти.

Нелла якийсь час мені не відповідала, тож я продовжила мити кружки, хоча вони давно вже були чистими. Здавалося, її тривога на мить вгамувалась, хоча я не розуміла, чи через те, що вона побачила надію в моїй пропозиції допомогти, чи через те, що вона змирилася з долею.

— Поле за річкою, — нарешті сказала вона, хилившись уперед, ніби її стомлювала думка про повернення. - Іти доведеться далеко, але сама ти не впораєшся. Я зберусь із силами. Ходімо після заходу сонця. Жуків легше ловити вночі, коли вони сплять. - Вона закашлялася, витерла руки об спідницю. – До того часу не витрачатимемо час марно. Ти сказала, що допоможеш мені з етикетками на флаконах. - Вона скоса на мене подивилася. - Не потрібно. Я їх напам'ятаю, чи є на них етикетки чи ні.

– А якщо вони переплутаються? Якщо поставити їх не так?

Вона вказала на свій ніс, потім на очі.

- Понюхати, потім подивитися. - Вона махнула у бік журналу на столі. – Але є ще дещо. Посаджу тебе поновити вицвілі записи в журналі. У мене рука недостатньо тверда, щоб самій це зробити.

Я насупилась, присунула велику книгу до себе, гадаючи, чому раптом імена та дати в журналі важливіші за флакони на полицях. Я б визнала, що навпаки; у цій книзі значилися імена всіх, хто купував у Нелли отруту. Мені здавалося, що ці сторінки треба спалити, а не поновлювати.

– Чому так важливо освіжити вицвілі записи? - Запитала я.

Нелла схилилася вперед і перегорнула журнал до сторінки, вкритої нерозбірливими записами від 1763 року. Провела рукою по нижньому лівому кутку; на сторінку колись пролилася рідина, і багато записів було прочитати. Нелла підсунула до мене перо та чорнильницю. За її вказівкою я взяла перо і почала обводити бліді рядки у книзі свіжим чорнилом, повторюючи назви засобів – кислиця, бальзам, сафлор, – так само акуратно, як імена клієнтів.

– Імена багатьох із цих жінок, – прошепотіла Нелла, – записані тільки у мене в журналі. Це єдине місце, де їх пам'ятають. Я пообіцяла це матері, зберігати пам'ять жінок, імена яких інакше будуть стерті з історії. Світ до нас недобрий ... Мало є місць, де жінка може залишити слід.

Я перестала обводити запис і перейшла до наступної.

– Але цей журнал їх збереже – їхні імена, їхні спогади, їхня цінність.

Завдання виявилось складнішим, ніж я думала: всі ці обводи та поновлення.

Повторювати слова не те саме, що писати; рухатись доводилося дуже повільно, за петлями чужого почерку, і я не так пишалася тим, що виходило, як сподівалася. Але Неллу, схоже, все влаштовувало, і я розслабила плечі, через що робота пішла жвавіше.

Нелла перегорнула журнал більш пізні записи, зроблені лише кілька місяців тому. Якоїсь миті сторінки, мабуть, злиплися, пошкодивши кілька рядків. Я почала обводити першу, читаючи вголос. «7 грудня 1790 року, містер Бічем, чорна чемериця, 12 гран, на прохання сестри, міс Еллі Бічем».

Я, ахнувши, вказала на слово «сестра».

- Цю я добре пам'ятаю, - сказала Нелла, поки я оновлювала запис. - Брат міс Бічем був людиною жадібною. Вона знайшла листа – він збирався через тиждень убити їхнього батька, щоб успадкувати величезний стан.

- Вона вбила брата, щоб він не вбив батька?

– Саме. Розумієш, Елайзо, від жадібності добра не буває. І тут теж не вийшло... Міс Бічем розуміла, хтось та помре. Питання було лише у тому, хто.

Я обвела ім'я міс Бічем – Еллі – довгими штрихами. Перо легко ковзало по грубому пергаменту, ніби саме розуміло, наскільки важливими ці зусилля, як важливо зберегти ім'я міс Еллі Бічем і пам'ять про те, що вона зробила.

Потім мій погляд знову зачепився за її ім'я. Лише за кілька днів, 11 грудня, вона знову прийшла до крамниці.

- Цього разу я продала міс Бічем адамової голови для її матері, - пояснила Нелла. - Бідолашна жінка втратила сина, коли ніщо не віщувало біди.

Адамова голова абсолютно безпечна, нею не можна зашкодити. Вона допомагає за істерії.

- Бідна жінка. Сподіваюся, їй допомогло.

Нелла вказала на журнал, кваплячи мене.

- Адамова голова дуже дієва, - сказала вона, - хоча найкращими ліками була б правда про її сина і змову. На жаль, я не знаю, чи дочка відкрила правду. Не має значення, її таємниця надійно захована тут.

Вона провела обрізом книги, перебираючи сторінки.

Тепер я зрозуміла, чому Нелла, крім отруту, продавала й ліки. Людям на кшталт міс Бічем треба було і те, й інше.

Ось тільки я, як і раніше, не знала, чому Нелла взагалі почала торгувати отрутами. Коли я вперше була в лаві, вона сказала, що ще дівчинкою працювала в лаві з матір'ю, коли таємної кімнати не існувало. Навіщо Нелла її побудувала і навіщо почала готувати у ній жахливі речі? Я вирішила зібратися з духом і спитати її найближчим часом.

Коли я закінчила із записом, Нелла знову перегорнула сторінки, відкривши журнал на 1789 році. Той рік надрукувався у мене в пам'яті; того року мати залишила мене в Лондоні, у служінні в сім'ї Емвеллів. Ось тільки записи на сторінці на вигляд були у хорошому стані. Я не розуміла, що з ними робити.

- Це було якраз перед тим, як я приїхала до Лондона, - зауважила я.

- Думаю, тобі може сподобатися ця сторінка, - відповіла Нелла. - На ній є ім'я, яке має бути тобі знайоме.

Все відразу перетворилося на гру. Я переглядала записи, щосили намагаючись відмовитися від дат і складів, і натомість шукала знайоме ім'я. Може це моя власна мати?

Потім я побачила його: місис Емвелл.

— Ох! - Видихнула я. - Моя пані! - Я швидко прочитала запис цілком; невже пані вже когось отруїла раніше? — Індійські коноплі? - Запитала я Неллу, вказуючи в журнал.

— Один із найсильніших засобів у моїй лавці, — відповіла вона, — але, як і в адамовій голові, в ній немає нічого шкідливого. Індійські коноплі особливо корисні при треморах і спазмах. - Вона вичікувально глянула на мене і, коли я не озвалася, пояснила: - Елайза, твоя господиня приходила до мене в лавку, коли в неї тільки почали тремтіти руки. Я забула про це, але сьогодні ти згадала, що писала для неї листи.

Вона провела пальцями по запису, і в очах у неї з'явився відчужений вираз. - Лікарі джентльменів нічим не могли їй допомогти. Вона відвідала десятки. До мене вона прийшла, коли відчула, що виходу не лишилося. - Нелла ненадовго накрила мою руку. - Твоя господиня не була тут раніше. Знала про мене лише з розповідей подруги.

Мене охопив всепоглинаючий смуток. Я ніколи не думала про те, що місіс Емвелл шукала допомоги у таких лікарів. Ніколи не замислювалася, як вона відчувається через своє нездужання.

— Індійські коноплі їй допомогли? - спитала я, знову глянувши на запис, щоб переконатися, що вірно повторила слова.

Нелла помовчала і подивилася на свої руки, наче їй було соромно.

- Пам'ятай, що я тобі казала, Елайзо, - нарешті сказала вона. — Це не чарівна крамниця. Дарунки землі цінні, але не безвідмовні. - Вона підвела голову, скидаючи із себе задумливість. — Але все на краще. Тому що, якби індійські коноплі допомогли надто добре, твоїй господині не було б потреби твоєї допомоги для написання листів. І ти б зараз не сиділа тут, допомагаючи мені з моїм журналом. Ти ж пам'ятаєш, що я сказала про те, наскільки він важливий, правда?

Бажаючи справити на неї враження, я повторила те, що вона сказала кілька хвилин тому.

— Журнал важливий, бо інакше імена цих жінок були б забуті. Тут, на ваших сторінках, вони зберігаються, хай більше їм ніде.

- Дуже добре, - продовжувала Нелла. - Давай зробимо ще кілька. Сонце швидко сідає.

Звідки вона знала? Без вікон, не дивлячись на годинник, я б точно не могла сказати, чи швидко сідає сонце. Але спитати її я не могла, тому що Нелла вже перегортала журнал, затримуючи руку над кожним записом, який потрібно приділити увагу.

Я повернулася до роботи, прагнучи догодити своїй новій наставниці.

Після заходу сонця я взяла плащ, вийняла рукавички, які ніколи не перебирали кущі або бруд, або де там гніздяться жуки, і охоче їх натягла.

Руки в мене вже хворіли — від ретельного повторення записів вони затекли, — але я дочекатися не могла наступної пригоди.

Помітивши, як блищать мої очі, Нелла підняла брови.

- Не чекай, що твої рукавички будуть такими ж чистенькими, коли ми закінчимо, - сказала вона. - Це брудна робота, дитино.

Ми йшли більше години і нарешті прийшли до широкого, тихого поля, відокремленого від дороги живоplotом вище за мене на зріст. Коли по небу розтеклася темрява, повітря стало нестерпно холодним, і я не могла не думати, що, якби я був жуком, я б давно вирушила на південь, у тепле вологе повітря якогось приморського села. І все ж Нелла запевнила мене, що жукам подобається холод - вони віддають перевагу крохмалистим коренеплодам, на кшталт буряків, де можуть гніздитися, харчуючись цукром, і спати.

Єдиним джерелом світла був сріблястий місяць. У нас з Неллою було по полотняному мішку, і я уважно стежила за тим, як вона опустилася в темряві на четвереньки, знайшла пучок жилистого зеленого листа і розгрібла тонкий шар соломи, поки не з'явилася верхівка буряка, що сидів у землі.

- Ось тут у нас плід, - сказала вона, продовжуючи копати. - Вони вважають за краще їсти листя, але в нічний час зариваються в землю.

І тут, немов з нізвідки, вона витягла блискучого жучка, завбільшки не більше нігтя великого пальця.

- Тепер про важливе, - сказала вона, кидаючи жука, що звивався в мішок. - Не стискай їх і не роздави.

Я підібгала пальці ніг, ледве відчуваючи їх у черевиках, хоча ми провели в полі лише кілька хвилин.

- Як же я витягну його з землі, не натиснувши? - Запитала я, відчуваючи, як весь мій інтерес до цього заняття випаровується. - Коли я знайду жука, мені ж треба буде його схопити, щоб він не втік, а я не зможу це зробити, не натиснувши.

- Давай дістанемо наступного разом, - поквапила Нелла, поплескуючи по землі поруч із собою. Здавалося, її біль та нездужання зменшилися; можливо, їх притупив холод. - Суй руку туди, де я торкнулася. Впевнена, я відчула там ще ворухіння лапок.

Я пересмикнулася. Я очікувала, що ми скористаємося інструментом – якоюсь стекою чи лопаткою, – а не власноруч у рукавичках. Але я зробила, як вона просила, завдяки темне небо за те, що воно не дає Неллі роздивитись гримасу у мене на обличчі. Я обмацала пальцями твердий, гладкий кругляш буряків, а потім відчула – ось воно! – щось копошилось у мене під пальцями, щось дуже живе. Зібравшись, я розгорнула руку в землі і захопила його в жменю. Дістала грудку землі, щоб показати Неллі, і точно, з нього виповз зелений смугастий жук, наче хотів привітатись з нами.

- Дуже добре, - сказала Нелла. – Твій перший улов. Кидай його в мішок і затягни горловину, інакше він швидко втече назад до свого буряка. Я почну он там, у наступному ряді. Нам потрібна сотня жуків. Вважай своїх.

– Сотні? - Я подивилася на свого єдиного жука, що копошився в мішку. – Так ми тут усю ніч проведемо.

Нелла схилила голову набік, дивлячись на мене із серйозним обличчям. Місячне світло відбилося в її лівому оці, надавши їй дивного, дволикого вигляду.

- Що мене дивує, дитино, так це те, що ти скаржишся на те, що доведеться попрацювати, щоб зібрати нічний урожай жуків - простих козирок, - а убити людину тобі нічого не варто.

Я здригнулася, пошкодувавши, що вона нагадала мені про привида містера Емвелла, який все ще давив мене зсередини і змушував стікати кров.

- Це важка праця, - сказала Нелла, - і мені він останнім часом дається все важче. Давай, настав час братися за роботу.

Ніч йшла своєю чергою, хоча скільки її минуло, я точно не знала. Місяць пройшов чверть шляху по небу, але мені не вистачало знань, щоб використовувати його як годинник.

- Сімдесят чотири, - почула я голос Нелли у себе за спиною; під ногами в неї хрумтіла солома. - А у тебе?

- Двадцять вісім, - відповіла я.

Я старанно вважала, повторюючи про себе число, щоб не забути і не лізти в мішок перераховувати хрустких жуків.

- А! Так ми закінчили, і у нас навіть два про запас.

Вона допомогла мені піднятися на ноги, бо в мене нулі коліна та хворіли руки.

Ми рушили до дороги, і тут я схопила її за руку, мене миттєво кинуло від тривоги.

- Діліжанси так пізно не їздять, - ахнула я. - Нам же не доведеться йти пішки всю дорогу?

Я не могла, нізащо на світі.

- У тебе є пара придатних ніг, хіба ні? - відповіла Нелла, але побачивши мого перекинутого обличчя посміхнулася. - Не впадай у відчай. Ми відпочинемо тут, он у тому сараї. Там досить тепло і тихо. Вранці сядемо на перший діліжанс.

Вторгнутися в чужі володіння було ще гіршим злочином, ніж збирати отруйних жуків, але я охоче пішла за Неллою - навіть радісно, бо відчайдушно хотіла відпочити, - і ми увійшли до незачиненого дерев'яного хліва, де було, як і обіцяла Нелла, тепло, темно і тихо. Він нагадав мені комори у нас вдома, в селі, і я стиснулася при думці про те, що сказала б мені мати, якби вона побачила мене зараз - не сплячу серед ночі, з мішком отруйних жуків у руках.

За кілька хвилин мої очі звикли до темряви, і я розрізнила тачку в дальньому кутку, а ближче до нас - набір інструментів для роботи в полі. Біля стіни праворуч було акуратно складено сіно. Тут Нелла зробила крок уперед і влаштувалася на копиці.

- Тут найтепліше, - сказала вона, - а якщо розкидати сіно по землі, вийде непогане ліжко. Але бережися мишей. Їм тут подобається так само, як і нам.

Я озирнулася на двері, побоюючись, що за нами женеться якийсь розгніваний землевласник, потім неохоче наслідувала приклад Нелли і влаштувала собі місце для ночівлі. Нелла сиділа навпроти, наші ноги майже стикалися, потім вона витягла з-під плаща вузлик і вийняла з нього край хліба, шматок сиру і

фляжку, як я припустила, з водою. Коли вона простягла мені фляжку, я зрозуміла, як відчайдушно хочу пити. Поки я пила, в мішку біля мене шурхотіли жуки.

- Пий скільки хочеш, - сказала Нелла. — За сараєм є бочка з дощовою водою. Я зрозуміла, що вона раніше не тільки ховалася в цьому сараї, а й явно вивчила його околиці в пошуках чогось корисного.

Я нарешті забрала фляжку від рота і витерла воду з губ краєм спідниці.

— Ви часто заходите на чужу землю за тим, що вам потрібне?

Я думала не тільки про сарау, яка нам не належала, а й про поле, в якому ми щойно провели майже всю ніч.

Вона похитала головою.

- Майже ніколи. Більшість того, що мені потрібно, дає дика, необроблена земля, вона добре ховає свої отрути. Ти ж бачила, як цвіте Беладонна?

Відкривається, як кокон. Майже спокушає. Вона може здатися рідкісною та незвичайною, але, по правді, її можна знайти всюди. Земля вмє ховати.

Багато хто і не повірить, що в полях, де вони працюють, або в плющі, під яким цілуються, ховається отрута. Просто треба знати, де шукати.

Я глянула на сіно, серед якого ми сиділи, гадаючи, чи невідома Неллі таємниця вилучення отрути з чогось такого невинного, як суха трава.

— Ви це дізналися з книжок?

Я бачила в її лавці десятки книг, деякі були пошарпаними і зачитаними, і мені починало здаватися, що я здуріла, заговоривши про недовге учнівство. У неї, певно, роки пішли на те, щоб вивчити все, що вона знає.

Нелла відкусила сир і почала повільно жувати.

— Ні. Від матері.

Голос у неї був різкий і холодний, але від цього моя цікавість тільки загострилася.

— Від матері, яка не мала ні хибної стіни, ні отрут.

- Це вірно. Як я сказала, жінці немає потреби ховатися за стіною, якщо вона не має таємниць і вона нічого поганого не робить.

Я подумала про свою пані і про себе, про те, як ми сиділи у вітальні за зачиненими дверима, вдаючи, що пишемо листи, поки містер Емвелл мучився нагорі.

- Моя мати була гарною жінкою, - продовжувала Нелла, видавши судомне зітхання. - Вона в житті нікому не відпустила отрути. Можливо, ти це помітила, коли сьогодні працювала з старішими записами у моєму журналі. Ті зілля допомагають і зцілюють. Всі.

Я сіла пряміше, гадаючи, чи не поділиться нарешті Нелла зі мною своєю історією. Я відважно наважилася поставити запитання:

- Якщо вона не відпускала отрути, то як вона вас навчила?

Нелла суворо подивилася на мене.

— Багато добрих засобів у великих кількостях отруйні — або якщо приготувати їх певним чином. Вона розповіла мені і про ці кількості, і про способи приготування, для моєї ж безпеки та безпеки наших клієнтів. До того ж те, що моя мати не використовувала ні проти кого отрути, не означає, що

вона не знала, як це робиться. - Вона закопалася глибше в сіно. - Напевно, це робило її ще більш гідною замилювання. Як собака з повним ротом гострих зубів, яка жодного разу не напала, знання моєї матері було зброєю, якою вона жодного разу не скористалася.

– Але ви...

Слова зірвалися в мене з язика, і я затулила рота перш, ніж закінчила фразу. Було ясно, що Нелла вирішила використати своє знання як зброю. Чому?

- Да я. - Вона склала руки на колінах і прямо подивилася мені в очі. - Елайзо, дай-но я тебе дещо запитаю. Коли ти поставила перед містером Емвеллом тарілку, ту, з більшими яйцями, які, як ти знала, повинні були вбити його того ж дня, що ти відчула?

Я задумалася, згадала той ранок, ніби все це сталося кілька секунд тому: його гарячий погляд, коли я увійшла до їдальні; м'який погляд моєї пані, у мовчазному союзі зі мною; відчуття жирних пальців, що ковзають по моїй нозі вздовж стегна. Ще я подумала про той день, коли містер Емвелл, господар, якому я колись вірила, дав мені бренді, поки моя пані була в зимових садах, і про те, що могло б статися, якби лакей не покликав його вниз.

- Я відчувала, що захищаюсь, - сказала я. – Тому що він хотів мені нашкодити.

Нелла охоче кивнула, ніби вела мене лісовою стежкою і кликала за собою.

– А від чого ти боронилася?

Я проковтнула, боячись відкрити правду; я так і не сказала Неллі, чому місіс Емвелл хотіла вбити свого чоловіка і чому я їй у цьому допомагала. Але я перша почала розпитувати, тож і з мене належала історія.

- Він почав мене чіпати так, як мені не подобалося.

Вона знову кивнула.

- Так, але заглянь глибше. Його непрохані дотики, якими б огидними вони були тобі... Чим це відрізнялося від, скажімо, незнайомця на вулиці? Гадаю, ти не зважилася б на вбивство, якби незнайомиць розпустив руки?

– Я не вірю більшості незнайомиць на вулицях, – сказала я. - А містеру Емвеллу вірила. Донедавна він не давав мені приводу не вірити. - Я замовкла, сповільнивши подих, і подумала про Джоану. – Я дізналася, що у його будинку є таємниці. Те, що він знищив, те, що сховав. Я боялася, що стану однією з них.

Нелла задоволено потяглася вперед і поплескала мене по руці.

– Спершу була довіра. Потім зрада. Одне без іншого не буває. Той, кому не довіряєш, не може тебе зрадити. - Я кивнула, і вона знову відкинулася. - Елайза, те, що ти описала, це шлях кожної жінки, якій я продала отруту, що розриває серце. І той самий шлях я пройшла сама.

Вона спохмурніла, наче згадала щось давно поховане в пам'яті.

- Я не збиралася готувати отрути. Я не з'явилася з утроби на світ природженою вбивцею. Зі мною щось трапилося, дуже давно. Чи бачиш, колись я була закохана. Його звали Фредерік. - Вона раптом замовкла всупереч собі, і я подумала, що вона може перервати розповідь. Але вона

прочистила горло і продовжувала: - Я чекала на пропозиції руки і серця. Він мені це обіцяв. На жаль, він був фантастичним актором і брехуном, і я незабаром дізналася, що була не єдиним предметом його прихильності. Я ахнула і притиснула пальці до губ.

- Як ви дізналися? - Запитала я, відчуваючи, що мене допустили до скандалу і таємниці, зазвичай прибережених для дівчат куди старше мене.

- Це сумна історія, Елайзо, - сказала вона, штовхнувши мою ногу своєю. - І слухати мене ти маєш дуже уважно. Після того, як ми вранці разом приготуємо порошок із жуків, я більше не хочу бачити тебе у себе в крамниці. Це моя робота, моя скорбота, мені її розливати по пляшках і роздавати.

Я була розчарована і захоплена, тому просто кивнула, щоб вона продовжувала.

І вона почала розповідь, і хоч кожне слово піднімалося до поверхні з болем, як пухир, я відчувала, що ці слова для неї – рід визволення. Нехай мені було лише дванадцять, але ми сиділи разом серед сіна, і мені здавалося, що Нелла вважає мене другом.

— Моя мати померла, коли я була зовсім молодою, — пояснила вона. - Це було два десятиліття тому, хоча скорбота так і ние, як синець. Ти про когось сумувала?

Я похитала головою. Я не знала нікого, хто помер, крім містера Емвелла. Нелла зробила глибокий вдих, щоби зібратися.

- Це жахлива самотність. Одного разу, у самий розпал мого горя, в крамницю – де тоді ще не торгували отрутами – зайшов молодий чоловік на ім'я Фредерік, що благав дати щось для його сестри, Ріссі, щоб прийшли крові, бо спазми у неї в животі були нестерпні і вже півроку не наставав місячний цикл.

Я насупилась. Я не зовсім розуміла, що таке «місячний цикл», але незалежно від того, яку роль Рісса грала в історії, я могла зрозуміти і пошкодувати її через біль у животі.

- Він був першим чоловіком, який увійшов до моєї крамниці, - продовжувала Нелла, - але він був у розпачі! І коли в Рісси не було ні сестри, ні матері, щоб послати їх до мене, як я могла йому відмовити? Тож я дала йому настоянку материнської трави, щомісячної.

— Материнська трава, – повторила я. – Це для матерів?

Нелла посміхнулася і пояснила, що більше ста років тому Калпепер – великий цілитель – вважав, що вона приносить радість молодим матерям і позбавляє меланхолії, яка часто зустрічалася тоді після пологів.

- Але, бачиш, - продовжувала Нелла, - материнська трава також заспокоює утробу і спонукає її скидати те, що всередині. Через її властивості призначати її слід дуже обережно і тільки тим, хто точно знає, що не носить дитину.

Вона витягла з копиці сіна стеблинку і почала накручувати його на палець, як кільце.

- Наступного тижня Фредерік повернувся, сяючий і люб'язний, подякувати мені за те, що повернула його сестрі звичайне здорове життя. Я виявила, що мене дуже тягне до нього через причини, яких тоді не розуміла. Я тоді вважала, що це кохання, але тепер думаю, чи не було це просто пустою горя, яка шукала, що впустити, щоб позбутися почуття спустошення.

Вона видихнула.

- Фредеріка, здавалося, теж тягло до мене, і за кілька тижнів він пообіцяв мені свою руку. З кожним днем, з кожною його обіцянкою щось у моєму серці поверталось до життя. Він обіцяв мені будинок, повний дитлахів, і ошатну лавку з рожевим склом у вікнах на згадку про мою матір. Уяви собі, що я відчувала... Чи могла я назвати це чимось, окрім кохання? - Вона опустила погляд на свою руку, на обернений навколо пальця ідеальним кільцем стеблинка. Тут же скинула його, і він упав їй на коліна.

- Незабаром я завагітніла. Можна було б подумати, що я знала, як уникнути цього, але вийшло інакше. Незважаючи на своє горе, від нового життя всередині мене я надіялася. Не все у світі випустило останній подих, як моя мати. І коли я того зимового ранку сказала Фредеріку про нашу дитину, він, здавалося, був у нестямі від радості. Він сказав, що ми повинні одружитися через тиждень після Дня святого Мартіна, поки ніхто не помітив, що я ношу дитину. Ти, можливо, ще молода, Елайза, але знаєш достатньо, щоб розуміти, що на дітей, народжених поза шлюбом, сонце світить не так яскраво.

В мені завирувала тривога. Нелла жодного разу не згадувала про дитину, дорослу чи ще якусь; де зараз була та дитина?

- Як ти можеш зрозуміти, дитину я носила недовго. Так часто трапляється, мала Елайза, але від цього воно не менш жахливо. Сподіваюся, тобі не доведеться таке пережити. - Вона підтягла ноги до тіла і схрестила руки, ніби захищаючись від того, що треба було сказати далі. - Це сталося глибокої ночі. Фредерік збирався на тиждень виїхати з міста, щоб відвідати рідних, тож ми весь вечір провели разом. Він приготував нам вечерю, допоміг полагодити кілька полиць, прочитав мені вірш, який написав... ідеальний вечір, принаймні так я думала. Пішов він від мене після довгого поцілунку, пообіцявши повернутися за тиждень.

Нелла пересмикнулася і на мить замовкла.

- За кілька годин почалися сутички, і я втратила дитину. Жодними словами не опишеш цей біль. Після мене було потрібне одне: втіха в обіймах Фредеріка. Мучачись у ліжку, я чекала, коли скінчиться тиждень, тиснула в собі горе до його повернення, щоб він допоміг мені впоратися з цим тягарем. Але він не прийшов – ні за два тижні, ні за три. Я почала підозрювати жахливе, було дуже дивно, що ніч, коли я захворіла, – ніч, коли потерла нашу дівчинку, – була останньою, коли він здався мені.

Фредеріку були знайомі багато полиць і шаф у моїй лавці. Як я і сказала, багато добрих коштів можуть бути смертельними у великих кількостях. Я перевірила кілька флаконів по журналу, і, на мій жах, виявилось, що запаси материнської трави в мене менше вказаних. Фредерік знав про її властивості, оскільки я відпускала її сестрі, Ріссі. Тоді я зрозуміла, що він використав

проти мене мої власні настоянки. Проти нашої дитини. Ми провели стільки часу разом, що цілком можливо, що він якось її замаскував і обманом змусив мене прийняти її за вечерю. Минали дні, і я все більше запевнялася, що материнська трава – призначена для того, щоб позбавляти меланхолії та дарувати радість душі молодій матері, – забрала у мене дитину, прямо з утроби.

Поки Нелла казала, горло в мене стислося і стало гарячим. Я хотіла запитати, як Фредеріку вдалося її обдурити - як він зумів поритися в її речах, непомітно капнути зілля їй у їжу чи питво, - але я не хотіла звертати це проти неї, не хотіла, щоб їй ставало ще гірше, ніж зараз.

- А потім, мала Елайза, в мої двері нарешті постукали. І хто, як ти гадаєш, прийшов мене побачити?

- Фредерік, - сказала я, подаючись уперед.

– Ні. Його сестра, Рісса. Ось тільки... вона була йому не сестрою. Вона без вагань сказала мені, що вона його дружина.

Я потрясла головою, ніби спогади Нелли розгорталися зараз, у мене перед очима.

- Як вона дізналася, де вас знайти? - Заїкаючись, запитала я.

- Вона знала про лавку моєї матері, аптеку для жінок. Це вона прислала Фредеріка до мене, коли їй була така потрібна материнська трава. Ще вона знала, що він має, так би мовити, схильність не пропускати жодної спідниці. Вона попросила мене відкрити їй правду. Прошло всього чотири тижні з того часу, як я втратила дитину. Я все ще кровоточила, і серце у мене все ще боліло, тож я все їй відкрила. Потім вона сказала мені, що я не перша його коханка, а потім почала ставити запитання про пляшки та відвари у мене на полицях. Я розповіла їй те, що сказала тобі, - що у великих кількостях майже будь-який засіб смертельно, - і на мій подив, Рісса попросила пух vomica, який можна в дуже малих дозах використовувати для лікування лихоманки і навіть чуми. Але це, звичайно, щура отрута. Той самий, що вбив твого хазяїна.

Нелла розвела руками.

- Коли вона попросила, я вагалася лише мить, а потім відпустила їй смертельну дозу, не взявши з неї грошей, і дала пораду, як найкраще приховати смак. Так само, як Фредерік підсунув отруту мені, я навчила Ріссу, як зробити те саме. Так, дитя, все й почалося. З Ріссі. З Фредеріка.

Після того, як Рісса пішла, мене ніби відпустило. Помста - сама по собі ліки. - Вона трохи закашлялася. - Фредеріка не стало наступного дня. Я прочитала про це у газетах. Лікарі оголосили причиною серцевий напад.

Кашель Нелли став гучнішим і перетворився на справжній напад. Вона кілька хвилин хрипко дихала, схопившись за живіт. Зрештою схилилася вперед, задихаючись.

- Моя мати, моя дитина, мій коханець. Так і пішло - як крихітна текти, спершу повільна і тиха, по місту почали поширюватися чутки. Якоїсь миті мені почали залишати листи, і довелося побудувати в лавці стіну, щоб

уникнути чужих очей. У мене не вистачило духу закрити лаву, спадщину моєї матері, хоч би як я його осквернила.

Вона поплескала по сіні поруч із собою.

– Я знаю, як бачити, як мою дитину виривають із мого тіла чоловічі руки. І нехай моя історія жахлива, будь-яка жінка так чи інакше стикалася зі злом в образі чоловіка. Навіть ти. - Вона вперлася рукою в підлогу, щоб утримати рівновагу, бо почала хилитися на бік. – Я аптекар, мій обов'язок відпускати жінкам ліки. І потім вони роками йшли до мене, і я продавала їм те, чого вони хотіли. Я оберігала їхні таємниці. Я приймала на себе їхній тягар. Можливо, якби до мене після втрати повернулися крові, якби моя утроба не була поранена, я б давно перестала. Але те, що крові припинилися, було постійним нагадуванням про зраду Фредеріка, про те, що він у мене забрав. Я здивовано зморщила в темряві чоло. Крові припинилися? Я вирішила, що вона обмовилася через втому.

Ослабнувши, Нелла повільно впала на бік і позіхнула. Я знала, що її історія майже закінчена, але хоч вона й була втомлена, у мене сну не було в жодному оці.

- Звичайно, я не зможу продовжувати так вічно, - прошепотіла вона. – Я слабшаю. І хоча давно я думала, що мій біль стане легшим, якщо я завдаю біль іншим, я помилялася. Вона тільки розрослася, у мене опухають і болять кістки, все сильніше з кожним тижнем. Я впевнена, що продаж отрут руйнує мене зсередини, але як зруйнувати те, що я збудувала? Ти чула леді Кларенс... Всім відомо, що в мені особливого.

Вона прочистила горло.

- Така дивна головоломка, - додала вона. - Скільки б я не працювала, щоб полегшити недуги жінок, я свої полегшити не можу. Моє горе нікуди не йде, вже двадцять років.

Вона говорила так тихо, що я ледве чула її, я навіть подумала, чи не провалилася вона в якийсь мирний нічний жах.

– Тому що від цього болю немає настоянки.

16. Керолайн. Наші дні, вівторок

Коли я увійшла до вестибюлю La Grande, у грудях моїх згущувався страх. Більшу частину поїздки на метро до готелю я думала про аптекаря, але зараз більш нагальна турбота - неминучий приїзд чоловіка - витіснила всі думки про Ведмежий провулок, флакон і бібліотечні документи.

Враховуючи, скільки часу потрібно пройти кордон і зловити таксі, здавалося математично неможливо, що Джеймс вже в готелі. І все-таки я забарилася перед дверима номера, думаючи, чи не постукати. На всякий випадок.

Ні. Це моя кімната та моя подорож. Він тут – непроханий гість. Я прокатала картку у замку і увійшла.

Слава богу, номер був порожній, і все в ньому було моїм власним, хоч і прибраним дещо акуратніше, ніж я залишила. Хрусткі білі простирадла були ретельно заправлені під матрац, у кухонному куточку стояли чисті кружки, і... чорт. На столику біля дверей стояла ваза з чудовими блакитними гортензіями.

Я вийняла з глибини букета конвертик і відкрила його, сподіваючись, що це лише вітання від когось з наших батьків, які нічого не підозрюють.

Але немає. Напис був коротким, але я відразу зрозуміла, хто послав квіти. «Пробач мені, – так розпочиналася записка. – Я стільки всього маю виправити, стільки пояснити. Я завжди буду тебе любити. Скоро побачимося. Д».

Я закотила очі. Джеймс був розумний; він вирішив заздалегідь, до прильоту, спробувати зменшити шкоду, натиснувши на всі кнопки, щоб я хоч би відчинила йому двері номера. Але якщо він думав, що ми всі обговоримо за ранок, потім вип'ємо по «Мімоз» - інший і повернемося до початкової програми закоханих голубків, він жорстоко помилявся.

Брати на себе провину за це я не стану. Можливо, мене наше життя не в усьому влаштовувала, але не я викинула її в смітник.

Через деякий час, коли я лежала на ліжку, потягуючи крижану воду, в двері постукали. Я одразу зрозуміла, що це він. Я це відчувала, так само, як відчувала радість, що виходила від його тіла, коли стояла навпроти нього біля вітара в день нашого весілля.

Я зробила глибокий вдих і відчинила двері, мимоволі вдихнувши його запах: знайомий аромат сосни та лимона, легкий слід мила ручної роботи, яке він так любив. Ми купили його разом на ярмарку кілька місяців тому в ті дні, коли я проводила весь вільний час, переглядаючи поради щодо зачаття на Pinterest. Тоді все здавалося настільки простіше.

Джеймс стояв переді мною, притуливши до ноги темно-сірий чемодан. Він не посміхався, я теж, і, якби, на своє нещастя, хтось проходив у той момент повз, він би подумав, що це найнезручніше, неприємне возз'єднання сім'ї з тих, що йому траплялося бачити. Поки ми безглуздо витріщалися один на одного, я зрозуміла, що до останньої хвилини частина мене не вірила, що він насправді з'явиться в Лондоні.

– Привіт, – прошепотів він, так і стоячи за порогом. Ми стояли на відстані витягнутої руки, але нас ніби поділяв океан.

Я відчинила двері ширше і зробила йому знак увійти, ніби він був посильним, який доставив мій багаж. Поки він заковчував у номер валізу, я пішла налити собі ще води.

– Ти знайшов мій номер, – кинула я через плече.

Джеймс глянув на вазу з квітами на столі.

- Моє ім'я теж внесено в броню, Керолайн.

Він кинув на стіл поруч із квітами якісь документи – паспорт, кілька квитанцій. Плечі в нього були ссутулені, у куточках очей залягли зморшки. Я ніколи не бачила його таким стомленим.

- Вигляд у тебе змучений, - хрипко сказала я. У мене пересохло у роті.
– Я не спав три дні. Змучений – це слабо сказано. - Він поторкав квітку, провів пальцем по краю блакитної пелюстки. - Дякую, що не прогнала мене від дверей, - сказав він, зі сльозами глянувши на мене.

Я лише двічі бачила, щоб він плакав: на нашому весіллі, коли підняв келих рожевого шампанського за мене, свою молоду дружину, і ще раз, після похорону дядька, коли ми відійшли від зяючої дірки, яку скоро мали закидати землею.

Але його сльози не викликали в мене співчуття. Я не хотіла бути поруч із ним, я ледве могла на нього дивитися. Я вказала на диван, що стояв біля вікна, з круглими підлокітниками, оббитий ворсистю тканиною. Він не призначався для сну, скоріше для відпочинку, легкої балаканини і пристрасних занять коханням пізно ввечері - для всього того, чим ми з Джеймсом збиралися займатися.

- Тобі треба відпочити. У шафі є запасні ковдри. І обслуговування в номерах працює швидко, якщо ти голодний.

Він розгублено на мене подивився:

- Ти кудись збираєшся?

Передполудне сонце яскраво освітлювало кімнату, кидаючи на підлогу готельного номера блідо-жовті смуги.

- Я збираюся піти поїсти, - сказала я, знімаючи кросівки та надягаючи мокасини.

У папці на столі номера перелічувалося кілька варіантів; був італійський заклад лише у кількох кварталах. Мені треба було щось втішно смачне і, можливо, келих к'янті. Не кажучи про те, що в італійському ресторані швидше за все буде приглушене освітлення. Ідеально для того, кому, як мені, потрібне затишне місце, щоб подумати, а може, й поплакати. Побачивши Джеймса в тілі, я відчула, як у горлі у мене збирається грудка. Я хотіла обійняти його так само сильно, як взяти за плечі та потрясти, як змусити пояснити, чому він усе зруйнував.

- Можна мені з тобою? - Він провів рукою по підборідді, вкритому триденною щетиною.

Я розуміла, як йому погано після перельоту, і мимоволі його пошкодувала. І потім, хіба я не вирішила заглядати в глибину, не боячись прикростей?

Можна вже й почати вимовлятися. Я тільки сподівалася, що зможу втриматись від сліз.

- Звичайно, - пробурмотіла я, потім взяла сумку і вийшла за двері.

Ресторан, Dal Fiume, був лише у кварталі від Темзи. Хостес відвела нас до столика в кутку, осторонь інших відвідувачів; мабуть, вирішила, що у нас з Джеймсом перше побачення, судячи з того, на якій відстані ми тримаємося один від одного. Кілька вінтажних світильників горіли над обідньою залою, ніби стояв пізній вечір, важкі червоні порт'єри огортали кімнату, як кокон. Будь-якого іншого дня я вважала б її затишною, але в той момент вона здалася мені задкушливою. Можливо, місце виявилось надто затишним, але

ми обоє хотіли їсти і втомилися так, що дружно зітхнули, опустившись у шкіряні крісла по обидва боки столу.

Нас дуже до речі відволікло широке меню, і якийсь час ми не розмовляли, спілкуючись тільки з офіціанткою, яка принесла воду і незабаром після того келихів. Але тільки-но вона поставила переді мною келих, я згадала: місячні. Все ще запізнюються. Алкоголь. Вагітність.

Я обвела пальцем ніжку келиха, думаючи, що робити – і чи взагалі робити щось. Я не могла попросити забрати вино - Джеймс щось запідозрив, а я не хотіла йому розповідати. Не тут, не в цьому богом забутому червоному залі, який загрожував задушити нас обох.

Я подумала про Роуз. Хіба вона не пила алкоголь у перші тижні вагітності, до того, як зробила тест? Її лікаря на такій ранній стадії нічого не стурбувало.

Мене це влаштувало. Я випила ковток вина та повернулася до меню, яке бачила, але прочитати не могла.

Через кілька хвилин офіціантка прийняла у нас замовлення і забрала меню, і я відразу пошкодувала, що між Джеймсом і мною більше немає захисного бар'єру; нам більше не було на чому зосередитися, крім один одного. Ми сиділи так близько, що я чула, як він дихає.

Я подивилася прямо на чоловіка: його обличчя в цьому освітленні було ще більш змарнілим, ніж раніше. Я намагалася не замислюватися над тим, коли він востаннє їв, але, здавалося, він втратив пару фунтів. Відпивши для хоробрості вина, я почала:

– Я так зла...

- Послухай, Керолайн, - перебив мене він, переплітаючи пальці, як робив, коли говорив телефоном із незадоволеними клієнтами. - Все скінчено. Ми переводимо її в інше відділення, і я їй скажу, що якщо вона ще раз зі мною зв'яжеться, я повідомлю відділ кадрів.

– То це її провина? Її проблема? Це ти збираєшся стати партнером, Джеймсе. Мені здається, відділ кадрів може більше зацікавитися твоєю участю. - Я похитала головою, вже відчуючи розчарування. – І як це взагалі стосується твоєї роботи? Як щодо нашого шлюбу?

Він зітхнув і подався вперед.

- Невдало, що все вийшло назовні саме так, - цікавий підбір слів; він збирався поділити відповідальність. - Але, можливо, все на краще, - додав він. –

Можливо, з цього вийде щось хороше для нас та наших стосунків.

- З цього вийде щось хороше, - здивовано повторила я. – Що хорошого може з цього вийти?

Офіціантка повернулася з великими ложками для пасти, акуратно поклала їх перед нами, і між нами трьома повисла незручна густа мовчанка. Вона відразу пішла.

- Я намагаюся бути з тобою чесним, Керолайн. Я тут, зараз, говорю тобі, що готовий піти на терапію, зайнятися самоаналізом, я все роблю.

Передбачалося, що моя самотня поїздка до Лондона стане для мене чимось на кшталт сеансу терапії - зрозуміло, поки що на моєму порозі не з'явився Джеймс. А ця його несерйозна манера розлютила мене ще більше.

- Давай почнемо з самоаналізу, - сказала я. - Чому ти це зробив? Чому дозволив цьому продовжуватися після заходу?

Я зрозуміла, що, незважаючи на своє бажання з'ясувати мерзенні «що» та «як», найбільше я зараз хотіла знати... «чому»? У мене відразу народилося питання, про яке я раніше не замислювалася.

– Тебе злякали наші спроби завести дитину? Тож?

Він опустил очі і похитав головою:

- Зовсім ні. Я хочу дитину так само, як і ти.

У мене полегшало на серці, але та частина мене, що відповідала за вирішення проблем, хотіла б, щоб він сказав так; тоді ми підняли б правду, як діамант, піднесли її до світла і зайнялися справжньою причиною.

- Тоді чому?

Я втрималася від пориву згодувати йому з ложечки ще кілька можливих причин і знову піднесла до губ келих.

- Мабуть, я просто не зовсім щасливий, - стомлено сказав він, ніби самі слова його вже вимотували. – Моє життя було таким безпечним, таким, мати його, передбачуваним.

– Наше життя, – поправила я.

Він кивнув, поступаючись.

- Наше життя, так. Але я знаю, що ти хочеш безпеки. Ти хочеш, щоб все було передбачуваним, і дитині це теж потрібно, і...

– Я хочу безпеки? Я хочу передбачуваності? – Я похитала головою. - Ні, ти все неправильно зрозумів. Це ти не підтримав моє бажання подати документи до Кембриджу, бо це так далеко. Це ти...

- Не я порвав заяву, - сказав він крижаним тоном.

Я не здавалася:

– Ти не хотів одразу заводити дітей, бо це було б тяжко, коли ти довго працював. Ти благав мене погодитися на роботу на фермі, бо це було безпечно та зручно.

Джеймс побарабанив пальцями по білій скатертині.

- Ти погодилася на цю роботу, а я не, Керолайн.

Ми замовкли, бо офіціантка принесла дві тарілки пасти та поставила їх перед нами. Я дивилася, як вона йде, уважно стежачи за її задерикуватою, ідеальної форми попкою, але погляд Джеймса залишався прикутий до мене.

- Ти не зможеш переграти те, що зробив зі мною, - сказала я, відсуваючи незайману тарілку. - Ти це розумієш? Я ніколи цього не забуду. Залишиться шрам, назавжди, якщо ми взагалі це впораємося. Скільки часу мине, перш ніж ми знову зможемо бути щасливими?

Він узяв із блюда посередині столу булочку і засунув її до рота.

- Залежить від тебе. Я тобі сказав, все скінчено, все в минулому. Я облажався і тепер хочу це виправити разом із тобою, з моєю дружиною.

Я представила нас за п'ять чи десять років. Якщо Джеймс і справді збереже мені вірність, можливо, колись та інша жінка здасться лише давньою помилкою. Зрештою, я колись чула, що половина подружніх пар рано чи пізно стикається з невірністю. Але останніми днями я зрозуміла, що ця жінка

не була єдиним джерелом нещастя у моєму житті. Поки ми сиділи один за одним за столом, я думала, чи не поділитися з ним своїми почуттями, але не бачила в ньому союзника, якому могла довіритися. Він залишався супротивником, і мені хотілося захистити правду, яку я почала розуміти у цій поїздки.

- Я приїхав до Лондона вибачитися перед тобою, - сказав Джеймс. - Мені все одно, як пройде решта поїздки. До біса вихідний план. Можемо хоч сидіти в номері та замовляти китайську їжу, мені все одно...

Я підняла руку, щоб зупинити його.

- Ні, Джеймсе, - як би погано йому не було, його почуття турбували мене найменше. - Я не в захваті від того, що ти прилетів до Лондона, не спитавши мене. Я сюди приїхала, щоб розібратися з тим, що ти зробив, і маю таке почуття, що ти за мною сюди погнався. Начебто не дозволив мені втекти. Він дивився на мене, не знаходячи слів.

- Я за тобою погнався? Я не хижак, Керолайн. - Він відвів погляд і взяв вилку, обличчя почало червоніти. Сунув трохи пасти в рота, швидко прожував і намотав на вилку ще. - Ти моя дружина, ти в чужій країні, одна, вперше у житті. Ти хоч розумієш, якою панікою я був? Кишенькові злодії, якийсь псих, який зрозуміє, що ти одна...

- Господи, Джеймсе, ти б повірив у мене трохи більше! У мене є здоровий глузд. - Мій винний келих спорожнів, і я махнула офіціантці, щоб налила ще.

- У мене взагалі все чудово. Ніяких проблем.

- Ну добре, - відступив він, пом'якшивши тон. Витер кути рота серветкою. - Ти права. Я повинен був тебе спитати, чи буде нормально, якщо я приїду. Вибач, що не спитав. Але я приїхав, квиток на літак в останню хвилину коштував мені три штуки. Другий, щоб полетіти додому, буде не дешевшим. Три штуки?

- Гаразд, - сказала я, підібгавши губи. Мене ще більше вивело з себе те, що він витратив такі гроші на квиток, який взагалі не мав купувати. - Тоді можемо ми домовитися, що принаймні найближчими днями ти даси мені час і простір? Мені з багатьма треба розібратися.

"Хоча я вже досить розібралася, щоб зрозуміти, скільки від мене колишньої вже поховано", - подумала я з тугою.

Він відкрив рота і шумно видихнув:

- Ми маємо обговорювати складні питання разом, хіба ні?

Я тихо похитала головою:

- Ні. Я хочу побути насамоті. Ти можеш спати на дивані у вітальні, але це все. Я вирушила до цієї поїздки одна не просто так.

Він заплющив очі, на його обличчі було розчарування.

- Добре, - нарешті сказав він, відсуваючи тарілку з недоїдною пастою. - Я повернуся до номера. Я вимотався.

Він вийняв з гаманця пару двадцятифунтових банкнот, засунув їх мені і підвівся.

- Відпочивай, - сказала я, не зводячи очей з порожнього стільця.

Перед відходом він поцілував мене в верхівку, і я напружилася.

- Спробую, - сказав він.

Я не обернулася, щоб подивитись йому вслід. Натомість я доїла пасту і випила ще келих келихів. Минуло кілька хвилин, і я побачила, як спалахнув екран мого телефону, що лежав на столі. Я спохмурніла і прочитала повідомлення з незнайомого номера:

«Привіт, Керолайн! Я ще трохи покопалася після вашого відходу і дещо знайшла в основі рукописів. Запросила кілька, займе кілька днів. Скільки ви ще у місті? Гейнор».

Я випросталася і відразу написала відповідь:

"Вітання! Величезне спасибі. Я тут ще тиждень! Які документи? Вселяють надії?"

Я сперлася ліктями на стіл, чекаючи відповіді Гейнор. Коли ми разом шукали бібліотеку, вона пояснила, що документи можуть бути і рукописними, і друкованими документами. Раптом вона знайшла ще один лист, ще одне «визнання на смертному одрі», яке стосувалося жінки-аптекаря? Я відкрила її відповідь, щойно він прийшов.

«Обидва збіги – бюлетені, таке періодичне видання. З 1791 року. Вони не включені до оцифрованої бази видань до 1800 року, тому й не знайшлися раніше. В описі сказано, що в одному є зображення. Хто знає? Буду тримати вас у курсі!"

Я зачинила телефон. Новини захоплюючі, правда, але, дивлячись на напівпорожню тарілку Джеймса та його брудну серветку, що лежала на столі, я задумалася про серйозніші речі. Офіціантка запропонувала ще келих вина, я відмовилася; двох келихів за ланчем було більш ніж достатньо. Мені треба було посидіти і подумати кілька хвилин, слухаючи гомін голосів довкола.

Послухати Джеймса, його невірність пояснювалася тим, що він був незадоволений нашим безпечним і передбачуваним життям. Чи можливо, що нас обох однаково не влаштовував застій, у який прийшло наше життя, і все раптово зупинилося? І якщо так, як це найближчим часом мало позначитися на нашому бажанні стати батьками? Я не була впевнена, що якась дитина тепер захоче, щоб ми були її сім'єю.

Ще дитині потрібен стабільний будинок, хороша школа і, принаймні, один батько, що приносить дохід. Сумнівів не було, наше життя було втіленням усього цього, але ми з Джеймсом обидва не були задоволені дорогами, які вибрали. Де у цьому списку була наша реалізація, наша радість? Чи можна назвати егоїзмом бажання поставити своє щастя вище за потреби іншої людини, якої ще навіть не існує?

Тут, в оточенні лондонських будівель зі старої цегли, загадкових предметів і карт, що вийшли з обігу, я згадала, чому дуже давно була закохана в британську літературу і таємниці історії. Молода студентка, яка жадала пригод, почала прокидатися в мені від сну. Подібно до того, як викопала з бруду флакон, я почала відкопувати щось, поховане глибоко в собі. І як би мені не хотілося покласти на Джеймса відповідальність за те, що він утримував мене в Штатах та на фермі, я не могла звинувачувати його одного; Зрештою, як він сказав, це я розірвала заяву на участь у кембриджській

історичній програмі для випускників. Це я погодилася працювати на батьківській фермі.

Правду кажучи, я задумалася, чи не було очікування дитини підсвідомим способом приховати правду: те, що не все в моєму житті йшло так, як я колись хотіла, і що я не жила так, як вимагав мій потенціал. І найгірше, я почала занадто боятися навіть спробувати.

І поки я прагнула материнства, повністю зосередившись на своєму колись

, які мрії виявилися поховані та втрачені? І чому була потрібна така криза, щоб я нарешті поставила собі ці питання?

17. Елайза. 9 лютого 1791 року

Як і обіцяла Нелла, на світанку знову пішли диліжанси. Ми сіли на перший до Лондона, в якому не було нікого, крім нас, двох обірваних брудних пасажирок, і наших забруднених полотняних мішків з жуками, багато з яких були ще живі і незабаром мали задихнутися в туго затягнутих кулях.

Обидві ми все більше мовчали. Я від втоми - я навряд чи поспала хоч хвилину, - але Нелла спала добре, це я знала точно, бо майже всю ніч вона голосно хропла. Можливо, вона мовчала, соромлячись того, що відкрила мені: свою любов до Фредеріка, дитину, зачату поза шлюбом, те, як жахливо її втратила. Чи соромилася вона того, що надто багатьом поділилася зі мною, зі мною, яку збиралася відправити і більше ніколи не бачити?

Ми зійшли з диліжансу на Фліт-стріт і рушили до лави Нелли по брудних вулицях, повз торговця книгами, друкарні та корсетниці. Я прочитала у вікні оголошення про видалення зубів – три шилінги, включаючи ковток віскі задарма. Стиснулась, ухиляючись від пари молодих жінок у ранкових сукнях пастельних квітів, що йшли повз; їхні бліді обличчя були густо нарум'янені. До мене долетів уривок їхньої розмови – щось про мереживну облямівку на новій парі туфель, – і я помітила, що в однієї з них у руках пакет із магазину. Я глянула на свій мішок, повний повзучих тварин. Важливість роботи, що відбулася нам, вселяла мені жах. Купівля яєць для місіс Емвелл мене так не лякала; один погляд у наші мішки виявив би справді дивне видовище і точно викликав розпитування. А в мене, приміром, не було наготові пояснення, і я стримувалася, щоб не повернутись на бруковану дорогу подивитися, чи не йде за нами хтось. Можливість того, що нас розкриють, жорстоко мене обтяжувала; як Нелла витримувала такий вантаж щодня?

Ми йшли швидко, обминаючи прив'язаних коней і курчат, що метушилися, і мені не було чим зайнятися, крім боятися неминучого арешту, поки я крокувала, з зусиллям переставляючи ноги.

Кімната зігрілася за кілька хвилин; я зітхнула, вдячно відчувши на обличчі тепло. Нелла вийняла з шафи ріпу, яблука та вино, поставила їх на стіл.

- Їж, - сказала вона.

Поки я, зголоднівши, вгризалася в їжу, вона продовжувала працювати, дістаючи пести, таці та відра.

Я так швидко їла, що по животу у мене розповзся страшний біль. Я подалася вперед, сподіваючись приховати від Нелли виття і вирування у мене всередині, і на мить задумалася, чи не отруїла вона мене. Адже, як не крути, це був би зручний спосіб мене позбутися. У грудях у мене піднялася паніка, тиск усередині все зростав, але потім я ригнула, і все пройшло.

Нелла відкинула голову, розсміявшись, я вперше з того часу, як ми зустрілися, побачила в її очах справжні веселощі.

– Полегшало? - Запитала вона.

Я кивнула, стримуючи сміх.

- Що ви робите? - Запитала я, стираючи з губ яблучний сік.

Вона взяла один із мішків із жуками і з силою його вразила.

- Приголомшую їх, - відповіла вона. – Принаймні тих, що ще живі. Ми спершу висиплемо їх у відро, а це непросте завдання, якщо назовні намагається вибратися одразу сотня розлючених жуків.

Я схопила інший мішок, повторюючи за нею, і затрясла його щосили. Я чула, як усередині стукали і падали комахи, і, якщо чесно, мені було їх шкода.

– Тепер висип їх сюди. - Вона ногою посунула до мене цебро.

Обережно розпустивши зав'язки на горловині мішка, я стиснула зуби і відчинила його. Я ще до ладу не заглядала в мішок і боялася того, що побачу. За моїми прикидками, половина жуків уже була мертва – вони лежали, як камінці, хіба що з очима та лапками, – а друга половина не надто чинила опір, коли я висипала їх, і зеленувато-чорні тільця застукали у відрі. Слідом Нелла висипала своїх жуків, потім узяла відро і, підійшовши до вогнища, поставила цебро на ґрати над вогнем.

– Тепер їх треба посмажити? І все? - Запитала я.

Вона похитала головою.

- Поки немає. Жар від вогню вб'є тих, що залишилися, але смажити їх у відрі не можна, інакше у нас вийде просто суп із жуків.

Я спантеличено схилила голову набік:

– Суп?

– У їхніх тілах є вода, як у нас із тобою. Ну, Елайзо, ти працювала на кухні.

Що трапиться, якщо покласти десяток риб у маленьку сковорідку та поставити на вогонь? Чи буде риба на дні хрумкою та розсипчастою, як, можливо, любив твій господар?

Я похитала головою, нарешті розуміючи:

– Ні, вона буде клеклою та мокрою.

- І як ти маєш намір перетворити клеклу мокру рибу на порошок? - Я скривилася, і вона продовжила: - Так само і з цими жуками. Ми посмажемо їх на куди ширшій сковороді, потроху за раз, щоб вони були хрусткими та сухими.

Потроху за раз, подумала я про себе. Більше сотні жуків? На це піде багато часу, чи не більше, ніж на те, щоб зібрати цих дурних тварин.

– А коли вони стануть хрусткими?

– Тоді одного за іншим перетріть у ступці у такий дрібний порошок, що він розчинятиметься у воді без сліду.

– Одного за одним, – повторила я.

– Одного за одним. Тому краще леді Кларенс прийти хвилина в хвилину, тому що у нас кожна мить піде на те, щоб упоратися із завданням.

Я згадала, як Нелла викинула порошок із жуків у вогонь, викликавши спалах зеленого полум'я; яке ж володіння потрібно, щоб викинути ось так всю денну роботу. Досі я не зовсім розуміла, наскільки вона не бажає вбивати коханку лорда – наскільки чинить опір самій думці про те, щоб допомогти принести смерть жінці.

Я уявила собі, який стомлюючий день на нас чекає попереду, і звеліла собі підбадьоритися. Нелла сказала мені, що не хоче, щоб я залишалася в лавці після того, як ми впораємося з цією роботою. Але, можливо, якщо я зроблю все добре, вона передумає і дозволить мені залишитися. Це змусило мене підбадьоритися, тому що гаряча червона кровотеча у мене з живота нарешті припинилася, залишивши лише тінь кольору іржі, а це могло означати тільки одне: дух містера Емвелла вирішив вийти з мого тіла і чекати мене в засідці. Але де? Розумно було припустити, що тільки в одному місці, тільки там, куди, як він знав, я скоро мушу повернутися: спорожнілі володіння Емвеллів на Уорік-лейн.

О, я краще залишилася б і посмажила тисячу жуків, аби не повертатися в оселю свого мертвого господаря. Хто знає, яку огидну форму він набуде наступного разу?

Коли до приходу леді Кларенс залишалося дванадцять хвилин, зовні вибухнула страшна гроза. Але ми її ледь помітили, бо обидві були схилені над ступками, перетирали жуків так дрібно, як могли.

Якщо Нелла і збиралася відправити мене геть до повернення леді Кларенс, то тепер ця думка, мабуть, пішла в минуле; вона не змогла б упоратися з роботою без моєї допомоги. Залишилося шість хвилин, і Нелла попросила мене знайти посудину – будь-яка банка відповідного розміру підійде, сказала вона. Вона залишилася над ступкою, зі схиленою головою, зосередженим поглядом і потім, що проступила на передпліччях, шумно терла пестиком. О пів на другу з'явилася леді Кларенс, на жодне хитання маятника пізніше. Жодного обміну люб'язностями не було. Крокнувши в кімнату, вона підібгала губи і напружено розпрямила плечі.

- У вас все готове? - Запитала вона.

По її обличчі, мов сльози, стікали краплі дощу.

Нелла підмітала під столом, а я обережно пересипала порошок, що залишився, в пісочного кольору керамічний горщик, який знайшла в нижній шафі. Я якраз перестала запечатувати його, і пробка була ще теплою від моїх пальців, коли Нелла відповіла.

- Так, - сказала вона, а я дбайливо, дуже дбайливо передала горщик леді Кларенс.

Вона притиснула його до грудей миттю, сховавши під плащем. Неважливо, хто проковтне цю отруту, - моя відданість була не така міцна, як у Нелли, - я мимоволі відчувала гордість, що розросталася в грудях, від того, що стільки годин пішло на його приготування. Я не пам'ятала, щоб колись так пишалася чимось, навіть коли складала довгі листи для місіс Емвелл.

Леді Кларенс простягла Неллі банкноту. Я не бачила, якої гідності, та мене це й не надто турбувало.

Коли вона повернулася до виходу, Нелла прочистила горло.

— Прийом таки відбудеться сьогодні ввечері? - Запитала вона. У її голосі звучала тінь надії, і я подумала, що вона молиться про те, щоб усі скасували через погоду.

- Хіба я помчала б сюди в дощ, якщо ні? - Відрізала леді Кларенс. - О, не треба так через це похмуріти, - додала вона, побачивши вираз обличчя Нелли. - Не ви підмішаєте його міс Беркуелл у лікер. - Вона помовчала, підібгавши губи. - Молюсь лише про те, щоб вона швидше його випила і все закінчилося.

Нелла заплющила очі, наче від слів її нудило.

Коли леді Кларенс пішла, Нелла повільно підійшла до столу, за яким я сиділа, опустила на стілець і присунула журнал. Вона вмочила перо в чорнило з такою повільністю, яка раніше її не мучила, немов тягар попередніх годин нарешті її наздогнав. Подумати тільки, вона продала стільки отруйних зілля, але це, єдине, такою вагою лягло їй на серце. Я цього не розуміла.

- Нелло, - почала я, - не треба так засмучуватися. Вона знищила б вас, якби ми не приготували для неї жуків.

На мою думку, Нелла не зробила нічого поганого. Навпаки, вона щойно врятувала безліч життів, у тому числі і мою. Як могла вона цього не бачити? Нелла сповільнилася з пером у руці, почувши мої слова. Але не відповіла, а вперлася кінчиком у пергамент і почала писати.

«Міс Беркуелл. Коханка та кухня лорда Кларенса.

Шпанська мушка. 9 лютого 1791 року. На замовлення його дружини, леді Кларенс».

Поставивши останню крапку, вона затримала перо на пергаменті і видихнула, і я була впевнена, що за цим неминуче підуть сльози. Нарешті, вона відклала перо вбік, і десь зовні пролунав затихаючий гуркіт грому. Вона обернулася до мене, очі її були темні.

— Мила дитина, річ у тому... — Вона зволікала, підбираючи слова. - Справа в тому, що в мене раніше не було такого почуття.

Я затремтіла, ніби в кімнаті стало холодніше.

— Якого почуття?

- Почуття, що щось ось-ось піде жахливо, жахливо не так.

У тиші, що настала після того, що я не знала, як відповідати на її лякаючі слова, я переконалася в тому, що нас обох переслідує якесь безіменне

незримо зло. Чи міг дух містера Емвелла почати переслідувати і Неллу? Погляд мій упав на потерту бордову книгу, що так і лежала на столі. «Книга чарівництва». Нелла сказала, що вона призначена для повитух і знахарів, але в написі на внутрішній стороні задньої обкладинки згадувалася адреса книжкової крамниці, де книгу купили, – місця, де я, можливо, зможу знайти ще якісь томи на ту саму тему.

Якщо мій страх перед духом містера Емвелла був достатньою причиною, щоб навідатися в лавку, відчуття неминучого року, що охопило Неллу, варто було поспішити.

Зовні досі лунав приглушений шум дощу; гроза ще не скінчилася. Якщо Нелла і справді мене випроводить, я проведу довгу сиру ніч на вулицях сльоти Лондона. Я не повернуся до будинку Емвеллів, поки ні, і я сумнівалася, що мені дістане хоробрості прокрастися в чужий хлів, як любила робити Нелла.

- Я збираюся вранці сходити в книжкову лавку, коли дощ скінчиться, - сказала я Неллі, вказуючи на чарівну книгу.

Вона підняла брови; скептичний погляд, до якого я вже звикла.

- Ти все ще хочеш знайти засіб, щоб відвадити від дому духів?

Я кивнула, і Нелла тихенько пирхнула, потім позіхнула в долоню.

- Малятко Елайза, тобі час. - Вона зробила крок до мене, в очах її була жалість. - Ти маєш повернутися до будинку Емвеллів. Я знаю, ти дуже боїшся, але запевняю тебе, твої страхи марні. Можливо, коли ти ступиш на поріг і оголосиш, що повернулася, всякі рештки духу містера Емвелла, істинні чи уявні, вилетять, і разом з ними – тяжкість у тебе на серці.

Я дивилася на неї, втративши дар мови. Весь цей час я розуміла, що вона може мене прогнати, але тепер, коли вона так сказала, я повірити не могла, що в неї вистачить злості так легко мене вигнати - і до того ж під дощ. Зрештою, я перетерла більше жуків, ніж вона; вона не змогла б упоратися без мене.

Я підвелася зі стільця, у грудях у мене гаряче стукало, і я відчувала, як пощипують дитячі сльози, що підступали до очей.

- Ви не хочете мене більше бачити, - заїкаючись, сказала я і схлипнула, бо раптом зрозуміла, що сумно мені не тому, що мене звідси женуть, але тому, що я більше не побачу свою нову подругу.

Принаймні Нелла була не кам'яна, тому що вона встала, зашаркала до мене і міцно обняла мене.

- Я не хочу, щоб все твоє життя складалося з прощань, як моє. - Вона відвела з мого обличчя волосся тильною стороною руки. - Адже ти не зіпсована, дитино, а я - не те суспільство, з яким тобі варто водитися. Іди, прошу тебе.

Вона взяла зі столу чарівну книгу і вклала її мені в руки. Потім різко відсторонилася від мене, відійшла до вогнища і більше мене не дивилася.

Але коли я вийшла крізь таємні двері, йдучи від Нелли назавжди, то не могла не озирнутися востаннє. Нелла схилилася до тепла вогнища, ніби збиралася впасти, і, точно знаю, за її нерівним диханням я почула плач.

18. Керолайн. Наші дні, вівторок

Того вечора, коли стемніло, я вийшла з готельного номера тихо, як тільки могла, намагаючись не розбудити Джеймса, який міцно спав на дивані. Я залишила біля телевізора коротку записку: «Вийшла повечеряти на ніч. К.» - І сподівалася, що він якийсь час не прокинеться і не побачить її.

Я тихо зачинила за собою двері, нетерпляче дочекалася порожнього ліфта і поспішила через готельний вестибюль. Мармурові підлоги піді мною сяяли, як дзеркало, яскраво та відполіровано. Я наздоганяла своє відображення, і обличчя моє світилося від відчуття ризику та підйому, яких я не переживала багато років. Я захопила з собою яблуко та безкоштовну пляшечку води зі столу у вестибюлі, сунула їх у сумку, перекинуту через плече, але не стала діставати ні телефон, ні карту – я вже ходила цією дорогою.

Час був пізній, вулиці були далеко не такі жваві, як учора: машин небагато, пішоходів ще менше. Я ще раз швидко добігла до Ведмежого провулка, вечірнє повітря навколо мене було спокійне і прохолодне, поки я йшла повз сміттєві баки та контейнери від фастфуду, які бачила сьогодні вранці; всі вони завмерли в часі, ніби з мого минулого приходу навіть вітерець їх не ворушив.

Схиливши голову, я дійшла до кінця провулка і мало не з подивом знову їх побачила: залізна брама, оточена кам'яними стовпами, заросла пустир, і – я витягла шию, щоб заглянути через ворота, – так, двері. Вона була важлива вже по-новому з огляду на час, що я провела в Британській бібліотеці, вивчаючи з Гейнор старі карти. Мені здавалося, я знаю таємниці цього місця: колись десь тут був маленький прохід, що звався Малим провулком; а далі стояла в'язниця Фліт; і навіть Фаррінгдон-стріт, широка дорога за кілька кроків звідси, раніше називалася по-іншому. Невже все згодом перетворюється наново? Мені починало здаватися, що у кожної людини, у кожного місця є нерозказана історія і прямо під поверхнею лежить давно похована щоправда.

Цього ранку я була вдячна, що в будинках, що оточували Ведмежий провулок, є вікна на випадок, якщо раптом водопровідник вирішить підійти надто близько. Але тепер я не хотіла, щоб мене бачили, тож і вирішила вийти з готелю після того, як стемніє. Небо було темно-сірим, тільки на заході блимав останній натяк на сонячне проміння. Кілька вікон у будинках навколо були освітлені, і я бачила всередині столи та комп'ютери, а в одному – біржовий тикер з яскравими червоними літерами, що спалахували на екрані. На щастя, всередині не затримався ніхто із запізнілих співробітників. Я опустила очі. Біля нижнього краю воріт була прикріплена невелика червоно-біла табличка, яку я не помітила вранці: «ВХІД ЗАБОРОНЕНИЙ. ПРИВАТНІ ВЛАДАННЯ. Піст. 739-В». Волосся у мене на загривку стало дибки від нервів.

Я зачекала хвилину; ніякого руху не було, тільки пара горобців пурхала неподалік. Я затигла ремінь сумки, поставила ногу у виїмку від каменя, що випав біля основи стовпа, і підтягнулася нагору, де повисла в нестійкій рівновазі. Якщо я мав час передумати, то зараз. Навіть зараз я ще змогла б вигадати хоч якесь пояснення. Але чи варто мені перекинути ноги і зістрибнути з іншого боку воріт? Всі. Порушник є.

Намагаючись нижче тримати центр ваги, щоб не сковзнути, я ніяково перекинулася, щоб звисити ноги з іншого боку. Потім востаннє озирнулася і стрибнула.

Приземлилася я тихо і чисто: заплющивши очі, можна було б переконати себе, що нічого не змінилося – ось тільки тепер я порушила закон. Але рішення було ухвалено та виконано.

Було темно, але я все одно пригнулась і перетнула пустир кількома довгими стрибками, прямуючи до куща, що стояв прямо перед дверима. На його гілках не було ні квітів, ні бутонів, але вони були вкриті колючим коричнево-зеленим листям і шипами довжиною в дюйм. Вилаявшись про себе, я витягла з сумки телефон і включила в ньому ліхтарик. Ставши навколішки, я спробувала однією рукою нервово розгребти колючі гілки.

Гострий шип вп'явся мені в долоню, і я її відсмикнула; він пробив шкіру до крові, я піднесла її до рота, щоб угамувати біль, тим часом світлячи ліхтариком за кущ, щоб розглянути, що там. Руді цеглини фасаду були побиті негодою, кожен кілька футів на них проступав строкатий зелений мох, але прямо за кущем були дерев'яні двері, які я бачила вранці.

У крові в мене завирував адреналін. Відколи я під покровом темряви вийшла з готелю і вирушила сюди, частина мене так і не могла повірити, що цей момент насправді настане. Ведмежий провулок могли закрити для дорожніх робіт, або могло бути надто темно, щоб розглянути двері, або я просто могла злякатися і повернути назад. Але тепер я стояла в глибині пустиря завдяки чи то сміливості, чи то дурниці, і двері були від мене на відстані витягнутої руки. Я не бачила на ній замку, розрізняла тільки одну петлю, що облупилася, біля лівого краю. Здавалося, варто тільки добре штовхнути, і вона відкриється.

У мене почастішало подих. Правду кажучи, я боялася. Хто знав, що там за дверима? Як головна героїня на початку фільму жахів, я відчувала, що найрозумніше – втекти. Але я втомилася робити те, що потрібно, втомилася вибирати практичні, неризиковані, відповідальні шляхи.

Натомість настав час робити те, чого я хочу.

Я все ще плекала фантазію, що стою на порозі розкриття таємниці жінки-аптекаря. Обговоривши з Джеймсом за ланчем свою роботу – і наше нестійке майбутнє, – я не могла не думати про можливість, яка може мені представитися, якщо я знайду щось дійсно варте згадки в новинах з цього боку стіни. Зараз мене штовхало вперед не лише бажання відчинити двері до будівлі; можливо, я відчиню двері в нову кар'єру, ту, яку бачила для себе багато років тому.

При думці про це я похитала головою. До того ж водопровідник сказав, що двері, швидше за все, ведуть просто до старого підвалу. Була ймовірність того, що це відкриття виявиться пшиком і через двадцять хвилин я їстиму піцу. Я глянула на ворота, сподіваючись, що з цього боку так само легко забратися на кам'яний стовп.

Я вирішила, що краще розсунути колючі гілки не голими руками, а плечима та спиною. Обережно обійшла куш, майже не подряпавшись, потім уперлася долонями у прохолодне дерево дверей і завмерла. Уповільнила подих, зібралася, готуючись до того, що можу виявити по той бік, а потім сильно штовхнула двері всередину.

Двері трохи подалися, достатньо, щоб зрозуміти, що вони не замкнені. Я штовхнула ще раз, потім ще, а потім уперлася в неї підшвою і щосили натиснула правою ногою. Двері нарешті розчинилися всередину з хрускотом і скреготом. Я стиснулася, надто пізно зрозумівши, що повернути її в колишнє становище, коли закінчу, не зможу.

Коли двері відчинилися, мене обдав порив сухого повітря, що пахло деревом, і кілька потривожених комах розбіглися геть. Я підняла телефон, щоб швидко оглянути темний провал, і з полегшенням видихнула: ні щурів, ні змій, ні трупів.

Я зробила боязкий крок усередину, лаючи себе, що не захопила справжній ліхтарик. Але, з іншого боку, я не думала, що зайду так далеко. Перевіривши, чи не можна зробити ліхтарик у телефоні яскравішим, я вилаялася, коли побачила значок у правому верхньому кутку: батарея, повністю заряджена, коли я виходила з готелю, показувала 55 відсотків. Зважаючи на все, ліхтарик з'їдав дуже багато.

Я посвітила в отвір і насупилась, коли переді мною відкрився коридор. На вигляд, як і сказав водопровідник, низький коридор підвалу. Він був лише кілька футів завширшки, але я не могла визначити, як далеко він іде, тому що світла у мене було недостатньо.

Я глянула на відчинені двері, щоб переконатися, що вона якимось чином не зачиниться сама, і зробила кілька кроків усередину, виставивши перед собою ліхтарик.

Спочатку мене мимоволі охопило розчарування; дивитися було особливо нема на що. Підлога в коридорі була земляна, де-не-де виступало каміння, тут не було ні обладнання, ні інструментів, нічого такого, що власники будівлі могли б вважати за потрібне зберігати в підвалі. Але я згадала карти, які показувала мені вранці Гейнор, і те, як Малий провулок зламаною лінією відходив від Ведмежого провулка, кілька разів повертаючи під прямим кутом майже як сходинки. Слабко освітлений прохід попереду повертав так само; і, нехай мені не хотілося йти вглиб коридору, серце в мене забилося швидше. Сумнівів не було, переді мною лежав Малий провулок – принаймні те, що від нього залишилося.

Я посміхнулася, задоволена собою, уявила собі, що сказав би Альф Холостяк, якби стояв поруч. Мабуть, він би рвонувся вперед у пошуках старовинних артефактів.

Спочатку я відчула це і лише потім побачила - мене обдав порив протягу, - я підняла ліхтар у той бік, звідки він долетів. Прямо попереду були ще одні двері, прочинені, і повітря з приміщення за нею, мабуть, висмоктував потоком, який я створила, відчинивши вхідні двері. Мої передпліччя вкрилися мурашками, і я здригнулася, коли пасмо, що вибилося, мазнуло мене по шиї. Кожен м'яз у моєму тілі був напружений, готовий бігти чи кричати – чи подивитися ближче.

Досі порушення кордонів приватного володіння вело мене здебільшого передбачуваним шляхом. Я знала про існування зовнішніх дверей, припускала, що вона веде в нерівний коридор – забудовану вулицю чи прохід, як сказала Гейнор, – і відчувала, що коридор, швидше за все, виявиться не надто цікавим, коли я в нього потраплю.

Поки що всі очікування виправдалися. Але ці двері? Її не було на карті. Мені відчайдушно хотілося заглянути всередину, і я сказала собі, що цим обмежуся. Двері вже були прочинені - ні пхати, ні штовхати не доведеться, - так що я вирішила засунути ліхтарик в кімнату, швидко озирнутися і піти. До того ж – я перевірила батарею телефону, залишалося 32 відсотки, – у мене було не так багато часу тут ошиватися, якщо я не хотіла залишитися в темряві.

- Господи, - пробурмотіла я, крокуючи до дверей, цілком упевнена, що в медичному сенсі збожеволіла. Нормальні ж так не роблять, правда? Я вже навіть не була впевнена, що це стосується жінки-аптекаря. Я, як і раніше, намагалася розібратися в її історії, чи я була з тих, хто пускається в бездумні, адреналінові пригоди, переживши велику втрату?

Якщо зі мною щось трапиться - посковзнуся, або мене вкусить дика тварина, або провалюся крізь підлогу, що згнила, - ніхто не впізнає. Я можу тут лежати мертва, ніким не знайдена, бозна-скільки, а Джеймс точно подумає, що я просто пішла від нього назавсім. Усвідомлення цього плюс телефон, що швидко розряджався, заважали мені вгамувати серцебиття. Я вирішила зазирнути всередину і валити звідси до біса.

Я відчинила другі двері ширше. Вона легко обернулася на петлях, не таких іржавих і перекошених, як ті, що зовні: здавалося, вони збереглися досить сухими, в доброму стані. Крокнувши за поріг, я обвела приміщення ліхтариком, щоб побачити, що там. Кімната була невелика, десь десять на дванадцять, земляна підлога, як і скрізь. Усередині не було ні ящиків, ні інструментів, ні старих будівельних матеріалів. Нічого.

Але задня стіна – щось у ній було не те. Стіни з обох боків кімнати були цегляні, як і зовні, а задня стіна – дерев'яна. До неї були прикріплені полиці, наче там колись стояла вбудована бібліотека чи шафи. Я підійшла ближче подивитися, чи немає на полицях чогось: старих книг чи начиння, якихось забутих ос танків минулого. Знову ж таки, нічого цікавого. Полиці здебільшого були перекошені й поламані, дехто впав і лежав на землі ближче до центру кімнати.

І все ж у цьому пристрої було щось дивне. Я не могла зрозуміти, що саме, так що відійшла назад і стала розглядати стіну з полицями як єдине ціле. Згадала

заняття з мадларкінгу та загадкові слова Альфа Холостяка: «Ви шукаєте не стільки предмет, скільки нестиківку чи відсутність». Я насупилась; у тому, на що я дивилася зараз, точно було щось дивне. Але що?

Несподівано я помітила, що більшість полиць обвалилися з однієї частини стіни – ліворуч у кутку. Там майже всі вони не були прикріплені до стіни, вони відірвалися і обсипалися на підлогу. Я підійшла ближче, піднявши ліхтарик, щоб побачити стіну. З лівого боку на місці залишилася тільки одна полиця, і я схопилася за неї і трохи посмикала; вона заходила ходуном, трималася вона так неміцно, що я б могла її легко відірвати. Чому, цікаво, з лівої частини стіни обсипалися полиці? Начебто їх неправильно встановили або основа виявилася ненадійною.

Я ахнула, зрозумівши, в чому річ, і прикрила рота рукою. Область, з якої обвалилися полки, була приблизно з мене висотою і не набагато ширша. Я інстинктивно зробила крок вперед.

- Ні, - мимоволі промовила я, і це слово луною віддалося в крихітній порожній кімнаті. - Ні ні ні. Бути не може.

І все-таки, вимовляючи це, я знала, що натрапила на щось. На внутрішні двері.

"Для чоловіків - лабіринт". Перший рядок з лікарняної записки сплив у мене в пам'яті, і я відразу зрозуміла, що вони можуть означати: ці двері, якщо вони справді кудись вели, були заховані за чимось на зразок шафи. Якби хтось зараз – можливо, будівельний інспектор – з якоїсь причини зайшов би до цієї кімнати, впевнена, він би теж побачив невідповідність, як я. Але, судячи з полиць, що обвалилися, тут десятки років ніхто не бував. І ніхто не виявив, тим більше не відчиняв прихованих дверей.

Я нахилилася, пошукала ручку, але не знайшла. Ткнула стіну долонею, підстрибнувши від липкого шовковистого дотику павутиння до пальців. Застогнала, витерла руку об штани і посвітила ліхтариком на останню незайману полицю. Тут я її й побачила: під полицею була крихітна засувка, помітити яку можна було лише тому, що обвалилося дерево. Я зрушила її і знову штовхнула стіну.

Не видавши ні скрипу, ні скрегота, немов із вдячності, що її нарешті знайшли, потаємні двері відчинилися.

Тремтячою рукою я вперлася в стіну, стиснула телефон, що вмирав, і підняла його. Промінь світла прорізав темряву. І в гробовій тиші, не вірячи собі, я побачила те, що лежало переді мною: все забуте й поховане надто надовго.

19. Елайза. 10 лютого 1791 року

Я прокинулася сухим ясним ранком від звуку воза, що проїхав повз, її залізні колеса скреготіли по бруківці. Спала я за квартал від лави Нелли, в затишній канаві на задах пасажу Бартлета. Вона була сирою і не такою зручною, як

сарай, де я ночувала позавчора, але все-таки краще, ніж моє тепле ліжко в Емвеллів, у будинку з привидами.

Ледве прокинувшись, я стиснула зуби і перевірила, чи не повернулися криваві болі в животі – якщо дух містера Емвелла, який перестали дурити, знову знайшов мені дорогу. Але цього не сталося. Болю не було вже цілий день, витік крові майже припинився. І хоча я була за це вдячна, я не сумнівалася, що містер Емвелл чекає мене в засідці десь ще. Це мене злило; він міг бути моїм господарем у минулому, але більше не був. Я йому не іграшка, не забава у смерті.

Ще я подумала про вчорашній прийом у леді Кларенс. Якщо все пройшло за планом, міс Беркуелл зараз уже не повинно бути живим. Страшне бачення, але я пам'ятала, що Нелла сказала мені про зраду і про помсту як ліки. Можливо, тепер, без небажаної присутності міс Беркуелл, леді Кларенс зможе зайнятися своїм шлюбом та завести дитину.

Нетвердо тримаючись на ногах, я піднялася з землі і обсмикнула спідниці - брудні, які потребують прання. Моя рука торкнулася обкладинки книги в кишені – книги про чарівництво. Найнагальнішим моїм завданням було знайти адресу, вказану на обкладинці, тому що, крім цього, сподіватися мені не було на що, і позбавити будинок Емвеллів від привидів я ніяк більше не могла.

Я попрямувала до книжкової лави на Бейсінг-лейн. Спала я погано і тепер почувала себе дико, як тварина. Руки в мене тремтіли, за очима бився головний біль, люди навколо рухалися немов у водянистому тумані.

Посильні ганялися з візками один за одним, торговці рибою ганяли чайок, старий підганяв козу, стібаючи її крупною тонким прутиком. Пальці ніг болісно терлися об тісні черевики, я не відразу змогла відмахнутися від скороминущої спокуси повернутися додому або навіть у контору за наймом слуг, де мене знайшла міс Емвелл. Тепер я буду в сто разів популярнішим, ніж тоді. Для початку, я знала грамоту, могла читати і писати і полягала в служінні багатій сім'ї. Мої вміння точно оцінили б і в іншому місці, в будинку, що не кишів неблаганними привидами.

Розмірковуючи про все це, я дійшла до чарівної книжкової крамниці, але мої думки швидко розвіялися, коли я задумалася про безліч причин, з яких не могла втекти – не в останню чергу через прихильність до міс Емвелл. Вона через кілька тижнів повернеться з Норіджа, і на той час я сподівалася назавжди позбавити будинок від містера Емвелла - і Джоанни. До того ж я не могла уявити, що листи пані стане писати якесь інше дівчисько. Цей обов'язок я вважала особливим, залишеним лише за собою.

І потім дух також може переміщатися; якщо дух містера Емвелла зміг схопити мене і піти за мною в лавку Нелли, що завадить йому преслі додавати мене по всьому Лондону? Навіть від'їзд з Лондона і повернення до Суїндону нічого не вирішили б, тому що втекти від того, що може проходити крізь стіни, неможливо. Якщо я не можу втекти від його духу, то треба знайти спосіб його розсіяти.

Саме цієї миті стільки було поставлено на кін; здавалося, ніщо, окрім позбавлення духу містера Емвелла, не мало для мене значення. Тому я була така рада, коли нарешті дісталася Бейсінг-лейн, і сподівалася без клопоту відшукати книжкову крамницю. Але моя радість тривала недовго; я переводила погляд з однієї вітрини на іншу – галантерейник, пекар, інші – та хмурилася. Книжкової крамниці не було. Я пройшла ще квартал, повернулася і навіть роздивилася лавки з іншого боку. Поки продовжувалися ці пошуки, мене мучили нескінченні муки: очі щипало від сліз, крижане повітря обпалювало горло, горіла і мокла натерта нога.

Знову пройшовши Бейсінг-лейн, я помітила, що між будинками свистить вітер. За крок від вулиці починався провулок завширшки одного пішохода, і по один його бік стояла будівля з дерев'яною вивіскою: «Продаж книг та іграшок». Я ахнула; лавка, повз яку я пройшла вже кілька разів, ховалася за іншими вітринами, наче хотіла замаскуватися. Бачила б це Нелла – її розчарувало б, що я так довго не могла розгадати загадку.

Я взялася за дверну ручку і зробила крок у лаву. Вона виявилася невеликою, розміром із вітальню місіс Емвелл, а всередині нікого не було, окрім парубка за прилавком, що уткнувся в товсту книгу. Вибравши мить, я озирнулася: біля вітрини на кількох полицях стояли запорошені дитячі іграшки та різні дрібнички, а в глибині, за спиною прикажчика, було відведено невелике місце книгам. У лаві було волого і пахло дріжджами, можливо, з пекарні поблизу. Я зачинила двері, тихенько брязнув дзвіночок.

Прикажчик подивився на мене поверх окулярів, широко розплющивши очі. – Чи можу я вам чимось допомогти?

На останньому слові його голос зірвався. Він був молодий, всього на пару років старший за мене.

- Книги, - сказала я, показуючи на полиці. – Чи можна їх подивитися?

Він кивнув і знову зайнявся своєю книгою. Я за чотири чи п'ять кроків перетнула кімнату. Підійшовши ближче до полиць, я побачила, що на кожній є наклейка, що вказує на предмет, якому присвячені книги, що стоять на ній. Я кинулася читати наклейки: історія та мистецтво медицини та філософії. Я швидко все оглянула, розмірковуючи, чи не може книга з чарівництва повитухи бути з розділу «мистецтво медицини», чи є окрема полиця з книгами про надприродне.

Я підійшла до другого ряду полиць. Присіла, щоб краще розібрати дрібні наклейки на нижніх, і ахнула: там, у самому низу, на половині однієї-єдиної полиці була наклейка «Чародійські мистецтва». Томів на цю тему було всього з десяток, і я вирішила вивчити їх усі. Почала з далекої лівої книги, розкривши її в руках, але від картинок, надрукованих на перших сторінках, мене охопив страх: великі чорні птахи з пронизаними важкими мечами серцями; трикутники та кола, складені у дивні візерунки; і довгий ряд слів мовою, яку я не розуміла. Я обережно поставила книгу назад на полицю, сподіваючись, що з наступної пощастить більше.

Наступна була вдвічі менша і за вагою, і за розміром у м'якій, пісочного кольору обкладинці. Я перегорнула кілька сторінок до назви, набраної

дрібним рівним шрифтом: «Заклинання для сучасного домогосподарства». Мене порадувало, що книга, зважаючи на все, була повністю написана англійською – дивних символів у ній не було, – а перші кілька сторінок були заповнені різноманітними повсякденними «рецептами», щоправда, зовсім не такими, як для приготування пудингу чи супу:

Еліксир для позбавлення від схильності дитини до брехні;

Відвар, щоб визначити стать немовляти *in utero*;

Настоянка до створення великого багатства протягом тижня;

Відвар зменшення віку в жіночому тілі.

Їх була незліченна кількість, кожен дивніший за попередній, але я відчувала, що десь у цій книзі зможу відшукати щось корисне. Я сіла зручніше, підвернув під себе ноги, і продовжила читати рецепти, один за одним, намагаючись жодного не пропустити; я особливо шукала щось, пов'язане з духами та привидами:

Склад, щоб стерти спогади, певні чи цілокупні;

Зілля, щоб навіяти прихильність до предмета бажання, нехай і неживого;

Еліксир для відновлення дихання в легенях померлого немовляти.

Я відірвалася від книги, і по моїй шкірі побігли мурашки, коли я відчула на шії тепле дихання.

— Моя мати скористалася цим заклинанням, — почувся молодий голос за кілька дюймів від мене.

Засоромившись книги в руках, я зачинила її.

- Вибачте, - продовжував він, і голос його від мене віддалився. — Я не хотів вас лякати.

То був прикажчик. Я повернулася до нього, тепер ясніше побачивши прищипи у нього на підборідді та його круглі очі.

- Нічого, - пробурмотіла я, не піднімаючи книжку з колін.

- Ви відьма, так? — спитав він, лукаво посміхаючись куточками рота.

Я зніяковіло похитала головою.

- Ні, мені просто цікаво, тільки й усього.

Ця відповідь його цілком задовольнила, він кивнув.

- Я Том Пеппер. Радий, що ви зайшли до нашої крамниці.

— З-дякую, — пробурмотіла я. - Я Елайза Фенніг.

І хоча мені не терпілося знову відкрити книгу і продовжити пошуки, я виявила, що Том, якщо подивитися на нього поблизу, досить приємний погляду.

Він глянув на книгу:

- Знаєте, я не збрехав. Це книга моєї матері.

- Отже, ваша мати відьма? - Я його просто дражнила, але він не розсміявся, як я сподівалася.

- Вона не була відьмою, ні. Але вона втрачала дітей — одного за одним, дев'ятьох до мене — і в розпачі використала еліксир зі сторінки, яку ви щойно закрили. Можна, можливо? - Він вказав на книгу, дочекався мого кивка і обережно зняв її з колін. Перегорнув до сторінки, яку я читала, і вказав на неї. — «Еліксир для відновлення дихання в легенях померлого немовляти», —

прочитав він уголос. Потім, дивлячись на мене, додав: – Якщо вірити батькові, я народився мертвим, як і решта. Заклинання повернуло мене до життя.

Він напружився, наче йому було боляче ділитися цим одкровенням.

- Якби мати була жива, вона б сама розповіла вам про це.

- Співчую, - прошепотіла я; наші обличчя були дуже близько.

Він облизнув губи і глянув на двері лави.

– Це крамниця батька. Він відчинив її після того, як мати померла. У вітрині, там, де ви зайшли, всі дрібнички – її. Вона збирала їх для дітей багато років. Більшістю ніхто не користувався і навіть не чіпав.

Я не могла не спитати:

– Коли вмерла ваша мати?

- Незабаром після того, як я народився. Взагалі, того ж тижня.

Я прикрила рота рукою.

– Тобто ви стали першим немовлям, яке вижило, а потім вона не...

Том погриз ніготь.

– Кажуть, це прокляття чарівництва. Через нього книги, на зразок тієї, що у вас в руках, треба спалити. - Я спохмурніла, не розуміючи, про що він, і Том продовжував: - Вважається, що прокляття чарівництва в тому, що за кожне придбання належить велика втрата. За кожне заклинання, яке спрацює, буде щось ще – у справжньому, природному світі – що вийде дуже, дуже погано.

Я подивилася на книгу в руках.

Піде чимало часу, не менше кількох годин, щоб прочитати всі заклинання в ній. І навіть тоді, хто знав, чи знайду я щось, що може бути корисним?

– Ви вірите у прокляття чарівництва? - Запитала я.

Том замислився.

– Я не знаю, у що вірю. Я тільки знаю, що ця книга для мене особлива. Мене тут не було б, якби не вона. - Він дбайливо поклав книгу мені на коліна. - Я хотів би, щоб вона була вашою. Можете взяти її безкоштовно, якщо забажаєте.

- О, я можу вам заплатити, без сумніву ... - Я сунула спітнілу руку в кишеню в пошуках монети.

Він підняв руку, але не зачепив мене.

- Я краще віддам її комусь, хто мені подобається, ніж зовсім чужій людині. Тієї ж миті мені стало жарко, майже погано, і шлунок почав виписувати у мене всередині кренделя.

– Дякую, – сказала я, притискаючи книгу до грудей.

- Пообіцяйте одне,- сказав Том,- якщо знайдете в книзі заклинання, яке спрацює, буде два з двох. Пообіцяйте мені, що зайдете до крамниці і розкажете мені.

- Обіцяю, - сказала я, розпрямляючи ноги, що втекли, щоб встати. І хоча мені не хотілося йти, причин залишитися в мене не було. По дорозі до дверей я востаннє обернулася. – А якщо я випробуватиму заклинання, а воно не спрацює?

Ця думка, здавалося, застала його зненацька.

– Якщо заклинання не спрацює... Що ж, тоді книзі не можна вірити і ви маєте повернутися, щоб обміняти її на іншу.

У нього лукаво блиснули очі.

– Тобто у будь-якому випадку...

– Побачимося. Доброго дня, Елайзо.

Я вийшла за двері в тумані запаморочення, з якимось новим дивним почуттям, якого не відчувала жодного разу за дванадцять років свого життя. Воно було мені незнайоме, я не знала, як його назвати, але впевнена була, що це не голод і не втома, бо ні те, ні інше не робили мій крок таким легким і так не зігрівали обличчя. Я поспішала на захід і, зрештою, дійшла до південного краю цвинтаря Святого Павла, відшукала лаву в тихому кутку під церквою. Тут я могла прочитати всі заклинання і, можливо, знайти те, з яким сьогодні піду в будинок Емвеллов.

Я всією душею хотіла знайти ідеальне заклинання в цій книзі можливого чарівництва. Що-небудь, що не тільки прожене духів і відновить усе зруйноване, а й дозволить мені поділитися добрими звітками з Томом Пеппером якнайшвидше.

20. Нелла. 10 лютого 1791 року

Демон, який давно вже вирішив проповзти крізь моє тіло – хрускотілий моїми кістками і криштий їх, що дубив кісточки, хапав за зап'ястя та стегнові суглоби, – зрештою почав просуватися верх, у череп. А що йому завадило б? Череп складається з кісток, таких, як у руці або в грудях. Він так само вразливий, як решта.

Але якщо мої пальці і зап'ястя демон вражав скутістю і жаром, то в черепі він набув іншої форми: хвилювання, тремтіння, постійне тук-тук-тук всередині.

Щось наближалось, я точно знала.

Чи прийде воно зсередини, коли мої кістки сплавляться в єдину затверділу масу, залишивши мене лежати калікою на підлозі власної крамниці? Або воно з'явиться зовні, повиснувши переді мною, як мотузка на шибениці?

Я почала нудьгувати за Елайзою, ледь відіславши її, і тепер, поки оббирала листя розмарину зі стебла, туга за її суспільством була такою ж липкою і різкою, як осад на моїх пальцях. Чи не було жорстокістю прогнати її, хай я і вважала її страхи дурницями? Я не вірила в те, що будинок Емвеллів кишить примарами, в чому, схоже, була переконана Елайза, але чого коштувала моя віра, якщо не я спала в цьому домі?

Я гадала, як вона, як їй було повернутися минулої ночі в будинок Емвеллів, у брудній від наших праць сукні, у протертих до дірок рукавичках, з дурною книжкою про чарівництво, яка навряд чи могла прогнати привидів, що існували тільки в її буйній уяві. Я сподівалася, що з часом вона навчиться замінювати такі фантазії справжніми турботами серця: чоловіком, якого полюбить, дітьми, яких треба годувати, усім тим, чого в мене ніколи не буде. І я молилася, щоб Елайза прокинулася цього ранку оновленою і більше ніколи про мене не думала. Тому що, як би я не сумувала за її милою балаканею, туга була мені добре знайома. Я впораюся, я чудово впораюся. Я обібрала чотири гілочки розмарину, коли в передній кімнаті почувся раптовий шум: панічний крик, а потім безперервний стукіт кулаком у приховану стіну з полиць. Я визирнула в щілину і побачила леді Кларенс; очі її були розміром із блюдце. Зважаючи на важке передчуття, яким був сповнений вчорашній день, я не сказала б, що мене так здивувала її поява. І все ж те, як вона поводитися, мене стривожило.

– Нелло! - Кричала вона, безладно розмахуючи руками. – Нелло! Ви тут? Я швидко відчинила двері й пустила її всередину, мене більше не змушували боятись ні блискучі срібні пряжки на її туфлях, ні оборки на сукні. Але, глянувши на неї, я помітила, що поділ її спідниці забруднений, немов частина дороги вона пройшла пішки.

- У мене не більше десяти хвилин, - вигукнула вона, ледь не впавши мені в обійми, - я пішла під хибним приводом, сказала, що в домашніх справах. Я спохмурніла, почувши її безглузді слова, і замішання, безумовно, відбилася у мене на обличчі.

- О, все не так, - сказала вона. – Боже, я ніколи...

Поки вона промокала очі, давлячись словами, мій мозок закипав від припущень. Вона випадково прокидала порошок? Умудрилася якось втерти його в око чи губи? Я пошукала на її обличчі пухирі чи гнійники, але нічого не побачила.

- Тихіше, - заспокоїла я її. - Що трапилося?

— Жуки... — гукнула вона, наче проковтнула щось гірке. – Жуки. Все пішло не так.

Я не вірила своїм вухам. Жуки не завдали шкоди? Я була впевнена, що ми з Елайзою не помилилися полем і зібрали жуків-навивників, а не їхніх нешкідливих синюваних родичів. Але все ж таки було так темно, та й чи могла я точно знати? Треба було перевірити кількох до прожарювання, чи від них залишається знайомий опік.

- Вона ще жива? - Запитала я, притиснувши руку до горла. – Запевняю вас, жуки мали бути смертельними.

– О! - Вона розсміялася з перекошеним обличчям, по її щоках струменіли сльози. Я нічого не розуміла. - Вона дуже навіть жива.

На мить моє серце стрепенулося. Незважаючи на розлад через те, що моя отрута не спрацювала, я відчувала величезне полегшення через те, що від моїх рук не померла жінка. Можливо, я маю можливість переконати леді Кларенс. Але, коли я задумалася про це, у животі у мене згущувалася грудка.

Що, якщо леді Кларенс вважає, що я дала їй підроблену отруту? Що, якщо вона збирається здати мою крамницю владі, як погрожувала?

Я мимоволі відступила до свого журналу, але вона продовжувала:

- Це він. Мій чоловік. - Вона заридала і закрила обличчя руками. - Він помер. Лорд Кларенс помер.

Я так і ахнула.

- Як? - Заїкаючись, запитала я. - Ви не простежили, щоб ваша покоївка подала всі коханці?

- Не звинувачуйте мене, жінка, - відрізала вона. - Моя покоївка змішала порошок в інжирний десертний лікер, як я й мала намір. - Леді Кларенс упала на стілець і вдихнула, приходячи до тями, а потім почала розповідати мені, що трапилося: - Це було після вечері. Міс Беркуелл сиділа віддалік від мене, а мій чоловік, лорд Кларенс, сидів праворуч від мене. Я спостерігала з іншого боку кімнати, як міс Беркуелл трохи відпила, всього ковток інжирного лікеру з гарного кришталевого келиха. Через кілька секунд вона піднесла руку до горла, на обличчі у неї з'явилася розпусна посмішка. Вона почала схрещувати ноги - я все бачила, Нелло! Я ясно бачила, що з нею відбувалося, але побоялася, що хтось помітить, як я за нею спостерігаю, тому повернулася до моєї подруги, що сиділа зліва, Меріел, і вона стала розповідати мені про свою поїздку в Ліон, і все розповідала і розповідала, Доки через якийсь час я не наважилася знову поглянути на міс Беркуелл. Леді Кларенс шумно вдихнула, її горло ходило ходуном.

- Але її не було, і мого чоловіка теж, а разом із ними зник і кришталевий келих із лікером. Я повірити не могла, що пропустила, як він вийшов із нею за такий короткий проміжок часу, - я все пропустила. У той момент я була впевнена, що більше ніколи її не побачу, я думала, що вони вдвох втекли до його бібліотеки або знову в сторожку воротаря - востаннє. Це мене, знаєте, втішало.

Поки вона розповідала, я сиділа нерухомо, уявляючи все: накритий стіл, пудинги та вечірні сукні, інжирний лікер, дрібний зелений порошок, що таїться в його тягучій темряві.

- Але потім я почала хвилюватися, - продовжувала леді Кларенс, - подумавши, що все, можливо, відбувається занадто швидко і що вона, охоплена пожадливістю, забуде про лікера і не вип'є необхідної кількості. - Вона помовчала, озирнулася на всі боки. - Чи можна мені трохи вина, щоб заспокоїти нерви?

Я кинулася до буфету, налила їй келих і поставила його на стіл.

- Я запанікувала, Нелла, я думала, чи не знайти їх, чи не застати їх удвох, чи не попросити її приєднатися до жінок у вітальні. Але натомість я так і сиділа, заціпенівши, на своєму місці, поки Меріел продовжувала розмовляти про Ліону, і молилася, щоб мій чоловік ось-ось увійшов до кімнати і сказав, що з нею, його дорогою кузиною, трапилося щось жахливе.

Леді Кларенс глянула на підлогу і зненацька обхопила себе руками, здригаючись.

- А потім я побачила привид, що наближався коридором. Привид міс Беркуелл. О, я мало не закричала в голос! Я придушила крик, хвала небесам, яким дивним визнали б це гості за вечерею, але незабаром з'ясувалося, що це ніяка не примара. То була вона в тілі. Я зрозуміла це по плямі на її шії, червоному і запаленому, ніби там щойно побували губи мого чоловіка. З її губ зірвався тихий стогін.

- Вона йшла з виразом такого переляку на обличчі. Вона така юна і дуже тендітна. Вона мало не впала на руки першому, кого побачила, братові лорда Кларенса, він лікар. Він негайно кинувся геть коридором, звідки вона прийшла. Всюди були люди, всі бігали сюди-туди, стояв страшний шум. Я почула в холі біля бібліотеки вигуки та голоси, щось про те, що його серце зупинилося, і помчала побачити його. Він був повністю одягнений, слава богу. І, як я припускала, на столику поруч із кріслом стояв порожній кришталевий келих. Мабуть, він випив усе, що там було. О, Нелло, я не знала, що все станеться так швидко!

- Я сказала вам, що половина банки вб'є його за годину. Скільки було у келиху?

Мука на обличчі леді Кларенс поступилася місцем чомусь на зразок провини.

— Думаю, покоївка використала все, що було у банку.

Вона видала зойк, скорчившись на стільці, а я здивовано відкрила рота; не дивно, що він помер за лічені миті.

Але леді Кларенс, здавалося, була засмучена поведінкою міс Беркуелл після того, що сталося не менше, ніж смертю чоловіка.

— Можете повірити, коли я сиділа і дивилася на його мертве тіло, міс Беркуелл підійшла до мене, обійняла мене й почала плакати? "О, леді Кларенс, - завивала ця дівчина, і від її подиху вражало інжиром, - він був мені як батько!" Я подумала, що нікуди не годиться говорити таке, і мало не наважилася спитати її, чи з батьком своїм вона теж любить?

Леді Кларенс востаннє засміялася, моторошним сміхом, у неї впали очі, ніби розповідь забрала в неї всі сили.

- І тепер я вдова багатой людини, я ні в чому ніколи не потребуватиму, крім того, чого я хочу найбільше на світі, - дитину. Як гірко навіть вимовляти це! У мене ніколи не буде дітей, Нелло, ніколи!

Це я могла збагнути. Але дещо в її історії почало дуже мене турбувати.

- Ви сказали, що його брат, лікар, першим до нього підійшов?

Вона кивнула головою.

- Так, добра людина. Він оголосив, що мій чоловік мертвий, не минуло й п'яти хвилин з того часу, як міс Беркуелл у шаленому страху вбігла до їдальні.

- І його не стурбував порожній келих, що стояв поряд із кріслом?

Леді Кларенс впевнено похитала головою.

- Він запитав про келих, і міс Беркуелл негайно заявила, що це келих. Вона сказала, що вони були в бібліотеці, мій чоловік хотів показати їй нещодавно придбаний гобелен, оскільки останнім часом її зацікавили предмети текстильного мистецтва. І напевно чи вона могла відкрити, що він пив з її

келиха, так? Інакше стало б ясно, що вони не просто насолоджувалися мистецтвом.

– А банку? - Запитала я. – Ви її десь сховали чи знищили?

– Так. Моя покоївка прибрала її на полицю в дальній глибині льоуху.

Копатися там може спасти на думку тільки куховарці. Я позбавлюся банки, як тільки зможу крадькома вийти. Можливо сьогодні ввечері.

Я видихнула з полегшенням, вдячна за те, що посудина залишилася захована. Але навіть якби його знайшли, не все було б втрачено; саме тому всі банки та флакони в моїй лавці були гладкими, крім вигравіруваного ведмеда.

- Хоча її і не можна зв'язати зі мною, - наполегливо промовила я, - краще зараз же її позбутися.

- Звичайно, - покірно відповіла вона. - Як би там не було, мені здалося цікавим, що ви робите на банках гравіювання.

Вона акуратно витерла носа, зібралася. Суворі манери, яких дотримуєшся все життя, не забуваються відразу.

- Лише маленький ведмідь, - сказала я, показуючи на баночку на найближчій полиці. - Начебто цього. Банки на вигляд так схожі. Уявіть, якщо хтось капне з невірної пляшечки і не та людина...

Я засіклася, засоромившись того, що мало не зірвалося в мене з мови, враховуючи, що за історію вона щойно розповіла.

Але вона, здавалося, цього не помітила. Нахмурившись, вона підійшла до полиці і похитала головою.

– На моїй банці був цей значок, але було щось ще. - Вона підняла банку і повернула її іншим боком. – Ні, ці інші. У мене було щось на звороті. Слова, я певна.

По животі в мене розкотився тихий гуркіт, і я нервово засміялася.

- Ні, ви, мабуть, помиляєтеся. Які слова я наважуся написати на банку з отрутою?

- Запевняю вас, - сказала леді Кларенс. - На ній було щось написано. Нерівні літери, ніби їх подряпали по глині вручну.

- Можливо, просто подряпини? Або бруд, порожній, – припустила я, і тиск у мене в животі підкотився до грудей.

- Ні, - наполягала вона, тепер у її голосі звучало роздратування. - Я можу дізнатися слова, коли їх побачу.

Вона кинула на мене гнівний погляд і поставила банку назад на полицю.

Я слухала її слова, але чула їх не повністю;

тук-тук-тук

звучало надто голосно, і історія, яку щойно повідала мені леді Кларенс, уже не здавалася лише її бідюю. Немов сама відпивши з кришталевого келиха зі шпанською мушкою, я подавилася іменем:

- Елайза.

Пам'ять моя почала прояснюватись. Вчора вдень, незадовго до приходу леді Кларенс, Елайза обрала банку, куди пересипати порошок. Я не звернула на

банку жодної уваги, тому що всі вони, що стояли в межах досяжності, були позначені лише значком із ведмедем, і більше нічим. Тільки ті, що стояли в глибині материнської шафи, були іншими.

- Елайза, так, де вона сьогодні? - Запитала леді Кларенс, не підозрюючи, яка буря зароджується в мені.

- Я мушу негайно її відшукати, - задихнулася я. – Шафа...

Але я не могла більше сказати ні слова, тим більше не могла порозумітися з леді Кларенс, тому що не могла думати ні про що, крім того, щоб поспішати на Уорік-лейн, до будинку Емвеллів. О, як я молилася, щоб вона була там!

- А ви, - звернулася я до леді Кларенс, - ідіть, зараз же! Негайно заберіть банку та віднесіть її.

- У вас очі, як у звіра! – скрикнула вона. - Що трапилось?

Але я вже виходила за двері, і вона пішла за мною. Крокнувши надвір, я не відчувала ні холоду на шкірі, ні того, як туго черевики обхоплюють мої розпухлі кісточки. Попереду знялася з місця зграйка птахів – навіть вони боялися мене.

Якоїсь миті леді Кларенс пішла своєю дорогою – я сподівалася, що за банкою. Я продовжувала свій шлях, промчала Ладгейт-стріт, наді мною виріс собор. Будинок Емвеллів був уже дуже близько, лише у парі кварталів.

Наближаючись до повороту на Уорік-лейн, я побачила маленьку закутану фігурку на лаві біля цвинтаря. Мене що, дурять очі? Серце в мене зайшлося, коли я помітила, як легко, граючи ця загадкова фігурка, перевертає сторінки книги, що лежала в неї на колінах. Я була неподалік будинку Емвеллов; цілком була можливість будь-якої миті зустріти Елайзу.

Надії мої невдовзі виправдалися: це, безперечно, була вона. Години не минуло, як я боялася, що дівчинка може мучитися страхом і зневірою, але, здавалося, це зовсім не так. Чим ближче я підходила, тим ясніше бачила, що у дівчинки, що читає, на обличчі посмішка, свіжа і ясна, як квітка.

- Елайза! – крикнула я, коли нас поділяло лише кілька кроків.

Вона обернулася до мене. Її усмішка згасла, вона притиснула книгу до грудей - це була не та книга, що їй дала я. Ця була менша, і обкладинка в неї була світлішою.

- Елайза, послухай мене, це дуже терміново.

Я потяглася до неї, невпевнено обняла її, але вона залишилася в моїх обіймах нерухомо. У ній було щось дивне; вона не була рада мене бачити. Вранці я хотіла стати її далеким спогадом, але зараз мене це ображало. А що щодо її щойно згаслої посмішки? Що з нею сталося за цей час, що вона перебувала в такому блаженному стані?

- Ти маєш повернутися зі мною в лавку, дитино, бо мені треба дещо тобі показати, - взагалі-то, мені потрібно було, щоб вона мені показала, з якої точно шафи взяла банку.

Погляд у неї був порожній, нечитаний, але слова ні.

– Ви мене прогнали. Чи не пам'ятаєте?

- Я пам'ятаю, але ще я пам'ятаю, що сказала тобі, як боюся, що має статися щось жахливе, і воно сталося. Я хочу тобі про все розповісти, але... – я

глянула на чоловіка, що йшов повз нього, і знизилася голос, – не можу зробити цього тут. Ходімо зі мною, зараз же мені потрібна твоя допомога.

Вона ще міцніше пригорнула книгу до грудей.

- Так, добре, - пробурмотіла вона, дивлячись на темні хмари, що збиралися над головою.

Ми пішли назад у лавку, Елайза мовчки крокувала поряд зі мною, і я відчувала, що вона не тільки розгубилася через те, як я її відвела, але й роздратована, що я відворушила її від того, чим вона була зайнята хвилину тому. Ми наближалися до крамниці, і я сподівалася знайти там леді Кларенс, яка повернулася з проклятою банкою в руках – і якщо ми застанемо її, то питання до Елайзи будуть не потрібні. Але ж я не могла знову відправити її геть так скоро?

Це не мало значення, бо в крамниці було порожньо, і леді Кларенс ще не повернулася. Я присіла до столу, вдаючи, що спокійна, і не стала гаяти час.

- Ти пам'ятаєш, як пересипала порошок леді Кларенс у банку?

- Так, мем, - швидко відповіла Елайза, акуратно склавши руки на колінах, наче ми були чужими людьми. - Як ви і сказали, я взяла в шафі банку відповідного розміру.

- Покажи, - сказала я, і мій голос здригнувся.

Крок, другий, третій - я пішла за Елайзою в інший кінець кімнати, а вона опустила на коліна, відчинила нижні дверцята і засунула всередину всім своїм маленьким тільцем. Вона потяглася в саму глибину шафи, і я схопилася за живіт, побоюючись, що зараз мене вирве.

- Ось там, - сказала вона спотвореним від луни у порожній дерев'яній шафі голосом. – Там, на мою думку, була ще одна така сама...

Я заплющила очі, в мені зрештою здійснювався жах, що охопив моє горло і язик. Тому що шафа, в яку до пояса залізла Елайза, була повна речей моєї матері, в тому числі і скарбів, з якими я не могла розлучитися, старих ліків, які мені були не потрібні, і, так, жахливе, що змушує здригнутися, так, кількох старих банок, на яких, я точно знала, вигравірували адресу її колись респектабельної аптечної крамниці.

Адреса цієї самої крамниці, яка вже давно не була респектабельною.

Крихке тіло Елайзи вислизнуло з шафи, в руках у неї була кремова банка - дюйми чотири у висоту, одна з пари, з вигравіруваним вручну "З, Ведмежий провулок" на обороті. Елайзі не треба було нічого говорити, я знала, що така ж банка стоїть у льоху величного будинку леді Кларенс. У горлі піднялася знайома кисла грудка, і я сперлася об шафу, щоб встояти на ногах.

- Ось така, - сказала Елайза, майже пошепки, опустивши очі. – Та, куди я насипала порошок, була така сама. - Вона повільно, сміливо підняла на мене очі. - Я щось зробила не так, Нелло?

Хоча в мене й свербіли руки її задушити, звідки дівчинці було знати? Сталася жахлива помилка – у кімнаті було повно полиць, і хіба не сама я була винна, що попросила її знайти посудину? Хіба не сама я була винна, що привела дівчинку до крамниці з отрутами? Тому я придушила в собі бажання дати їй ляпас і замість цього обійняла її.

- Ти не прочитала, що було на банку, дитино? Ти не бачила, що на ній слова? Вона заплакала, задихаючись і давлячись сльозами.

- Вони не були схожі на слова, - така, сказала вона. – Бачите, просто кілька випадкових подряпин. Я навіть до ладу не можу прочитати, що тут написано. І вона мала рацію, відбиток був старим, ледь помітним, але все це залишалося її жахливим прорахунком.

- Але ж ти відрізниш слова від картинки? - Запитала я. Вона тихенько кивнула.

- О, я така винна, Нелло! Що тут написано? - Вона примружилася, намагаючись прочитати слова на банку. Я повільно обвела вицвілі обриси слів, провела пальцем плоскими завитками «З» і букви «М».

– Три М... – Вона замовкла, замислившись. – Три Малий провулок. Поставила банку і впала мені в обійми.

- Чи зможете ви мені пробачити, Нелло? - Її плечі ходили ходуном, вона нестримно плакала, гублячи сльози на підлогу. - Якщо вас заарештують, я винна! - Видавила вона, задихаючись.

- Тихіше, - прошепотіла я. – Тихіше.

І, хитаючи її взад-вперед, взад-вперед, згадала малечу Беатріс. Я заплющила очі, поклала підборіддя на маківку Елайзи і подумала про те, як моя мати робила те саме, коли всерйоз захворіла; як вона втішала мене, коли я переконалася, що її кінець близький. Я так плакала, уткнувшись обличчям їй у шию.

– Мене не заарештують, – прошепотіла я Елайзе, хоча сама до кінця в це не вірила.

Лорд Кларенс був мертвий, і зняряддя – з моєю адресою на ньому – все ще було в льоху.

Тук-тук-тук

не вщухло, і демон у мене в черепі не заспокоївся. Я продовжувала жартувати Елайзу, вгамовуючи її сльози, згадуючи брехню, яку говорила мені мати про свою хворобу, про те, наскільки вона важка. Вона присягалася, що проживе ще багато років.

І все-таки вона померла, минуло лише шість днів. А я все життя боролася із раптовістю цього горя, з його незавершеністю. Чому мати не сказала мені правду, не витратила останні дні на те, щоб приготувати мене до життя на самоті?

Сльози Елайзи почали висихати. Вона икнула, ще раз, потім її подих сповільнилося, а я все хитала її туди-сюди.

- Все буде добре, - шепотіла я так тихо, що сама майже не чула. - Все буде добре.

Через два десятиліття після смерті матері я раптом заспокоюю дитину так само, як мати заспокоювала мене. Але що з цього вийде? Для чого ми так далеко заходимо, щоб захистити тендітні дитячі уми? Ми лише забираємо у

них правду – і можливість втратити до неї чутливість до того, як вона з'явиться, голосно стукає у двері.

21. Керолайн. Наші дні, середа

У глухому куті Малого провулка, в напівпідвалі старої будівлі відчинилися таємні двері, відкриваючи тісний простір за стіною з полиць, що обсіпалися. Я підняла телефон і посвітила навколо, схопившись за стіну, бо раптом втратила рівновагу. У кімнаті за кімнатою було так темно, за все життя я не бачила місця темніше.

Самотній промінь висвітлив те, що було довкола мене: кілька рядів полиць, що просіли під вагою молочних, матових скляних банок; нахилений дерев'яний стіл з ніжкою, що підламалася, посеред кімнати; а одразу праворуч від мене була стійка з металевими вагами і чимось на зразок коробок чи книг, що лежали на її робочій поверхні. Кімната дуже була схожа на старовинну аптеку – саме в такому місці в аптекаря могла бути лавка. Мій телефон пискнув. Я насупилась і глянула на екран. Чорт. Залишалося 14 відсотків батареї. Мене трясло, я була в жаху та збудженні, я не могла думати ясно, але провалитися мені на цьому місці, якщо я залишусь без світла, щоб знайти дорогу назад.

Я вирішила діяти швидко.

Тремтячими руками я вимкнула ліхтарик, відкрила камеру, ввімкнула спалах і почала фотографувати. Це був єдиний логічний крок, який прийшов мені на думку, враховуючи, що я щойно відшукала дещо гідне стати сюжетом для міжнародних новин. "Американська туристка розкриває 200-річне загадкове вбивство в Лондоні, - мало значитися в заголовку, - потім повертається додому, щоб піти на сімейну терапію і почати нову кар'єру". Я потрясла головою - якщо і був час зберігати раціональність, то саме зараз. До того ж я нічого поки що не розкрила.

Я накладала стільки фотографій, скільки змогла, щоразу кімната оживала у світлі яскравого білого спалаху. Поки я робила перші знімки, спалах на секунду давав розглянути кімнату: мені здалося, в кутку було вогнище, а під столом лежав на боці простий кухоль. Але після перших кількох знімків у мене перед очима попливли білі крапки від спалаху; я втратила орієнтацію і незабаром ледве могла стояти прямо.

Дев'ять відсотків. Поклявшись, що піду, коли залишиться три, я подумала, як найкраще використовувати заряд батареї, що залишився. Я глянула праворуч, зробила знімок стійки - спалах допоміг мені переконатися, що там лежали книги, а не коробки, - а потім відкрила найбільшу книгу, яка лежала на робочій поверхні. Здавалося, якісь слова в ній написані від руки, але я не могла сказати точно. У непроглядній темряві я розкрила книгу в десятці випадкових місць, зробивши фотографії. Я могла б робити це із зав'язаними очима, бо гадки не мала, що знімаю. Це взагалі англійська?

Сторінки в книзі були з тонкого, м'якого, як ганчірочка, пергаменту, я поводитися з ними як могла дбайливо і вилаялася, коли відірвався куточок сторінки. Я перегорнула книгу наприкінці, зробила ще кілька фотографій, потім закрила її, відштовхнула і схопила іншу. Відкрила її, натиснула затвор камери і – чорт. Три відсотки.

Я застогнала, божеволіючи від неймовірного відкриття і від того, як мало у мене часу, щоб його вивчити. Але, враховуючи, як швидко ліхтарик розряджав камеру, у мене залишалося шістдесят секунд, щоб вийти, а то й менше. Я знову ввімкнула ліхтарик, задкуючи, вийшла з кімнати і абияк зачинила таємні двері. Потім своїми слідами повернулася, швидко перетнула першу кімнату і вийшла в коридор. Попереду, через треті та останні двері, лилося невиразне місячне світло.

Як я й очікувала, телефон помер за кілька секунд після того, як я вийшла. Мене все ще приховував колючий куш, і я зробила все можливе, щоб наосліп повернути зовнішні двері в колишнє положення, але була впевнена, що в мене нічого не вийшло. Я руками згрібла землю та листя, накидала їх до основи дверей, щоб створити враження, що її не чіпали. Потім пробилася крізь чагарник і обернулася на свою роботу; звичайно ж, двері виглядали зовсім не так щільно зачиненими, як коли я її виявила, але, як і раніше, не надто впадала в очі. Залишалося сподіватися, що ніхто не так уважно вивчатиме цей район, як я.

Я добігла до зачинених воріт і залізла на один із стовпів, хоч і не без зусиль і задишки. Перекинувши ноги через стовп, я зістрибнула на інший бік, витерла руки об штани і подивилася на вікна вгорі. Як і раніше, ніякого руху; наскільки я могла сказати, ніхто не знав, що я тут була і тим більше, що я робила.

Не дивно, що жінка-аптекарь так і залишилася загадкою: її двері були захищені за стіною з полиць, і тільки два століття, за які дерево постаріло, дозволили мені її відшукати. Два століття і трохи безтурботності разом із порушенням закону. Але якщо в мене й були сумніви, що вона існувала, тепер їх не залишилося.

Я вийшла з Ведмежого провулка, усвідомлюючи, що тільки-но вперше в житті вчинила злочин. Під нігтями у мене був бруд, у телефоні повно фотографій, що підтверджують мою провину. Але я не почувала себе винною. Натомість мені настільки не терпілося поставити телефон на зарядку і переглянути фотографії, що я ледве втрималася, щоб не побігти в готель бігом.

Але Джеймс. Коли я тихенько прокралася в номер, сподіваючись його не розбудити, серце в мене впало. Він не спав, лежав на дивані з книжкою. Ми не почали розмовляти, я залізла в ліжко і застромила телефон у розетку. Я позіхнула - адреналін розтанув, залишивши після себе хворобливу втому, - крадькома подивилася на Джеймса. Здавалося, він захоплений своєю книгою і так само бадьорий, як напередодні ввечері була я.

Прокляття джетлага.

Я пригнічено відвернулася від нього. Фотографіям доведеться почекати до завтра.

Я прокинулася від шуму води в душі й тонкого променя денного світла, що пробився крізь штори і впав мені на обличчя. Двері у ванну були прочинені, з неї йшла пара, на дивані лежала згорнута ковдра, Джеймс акуратно влаштував його поруч із запасною подушкою.

Я взяла телефон – повністю заряджений – і придушила порив негайно зануритись у фотографії. Натомість я уткнулася обличчям у подушку, намагаючись не звертати уваги на повний сечовий міхур і рахуючи хвилини доти, поки Джеймс не піде з готелю, щоб я могла спокійно розпочати день. Нарешті, він вийшов із ванної в одному тільки бежевому рушнику навколо талії. Це було так нормально, бачити чоловіка напівголим, і все-таки щось у мені напружилось. Я не була готова до «нормального», ні зараз, ні найближчим часом. Я відвернулася.

- Ти спізнилася вчора з вечерею, - сказав Джеймс з іншого кінця кімнати. - Щось смачне?

Я похитала головою:

- Просто взяла бутерброд, пройшлася.

Ця маленька невинна брехня була не в моєму дусі, але я не збиралася розповідати йому – чи ще комусь, – чим я насправді займалася вчора ввечері. До того ж він кілька місяців брехав мені про набагато важливіше.

Джеймс хрипко кашлянув у мене за спиною. Підійшов до дивана, нахилився і підняв з підлоги коробку паперових хусток. Я раніше її не бачила, тож, мабуть, вона всю ніч стояла поряд з ним.

- Почуваюся не дуже, - сказав він, притискаючи хустку до рота і знову кашляючи. – І горло болить. Напевно, сухе повітря у літаку.

Він відкрив валізу, витягнув футболку та джинси, потім кинув рушник на підлогу і став одягатися.

Щоб не дивитися на його голе тіло, я дивилася на вазу з квітами на столику біля дверей. Деякі квіти вже почали в'янути. Руки мої лежали поверх покривала, я побачила вчорашній бруд під нігтями і засунула їх під ковдру.

- Які у тебе на сьогодні плани? – Про себе я молилася, щоб він сховався, оглянути місто, чи до музею, чи просто... пішов. Я нічого так не хотіла, як залишитись тут одна з телефоном, зі знаком «Не турбувати» на ручці дверей.

- Лондонський Тауер, - сказав він, застібаючи ремінь.

Лондонський Тауер. Стародавній замок був однією з визначних пам'яток, яка мене найбільше займала – там зберігалися коштовності Корони! – але тепер він здавався лише музеєм для дітей у порівнянні з тим, що я вчора відшукала в глибині Ведмежого провулка.

Джеймс знову закашлявся, поплескав себе долонею по грудях.

- У тебе випадково немає нічого від застуди? - Запитав він.

У ванній лежав мій несесер, у якому була косметика, зубна нитка, дезодорант та ефірні олії. Я знала, що у мене є пара таблеток знеболювального, але не

думала, що варто займати місце, тягнучи з собою всі можливі ліки від усіх хвороб.

- Вибач, - сказала я. – Є евкаліптова олія. - Воно вже давно стало моїм головним засобом від підступної застуди; евкаліпт входить до бальзаму «Вікс» для розтирання і чудово справляється із закладеністю та кашлем. - У білій сумці на столику, - сказала я, вказуючи у бік ванної.

Він вийшов із гримасою на обличчі.

- Сильна штука.

Я кивнула; навіть на відстані кількох кроків я відчувала гострий медичний запах олії.

Коли Джеймс був одягнений і, здавалося, готовий піти, я щосили намагалася уникнути продовження розмови.

- Я спробую прилягти ще ненадовго, - сказала я, борсаючись у ковдрі. – Приємного тобі огляду визначних пам'яток.

Він повільно, сумно кивнув і зам'явся, ніби хотів щось сказати. Але не сказав і, взявши гаманець та телефон, вийшов із номера.

Щойно клацнув замок, я метнулася за телефоном.

Набрала пароль та завітала у фотографії. Ось вони десь штук двадцять. Я відкрила перші дві; то були знімки кімнати – стіл, вогнище, – але, на моє розчарування, вони виявилися нерізкими. Я вилаялася, злякавшись, що вся серія може виявитися такою. Але, дійшовши великих планів книжкових сторінок, видихнула з полегшенням; ці вийшли чіткими. У кімнаті висів пил, і я припустила, що спалах не міг пробитися крізь дрібні частинки, щоб сфокусуватися на чомусь, крім першого плану.

Почувши шум під дверима номера, я ривком сіла. Вимкнула телефон і підбігла до вічка якраз вчасно, щоб побачити службовця готелю з папкою-планшетом, що йшов повз. Він прямував не до мене в номер, але я згадала, що треба повісити табличку "Не турбувати".

Повернувшись на ліжку, я знову відкрила фотографії та вивчила перший знімок книги. Затамувала подих, двома пальцями розсунула картинку на весь екран. І, не вірячи собі, дивилася на те, що мені відкрилося.

Книга була насправді заповнена від руки, з великими плямами і розмазаним чорнилом. Текст йшов акуратними рядами, всі записи виглядали однаково, у них, схоже, згадувалися імена та дати. То що це якийсь журнал реєстрації? Я відкрила таку фотографію. Вона була приблизно такою ж, хоча чорнило здавалося темнішим, густішим, ніби цю сторінку заповнювала інша людина. Я перегорнула далі, ще далі, і з кожним рухом у мене все сильніше починали трястись руки. Я не могла точно сказати, що це за книга, але була впевнена, що її історична цінність невимірна.

Знімки книги виявилися здебільшого різкими, хоча краї в деяких пересвітили, так що поля вийшли білими та нечитаними. І все-таки, незважаючи на різкість фотографій, я зіткнулася з ще одним з розуму розладом: я дуже багато не розуміла в тексті. Він був не тільки написаний скорописом, але нахил почерку йшов під таким кутом – і написано все було в

такому поспіху, – що виглядало це однаково, що чужою мовою. На одній фотографії я змогла розібрати лише частину одного з верхніх рядків: Гарт Чедв к. Марл бон. Оп ум, приг. пастилки. 17 серпня 1789 року. За зак мс Чвік, дружини».

Поки мій мозок працював, намагаючись заповнити прогалини та внести якийсь сенс у текст, мені здалося, що я граю в одну з ігор, де треба вставляти пропущені літери. Але через кілька хвилин я зрозуміла, що літери «в», «с» і «д» – спочатку їх майже неможливо було розрізнити – накреслені особливим чином, і мозок почав їх розпізнавати, так що виходити з наступними сторінками у мене стало краще.

«Містер Фрер. З туорку. Лисся тютюну, приг. масло. 3 травня 1790 року. За зак мс Амер, подруги мс М нсфілд».

«Мс. Б. Белл. Лист малий товчений пластир. 12 травня 1790 року».

Чарлі Тернер. Мей ер, NV настоянка. 6 червня 1790 року. За зак мс Еппл, куховарки».

Я сперлася підборіддям на руку, знову перечитала записи, і в мені заворушився неспокій. Листя малини? Тютюн? У них не було нічого небезпечного, хоча я чула, що нікотин у великих кількостях токсичний. Можливо, саме кількість неотруйного виявлялася смертельною? А щодо деяких інших назв у книзі – на кшталт настоянки NV, – я гадки не мала, що вони означають.

Я спробувала розібратися і про те, як були організовані записи. Кожна починалася з імені, потім йшов інгредієнт – небезпечний чи ні – а за ним дата. У деяких записах було друге ім'я, наприкінці, із зазначенням «за зак». Я припустила, що це означало, що перше ім'я належало тому, кому призначалася речовина, а друге – тому, хто його купив. Так, наприклад, Чарлі Тернер повинен був прийняти «настоянку NV» – хоч би що це було, – а купила її, мабуть, міс Еппл.

Я взяла ручку та блокнот із тумбочки і записала кілька пунктів, щоб потім прояснити їх для себе:

«Кількість неотруйної речовини, необхідна, щоб вбити

Опіум – пастилки?

Тютюн – олія?

Настоянка NV – що таке NV?

Наступні п'ятнадцять хвилин я провела зі схрещеними ногами на ліжку, затято записуючи питання і слова, частково знайомі, частково немає.

Пасльон. Адже це рослина? Дурман. У житті не чула. Аконіт. Гадки не маю. Драхма, пігулка, спуск, тис, елікс. Все це я виписала.

Я відкрила наступну фотографію і ахнула, коли мій погляд упав на слово, яке, я точно знала, означало щось смертельне: миш'як. Я виписала його в блокнот, поставивши поряд зірочку. Збільшила фотографію, сподіваючись розібрати решту слів у рядку, але тут знову почула шум за дверима.

Я завмерла. Схоже було, що хтось тільки-но зупинився перед дверима номера. Я тихенько вилаялася на його адресу, хоч би ким він був. Вони не бачать табличку «Не турбувати»? Але я почула, як у замку прокатили картку. Що, Джеймс повернувся? Я засунула телефон під подушку.

За мить увійшов Джеймс - і я відразу зрозуміла, що щось дуже, дуже недобре. Він був увесь блідий і спітнілий, з лоба в нього капало, а руки страшно тряслися.

Я інстинктивно схопилася з ліжка і підбігла до нього.

- О господи, - сказала я, підійшовши до нього. Я відчувала запах його поту і ще чогось солодкувато-кислого. - Що трапилося?

- Все нормально, - відповів він, прямуючи у ванну. Схилився над раковиною, глибоко дихаючи. - Напевно, вчорашня італійська їжа.

Він глянув у дзеркало над раковиною і зустрівся зі мною очима, хоч я стояла в нього за спиною.

- Я в повній дупі, Керолайн. Спершу ти, тепер це. Мене знудило на вулиці, на тротуар, - сказав він. - Мабуть, треба, щоби все вийшло. Нічого, якщо я... - Він замовк, проковтнув. - Нічого, якщо я побуду один у номері, доки воно повністю не вийде?

Я не вагалася жодної секунди.

- Звісно так. - Я багато років знала, що Джек ненавидить, коли його нудить при сторонніх. І, чесно кажучи, мені теж не завадило б усамітнитися. - Ти впевнений, що з тобою все гаразд? Тобі потрібний сік чи ще щось?

Він похитав головою, зачиняючи двері у ванну кімнату.

- Все буде гаразд, правда. Просто дай час.

Я кивнула, взулась, взяла сумку і засунула до неї блокнот. Поруч із дверима ванної я поставила пляшку води і крикнула Джеймсу, що скоро повернуся його провідати.

У кварталі від готелю, наскільки я пам'ятала, було кафе, тож я попрямувала туди, збираючись закінчити з фотографіями. Але тільки-но я вийшла, у мене задзвонив телефон. Номер був незнайомий, і, подумавши, що це Джеймс може дзвонити з готелю, я відповіла:

- Алло?

- Керолайн, це Гейнор!

- О боже, здравствуйте, Гейнор! - Я зупинилася посеред тротуару, і чоловік, що йшов мимо, кинув на мене роздратований погляд.

- Вибачте, що дзвоню так рано, але щойно прийшли рукописи, про які я вам учора писала. Ви зможете зі мною зустрітися у бібліотеці, скоріше? Технічно у мене сьогодні не робочий день, але я зайшла кілька хвилин тому, перевірити документи. Ви не повірите, що тут.

Я заплющила очі, намагаючись згадати, що вона вчора говорила про документи. За останні двадцять чотири години стільки всього сталося, і її повідомлення, мабуть, засунулося кудись углиб мого мозку, враховуючи які вчора ввечері у мене були пригоди - а тепер і хвороба Джеймса.

- Вибачте, Гейнор, я зараз не можу прийти, мені треба залишатися в цьому районі, якщо раптом... - Я замовкла. Незважаючи на те, що ми довго сиділи

разом над дослідженням, я поки що не настільки добре знала Гейнор, щоб розповісти їй про свого невірного чоловіка, якого зараз рвало у мене в готельному номері. Я навіть не сказала їй, що в мене є чоловік, – ми зовсім не говорили про особисте життя. – Я просто не зможу зараз приїхати. Але я збираюся випити кави, можливо, захочете приєднатися? Ви зможете принести із собою документи?

Я почула, як вона засміялася на тому кінці лінії.

– Винести їх із будівлі – чудовий спосіб втратити роботу, але я можу зробити копії. До того ж, кава мені не зашкодить.

Ми домовилися зустрітися за півгодини у кафе біля мого готелю, і я бавила час за столиком у кутку, поїдаючи малиновий круасан і старанно вивчаючи фотографії аптекарського журналу.

Коли Гейнор увійшла до скляних дверей кафе, я погасила телефон і, закривши блокнот, забрала його в сумку. Потрібно тримати себе в руках, нагадала я собі; не можна дати зрозуміти, що я знаю про аптекаря більше, ніж учора у бібліотеці. Я ледве знала Гейнор, а якщо поділюся цією інформацією, стане ясно, що я не тільки порушила закон, але й вторглася на ймовірний об'єкт культурної спадщини. Можливо, Гейнор як співробітник Британської бібліотеки має на мене донести.

Я дожувала свій круасан, обмірковуючи всю іронію події: до Лондона я приїхала через те, що мене поранили чужі таємниці, а тепер мені самій було що приховувати.

Гейнор ковзнула на стілець поруч зі мною і в хвилюванні схилилася вперед.

- Це ... це неймовірно, - почала вона, виймаючи велику папку з сумки. Вона витягла з неї два аркуші паперу, чорно-білі копії чогось дуже схожого на стару газетну статтю, розділену на кілька колонок із заголовком нагорі. – Між бюлетенями лише кілька днів різниці. - Вона вказала на верхню частину сторінки. – Перший – від 10 лютого 1791 року, другий – від 12 лютого. Вона поклала ранній бюлетень, від 10 лютого, зверху, і відкинулася на спинку стільця, дивлячись на мене.

Я уважно подивилася на бюлетень і ахнула.

– Пам'ятаєте, вчора, – пояснила Гейнор, – я вам написала, що в одному із документів є зображення? Ось це зображення.

Вона тицьнула в центр роздруківки, хоча це було зайве; я на всі очі дивилася на сторінку. На ній був малюнок тварини, такий простий, що був схожий на щось, накарябане малюком на піску, але в мене не було жодного сумніву, що я бачила цей малюнок раніше.

Це був ведмідь – такий самий, як крихітний ведмідь, вигравіруваний на блакитному флаконі, який я витягла з бруду на березі Темзи.

22. Елайза. 10 лютого 1791 року

Було вісім вечора, і хоч Нелла працювала не покладаючи рук останні кілька годин, допомогти вона мені не дозволяла. Натомість вона напружувалася, запихаючи пробки якомога глибше в пляшки, складаючи порожні коробки так тісно, як тільки могла, і щосили відтираючи свої казанки. Вона так прибирала і розставляла все по місцях, ніби збиралася поїхати – не назавжди, але надовго, – і все через мою помилку через необачність.

З усіх помилок, великих і малих, що я встигла зробити за дванадцять років життя, те, що я дістала банку з нижньої скриньки, було, на мою думку, найгірше. Як я могла не помітити адресу, вигравірувану на банку? Я ніколи раніше так все не псувала, жодного разу в житті.

О, як би хотіла повернути час назад. Подумати тільки, коли Нелле просто не було від мене користі. Нині це здавалося сном; своєю помилкою я, можливо, занапастила її та всіх нас, перерахованих на сторінках її книги. Я знову подумала про безліч імен, які обводила в журналі кілька днів тому. Я освіжала чорнило, щоб зберегти та захистити імена жінок, дати їм місце в історії, як і пояснила Нелла. Тепер я боялася, що нічого не зберегла та не захистила. Натомість моя помилка з судиною могла витягнути на світ секрети незліченних жінок із книги. Могла їх знищити.

Я думала, що можна зробити, щоб виправити те, що я накоїла, але нічого не вигадала. Виправити все можна було тільки повернувши час назад, але цього було страшно просити навіть у чарівництва.

І все-таки Нелла мене не прогнала. Вона збиралася мене вбити? Змусити відповісти за помилку? Кімната, в якій ми сиділи, не розмовляючи одна з одною, сповнювалася її розпачом. Я прагнула поводитися якомога тихіше, щоб не хвилювати її ще більше, і зіщулилася від сорому біля злощасної шафи, згорбилася над трьома предметами: книгою домашнього чарівництва від Тома Пеппера, що лежала у мене на колінах; Нелліною книгою чарівництва для повитух, відкладеною вбік; і майже догорілою свічкою. У мене не вистачало духу попросити у Нелли нову свічку, невдовзі мені доведеться відкласти книги і що? Заснути, привалившись головою до кам'яної стіни? Чекати, поки Нелла виконає своє покарання?

Я підняла гаснучу свічку над сторінкою відкритої переді мною книги. У тьмяному світлі друковані слова чарівної книги Тома Пеппера, здавалося, танцювали і рухалися по сторінці, і мені варто було зосередитися на рядку. Це мене дуже засмучувало; якщо і був підходящий момент, щоб покластися на чарівництво, яке змогло повернути подих мертвонародженому немовляті Тому, то він настав зараз. Мені потрібно було знайти заклинання, щоб усе виправити, і знайти якнайшвидше. Вдень я шукала зілля, щоб позбутися духу мерця, а тепер хотіла скинути вантаж, який нерозумно звалила на Неллу, на себе та багатьох інших; загрозу арешту, вироку та, можливо, навіть страти. Водячи пальцем по рядках, я продовжувала гортати список заклинань у книзі Тома.

Олія прозорості, для гральних карт візаві.

Шипучка для подовження весняного врожаю.

Настоянка для відрази невдачі.

Під гуркіт молотка Нелли, що забивала дерев'яну скриньку, очі мої розплющилися. Настоянка для відрази невдачі. Що ж, останніми днями успіх мені точно не посміхався. Рука в мене затремтіла, і полум'я свічки разом з нею, поки я читала заклинання, про яке говорилося, що воно сильніше «будь-якої зброї, двору і Короля». Я вивчила необхідні складові – серед інших: зміїна отрута, рожева вода, товчене перо та корінь папороті – і важко проковтнула; мене лихоманило. Речі були дивовижні, але у Нелли в лаві було повно дивних речей. І я вже знала, що дві з них – рожева вода та корінь папороті – є на полицях.

Але що з рештою? Ходити по лавці непоміченою в мене не вийшло б. Як я могла зібрати необхідні складові, тим більше приготувати їх, як було зазначено у книзі? Мені потрібно було відкрити свої наміри Неллі, іншого виходу не було.

Цієї миті почувся новий оглушливий шум. Секунду тому я думала, що то молоток Нелли, але побачила, що вона його опустила. Зрозумівши, що відбувається, я мало не впустила свічку; хтось з тонував за дверима.

Нелла, що стояла біля вогнища, спокійно подивилася на двері. Вона не виявляла страху, не виглядала стривоженою. Вона що, хотіла, щоб це була влада? Можливо, якщо все скінчиться, це стане бажаним полегшенням. А я тим часом застигла з жахом. Якщо Неллу прийшов заарештувати констебль, що станеться зі мною? Нелла відкриє, що я зробила з містером Емвелом? Я ніколи більше не побачу матір і свою пані, ніколи не розповім Тому Пепперу, яке заклинання хотіла випробувати.

А що, коли той, хто прийшов, ще страшніший? Думка про впалі очі містера Емвелла, про його молочну хибну примару охопила мене і стиснула моє серце. Можливо, він утомився чекати і зрештою з'явився за мною.

– Нелло, стій... – крикнула я.

Вона не звернула на мене уваги. Без вагань вона підійшла до дверей і відчинила їх. Я напружилася, відклавши книгу Тома Пеппера, і посунулася вперед, щоб побачити, що за дверима. У темряві виднілася одна-єдина постать. Я з полегшенням видихнула, бо констебль не прийшов би без напарника.

У прибульця, одягненого у вільну чорну тканину, на обличчя було насунуто каптур. Черевики його покривала бруд - я тут же відчула сморід, кінську сечу і пориту землю, - і звідти, де сиділа я, гість здавався лише закутаною тремтячою тінню.

З-під плаща простяглася пара рук у чорних рукавичках. Вони тримали банку - ту саму банку, яку я тільки вчора наповнила смертоносним порошком з жуків. На те, щоб зрозуміти, що відбувається, у мене пішла ще мить. Банку! Смертний вирок Неллі було скасовано!

Прибулець відкинув чорну тканину з обличчя, і я ахнула, дізнавшись леді Кларенс. О, ніколи ще я не була така рада когось бачити.

Нелла сперлася рукою на стіну, щоб не впасти.

- Банку у вас, - сказала вона ледве чутно. - Ох, як я боялася, що все вийде інакше...

Вона схилилася вперед, притиснувши руку до грудей, і я злякалася, що зараз вона впаде навколішки. Я одразу встала і підійшла до неї.

- Я прийшла, як тільки змогла, - сказала леді Кларенс. Уздовж шиї бовталася шпилька, що вибилася, готова в будь-який момент впасти. - Ви повинні зрозуміти, яка в будинку метушня. Я ніколи не бачила стільки людей в одному місці. Ми начебто даємо ще один прийом, тільки цього разу похмуріший. І вони постійно запитують мене! Стряпчі, ці найгірші. Моя покоївка не витримала суєти - вона від мене пішла. Сьогодні вранці, до світанку, пішла, не сказавши жодного слова. Тільки кучерові сказала, що звільнилася і збирається виїхати з міста. Напевно, не можна її звинувачувати з огляду на останні події. Вона зіграла в них свою роль, підсипавши порошок у келих міс Беркуелл. Хоча мені її догляд і завдав великих незручностей.

- Боже, - сказала Нелла, але в її голосі я чула байдужість. Їй було байдуже, що там із покоївкою леді Кларенс і чи є вона взагалі. Вона взяла банку, повернула її і полегшено видихнула. - Так, це вона. Та сама. О, ви врятували мене від загибелі, леді Кларенс...

- Так-так, я ж сказала вам, що позбудуся її, і зобов'язалася повернути її вам, але те, якою ви були вдень, мене налякало. Тепер, гадаю, все добре, і не бачу причин залишатися тут ні секунди довше, бо вже пізно, а в мене так і не було часу до ладу поплакати.

Нелла запропонувала їй випити перед виходом чаю, але леді Кларенс відмовилася.

- Ще дещо, - сказала вона, кинувши на мене швидкий погляд, а потім оглянувши крихітну кімнатку, позбавлену розкоші, до якої вона, мабуть, звикла. - Я не цілком впевнена, що за договір у вас із дівчинкою, але, якщо ви готові це обдумати, прошу, не забувайте, що я тепер шукаю нову покоївку. - Вона вказала на мене, наче я була меблями. - Вона молодша, ніж мені хотілося б, але в розумних межах, і досить старанна, з тих, що не стануть базікати, так? Я хотіла б найняти покоївку до кінця тижня. Прощу, дайте мені знати якнайшвидше. Я вже казала, живу на Картер-лейн.

Нелла відповіла, запинаючись:

- З-дякую, що дали знати. Ми з Елайзою це обговоримо. Подібна зміна може бути на благо.

Леді Кларенс кивнула і вийшла, залишивши нас з Неллою наодинці.

Нелла поставила банку і звалилася на стілець, оскільки необхідності прибирати і вкладатися більше не було. Я поглянула на чарівну книгу Тома Пеппера, яка, як і раніше, лежала на підлозі; свічка біля неї нарешті згасла.

- Що ж, - почала Нелла, - прямо зараз нам ніщо не загрожує. У зв'язку із цією щасливою обставиною можеш залишитися ночувати. Вранці, гадаю, тобі варто продумати пропозицію леді Кларенс. Для тебе це може виявитися хорошим місцем, якщо ти, як і раніше, лякаєшся вдома Емвеллів.

Будинок Емвеллів. Ці слова нагадали мені, що не всі мої прокляття зникли із поверненням банки. Моя помилка, яка поставила Неллу під удар, можливо, і була виправлена, але це означало, що я знову опинилася там, де була сьогодні вдень. Я не хотіла місця у леді Кларенс; я їй не довіряла, і вона

трималася холодно. Я хотіла лише повернутися в служіння до своєї пані. А це означало, що мені потрібно повернутися в будинок Емвеллів, тож важливість Настоїки для відрази невдачі нікуди не поділася. З сотень заклинань, які я прочитала в книзі, тільки це, єдине, якщо прикласти уяву, здавалося, могло вигнати дух містера Емвелла, що затримався.

Я була вдячна за те, що мені є де схилити голову, і моє серце тепер билося з надією в очікуванні з приводу настоянки. Але якщо я збиралася випробувати заклинання, треба було або розповісти Неллі про свої плани, сподіваючись, що вона дозволить мені скористатися своїми флаконами, або придумати, як зібрати все необхідне без її відома - як давно зробив Фредерік.

Але навіть якби я обрала перше, момент був невідповідний; ми обом втомилися, у Неллі навіть почервоніли очі. Нині нам обом треба було кілька годин поспати.

Незабаром настане ранок, і тоді я знайду спосіб спробувати себе в тому, що називається чарівництвом. Я засунула книгу під голову замість подушки. І, заснувши, не могла не провалитися в сон про хлопчика, який мені її дав.

23. Нелла. 11 лютого 1791 року

Якщо отрути, які я продавала, і смерті, які вони завдавали, насправді змушували мене згнити зсередини, то я була впевнена, що смерть лорда Кларенса прискорила розпад. Чи можливо було, що наслідки позначалися мені сильніше, якщо жертва була знаменита?

Те, що леді Кларенс повернула чортову банку, було не так важливо, це усунуло загрозу шибениці, але повільна гнилизна всередині мене нікуди не поділася. Густі кров'янисті згустки в глотці мучили мене весь минулий день, і як би мені не хотілося звинувачувати цієї ночі в полі з жуками, я боялася гіршого: те, що мучило мої кістки і череп, пробралось до мене в легені.

О, як я проклинала день, коли леді Кларенс кинула свій надушений трояндою лист у барило з ячменем! І як зводило з розуму те, що жодне з моїх зілля не могло допомогти. Я не знала назви хвороби, тим більше засобу від неї.

Я більше не могла сидіти в крамниці ні хвилини, перетворюючись на камінь, до того ж мені потрібне було топлене сало. І хоча я не наважилася відправити Елайзу відразу після відходу леді Кларенс, наступного ранку вибору у мене не було. Збираючись на ринок, я твердо сказала Елайзі, що їй час іти.

Вона спитала, скільки мене не буде.

- Не більше години, - відповіла я, і вона попросила дозволити їй поспати ще півгодини, скаржачись, що в неї від вчорашніх хвилювань розболілася голова. Я й сама мучилася від головного болю, тому дала їй олію трави чорноголовки, втерти у віскі, і сказала, що вона може ще кілька хвилин дати відпочинок очам. Ми попрощалися, і вона запевнила мене, що піде до мого повернення.

Я зібрала залишки сил і попрямувала на Фліт-стріт. Ішла я, схиливши голову, боячись, що хтось подивиться мені в очі і розгадає таємниці, які я зберігаю всередині, що кожне вбивство стане прозорим, як кришталевий келих, з якого лорд Кларенс випив свою смерть. Але ніхто не звертав на мене уваги. Надворі рознощиця пропонувала лимонні цукерки, а художник накидав веселі карикатури. Сонце виглянуло з-за хмар, його тепло обернулося навколо моєї втомленої хворої шиї, плив затишний, безтурботний гомін розмов. Ніхто, здавалося, мене не цікавив; ніхто мене навіть не помічав. І тому я не могла не подумати, що день хороший, принаймні, краще того, що був напередодні.

Проходячи повз продавця газет, я зіткнулася з маленьким хлопчиком та його матір'ю. Вона щойно купила газету і тепер намагалася заново вдягнути на сина пальто, а він бігав навколо неї колами, перетворюючи все на гру. Я йшла, опутивши голову, і толком не бачила цю метушню, а тим більше не могла її уникнути, і зробила крок прямо навперейми хлопчику.

– Ох! - Вигукнула я.

Моя сумка для покупок хитнулася вперед і гарненько стукнула хлопчика по голові. Мати, що стояла за ним, підняла газету і міцно шльопнула його по попі.

Під тиском двох жінок, одну з яких він уперше бачив, хлопчик здався.

- Добре, мамо, - сказав він, виставляючи руки, як безпере ще пташеня, чекаючи пальта.

Мати з тріумфуючим виглядом вручила газети найближчому, хто стояв поруч, - це виявилася я.

Вчорашня вечірня газета, під назвою «Бюлетень за четвер», розкрилася у мене в руках. Вона була тонка, не те що пачки «Кронікл» чи «Пост», і я глянула на неї без інтересу, збираючись повернути газету жінці, як тільки у неї звільняться руки. Але в газеті була вставка, поспішно надруковане оголошення, і мені на очі попалося кілька слів ближче до краю сторінки. Слова, схожі на чорних чорнильних звірів, говорили: «Констебль шукає вбивцю лорда Кларенса».

Я завмерла, перечитала ці слова і прикрила рота, щоб мене не знудило на чисту газету. Мабуть, нерви зіграли зі мною поганий жарт. Леді Кларенс повернула банку, все було добре – звичайно ж, нікого не запідозрили у вбивстві. Мабуть, я помилилася. Я змусила себе відірвати погляд від сторінки і подивитися на щось інше – фіолетовий капелюшок зі стрічками на голові у дами на іншій стороні вулиці або сліпуча віддзеркалення сонця у двостулковому вікні модистки позаду неї, – а потім знову глянула на сторінку.

Слова не змінилися.

- Міс, - почувся тихий голос, - міс.

Я підвела очі і побачила, що мати хлопчика, який знову став слухняним сином, одягненим у товсте пальто, чекає, щоб я повернула їй газету.

- Д-так, - заїкаючись, пробурмотіла я. - Так будь ласка.

Я простягла їй газету, що затремтіла під час переходу з рук в руки. Вона подякувала мені і пішла геть, після чого я відразу ж кинулась до хлопчика-газетника.

– «Бюлетень за четвер», – запитала я, – лишився?

– Є парочка.

Він віддав мені один з двох екземплярів, що залишилися.

Я кинула йому монетку, засунула газету в сумку і попрямувала геть, щоб мене не видав жах на обличчі. Але по дорозі до Ладгейт-Хілл, переставляючи ноги з усією можливою швидкістю, я зрештою почала боятися гіршого. Що, коли вже зараз констеблі вже в мене в крамниці? Малятко Елайза там одна! Я присіла між двома відрами для сміття збоку від якоїсь будівлі, відкрила газету і прочитала її якнайшвидше. Вона була надрукована вночі; фарба ще не висохла.

Спочатку стаття видалася мені настільки неймовірною, що я задумалася, чи не вручили мені реквізит для якоїсь постановки, в якій я брала участь, нічого не підозрюючи. І, можливо, я повірила б, що все це – уявлення, якби деталі так добре не склалися в ціле.

Покоївка, як я дізналася, раптово залишила свою посаду, як і сказала леді Кларенс, але, мабуть, склала два і два з приводу раптової смерті лорда Кларенса, бо пішла до поліції з восковим відбитком гравіювання на банці моєї матері. З'ясувавши це, я ледве не закричала в голос: те, що банка надійно була замкнена у мене в лавці, тепер не мало ніякого значення, тому що покоївка, чорт би її забрав, зробила відбиток! Напевно, встигла, перш ніж леді Кларенс забрала банку із підвалу. Можливо, покоївка побоялася сама взяти банку, щоб її не викрили та не звинуватили у крадіжці.

Згідно зі статтею, на восковому відбитку частково читалися літери - М лок - і одне зображення розміром з ніготь, яке в поліції визнали ведмедем на чотирьох лапах. Покоївка повідомила поліцію, що її господаря, леді Кларенс, наказала їй висипати вміст банки в десертний лікер, який у результаті випив лорд Кларенс. Покоївка вважала, що це підсолоджувач, і лише пізніше зрозуміла, що це була отрута.

Я почала читати далі і схопилася рукою за горло. Поліція з'явилася в будинок леді Кларенс учора пізно ввечері – мабуть, невдовзі після того, як вона повернула банку, що пояснило б свіжу фарбу на поспішно надрукованій вкладці в газету, – але леді Кларенс затято заперечувала слова покоївки, наполягаючи, що не має поняття який банк з отрутою.

Перевернувши сторінку, я дізналася, що справою першорядної важливості було зараз встановити «походження» отрути, оскільки «продавець» (тут я тихенько скрикнула) може вирішити суперечність між розповідями леді Кларенс та її покоївкою. Констебль висловлював надію, що в обмін на розумну поблажливість продавець вкаже на того, хто насправді купив отруту, яка вбила лорда Кларенса.

Але наскільки все химерно склалося! Лорда Кларенса не повинна була досягнути раптова неминуха смерть. Міс Беркуелл повинна була випити мушку шпанської і уникла цієї долі, не постраждавши, - її й не підозрювали у

вбивстві коханця, її ім'я навіть не згадувалося в статті. Я весь цей час переживала через те, що вона може померти, але бог свідок, як усе обернулося на її користь!

Наприкінці статті була груба картинка: перемальований від руки восковий відбиток, наданий покоївкою. Гравірування було ледве видно і на самій банці, а цей малюнок, зроблений з малюнка, читався ще гірше. Принаймні на мить це мене заспокоїло.

Я відвела погляд від сторінки. Мої вологі гарячі пальці в кількох місцях змастили фарбу, пахви та пах мокрі від поту. Я стояла у вузькому провулку між двома відрами для сміття, глибоко дихаючи, втягуючи запах розкладання.

На мій погляд, варіантів було два: повернутися в лавку і задати всі свічки, щоб, якщо поліція відшукає номер третій по Малому провулку, можна було покласти на останнє укриття - хибну стіну - яке захистить мене і таємниці, що зберігаються всередині. Але навіть якщо вона мене захистить, скільки я протримаюсь у невтомній хватці своєї хвороби. Я боялася, що лише кілька днів. І як же мені не хотілося вмирати, ув'язненої в материнській лавці! Я вже досить опоганила її вбивствами; невже треба було зовсім занепасти її своїм тілом, що розкладається?

З іншого боку, шафа, що слугувала стіною, мене, звичайно ж, могла і не захистити. Як би безпечно я не почувала себе за ним усі ці роки, адресу моєї крамниці жодного разу так явно не розголошували. Маскування було небездоганним; поліція могла привести шукачів, і вони точно почувають мій страх крізь стіну. Якщо поліцейські зламають її і заарештують мене, яку спадщину мені залишиться захищати від в'язниці? Сліди присутності моєї матері й так були ледь помітні; спогади про неї приходили легко, коли я клопотала в лавці, але ця безцінна пам'ять не піде за мною в Ньюгейт.

Все це не означало, що я залишусь сама; я вважала, що незабаром констеблі приведуть безліч жінок, чиї імена згадувалися в моєму журналі. Жінки, яким я хотіла допомогти, яких прагнула втішити, опиняться поруч зі мною за залізними ґратами, які в суспільстві розпускають руки тюремників.

Ні, це я не могла прийняти. Я відмахнулася від обох можливостей, бо була ще одна.

Третім і останнім вибором було закрити лавку, залишивши журнал за надійним підробленим муром, і поспішити смерті назустріч: пірнути в крижані глибини Темзи, перетворившись на одну з тіней Блекфрайєрського мосту. Я думала про це багато разів, останній - коли переправлялася через річку з малюком Беатріс на руках, коли дивилася, як хвилі б'ються об кремово-білі опори, і відчувала туман, що осідає на носі.

Невже все моє життя вело мене до такої долі, до фатальної миті, коли наді мною зімкнеться холодна вода і потягне на дно?

Але дитя. Елайза була в лавці, де я її і залишила, і як я могла покинути її, щоб вона на самоті піддалася допиту констебля, який міг знайти дорогу до третього номера по Малому провулку. Що, коли Елайза почує шум, визирне за двері і з нерозумності відчинить, що таїться за підробленою стіною? Вона

вже зробила одну страшну помилку; якщо зробить другу, виявиться віч-на-віч з розлюченим констеблем, а я не могла просити бідну дівчинку поодиноці відповідати за те, що я накоїв.

З того часу, як я пішла, пройшло чи більше чверті години. Я сунула газету назад у сумку і вийшла з провулка, щоб повернутися до своєї крамниці з отрутами. Я не могла вибрати вірну смерть. Принаймні поки що.

Я мусила повернутися заради неї. Повернутися заради малечі Елайзи.

Я почула її, перш ніж побачила, і в мені злетіла лютя. Її безтурботний шум міг нас занапастити, якщо раніше не загубить малюнок у газеті.

- Елайза, - прошипіла я, закриваючи за собою двері шафи. - Я чую, як ти тут гуркочеш, через півміста. Ти зовсім не...

Але тут у мене перехопило подих від картини, що відкрилася мені: Елайза сиділа за столом у центрі кімнати перед незліченними банками, пляшечками і подрібненим листям усіх квітів, розсипаними по окремих мисках. Усього судин було зо два десятки.

Вона глянула на мене; в руці у неї був маточка, на обличчі застиг зосереджений вираз. Щока була забруднена чимось червоним – нехай це буде просто порошок з буряка, благала я, – а навколо чола на всі боки стирчало волосся, наче воно кип'ятило воду над вогнем. На мить я ніби повернулася на тридцять років тому, тільки біля столу тоді сиділа я, а мати стояла з мене, дивлячись на мене терпляче, хоч і дещо розгнівано.

Згадка затрималася всього на секунду.

- Що це таке? – запитала я, боячись, що подрібнене листя, що всипало мій стіл, підлогу та інструменти, можуть виявитися смертельними. Якщо так, то прибирати цей отруйний безлад буде нелегко.

– Я... Я працюю над деякими відварами, – пробурмотіла Елайза. –

Пам'ятаєте, коли я прийшла вперше? Ви мені дали – на мою думку, це називалося валеріана. Ось я трохи знайшла.

Вона потягла до себе темну червону банку. Я мимоволі глянула на третю полицю знизу біля задньої стіни; місце, де мала стояти валер'яна, і справді пустувала.

– А ось ще – рожева вода та м'ята. - Вона висунула вперед флакони.

Що сказати цій неосвіченій дівчинці? Вона зовсім нічого не розуміє?

- Елайза, нічого більше не чіпай. Звідки ти взагалі знаєш, що нічого з цього тебе не вб'є? - Я кинулася до столу оглядати всі банки. - Ти хочеш сказати, що почала тягати всяке з полиць у мене, не знаючи, що це може з тобою зробити? О небо, що ти встигла спробувати?

Мене охопила паніка, поки я думала про протиотрути від найнебезпечніших речовин, про ліки, які можна швидко змішати і дати.

- Я дуже уважно слухала останніми днями, - сказала вона.

Я нахмурилася, не пам'ятаючи, щоб мені останнім часом були потрібні речі на кшталт рожевої води, зміїної отрути або кореня папороті, яка точно була позначена на дерев'яній скриньці, що небезпечно нависала над краєм столу.

- А ще я подивилася у ваших книгах, он там. - Вона вказала на книги, але вони на вигляд були незаймані, тобто вона або брехала, або була спритна, як досвідчений злодій. – Я приготувала кілька чайв для нас.

Вона відважно поставила переді мною дві чашки; перша була до країв сповнена темно-синьої рідини, а друга – блідо-бурої, що нагадувала вміст нічного горщика.

- Перш ніж я зовсім піду, - додала вона тремтячим голосом.

Її відвари мене не цікавили, про що я й збиралася їй сказати, але нагадала собі, що Елайза не читала статтю в газеті, яка так подіяла мені на нерви. Зараз більше, ніж будь-коли, мені потрібно було зберігати старанність і обережність - і найрозумніше буде продовжити прибирання в лаві, останню перед доглядом. Я не збиралася повертатися, але не могла залишити її безладно.

- Слухай дуже уважно, дівчинко. – Я поставила сумку, в якій нічого не було, крім газети. – Ти маєш піти. Прямо зараз, не втрачаючи жодної хвилини.

Вона опустила руку в гірку подрібненого листа на столі. Розчавлена, з розбитим серцем, у цю мить вона більше була схожа на дитину, ніж за весь час, що ми були знайомі. Вона глянула на шафу, де стояла банка, та, яку повернула нам леді Кларенс. Як розгублена, мабуть, була Елайза від мого натиску і раптової необхідності поквартитися.

І все ж я не хотіла відкривати їй причини, що спонукали мене так вчинити, - я не хотіла говорити їй, що знаю. Навіть зараз я хотіла її захистити.

Я схилила голову, шкодуючи нас обох. Хотілося б мені відправити Елайзу до леді Кларенс, але з огляду на те, що там була поліція, яка задавала всім питання, це було б надто ризиковано, щоб я почувала себе спокійно.

- Прошу, дитино, повернися в будинок Емвеллов. Я знаю, як ти боїшся його, але тобі треба йти. Все буде гаразд, обіцяю.

Елайза, що стояла серед подрібненого листа і кольорових потік, дивилася на банки і пляшки, що височіли перед нею, і обмірковувала моє прохання.

Зрештою вона кивнула і сказала:

- Я піду.

Потім обхопила пальцями щось, я не розгледіла, що й сунула це під сукню.

Мені було байдуже, я не стала її розпитувати; нехай дівчинка бере, що хоче. Мене чекали серйозніші турботи.

Зрештою, на карту було поставлено наші життя.

24. Керолайн. Наші дні, середа

Сидячи поряд у глибині кав'ярні, ми з Гейнор розглядали дві статті про аптекаря, що лежали перед нами на столі. Вони були надруковані в газеті, що називалася "Бюлетень по четвергах", яка, як пояснила Гейнор, поширювалася не дуже активно і виходила лише з 1778 по 1792 рік. Згідно з коротким дослідженням, проведеним Гейнор сьогодні вранці, газета в результаті

закрилася через брак коштів, і в архіві бібліотеки зберігалася лише частина випусків, жоден з яких не був оцифрований.

- Тоді як ви її знайшли? - Запитала я, відпиваючи кави.

Гейнор посміхнулася:

— Ми помилились із датами. Якщо записка з лікарні і справді була визнанням на смертному одрі, автор, швидше за все, говорив про щось, що сталося раніше. Отже, я провела пошук по базі рукописів, розширивши дати до кінця XVIII століття. Ще я додала в ключові слова отрута, це здавалося логічним, якщо йдеться про аптекаря, яка допомагала вбивати людей. Пошук видав цю статтю, і я, звичайно, одразу побачила зображення ведмеда.

Гейнор підняла перший бюлетень від 10 лютого 1791 року. Заголовок говорив: «Констебль шукає вбивцю лорда Кларенса».

Гейнор уже читала статтю, тож пішла до прилавка замовити латте, а я схопила газету і швидко пробігла очима замітку. Коли Гейнор повернулася, я сиділа на краю стільця, вражено відкривши рота.

- Це ж скандальна історія! - Сказала я. - Лорд Кларенс, леді Кларенс, покоївка, яка подає десертний лікер на званому обіді... Ви впевнені, що вона справжня?

- Більш ніж впевнена, - відповіла Гейнор. — Я перевірила записи про лорда Кларенса. І точно, датою його смерті є 9 лютого 1791 року.

Я знову вказала на картинку до статті.

— Так покоївка зробила восковий відбиток зображення ведмеда на банці, і... — Я провела пальцями по картинці. — І це той самий ведмідь, що на моєму флаконі.

- Той самий, - підтвердила Гейнор. - Все сходиться, чим більше я про це думаю, тим сильніше мені здається, що якщо аптекар правда продавала отрути багатьом жінкам, то, можливо, ведмідь був її емблемою, позначкою, яким вона позначала свої судини. У цьому випадку ваша знахідка на березі, хоч і неймовірна, не такий збіг, як ми спочатку думали.

Гейнор взяла статтю та перечитала фрагмент.

- А ось тут все починає складатися для нашого аптекаря не дуже вдало. На восковому відбитку було лише зображення ведмеда. Там були ще й літери. Вона вказала на абзац, у якому йшлося, що поліція намагається з'ясувати, що означають літери «Млок».

— Поліція припустила, що це є частина адреси. Ми знаємо з лікарняної записки, що це означає Ведмежий провулок. Але коли газета вийшла до друку, поліція цього не знала.

Гейнор зняла з латте кришку, щоб охолонув, а я затамувала подих, уявивши собі двері, в які заходила сьогодні вночі. Я підозрювала, що "М лок" означало зовсім не Ведмежий провулок. Швидше за все, це означало "Малий провулок", прохід, що веде до таємної кімнати аптекаря.

- Яюсь дико, що вона написала свою адресу на посудині з лави, правда? - Знизала плечима Гейнор. - Хто знає, що вона думала. Може, просто здуріла. - Вона потяглася за другою статтею. - Як би там не було, я принесла другий бюлетень, у ньому і говориться, що аптекар - жінка. І більше, що вона

аптекарь-вбивця. Підозрюю, що невдовзі після того, як стаття вийшла... – Гейнор загов. - Скажімо так, це стало для неї початком кінця.

Я насупилася.

- Початком кінця?

Гейнор поклала переді мною другу статтю, від 12 лютого 1791 року. Але прочитати її я не встигла, бо задзвонив телефон, який я поклала на стіл на випадок, коли зателефонує Джеймс. Я подивилася на екран, і в мене впало серце, коли побачила, що це він і є.

- Привіт, у тебе все гаразд?

Спершу я почула його хрипке дихання, те, як він повільно втягує повітря, а потім нерівно, дихливо видихає.

- Керолайн, - сказав він так тихо, що я ледве його почула. - Мені потрібно до лікарні.

Я притиснула руку до рота, мені здавалося, що в мене зупинилося серце.

- Я спробував набрати 911, але дзвінок не минає.

Я заплющила очі, намагаючись згадати листівку на стійці адміністратора у готелі, де значився номер екстреної служби Сполученого Королівства. Але, розгубившись від жаху, не змогла його згадати.

Від паніки, що мене охопила, закружляла голова; кав'ярня, разом із гулом голосів і шипінням еспreso-машини, наче нахилилася.

- Зараз буду, - здавлено відповіла я, зісковзуючи зі стільця і збираючи речі.

- Мені треба йти, - сказала я Гейнор; руки в мене нестримно тремтіли. – Вибачте, це мій чоловік, він хворий...

Очі мої миттю сповнилися сльозами. Які б почуття не викликав у мене Джеймс останніми днями, я була в такому жаху, що в мене пересохло в роті; я навіть не могла проковтнути. Телефонем здавалося, що Джеймс задихається.

Гейнор подивилася на мене з розгубленістю та тривогою.

- Ваш чоловік? О боже, так, звичайно, йдіть. Але ... - Вона підняла два листки зі статтями і простягла їх мені. - Візьміть їх із собою. Я робила копію для вас. Я подякувала їй, склала сторінки навпіл і засунула їх у сумку. Потім, ще раз вибачившись, вибігла за двері і помчала до готелю; у мене нарешті потекли по щоках гарячі сльози, вперше з того часу, як я приїхала до Лондона.

Коли я увійшла в номер, мене в першу чергу приголомшив запах:

солодкуватий, кислий сморід, який я відчула від Джеймса раніше. Блювота. Я кинула сумку на підлогу, не звертаючи уваги на пляшку води і блокнот, що вивалилася з неї, і кинулася у ванну. Джеймс лежав на боці в позі ембріона, підтягнувши коліна до грудей, білий як крейда, і страшенно трясся. Мабуть, у якийсь момент він зняв футболку, бо вона валялася грудкою біля дверей, наскрізь мокра від поту. Вранці я не могла бачити його з голим торсом, але зараз упала поруч із ним навколiшки і поклала руку на його голий живіт.

Він глянув на мене очима, і я мало не закричала. У нього на губах була кров.

- Джеймс, - скрикнула я. – Господи!

Отут я й заглянула в унітаз. Там було не просто блювота, здавалося, хтось пролив на неї червону акварель. На ногах, що підгинаються, я кинулася до готельного телефону і попросила адміністратора надіслати «Швидку». Це, ясна річ, було не отруєння італійською їжею. Але я нічого не розуміла у медицині; як так вийшло, що вранці Джеймс просто трошки кашляв, а зараз його рвало кров'ю і він був на волосину від смерті? Я нічого не розуміла.

- Ти що-небудь їв уранці, коли виходив? - Запитала я.

Він похитав головою, лежачи на підлозі.

— Нічого. Я нічого не їв.

- Ні води не пив, нічого? — Можливо, він випив щось не те, чи...

- Тільки масло, яке ти мені дала, але, певен, воно давно вийшло.

Я насупилась.

— Чому там виходити? Його просто втирають у горло, ти й раніше це робив. Джеймс знову похитав головою.

- Я спитав, чи немає в тебе чогось від застуди, і ти сказала, що в тебе є олія юкки, або щось таке.

Я позеленіла.

— Евкаліпта?

— Так, воно. - Він застогнав, витер рота рукою. - Я його прийняв як ліки.

Флакон стояв на раковині, на етикетці було написано: токсично, призначене тільки для зовнішнього застосування. Чи не ковтати. І, ніби небезпека була недостатньо очевидною, далі говорилося, що ковтання може призвести до судом або смерті у дітей.

- Ти його випив? - Не вірячи собі, спитала я, і Джеймс кивнув. — Скільки? Але перш, ніж він відповів, я підняла флакон і подивилася на світ. Слава богу, він не був порожнім — навіть половини не випив. Але все-таки він зробив повний ковток?

- Джеймсе, воно ж токсичне, твою матір!

У відповідь він підтягнув коліна ще ближче до грудей.

— Я не знав, — промимрив він. Це було так шкода, мені хотілося повзати по підлозі поряд з ним і вибачатися, хоч я нічого поганого не зробила.

Раптом пролунав стукіт у двері.

- "Швидка", - промовив низький чоловічий голос.

Наступні кілька хвилин пройшли як у тумані, мені наказали постояти осторонь, поки парамедики оцінювали стан Джеймса. Разом з парою готельних службовців, що тільки-но з'явилися, в номері було, напевно, чоловік десять, суцільна карусель стривожених осіб.

Зі мною поруч зупинилася жінка в темно-синій охайній уніформі — на блузці у неї було вишито La Grande, — запропонувала чаю, печива, навіть тацю з сендвічами. Я від усього відмовилася, намагаючись натомість прислухатися до сильного британського акценту, що перелітав по кімнаті, поки всі намагалися щось зробити для мого чоловіка. Йому ставили запитання, але розібрати я змогла лише деякі.

Медики вийняли з великого полотняного мішка обладнання: кисневу маску, тонометр та стетоскоп. Готельна ванна незабаром стала схожою на

травмпункт, і побачивши обладнання мені ніби ляпаса дали: я вперше задумалася про те, чи не йдеться про життя і смерть Джеймса. Ні, похитала я головою, навіть не починай. Цього не буде. Вони не допустять.

Відлітаючи до Лондона без Джеймса на нашу «річницю», я припускала, що переживу якесь емоційне потрясіння, але не таке. Тепер, коли мої власні рани були ще зовсім свіжими, мені раптово довелося відчайдушно сподіватися, що Джеймс не помре на підлозі ванної у мене на очах, нехай у мене і було швидкоплинне, темне бажання когось вбити після того, як я дізналася про нього. роман.

Джеймс сказав медикам про евкаліптову олію, і один із них підняв флакон, подивитися, скільки залишилося, так само, як я раніше.

– Флакон на сорок мілілітрів, – сказав він авторитетним тоном. – Скільки ви прийняли?

- Усього ковток, - пробурмотів Джеймс, поки хтось світив йому ліхтариком у вічі.

Один із парамедиків повторив його слова в стільниковий, який тримав біля вуха.

- Гіпотензія, так. Рясне блювання. Кров, так. Ані алкоголю, ані інших ліків.

Всі на мить замовкли, і я припустила, що хтось на іншому кінці вводить дані до бази, щоб, можливо, визначити невідкладні заходи лікування.

- Як давно ви його прийняли? – запитав Джеймса парамедик, який утримував біля його обличчя кисневу маску. Він знизав плечима, але на його очах я бачила, що він з жахом, розгублений і навіть зараз задихається.

– Дві з половиною – три години тому, – сказала я.

Всі повернулися до мене, ніби вперше помітили мою присутність.

- Ви були з ним, коли він його випив?

Я кивнула.

– Олія належить вам?

Я знову кивнула.

- Так, гаразд, - парамедик повернувся до Джеймса. – Поїдете з нами.

- В лікарню? - Пробурмотів Джеймс, ледве відриваючи голову від підлоги.

Знаючи Джеймса, я розуміла, що він хоче це здолати, чарівним чином одужати, переконати всіх, що з ним все буде гаразд, якщо йому просто дадуть кілька хвилин.

– Так, до лікарні, – підтвердив парамедик. – Ризик судом в даний час вже, швидше за все, позаду, але через кілька годин після вживання може настати пригнічення центральної нервової системи та, ймовірно, відстрочена поява більш серйозних симптомів. – Медик повернувся до мене. - Дуже небезпечна штука, - сказав він, піднімаючи флакон. – Якщо у вас є діти, раджу взагалі викинути. Я не вперше маю справу з випадковим проковтуванням цієї погані. Наче я й без того не почувала себе досить винною та бездітною.

- Містер Парсуелл. – Один із парамедиків у ванній схопив Джеймса за плече.

- Містере Парсуелл, сер, не відключайтеся, - повторив він напруженим голосом.

Я рвонулася у ванну і побачила, що голова Джеймса звисала набік, а очі закотилися. Він був непритомний. Я кинулася до нього, але мене втримала пара рук.

Миттєво почалася суєта: нерозбірливі повідомлення про рацію, вереск стали, коли в номер із коридору завезли каталку. Декілька людей підняли мого чоловіка з підлоги, його руки повисли по обидва боки тіла. Я почала плакати, персонал готелю вийшов до коридору, щоб звільнити місце; навіть вони здавались зляканими, а жінка у темно-синьому костюмі трішки тремтіла, обсмикуючи уніформу. Коли добре навчені парамедики швидко перекидали Джеймса на каталку і вивезли з ванної кімнати, в кімнаті повисла стримана тиша.

Джеймса покотили до ліфтів. За кілька секунд номер спорожнів, залишилися лише я та єдиний медик. Він щойно говорив телефоном у кутку, біля вікна. Тепер він опустився біля столу на коліна і розстебнув передню кишеню великої полотняної сумки.

– Я можу поїхати з ним на «Швидкій»? - Запитала я крізь сльози, вже подавшись до дверей.

- Так, ви можете поїхати з нами, мемо.

Мене це частково втішило, хоча було в його холодному тоні щось тривожне, як і в тому, що він, здавалося, не наважувався дивитись мені в очі. І тут у мене перехопило подих. Біля сумки медика я побачила свій блокнот, який відкрився на моїх ранкових нотатках.

– Це я візьму з собою, – сказав медик, піднімаючи блокнот із підлоги. – У лікарні на нас чекають двоє поліцейських. Вони хотіли б дещо з вами обговорити.

- П-поліцейських? - Заїкаючись, вимовила я. - Я не розумію...

Медик суворо глянув на мене. Потім твердо вказав на напис моїм почерком у верхньому краю сторінки:

«Кількість неотруйної речовини, необхідна, щоб убити».

25. Елайза. 11 лютого 1791 року

Нелла збиралася піти на годину, і я була з жахом, коли вона повернулася раніше, ніж минула половина. Мені вистачило часу знайти і змішати складові Настоянки для відрази невдачі, але прибрати за собою і повернути флакони на полиці я не встигла.

Увійшовши до крамниці, Нелла застала мене з брудними руками та двома кружками гарячого пиття, які служили лише маскуванням, як вона мене й навчала, – щось, щоб показати їй, якщо вона повернеться раніше, бо я не хотіла, щоб вона знала, що я використала її флакони для спроби чарівництва. Гаряче пиття повинно було її обдурити, тому я мимоволі відчувала себе майже як Фредерік, який теж змішував настоянки у Нелли за спиною. Тільки він хотів використати їх проти неї, а я не хотіла їй зла.

Здавалося, Неллу щось турбує, і, незважаючи на безлад, вона розсердилася на мене не так сильно, як я очікувала. Вона, задихаючись, сказала, що я маю негайно піти, і благала мене повернутися до будинку Емвеллів.

Неважливо. Робота моя була майже закінчена. Усього за мить до того, як вона увійшла, я розлила свіжозмішане зілля по двох флаконах, які знайшла серед порожнього посуду на робочому столі. Я подумала, що розумніше буде приготувати два флакони на випадок, якщо один упаде і розіб'ється.

Флакони, висотою всього дюйми чотири, були абсолютно однаковими, якщо не брати до уваги кольори. Один був кольори м'якого денного світла – блідо-прозора-блакитний, – а другий – пастельний, кольори троянди.

Я двічі, тричі перевірила: на флаконах не було нічого, окрім зображення ведмеда – жодних слів. Зараз вони обоє лежали у мене під сукнею на грудях. Нелла, здавалося, з полегшенням зітхнула, коли я погодилася скоритися її бажанню і піти з лави. Але я не збиралася відразу повертатися в будинок Емвеллов, як вона думала. Згідно з книгою чарівництва, настоянка мала дозрівати шістдесят чотири хвилини, а я перестала її змішувати лише чотири хвилини тому, рівно о першій годині дня. Тому я не могла піти в будинок Емвеллов. Не зараз.

Я запропонувала прибрати за собою, але Нелла похитала головою, сказавши, що з урахуванням стану речей це заняття марне. Я не була впевнена, що вона має на увазі, просто притиснула руку до грудей, де лежали флакони.

Незабаром, сподівалася я, все повернеться до звичайного перебігу речей.

Через кілька тижнів пані повернеться з Норіджа, і ми зможемо знову проводити довгі затишні дні разом у неї у вітальні, зовсім звільнившись від містера Емвелла – у будь-якому вигляді.

Тож ми з Неллою розлучилися вдруге за два дні. Я не сумнівалася, що тепер її більше не побачу. Вона не хотіла, щоб я залишалася в лавці, і спрацює чарівна настоянка чи ні, повертатися було б нерозумно. Незважаючи на прощання з моєю нещодавно придбаною подругою, на серці у мене було легко – флакони холодили мені шкіру і були виконані можливостей, – і я не так засмучувалася, як коли ми попрощалися минулого разу. Я не плакала, і навіть Нелла здавалася відстороненою, наче її серце теж не так боліло.

Ми обійнялися востаннє, і я подивилася на годинник у Нелли за спиною.

Минуло вісім хвилин. Я засунула чарівну книгу Тома Пеппера у внутрішню кишеню сукні. Хоча настоянка була вже змішана і в книзі мені тепер не було потреби, я не могла розлучитися з подарунком. І я збиралася колись – дуже скоро – повернутися до його крамниці. Можливо, ми могли б відкрити книгу і разом випробувати ще одне заклинання чи два. Від цієї думки в мене закололо кінчики пальців.

Я не могла повернутися до будинку Емвеллів з настойкою ще годину, але все одно пішла на захід, тому що дорога до будинку Емвеллів вела мене повз ще одне місце, яке мені хотілося побачити: вдома леді Кларенс. Вступати до неї на службу мені не було ніякого інтересу, але моя цікавість підганяла невідоме місце, де лорд Кларенс знайшов свою смерть. Я пішла до

неймовірного собору Святого Павла, а потім звернула на Картер-лейн, де вона, за словами леді Кларенс, жила.

Переді мною відкрилися півдюжини терасних будинків, однакових на вигляд, і будь-якого іншого дня я б не здогадалася, який з них належить сімейству Кларенсів. Але сьогодні було інакше: навколо будинку на дальньому кінці вулиці, як бджоли навколо горщика з медом, роїлися люди і стояв гуркіт важких розмов. Чуття підказало мені, що це будинок Кларенсів – і щось у ньому не так. Я заціпеніла, боячись підійти ближче.

Стоячи за живоплотом, я спостерігала за тим, що відбувається. Справді, навколо крутилося двадцять, а то й більше, половина – констеблі в темно-синіх сюртуках. Леді Кларенс ніде не було видно. Я похитала головою, не розуміючи, у чому причина такого пошвавлення. Я ж бачила вчора ввечері, що леді Кларенс повернула банку Неллі. Вона ніяк не дала зрозуміти, що в хаті негаразд, і найбільшою її турботою було те, що покоївка раптово покинула її. Якби її запідозрили у злочині, вона б про це сказала. Невже в хаті трапилося ще щось?

Я набралася хоробрості, і мені відразу спало на думку: зайду в будинок, вдаю, що мене зацікавило місце у леді Кларенс, і, можливо, дізнаюся, чому тут стільки відвідувачів і стільки констеблів. Я вийшла з-за куща і спокійно пішла до будинку, ніби не знаючи, що тут померла людина, жертва отрути, яку я приготувала своїми руками.

Біля входу до будинку стояло кілька чоловіків. Коли я підійшла до ганку, до мене долетів уривок їхньої тихої розмови.

– Він у вітальні... йдіть негайно...

– ...зображення на флаконі збігається з восковим відбитком покоївки, точнісінько...

Раптом шкіра моя зволожилася від поту, і один із флаконів провалився глибше під сукню. Я повільно крокувала сходами, тримаючи в думці удаваний привід прийти в будинок Кларенсів. Не важливо, що я побачу чи почую, забуватись не можна. Я наблизилася до парадних дверей. Ніхто не звернув на мене уваги, усі були зайняті розмовою.

– ...повідомляють про інші смерті, схожу природу...

- ...Можливо, серійний вбивця ...

Я спіткнулася, зачепившись ногою за ногу, і почала падати ниць. Мене підхопили дві руки, і констебль зі шрамом на лівій щоці поставив мене на ноги.

- Леді Кларенс, - видихнула я. - Я прийшла поговорити з нею.

Він накупився:

- З якою метою?

Я помовчала, в голові у мене безладно кружляли трави, імена та дати, як на сторінці з журналу Нелли. "Серійний вбивця". Ці слова луною відгукувалися в моєму мозку, ніби хтось шепотів їх у мене за спиною. Перед очима в мене блиснуло яскраве світло, і я побоялася, що зараз упаду на підлогу, але констебль мене не відпускав.

– Покоївка... – вимовила я. - Я прийшла поговорити з нею про місце покоївки.

Він схилив голову набік, все ще хмурачись.

- Покоївка пішла від неї тільки вчора. Леді Кларенс вже оголосила про найм?

- Потім він озирнувся, ніби збирався спитати саму господиню. - Ходімо зі мною. Вона у вітальні.

Ми ввійшли в будинок, констебль провів мене через вестибюль, де юрмився народ і пахло згодом і несвіжим диханням. Ще кілька поліцейських стояли довкола, обговорюючи те, що здавалося малюнком у газеті, але я не змогла розрізнити зображення. Велике дзеркало над чорно-золотим лаковим столиком збоку відбило жах у моїх очах. Я відвернулася, відчайдушно бажаючи втекти з цього місця, сповненого розлючених краснолицьких чоловіків. Мені не треба було сюди приходити.

Леді Кларенс сиділа у вітальні з парою констеблів. Дізнавшись мене, вона відразу встала і з полегшенням видихнула.

- Боже, - сказала вона. - Ти з приводу місця? Ідемо, обговоримо все, і...

Один із констеблів підняв руку:

- Леді Кларенс, ми не закінчили.

- Я відлучуся з дівчинкою лише на пару хвилин, сер.

Більше вона не сказала йому жодного слова, обійняла мене й поспішно вивела з кімнати. Шкіра в неї була вологою та липкою; на лобі виступили краплі поту. Вона швидко провела мене сходами на другий поверх і проводила в одну з кімнат. Там було дуже чисто, ліжко з балдахіном було так рівно заправлене, ніби ним ніколи не користувалися. Нещодавно відполірований шифоньєр відбивав маслянисте світло з вікна.

- Все дуже погано, Елайзо, - прошепотіла леді Кларенс, зачинивши двері. - Ти маєш зараз же повернутися до Нелли і сказати їй, щоб бігла. Ви обидві якнайшвидше, бо її заарештують і повісять – а можливо, і тебе. Тебе не пощадають через вік – о, як це все нестерпно.

- Я не розумію, - промовила я тремтячими губами, з яких зривалися слова. – Ви повернули банку і сказали, що все гаразд...

- Але все впало вчора ввечері. Чи бачиш, коли вчора пішла моя покоївка, я не знала, що вона спершу багато чого відкрила констеблям. Вона сказала їм, що я веліла їй висипати вміст банки в келих, і дала їм восковий відбиток банки - там видно маленький ведмідь та адресу. Адреса, хвала небесам, поки не розібрали, хоч я боюся, це лише питання часу. І що користі повертати банку Нелле, коли покоївка вже зробила з неї відбиток, правда? Що за мерзенна дівчина ця покоївка, така боягузлива! Якби вона була розумнішою, вона б украла саму банку, щоб віддати поліцейським, але, думаю, вона побоялася, що хтось увійде і застане її, коли вона ховатиме банку під сукню.

Леді Кларенс сіла на ліжко та розправила спідниці.

- Зображення вночі надрукували в бюлетені, воно вранці вийшло в газеті, а незабаром до влади з'явився джентльмен із Сент-Джеймської площі. Декілька тижнів тому, після раптової смерті свого дорослого сина – яку спершу списали на тиф – він знайшов під ліжком, на якому той помер, флакон. Тоді

він не прийняв його серйозно, але потім побачив картинку в газеті. На флаконі, який він знайшов, було таке саме зображення ведмедя!

Леді Кларенс замовкла, відпочивала, безпорадно визирнула у вікно.

- На його флаконі, дякувати Богу, не було адреси. Більше я майже нічого не знаю, Елайзо, але я чула, як шепочуться поліцейські, що ще одна людина, а може, двоє, з'явилася з чимось подібним, зі схожою судиною, на якій виявлено таке ж гравірування з ведмедем, і у кожного є випадки раптових смертей у ближньому колі. Хто знає скільки їх буде! Але зараз говорять про серійного вбивцю та дуже поспішають визначити адресу. Вони вже розібрали кілька літер, тому скоро зберуть картографів і знайдуть усі підходящі вулиці. Вона провела долонею по кришці комода, що стояв неподалік, на якій не було ні цятки, доки її пальці залишили там жирний слід.

- Все це дуже позначиться на мені, звичайно, - сказала вона, ще більше знижуючи голос. - Учора ввечері пристав допитував мене з приводу заяви моєї покоївки, що я вбила чоловіка. Що могла? Тільки заперечувати все. Отже, тепер їм ще важливіше розібрати адресу, бо вони мають намір допитати того, хто продав банку, щоб встановити покупця. І я така рада, що ти прийшла, бо як мені сховатися від стільки очей, що шпигують, щоб розповісти про все Нелле? Вона назве їм моє ім'я? О, іди ж і переконай її цього не робити! Скажи, що вона має негайно бігти, інакше її знайдуть і застосують усі можливі прийоми, щоб вона видала свої таємниці.

Леді Кларенс здригнулася і обвила себе руками:

- Подумати тільки, я погрожувала розкрити її, коли вона викинула порошок у вогонь! Боже, як усе обернулося проти мене. Іди, або до заходу сонця ми всі отримаємо по мотузці на шию.

Більше запитань у мене не було. Мені було байдуже, що за людина там у вітальні, з таким же флаконом, чи куди втекла брехлива покоївка, чи зрадили тіло нещасного лорда Кларенса землі. Я знала все, що потрібно: тепер мене переслідував не тільки дух містера Емвелла. Тінь моєї помилки, яка, як я думала, була усунена кілька годин тому, повернулася ще більш грізна.

Потрібно зараз же бігти до Неллі. Тільки ось...

- Скільки часу? - Запитала я.

Настоянка для відрази невдачі була тепер ще важливішою. Більше ніщо не могло врятувати Неллу та мене від біди.

Леді Кларенс подивилася на мене з подивом.

- У коридорі є годинник, - сказала вона.

Але коли ми вийшли із кімнати, я розчаровано видихнула. Годинник показував, що ще не було половини другого; З того часу, як я запечатала флакон, минуло всього двадцять вісім хвилин.

Я вибігла з дому, пробившись крізь натовп чоловіків у формі, що заповнили вестибюль. Деякі дивилися, як я виходжу, і я чула, як леді Кларенс сказала, що не найняла мене в покоївки. Я не наважувалася обернутися, поки не дійшла до Дінс-корт, а там полегшено зітхнула, побачивши, що за мною ніхто не стежить. Про всяк випадок я пішла назад до крамниці складною петляючою дорогою. Діставшись до номера три Малім провулком, я

відчинила двері в комору і навіть не постукала в підроблену стіну з поваги до Нелли. Натомість я дісталася до прихованої засувки і відсунула двері вбік. Нелла стояла за столом, перед нею лежав журнал. Він був відкритий на середині. Нелла схилилася над столом, ніби збиралася прочитати якийсь давній запис. Коли я ввалилася до кімнати, вона підняла на мене очі.

- Нелло, треба йти, - вигукнула я. – Сталось щось жахливе. Покоївка леді Кларенс, вона розповіла поліції, що...

- Ти бачила газету, - перебила мене Нелла, і голос у неї був такий тягучий, що я задумалася, чи не прийняла вона велику дозу лауданума. - Покоївка дала їм восковий відбиток. Я все знаю.

Я вражено дивилася на неї. Вона вже знала про все? Чому ж вона ще тут? Я глянула на годинник біля дверей. Минуло тридцять сім хвилин. Я підбігла до полиці над столом, вміст якої мені був уже знайомий, і зняла банку з краплеподібними пігулками, ладанною смолою. Я бачила, як Нелла їх приймає після того, як розітре опухлі пальці.

- Є ще дещо, - сказала я. – Прийміть, поки я вам розповідатиму.

Я пояснила, що проходила повз будинок Кларенсів і чула все від самої господині. Після того, як вийшла газета, ще одна людина – а може, дві, три чи більше – прийшла в поліцію з флаконом, на якому було вигравіровано такого ж ведмедя. Всі флакони були знайдені після раптових смертей, і тепер влада вважала, що вони пов'язані з серійним убивцею.

- Цього я не чула, - сказала Нелла зі спокійним обличчям.

Вона що, збожеволіла? Вона не розуміє, як все серйозно, що це означає? Кілька хвилин тому вона казала мені, що треба поспішати; Чому ж вона не робить цього сама?

- Нелло, послухайте мене, - благала я. - Вам не можна залишатися тут. Пам'ятаєте ніч, коли ви допомагали мені з жуками? Ви якось зібралися з силами. Будь ласка, зробіть це зараз! - Потім мені спало на думку: - Ми можемо піти до Емвелл, поки не вирішимо, що робити далі. Це найкраще місце. Там нас ніхто не турбує.

Поки Нелла була зі мною, я відчувала, що можу винести перебування в будинку, чекаючи, поки дозріє настоянка. Дух містера Емвелла не зачепить мене, коли Нелла так близько, чи не так?

- Тихіше, дитино, - відповіла Нелла, кладучи в рот жменю пігулок зі смоли. - Я не збираюся тут залишатися. - Вона відставила банку з ладаном. - Я знаю, куди піду, і я все одно збиралася піти. Але ти не мусиш іти зі мною. Я піду сама.

Якщо їй потрібна була тільки моя згода, вона його отримала. Я посміхнулася їй і допомогла надіти плащ. Це нагадало мені, як я вперше прийшла до крамниці, лише тиждень тому. Скільки всього трапилось у ці дні, але хорошого нічого. Я згадала, як сиділа на стільці навпроти Нелли, сумніваючись, чи пити гарячий відвар валеріани, поки містер Емвелл і лорд Кларенс були ще живі і не знали, які плани будуються щодо них. Ще я згадала другий свій прихід - як я була задоволена тим, що отруєні яйця

спрацювали успішно, і як мене мучив новий страх, як я корчилася від болю, коли кривив мій живіт.

Тут мені дещо згадалося.

- Нелла, після того, як ми зібрали жуків і ви розповідали мені про Фредеріка, ви сказали, що якби у вас не «зникли крові», ви б давно все це припинили.

Нелла так різко відвела погляд, ніби моє запитання вдарило її по обличчю.

- Так, - відповіла вона крізь зуби. - Можливо, припинила б. Але ти ще надто мала, щоб зрозуміти, про що я, тож можеш забути, що я про це взагалі говорила.

— А коли я стану достатньо дорослою, щоби зрозуміти?

- Певного віку немає, - сказала вона, перевіряючи гудзики на плащі. - Коли твоє черево буде готове нести дитину, у тебе почнуться крові, раз на місяць, разом з місяцем, що проходить небом. Це перехід, дитя. Перехід до зрілості. Я насупилась. Разом із місяцем, що проходить по небу. Хіба місіс Емвелл не говорила щось так само в ту ніч, коли я почала кровити, в ніч, коли ми вбили її чоловіка?

— Скільки триває кровотеча? - Запитала я.

Нелла кинула на мене дивний погляд, примружившись, наче побачила новими очима.

- Три або чотири дні, іноді довше, - вона понизила голос. — З тобою про це ніколи не говорили? Мати чи місіс Емвелл?

Я похитала головою.

- Дитя, до тебе прийшли крові? Зараз? - Запитала вона.

Раптом зніяковівши, я відповіла:

- Ні, але кілька днів тому були. Було дуже боляче - живіт роздувся, і його крутило.

— То був перший раз?

Я кивнула:

- Це сталося відразу після смерті містера Емвелла. Я боялася, що це він зі мною зробив.

Нелла підняла руку і м'яко посміхнулася.

- Просте збіг, дитино. Ти благословенна значно більше, ніж я. Тільки даремно ти мені раніше не сказала. Я б щось приготувала, щоб полегшити біль.

Я також шкодувала, що не сказала їй раніше. Вперше зі смерті містера Емвелла я дозволила собі замислитись про те, що кровотеча могла бути не через те, що в мене вселився його злий дух. Можливо, це була просто місячна кровотеча, про яку говорила Нелла? Перехід до зрілості? Я ніколи не думала про себе як про жінку — тільки як про дитину, дівчинку.

Я хотіла б довше про це поміркувати, але часу не було. Нам давно треба було йти.

Журнал Нелли все ще лежав на столі, і я глянула на нього. Вона відкрила його на 1770 році, понад двадцять років тому. Сторінка була сильно зіпсована; збоку на ній виднілася темно-червона пляма, як від вина.

Навіщо Нелла повернулася до цього старого запису? Можливо, хотіла перегорнути назад сторінки свого життя – згадати колишні дні до того, як усе це почалося. Коли писалася ця сторінка, серце Нелли ще не було поранено. Її суглоби були розпухлими і закостенілими. У неї ще не відібрали материнство та її власну матір. Можливо, вона повернулася до цього запису, бо хотіла згадати все це: чесну, поважну роботу, якою колись займалася, то яким аптекарем могла б стати добродішну жінку, якою її хотіла бачити мати. У гіркоті після зради Фредеріка все це було відкинуто. Нелла побачила, що я дивлюся, зачинила книгу з гучною бавовною, і ми пішли до дверей, щоб розійтися кожен своїм шляхом.

26. Керолайн. Наші дні, середа

Я сиділа в обшарпаній кімнаті без вікон на третьому поверсі лікарні Святого Варфоломія навпроти двох чоловіків-поліцейських, а між нами лежав мій блокнот. У кімнаті стояв нудотний запах антисептика та засоби для миття підлог, над нами гула і мерехтіла лампа денного світла.

Старший поліцейський розгорнув мій блокнот до себе і постукав пальцем за викривальними словами «кількість неотруйної речовини, необхідна, щоб убити». Я зібралася, боячись того, що ще він може побачити на сторінці серед моїх поспішно накиданих нотаток. Там біля слова «миш'як» зірочка коштує набагато більше.

Я відчайдушно хотіла знайти Джеймса, якого відвезли довгим коридором, що веде до відділення інтенсивної терапії. Але чуття підказало мені, що це буде нерозумно: неголений поліцейський, що сидів навпроти мене, заклацнув би на мені наручники, перш ніж я вийшла б у коридор. Про те, щоби піти, не було й мови.

Мені раптово треба було купу всього пояснити.

Я затримала подих, молячись, щоб поліцейський не читав далі. Якщо стане, як я розповім йому правду? З чого взагалі розпочати? З того, що мій невірний чоловік ні з того ні з сього з'явився до Лондона, або з того, що я вдерлася в лавку аптекаря – серійного вбивці, або з того, чому в мене в косметичці взагалі виявилось евкаліптова олія? Усі варіанти були проти мене, кожне пояснення здавалося або неправдоподібним, або надто вдалим збігом.

Я боялася, що моя версія подій швидше зашкодить, аніж допоможе; емоційно я була розчавлена, нездатна ясно мислити і тим більше ясно викладати. Але, враховуючи, в якому стані нещодавно був Джеймс, питання часу було найважливішим. Мені потрібно було якось вибратися, і швидше.

Коли другий поліцейський вийшов із кімнати, щоб зателефонувати, перший прочистив горло і звернувся до мене.

- Місіс Парсуелл, ви якось збираєтеся пояснити, що у вас у блокноті?

Я змусила себе зосередитись.

– Це нотатки до історичного дослідницького проекту, – запевнила я. – І тільки.

– Дослідницькому проекту? – Він з неприхованим сумнівом відкинувся на спинку стільця і розставив ноги. Я придушила напад нудоти.

– Про нерозкрити таємницю, так, – принаймні це було правдою. Мені раптом спало на думку, що, можливо, вся правда і не була потрібна – можливо, часткової вистачить, щоб витягти мене з цієї палітурки. – Я дипломований історик. Я двічі була в Британській бібліотеці, проводила дослідження про жінку-аптекаря, яка вбивала людей кілька століть тому. У цьому блокноті мої записи про її отруту, от і все.

- Хмм, - прикинув він уголос, кладучи ногу на ногу. - Який вдалий збіг.

Ось цього я й боялася. Я дивилася на нього в остовпіння, ледве стримуючись, щоб не підняти руки і не сказати: «Гаразд, козел, пішли зі мною, я тобі дещо покажу». Він вийняв з кишені записник і олівець і почав записувати, підкреслюючи деякі слова грубими зернистими штрихами.

– І коли ви розпочали це дослідження? – Запитав він, не дивлячись на мене.

- Декілька днів тому.

- Звідки Ви приїхали?

- Зі Штатів. Огайо.

– Вам колись висували кримінальне звинувачення?

Я, не вірячи собі, розвела руками.

- Ні ніколи. Нічого, – у мене засвербіла шия ззаду. – У всякому разі, поки що ні.

Повернувся другий поліцейський. Притулився до стіни, постукав носком черевика по підлозі.

– Ми так розуміємо, у вас із чоловіком... непростий період.

У мене впала щелепа.

– Хто... – Але я змінила тон; чим більше я оборонятимуся, тим гірше. – Хто вам це сказав? – Промовила я удавано спокійним голосом.

- Ваш чоловік то втрачає свідомість, то приходить до тями. Чергова сестра...

– То з ним усе гаразд? – Я не дозволила собі схопитися зі стільця і рвонутися до дверей.

- Чергова сестра, - знову почав поліцейський, - почала ставити йому питання, коли йому ставили крапельницю.

Мене кинуло в жар. Джеймс сказав медсестрі, що ми маємо непростий період? Він що хоче, щоб мене заарештували?

Але я нагадала собі: наскільки мені було відомо, Джеймс гадки не мав, в якому складному становищі я опинилася. Якщо тільки поліцейські не сказали йому, що мене допитують, він нічого не знав про жахливий поворот подій, через який я опинилася перед поліцейськими.

Старший поліцейський стукав олівцем по столу, чекаючи моєї відповіді на заяву Джеймса. Я задумалася, чи не краще його спростувати, сказавши, що Джеймс збрехав, щоб поліпшити своє становище. Але хіба не гірше буде, якщо я звинуватиму Джеймса у брехні? Поліцейські скоріше повірять людині в палаті інтенсивної терапії, ніж його здоровій дружині з підозрілим

блокнотом – тож якщо Джеймс сказав їм, що у нас сімейні проблеми, я не могла це заперечувати. Незаперечність того, що відбувається, почало згущуватися навколо мене, як сталеві пруті тюремної камери. Можливо, настав час подумати про адвоката.

- Так, - поступилася я, готуючись розгорнути власну лінію захисту: невірність Джеймса. На нещастя для нього, тільки-но я почала осмислювати реальність того, що сталося, мені захотілося використати це проти нього. – Минулого тижня я з'ясувала, що він...

Але я зупинила себе. Безглуздо відкривати цим двом, що Джеймс мені зрадив. Проти нього це їх не налаштує, у цьому я була певна; просто я виглядатиму мстивою і, можливо, емоційно нестабільною.

- Минулого тижня ми з Джеймсом з'ясували, що нам потрібно десь над чим попрацювати. Я поїхала до Лондона, зробити перерву на кілька днів. Я мала бути тут одна. Зателефонуйте до готелю та запитайте адміністратора. Я заселялася одна. - Я випросталася, дивлячись другому поліцейському в очі. – Джеймс взагалі з'явився до Лондона незаплановано, навіть майже без попередження. Запитайте медсестру. Джеймс не зможе це заперечувати. Двоє поліцейських втомились одне на одного подивилися.

- Давайте закінчимо розмову в ділянці, - сказав той, хто сидів навпроти мене, глянувши на двері. - Відчуваю, ви чогось недомовляєте. Можливо нашому сержанту пощастить більше.

У мене стиснувся шлунок; у роті з'явився кислий присмак.

– Я що... – Я замовкла, задихнувшись. - Я що, заарештована?

Я безпорадно озирнулася в пошуках відра для сміття, якщо раптом мене вирве.

Другий поліцейський поклав руку собі на стегно, поруч із наручниками, що звисали.

– Ваш чоловік – з яким у вас сімейні проблеми – там, далі коридором, бореться за своє життя після того, як проковтнув небезпечну речовину, яку ви йому дали. А у ваших «дослідних нотатках», як ви їх називаєте, згадуються речовини, «необхідні, щоб убити». – Він наголосив на останніх трьох словах, відстібаючи наручники з ременя. - Це ваші слова, місіс Парсуелл, не мої.

27. Нелла. 11 лютого 1791 року

Якби я покидала лавку на якийсь час, то залізла б у шафи – починаючи з материнської, вздовж бічної стіни – щоб забрати на згадку щось, що мені хотілося зберегти.

Але смерть – це назавжди. То які земні речі могли мені знадобитися?

Я, звичайно, не могла сказати цього Елайзе. Після того, як вона допомогла мені надіти плащ, - сили ненадовго милостиво до мене повернулися, дякую

ладану, - ми разом зупинилися на порозі, готуючись вийти, і мені довелося вдатися, що я повернуся сюди, коли біда мине.

Мій погляд упав на межу, яку Елайза провела по сажі в перший свій прихід, на чистий, незайманий камінь, що ховається під брудом. У мене перехопило подих. З того часу, як вона з'явилася тут, ця дівчинка, вона, сама того не розуміючи, почала мене розкривати, витягувати назовні щось, приховане в мені.

- Ви нічого з собою не візьмете? Свою книгу? - Вона вказала на журнал, що лежав посеред столу, той, який я зі стуком зачинила. Усередині були записи про тисячі коштів, які я продала за роки, невинні витяжки лаванди поруч із смертельними, повними миш'яку пудингами. Але важливішими були імена жінок, записані в журналі. Я могла відкрити його на будь-якій сторінці і легко згадати їх усіх, незалежно від їхніх хвороб, зрад та гнійників.

Книга була свідченням роботи всього мого життя: люди, яким я допомогла, і ті, кому завдала шкоди, і якою настойкою, пластиром чи витяжкою, і скільки, і коли, і на чие замовлення. Розумно з мого боку було б захопити її з собою, щоб усі таємниці пішли зі мною на дно Темзи: слова розпливлися, сторінки розчинилися – правда про це місце було б знищено. Так я могла б захистити жінок, перелічених у журналі.

Але захистити їх означало їх стерти.

Ці жінки були королевами і багатими спадкоємицями. Вони були звичайними жінками, чий імена не знайдеш у позолочених родоводів. Спадщиною моєї матері було складання зілля для полегшення хвороб, але ще – збереження пам'яті про цих жінок у журналі, забезпечення їм унікальної, нестерпної позначки у світі.

Ні, я не робитиму цього. Я не зітру цих жінок, не знищу їх так само легко, як першу банку порошку зі шпанської мушки. Історія може скинути цих жінок з рахунків, але я не стану.

– Ні, – нарешті сказала я. – Журнал буде тут у безпеці. Вони не знайдуть цього місця, дитино. Його ніхто не знайде.

Через кілька хвилин ми були в коморі. Потайні двері в мою лавку були зачинені, клямка засунута. Я поклала руку Елайзе на голову, волосся її під моїми пальцями було теплим і м'яким. Я була вдячна, що ладан приглушив не лише біль у моїх кістках, а й бурю всередині. Я не задихалася, не відчувала себе втраченою, і чекала води, що біжить, без страху.

Це було дуже доречно: в останні миті мого життя мені допоміг один із флаконів на моїх полицях. У житті і смерті я покладалася на цілющу природу того, що зберігалось в цих скляних пляшечках, і нагадали вони мені більше хорошого, ніж поганого: більше народжень, ніж убивств, більше крові життя, ніж смерті.

Але в ту вирішальну мить мене втішав не тільки ладан, а й суспільство малюка Елайзи. Незважаючи на те, що все це на нас викликала її помилка, я вирішила не плекати до неї поганих почуттів і натомість шкодувала про день, коли леді Кларенс залишила мені листа. І справді, якби не її становище і не її інтриганка-покоївка, я б не опинилася в такій біді.

Так, оглядатися не було користі. Перед лицем цього важкого прощання та мого швидкого відходу з життя допитливий дух Елайзи та її юна сила були бальзамом на моєму серці. Я так і не впізнала своєї дочки, але підозрювала, що вона була б дуже схожа на дівчинку, що стояла поруч зі мною. Я обійняла Елайзу за плечі і повернула до себе.

Обмінявшись із нею останнім поглядом, я вивела Елайзу з комори. Ми вийшли в провулок, на холодне повітря, і рушили в дорогу.

- Ось так, - я махнула туди, де Ведмежий провулок виходив на широку вулицю, - ти дійдеш до будинку Емвеллів або туди, куди сама забажаєш, а я піду своєю дорогою.

Краєм ока я побачила, як Елайза кивнула. Я зробила крок до неї ближче на знак останнього, незримого прощання.

Ми не пройшли і двадцяти кроків, коли я побачила їх: троє констеблів у темно-синіх сюртуках йшли прямо на нас із похмурими обличчями. Один ніс у руці жезло, ніби тіні провулка його лякали, і я змогла розрізнити шрам на його лівій щоці.

Елайза, мабуть, побачила їх в ту ж секунду, тому що без жодного слова чи погляду один на одного ми побігли. Чуття повіло нас обох на південь, до річки, геть від них, і наше різке дихання звучало в унісон.

28. Керолайн. Наші дні, середа

Коли поліцейський відстібав кайданки з ремня, десь у кімнаті задзвонив стільниковий телефон. Я завмерла на місці, чекаючи, щоб один із поліцейських відповів, потім туман у моїй голові розвіявся: дзвонив мій телефон.

- Це може бути з приводу Джеймса, - сказала я, кидаючись до своєї сумки. Мені було начхати, чи спробує поліцейський заклацнути на мені наручники, перш ніж я відповім. – Будь ласка, дозвольте мені відповісти. - Я піднесла телефон до вуха, готуючись до гіршого. – Алло?

На іншому кінці пролунав життєрадісний, хоч і трохи стривожений голос:

- Керолайн, це Гейнор. Просто дзвоню дізнатися, як ви. З вашим чоловіком все гаразд?

Господи, яка вона мила. Якби тільки не в такий страшний момент. Старший поліцейський пильно дивився на мене, хитаючи ногою, що лежала на коліні.

- Привіт, Гейнор, - здавленим голосом відповіла я. - Все в порядку. Я... – Я замовкла, розуміючи, що кожне моє слово чують, а може, й записують. - У мене тут складна ситуація, але обіцяю, я вам передзвоню, як тільки зможу. Я подивилася на найближчого поліцейського, того, що стояв з наручниками наготові. Мій погляд упав на його бляху, що висіла біля лівого стегна: знак його посади, його влади. Несподівано, як порив свіжого повітря в кімнаті, мене осяяло: посада Гейнор у бібліотеці може зіграти мені на руку.

- Взагалі-то, Гейнор ... - Я притиснула телефон до вуха. - Можливо, ви могли б допомогти мені.

- Так, звичайно, - відповіла вона. - Що завгодно.

- Я в лікарні Святого Варфоломія, - сказала я, і поліцейські дивно подивилися на мене.

- В лікарні? З вами все гаразд?

- Так, зі мною так. Я на третьому поверсі, поряд із відділенням інтенсивної терапії. Може ви могли б приїхати? Історія довга, але я поясню, коли зможу.

- Добре, - сказала вона. - Вийжджаю до вас за кілька хвилин.

Від полегшення у мене опустилися плечі.

— Жінка, яка дзвонила, моя подруга та колега, — сказала я поліцейським, відключивши телефон. — Вона працює у Британській бібліотеці, вона допомагала мені з дослідженням. Вирішите мене заарештувати чи ні, сподіваюся, ви спершу її вислухаєте.

Чоловіки подивилися один на одного, і той, що сидів навпроти мене, зробив позначку в записнику. За кілька хвилин він глянув на годинник і побарабанив трьома пальцями по столу.

Це була остання відчайдушна спроба. Гейнор поняття не мала, що я вломилася в лавку аптекаря або зробила знімки журналу, і жодного разу за той час, що ми разом працювали, ми не робили нотаток про речі на кшталт опіуму, тютюну чи миш'яку. Я молилася, щоб поліцейські не показали їй блокнот, але доводилося йти на ризик. Краще зізнатися Гейнор, аніж бути заарештованою за щось, чого я не робила.

Зрештою, один із поліцейських знайшов Гейнор у приймальному спокої; вона увійшла до кімнати з жахом на обличчі, можливо, думаючи, що присутність поліцейських означала, що з Джеймсом сталася трагедія. Я не хотіла її так стривожити, але поговорити віч-на-віч було вже ніяк не можна.

- Доброго дня, - сказала вона, побачивши мене. - Що відбувається? З вами все в порядку? Як ваш чоловік?

— Чому б вам не сісти, — почав старший поліцейський.

Він показав на вільний стілець, Гейнор сіла, притиснувши до себе сумочку. Її погляд упав на мій блокнот, але він лежав досить далеко, тож я подумала, що вона навряд чи зможе щось прочитати.

— Ми збиралися відвезти місіс Парсуелл у дільницю для подальшого опитування, — пояснив поліцейський, — з приводу небезпечної речовини, яку сьогодні проковтнув її чоловік, та деяких незвичайних нотаток, виявлених у її блокноті, які, можливо, пов'язані з подією.

Я похитала головою. Від того, що Гейнор сиділа поряд зі мною, у мене побільшало сміливості.

- Ні, не пов'язані, як я й сказала.

Гейнор зробила рух у мій бік, ніби хотіла взяти мене за руку - щоб заспокоїти мене чи себе саму, я не могла сказати.

Поліцейський схилився до Гейнор, і його гаряче дихання, що пахло тютюном, долетіло до нас через стіл.

- Місіс Парсуелл сказала, що ви, можливо, дещо поясните. - На цих словах Гейнор миттєво змінилася: секунду тому вона, здавалося, мене шкодувала, тепер її плечі оборонно напружилися. – Ми так розуміємо, чи ви працюєте в Британській бібліотеці?

Гейнор кинула на мене швидкий погляд.

– Який стосунок це має до моєї роботи?

Горло мені стиснуло каяття. Я попросила Гейнор приїхати до лікарні, бо мені потрібна була допомога – мене треба було рятувати. Тепер я розуміла, як це безглуздо, я втягнула іншу людину у свої неприємності. Упаси бог, Гейнор вирішить, що я обманом її в це втрутила. Вона не зробила нічого поганого, і все ж я заманила її, і тепер вона сиділа поруч зі мною, поки мене допитували двоє поліцейських.

Я зробила глибокий вдих.

– Вони не вірять, що я займаюсь аптекарем. Тому я сказала їм, що ви працюєте у бібліотеці. - Я повернулася до старшого поліцейського. – Я двічі була у бібліотеці. Я переглядала карти. Шукала онлайн...

Я навмисне сказала «я», а не «ми», бо хотіла виключити з того, що відбувається, Гейнор – відсунути її від своїх неприємностей якнайдалі.

Я видихнула, годинник на стіні продовжував цокати, минула ще хвилина. Ще хвилину я проторчала тут, намагаючись порозумітися, поки Джеймс боровся за своє життя.

- Ці поліцейські, - сказала я Гейнор, - здається, думають, що я маю якесь відношення до хвороби мого чоловіка. У нього сьогодні почалася застуда, і я запропонувала скористатися евкаліптовою олією. Треба було втерти його в груди, у шкіру, але він його випив. На жаль, воно дуже токсичне.

Я стомлено глянула на свій блокнот, бажаючи, щоб він розчинився в повітрі, – багато в чому шкодуючи про те, що знайшла флакон і взагалі дізналася про аптекаря.

Я поклала руки на стіл, готуючись попросити Гейнор, що мені було потрібно. – Медики знайшли мої нотатки та викликали поліцію. Чи не могли б ви підтвердити перед цими поліцейськими, що працюєте в бібліотеці і що я двічі була у вас із приводу аптекаря? Що це не якась брехня, яку я вигадала прямо зараз?

На мить мені стало легше від того, як Гейнор відреагувала на ці слова. Я спостерігала, як вона повільно усвідомлює збіг, що збігся, весь його жах. Лампа денного світла над нами продовжувала мерехтіти, поки ми всі чекали відповіді Гейнор. Можливо, вона прийде мені на допомогу, не питаючи нічого про нотатки – взагалі не читаючи запису у блокноті. Тоді мені не доведеться пояснювати їй, про що я промовчала.

Гейнор набрала повітря, щоб заговорити, але перш ніж вона щось сказала, поліцейський, що сидів навпроти, взяв блокнот і – на мій жах – розгорнув його до неї обличчям.

Мені хотілося перестрибнути через стіл, відкинути блокнот і задушити поліцейського. Він розумів, що Гейнор майже заступилася за мене. Він це бачив, як і я, і приборіг свій прийом наостанок.

Робити не було чого, тільки прийняти неминуче. Я уважно дивилася, як Гейнор погляд ковзав по сторінці. Ось і все: правда нарешті вийшла на світ. Назви незрозумілих отрут, переписані з журналу аптекаря; написані на полях випадкові дати та імена, якими ми з Гейнор не займалися в бібліотеці, і, звичайно, найвикривальніша фраза: «Кількість неотруйної речовини, необхідна, щоб убити».

Я розуміла, що це початок кінця нашої дружби. Гейнор стане заперечувати, що допомагала мені в таких дослідженнях, - будь-яка розсудлива людина стала б. Її замішання тільки в силить сумніви поліцейських у моїй історії, і це мене загубить. Я сиділа без руху, очікуючи, що незабаром навколо моїх зап'ясть заклацнеться холодний твердий метал.

Гейнор зробила глибокий судомний вдих і подивилася на мене, ніби хотіла щось сказати одними очима. Але в моїх власних очах стояли сльози, і я так жалкувала про те, що сталося, що майже хотіла, щоб мене повели в кайданках. Я хотіла вийти з цієї чортової кімнати, уникнути розчарованих осіб поліцейських і моєї нової подруги.

Гейнор потяглася до своєї сумочки.

— Так, я можу підтвердити усі ці дослідження. - Вона витягла гаманець і вийняла з нього картку. Простягнувши її поліцейським, вона сказала: - Ось моє посвідчення. Я можу підтвердити, що Керолайн двічі за останні дні була в бібліотеці, проводячи дослідження з приводу жінки-аптекаря, і можу запросити запис камер спостереження, якщо це потрібно для вашого розслідування.

Я ледве вірила своїм вухам. Гейнор за мене заступилася навіть після того, як явно зрозуміла, що я їй чогось недоповіла. Я дивилася на неї, відкривши рота, всім тілом обм'якнувши на стільці. Але я поки що не могла їй нічого пояснити, навіть сказати спасибі не могла. Це саме по собі було б підозрілим. Поліцейський, що сидів за столом, провів великим пальцем по картці Гейнор, ніби перевіряючи термін дії та справжність. Цілком задовольнившись, він кинув картку на стіл, і вона ковзнула на кілька дюймів. Щось задзижчало в кишені, і він вийняв телефон.

— Так? — коротко сказав він у слухавку. Я почула на другому кінці неясний жіночий голос, і обличчя поліцейського посуровіло. Він відключився, і я приготувалася до найгіршого. - Містер Парсуелл хоче вас бачити, - сказав він, підводячись з стільця. — Ми вас до нього проводимо.

- Т-так з ним все гаразд? — запинаючись, спитала я.

Гейнор знову потяглася до мене і легко стиснула мою руку.

- Поки я б так не сказав, - відповів поліцейський, - але він нарешті повністю прийшов до тями.

Гейнор залишилася в кімнаті, а мене поліцейські вивели в коридор, один із них тримав мене за поперек. Я стиснулася і сказала:

- Дякую, я сама знайду палату Джеймса.

Він посміхнувся:

— Не сподівайтесь. Ми ще не закінчили.

Я помовчала. Тривоги через можливий арешт це не зменшило. Що медсестра сказала поліцейському телефоном? Що б це не було, вони вважали за необхідне мене супроводжувати.

Поки ми йшли лікарняним коридором, у тиші, якщо не брати до уваги важкого тупання черевиків поліцейських, на серці у мене було важко. Палата Джеймса була попереду, і я зі страхом чекала, що він хотів мені сказати, а з обох боків від мене йшли поліцейські.

29. Елайза. 11 лютого 1791 року

Незабаром після того, як ми вибігли з провулка, ноги у мене почали горіти: ліву я натерла, і з кожним кроком шкіра розпухла терлася об мій поношений черевик. Я хапала ротом повітря, бік, наче гостра бурулька, пронизала біль, через яку я схопилася за ребра. Все моє тіло благало: зупинись, зупинись. Констеблі були від нас кроків за двадцять, можливо, менше. Як вони нас знайшли? Вони що, йшли за мною від будинку леді Кларенс, хоча я й обрала складний шлях, що петляє? Їх було лише двоє; третій, мабуть, залишився біля лави або просто не встигав за нами. Вони гналися за нами, як пара вовків, ніби ми були кроликами – їхньою вечерею.

І де зараз вовчий аконіт?

Але ми зберігали розрив. На нас не було форми із залізними кільцями, і животи наші не обважніли від елю. І навіть ослабла, Нелла була швидше за констеблі. Вони гналися за нами, але відстань збільшувалась на три, п'ять, шість кроків.

Ведаючи чуттям переслідуваного видобутку, я махнула Неллі, різко повертаючи у вузький провулок. Ми помчали вглиб – констеблі ще не обігнули кут і не бачили, куди ми поділися, – і опинилися на брукованій стежці, що веде в інший провулок. Я схопила Неллу за руку і потягла вперед. Вона скривилася від болю, але я не звернула на це уваги. У моєму охопленому страхом серці не було місця жалю.

Мені відчайдушно хотілося озирнутися, подивитися, чи згорнули констеблі в провулок, чи нас наздоганяють, але я втрималася. Вперед вперед. Щось ніби вжалило мене під ключицю. Я глянула вниз, чекаючи побачити бджолу або якусь іншу кусачу комаху. Але натомість там виявився один із флаконів, що невдало вдавився у шкіру під час бігу, ніби мені потрібне було нагадування про те, що хвилини повзуть надто повільно і час настоянки ще не настав.

Попереду, за каретним сараєм, я помітила стайню: темну, закриту кількома оберемками сіна, що утворили вал удвічі вище за мене. Я попрямувала туди, тягнучи за собою Неллу, але по її спотвореному обличчю зрозуміла, що їй по-справжньому боляче. Ще мить тому вона була палаюче, люто червоною, а зараз зблідла.

Ми проминули каретний сарай і прослизнули у дерев'яні ворота стайні. У стійлі посередині при нашому наближенні нервово, наче почувши небезпеку,

видихнув кінь. Я ніби знову опинилася в Суїндоні, у стайні, де зазвичай засипала замість того, щоб займатися роботою. Я обійшла купу гною посередині, але Нелла не розбирала, куди сісти.

- Ви добре почуваетесь? - Запитала я, відчайдушно задихаючись.

Вона слабо кивнула.

Присівши, я пошукала в стіні щілину, крізь яку можна було б визирнути назовні, і знайшла дірочку розміром з монетку, так близько від землі, що довелося відштовхнути купу брудного сіна і лягти на живіт. Виглянувши в щілинку, я з полегшенням побачила, що все було гаразд. Поліцейські не обшукували околиці, собаки не відчули чужих, не було навіть конюхів, зайнятих своїми справами.

Але я була не така наївна, щоб повірити, що небезпека минула, так що залишилася в тому ж положенні на сирій землі. Наступні кілька хвилин я то глибоко втягувала повітря, намагаючись віддихатися, то дивилася в щілинку, перевіряючи, чи немає руху, і поглядала на Неллу, яка сиділа дуже тихо і не сказала мені жодного слова з того часу, як ми вийшли з лави.

Лежачи на землі і дивлячись, як вона дедалі повільніше дихає, як відводить з обличчя неслухняні пасма, я згадала те, що привело нас сюди, тієї ночі, коли ми спали в іншому стійлі після збирання жуків. Тієї ночі Нелла мені багато про що розповіла: про свою любов до Фредеріка, про його зраду і про все, що привело її до життя отруйниці братів, чоловіків, панів, синів.

Я знову визирнула назовні і помітила рух. Луска, крізь яку я дивилася, була крихітною, так що я без толку намагалася побачити якомога більше, шарячи поглядом навколо. Я чекала, серце моє билосся об ребра.

- Вони все ж таки можуть нас знайти, Елайзо, - почувся шепіт за моєю спиною. Я здригнулася від того, з яким зусиллям говорила Нелла. – Якщо знайдуть, заперечуй, що мене знаєш. Не признавайся, що була у мене в лаві. Зрозуміла? Це не твоя доля. Скажи, що я тебе залякала, затигла тебе до стайні і...

- Тихіше, - перервала її я.

Господи, вона здавалася такою слабкою – дія пігулок зі смоли швидко закінчувалася. А попереду, біля каретної сараї, збиралися люди. Я не всіх розрізняла, але кілька молодих людей жваво розмовляли і махали руками, показуючи на стайню, де ми вичікували, задихаючись. Я лежала на животі, і майже вся вага припадала на руки, через що вони почали тремтіти, але я не могла зрушити, не відірвавшись від щілини.

Якщо вони обшукають стайню, то знайдуть нас за мить. Я подивилася вглиб стайні; стіни були метра півтора заввишки, я була впевнена, що зможу перестрибнути стіну і втекти, якщо буде потрібно. Але щодо Нелли, хоча колір частково і повернувся в її обличчя, у мене такої впевненості не було. Я могла б втекти зараз сама, якби захотіла, і кинути її напризволяще. Але я її втягнула і тепер повинна була спробувати виправити те, що накоїв.

- Нелло, - сказала я їй ледь чутним пошепки, - нам треба бігти через стіну он там, у глибині. У вас вистачить сили?

Не відповівши, вона почала підніматися з землі.

- Заждіть, - сказала я, - не вставайте. Вони ще біля каретної сараї. Вона, мабуть, мене не почула, бо почала дертися на стіну. Я не встигла її зупинити, як вона підтягнулася і перевалилася на інший бік, а потім побігла щосили.

Я почула, як позаду закричав чоловік, і мене одразу охопила лють через безтурботність Нелли, яка привернула до нас увагу. Не оглядаючись, я легко перемахнула через стіну, приземлилася на ноги і побігла слідом за Неллою, яка вже визначила мене на кілька кроків. Вона, накульгуючи, поспішала на південь коротким проходом між двома будинками, а попереду я побачила холодну, блискучу темну Темзу. Нелла прямувала прямісінько до річки. Кілька хвилин тому я тягла її за собою, але тепер, здавалося, в ній прокинулася нова сила, якийсь первісний страх, і це я її наздоганяла. Річка ставала все ближче, ближче, і коли Нелла повернула на Уотер-стріт, я зрозуміла, що вона біжить до Блекфрайєрського мосту.

— Ні! - Крикнула я їй услід, коли вона обігнула затінений кут будинку. - Там ми будемо на увазі!

У мене не вистачало подиху пояснити, що я думаю, але за нами гналися по п'ятах, і я знала, що шанси втекти у нас будуть набагато вищими, якщо ми залишимося в тіні провулків. Можливо, нам вдасться відшукати незачинені двері і втекти за нею; Лондон досить великий, щоб допомогти безлічі злочинців-втікачів, Нелла добре це знала, з її таємним життям.

- Нелло, - крикнула я, відчувши раптову судому в боці, - там занадто відкрите місце, як на сцені.

Не звертаючи на мене уваги, вона підбігла до Блекфрайєрського мосту, повного дітей, сімей та парачок, що гуляли під руку. Нелла що, зовсім зомліла? Нас там точно побачить якийсь рішучий чоловік, який помітив, що за нами женуться констеблі, і візьметься нас затримати, зупинити силою. Нелла про це зовсім не подумала? Вона все бігла і бігла, не озираючись. Куди вона прямувала? Що збиралася робити?

На середині мосту я помітила вежу з годинником. Я примружилася, дивлячись на кінчик меншої стрілки; було десять хвилин на третю. Сімдесят хвилин! Пройшло досить багато часу; настоянка була готова.

Я обернулася і побачила, що поліцейські й справді пішли за нами на міст. Сунувши руку за ліф сукні, я обхопила пальцями два гладкі флакони. Я приготувала два, якщо раптом один розіб'ється, але зрозуміла, що це було мудрим рішенням з іншої причини: ми з Неллою обидві опинилися тепер у розпачі.

Намагаючись обережно дістати флакони з-за брами, я не помітила, як Нелла зупинилася посеред моста і вхопилася за перила, її груди важко здіймалися. Я сповільнила крок, опинившись зовсім поряд. Десятки людей, одягнених у чорне та сіре, йшли повз нас, ні про що не підозрюючи.

Нас неминуче мали спіймати. Я дала поліцейським секунд десять, може, п'ятнадцять, перш ніж вони нас наздоженуть.

Я витягла пробку із блідо-блакитного флакона.

- Випийте, - благала я, простягаючи його Неллі. — Це все виправить.

Я хотіла, щоб заклинання навіювало їй хитрі слова, які вона скаже констеблям, або склало брехню в неї мовою; будь-яке сильне чарівництво, як те, що повернуло подих у легені Тома Пеппера, коли він був немовлям. Нелла подивилася на те, що було в мене в руці. Побачивши флакон, вона не здивувалася. Можливо, вона підозрювала, що насправді я не заварювала чай, поки вона ходила на ринок, можливо, вона знала, весь час знала, що це просто маскування.

У неї страшенно тремтіли плечі.

- Тепер ми маємо розлучитися, - сказала вона. - Змішайся з натовпом, мала Елайза, зникни, ніби ти одна з них. Біжи, - видихнула вона, - і дозволяй їм піти за мною в річку.

У річку?

Весь цей час я гадала, навіщо вона біжить прямісінько до Темзи. Але як я могла не бачити? Тепер я зрозуміла, що саме вона збиралася зробити.

Констеблі наближалися, проштотхуючись крізь юрбу навколо, пробиваючись до нас. Один був зовсім близько, за кілька секунд від нас; я бачила обвітрену шкіру на його губах і злий шрам на лівій щоці, який одразу впізнала. Він був одним із тих, кого я бачила у леді Кларенс.

Він пробивався до нас, дивлячись прямо на мене, і мстивий погляд його очей казав: «Тут усе закінчиться».

30. Керолайн. Наші дні, середа

Коли ми з двома поліцейськими підійшли до зачинених дверей у палату Джеймса, чергова медсестра, яка перебирала папери біля дверей, повідомила, що його стан стабілізувався. Його збиралися перекладати з реанімації, але Джеймс наполіг, що спочатку має побачитися зі мною.

Я повільно відчинила двері, не знаючи, що мене зустріне на тій стороні, поліцейські увійшли за мною. Я видихнула, побачивши Джеймса – втомленого, але з нормальним кольором обличчя, що притулився до гори подушок на лікарняному ліжку. Але якщо в мене побачивши його стан, що покращився, здивувався, це було ніщо в порівнянні з тим, яке здивування відбилося на обличчі у нього, коли він помітив чоловіків у формі, що йшли за мною по п'ятах.

- Ем, якісь проблеми? - Він подивився на найближчого поліцейського.

- Вони думають, що я тебе отруїла, - відповіла я, перш ніж заговорив поліцейський. Я підійшла до краю лікарняного ліжка і притулилася до неї стегном. – Особливо після того, як ти сказав медикам, що маємо сімейні проблеми.

Я оглянула крапельницю, прикріплену до його руки, марлю, яка тримала на місці голки.

- Ти що, не бачив попередження на етикетці збоку на флаконі? Чого ти взагалі його випив?

Джеймс протяжно видихнув.

- Не бачив. Напевно, надалі знатиму. - Потім він повернувся до поліцейських:

- Керолайн не має до цього відношення. Все сталося випадково.

У мене підкосилися ноги. Тепер вони не зможуть мене заарештувати. Один з поліцейських підняв брову, і на його обличчі відобразилася нудьга, наче його розплавлений свинець щойно охолонув.

- З цим усе, - запитав Джеймс, - чи мені треба підписати заяву?

Вигляд у нього був стомлений і засмучений.

Старший полісмен сунув руку в кишеню і вийняв візитку. Він влаштував цілу виставу, постукаючи карткою об стіл біля входу, а потім попрямував до дверей.

- Якщо щось зміниться, містере Парсуелл, або якщо захочете про щось поговорити з нами наодинці, зателефонуйте за номером на картці.

- Гаразд, - відповів Джеймс, закривши очі.

Потім, не кинувши на мене винного погляду, поліцейські вийшли з кімнати.

Страждання попередньої години закінчилися, і я з вдячністю опустилася на край ліжка Джеймса.

— Дякую, — пробурмотіла я. - Ти вчасно. Якби ще зачекав, я могла б тобі дзвонити з тюремної камери.

Я подивилася на монітори поруч із ним, на миготливий екран із ламаними лініями та цифрами, яких не розуміла. Але його пульс здавався рівним, і ніякі тривожні лампочки теж не блимали. Я сумнівалася, чи визнаватись у цьому, але залишила гордість і все-таки сказала:

— Я думала, що можу втратити тебе. У сенсі по-справжньому втратити.

Губи Джеймса зігнулися у слабкій усмішці.

- Ми не створені бути нарізно, Керолайн.

Він стиснув мою руку з вичікуючим обличчям.

Повисло довге мовчання, ми обидва затамували подих, дивлячись один одному в очі. Здавалося, все наше майбутнє залежить від моєї відповіді — від моєї згоди з його заявою.

- Мені потрібно на повітря, - нарешті сказала я, відводячи очі. - Скоро повернусь.

Потім, дбайливо випустивши його руку, я зробила крок геть і вийшла з кімнати.

Вийшовши з палати Джеймса, я зважилася піти коридором у порожній приймальний спокій, де влаштувалася в дальньому кутку на дивані. На столі поруч із величезною коробкою паперових серветок стояла ваза зі свіжими квітами. Серветки ось-ось мали мені знадобитися: очі як голками кололи сльози.

Я відкинулася на подушку і тихенько схлипнула, притиснувши до очей серветку, щоб вона ввібрала не тільки сльози, але і все, що виливалося з мене: полегшення від того, що Джеймсу стало легше, разом з відчуттям зради, що не припиняється, через його невірність, несправедливість розпитувань поліцейських, свідомість того, що я не сказала їм усієї... правди.

Щоправда.

Я не була така вже безневинна.

Невже я тільки вчора пробралася в глиб Малого провулка? Говорив вісь, це було в минулому житті. Як Джеймс примудрився місяцями приховувати свою невірність? Я лише кілька годин приховувала свою таємницю від Джеймса, Гейнор та двох поліцейських, але це виявилось майже фізично нестерпним.

Навіщо ми страждаємо, щоби зберегти таємниці? Просто щоб захистити себе чи захистити інших? Жінки-аптекаря давно не було на світі, вона померла понад двісті років тому. У мене не було жодних причин її оберігати.

Вони стояли поряд, як двоє дітей, що завинили в кімнаті для ігор: таємниця Джеймса і моя.

Поки хустка просочувалась сльозами, я зрозуміла, що моє горе куди глибше і в ньому більше відтінків, ніж на поверхні. Справа була не тільки в тягарі аптекаря, не тільки в невірності Джеймса. У все це впліталася ледь помітна таємниця, яку ми з Джеймсом приховували один від одного роками: ми були щасливі, але не реалізовані.

Тепер я розуміла, що це може поєднуватися в одній людині. Я була щаслива, що в мене стабільна робота на мою сім'ю, але я не реалізовувала себе в ній, і мене тяжіло те, чого я не прагнула. Щаслива, що ми хотіли колись завести дітей, але не реалізована ні в чому, окрім сімейного життя. Як так вийшло, що я тільки зараз з'ясувала, що щастя та самореалізація – це різні речі?

Я відчула, як хтось м'яко взяв мене за плече. Здригнувшись, я опустила промоклу хустку і підняла очі. Гейнор. Я майже забула, що ми залишили її одну в допитовій кімнатці. Взявши себе в руки, я змогла посміхнутися і зробила кілька глибоких вдихів.

Вона простягла мені коричневий паперовий пакет.

- Вам треба поїсти, - прошепотіла вона, сідаючи поряд. – Хоч печиво погризайте. Воно смачне.

Я заглянула в пакет і виявила акуратно загорнутий сендвіч з індичкою, коробочку із салатом «Цезар» та печиво зі шматочками шоколаду розміром з обідню тарілку.

Я вдячно кивнула, до очей знову підступили сльози. У морі чужих осіб Гейнор виявилася мені справжнім другом.

Коли я закінчила, у пакеті не залишилося жодної крихти. Я випила півпляшки води і висмикнулася в свіжу паперову хустку, намагаючись прийти до тями. Не так і не тут я передбачала розповісти про все Гейнор, але робити було нічого.

- Вибачте, - почала я. - Я не хотіла втягувати вас у свої неприємності. Але коли я сиділа з поліцейськими і ви подзвонили, я подумала, що ви єдина, хто може мені допомогти.

Вона поклала руки на колінах.

- Не вибачайтесь. Я вчинила б так само. - Вона втягнула повітря, підбираючи слова. – Де ваш чоловік був останніми днями? Ви про нього жодного разу не згадали.

Я дивилася на підлогу. Тривога про здоров'я Джеймса змінилася соромом за все, що я приховала від Гейнор.

- Ми з Джеймсом одружені десять років. Ця поїздка до Лондона мала стати нашим подарунком до річниці, але минулого тижня я дізналася, що він мені змінив. Тож поїхала одна. - Я заплющила очі, вимотавшись від переживань. - Я втекла від цього, але вчора Джеймс з'явився без попередження. - Я кивнула у відповідь на здивований Гейнор погляд. - Як ви вже знаєте, сьогодні він несподівано захворів.

— Не дивно, що поліція щось запідозрила. — Вона зволікала, потім сказала: — Мабуть, не такого святкування річниці ви чекали. Якщо я щось можу зробити... - Вона замовкла, не знаючи, що сказати, як і я.

Зрештою, нічого не налагодилося. Джеймсу, можливо, ставало краще, але нам — ні. Я уявила, як ми знову опинимося в Цинциннаті, удвох, як намагатимемося розв'язати заплутаний вузол, у який він зав'язав наше життя, але образ цей був невиразним і незадовільним, як невідповідний фінал у пристойного фільму.

Гейнор залізла в сумочку і вийняла мій блокнот. Коли я вийшла з допитової кімнати разом з поліцейськими, я навіть не помітила, що блокнот залишився лежати посеред столу, прямо перед Гейнор.

— Я не читала, що там, — сказала вона. — Вирішила дати вам шанс... пояснити. Її обличчя спотворилося, ніби вона не хотіла знати всю правду, - ніби її незнання нас обох від чогось убереже.

Для мене це була остання нагода уникнути серйозних наслідків, останній шанс врятувати залишки нашої дружби. Збрехавши про своє дослідження, я могла не визнаватись у гіршому своєму провіні, в тому, що вторглася на об'єкт культурної спадщини. Якщо я їй розповім, хто знає, як вона вчинить? Вона може наздогнати поліцейських і повідомити про злочин, може захотіти взяти участь у неймовірному сенсаційному відкритті або може зовсім зі мною порвати і сказати, щоб я більше з нею не зв'язувалася.

Але справа не в тому, що зробить і чого не зробить Гейнор з отриманою інформацією. Це був мій тягар, і якщо я щось зрозуміла за останні дні, це те, що таємниці руйнують життя. Мені потрібно було відкрити правду про моє вторгнення — яке тепер здавалося дрібницею порівняно зі звинуваченням у вбивстві, яке мені мало не пред'явили, — і про немислиме відкриття, яке я зробила.

- Мені треба вам дещо показати, - нарешті сказала я, переконавшись, що в кімнаті, як і раніше, нікого немає. Я вийняла телефон і відкрила папку з фотографіями журналу аптекаря. Потім почала розповідати, а Гейнор із цікавістю заглядала мені через плече.

Коли я повернулася до палати Джеймса, була вже середина дня. Там майже нічого не змінилося — тільки тепер він міцно спав. Коли він прокинеться, мені треба буде щось йому сказати.

Перш ніж влаштуватися на стільці під вікном, я пішла до туалету. І раптом завмерла, дивлячись униз округлими очима; я відчула безпомилкову текти

між ніг. Стиснувши стегна, я метнулася в холодний туалет у палаті Джеймса і сіла на унітаз.

Дякувати Богу, я нарешті отримала відповідь: я не була вагітна. Я навіть не була вагітна.

У туалеті був запас прокладок та тампонів, упаковку яких я відкрила.

Закінчивши та вимивши руки, я подивилася на себе в дзеркало. Притиснула пальці до скла, доторкнувшись до свого відображення, посміхнулася.

Неважливо, що станеться з моїм шлюбом, дитини, яка б ускладнила все, не буде. Невинна дитина не безпорадно стоятиме поруч, поки ми намагаємося розібратися в собі: разом і окремо.

Я повернулася на своє місце поруч із Джеймсом і притулилася головою до стіни, прикидаючи, чи зможу подрімати в такому незручному становищі. Під час цього теплого, ситого перепочинку я згадала сьогоднішній ранок і те, як ми сиділи з Гейнор у кав'ярні. Вона дала мені дві статті про аптекаря, але прочитала я тільки одну.

Я насупилася, взяла сумку і вийняла статті. Чому я не показала їх поліцейським, коли вони засумнівалися, що я проводжу дослідження? Чесно кажучи, я зовсім забула про статті, я мав більш насущні турботи.

Я розгорнула дві сторінки; перша стаття, від 10 лютого 1791 року, була згори. У ній йшлося про смерть лорда Кларенса та про восковий відбиток зображення ведмедя. Я її вже читала, тому переклала назад і переключилася на другу статтю від 12 лютого 1791 року.

Прочитавши заголовок, я ахнула. Ця стаття пояснювала те, що сказала Гейнор у кав'ярні, коли згадала, що смерть лорда Кларенса стала аптекарем початком кінця.

Заголовок говорив: «Аптекарь-вбивця стрибає з мосту. Самогубство».

Стаття затремтіла у мене в руках, ніби я щойно прочитала оголошення про смерть когось, кого дуже добре знала.

31. Нелла. 11 лютого 1791 року

Ми з Елайзою стояли поряд на мосту, констебль був лише за кілька кроків від нас. Смерть наближалася – була така близько, що я чула холод її простягнутих рук.

Секунди перед смертю виявилися зовсім не такими, як я очікувала. В мені не прокинулися спогади про матір, про мою втрачену дитину або навіть про Фредеріка. Був лише один спогад, нещодавній, що ледь оформився: мала Елайза, що вперше з'явилася у мене на порозі у своєму потертому плащі, у жалюгідному подібі капелюшка, але з такими юними свіжими щоками, як у новонародженої. То було справжнє, у прямому та чесному сенсі, маскування. Ідеальний вбивця. Тому що багато слуг у Лондоні вбивали своїх господарів, але хто повірить, що дванадцятирічна дівчинка подасть своєму господареві за сніданком отруєне яйце?

Ніхто не повірив би. Навіть я.

І я знову не повірила собі. Тому що, поки ми стояли на мосту і я готувалася стрибнути, щойно слово «біжи» зірвалося в мене з язика, дівчинка перекинула ноги через поруччя Блекфрайєрського мосту. Вона озирнулася, кинула на мене ніжний погляд, поділ її спідниці затремтів на вітрі, що злітав від Темзи.

Що це, якийсь прийом? Чи очі мене обманювали, можливо, з волі демона, що жив усередині, що відібрав у мене таке важливе почуття в останні миті? Я навалилася на перила, щоб схопити її, але вона вислизнула від мене геть, мені було не наздогнати її легкими рухами. Це мене розлютило, її ігри забирали у мене дорогоцінні секунди. Якось мені треба було зібратися з силами і перевалити свої власні кістки через залізні перила, перш ніж мене схопить поліцейський.

Тримаючись однією рукою за перила, іншою Елайза, як і раніше, стискала блакитний флакончик, який щойно пропонувала мені. Вона піднесла його до губ, всмоктала з нього рідину, як голодне немовля, і кинула флакон униз, у воду.

- Це мене врятує, - прошепотіла вона.

Потім її пальці одні за одним зісковзнули з перил, мов стрічки.

Все вміщене в тіло витісняє з нього щось, посилює або пригнічує.

Мати дала мені цей простий урок про силу народжених землею ліків, коли я була дитиною. То були слова великого філософа Авла, про якого майже невідомо. Деякі взагалі сумніваються у його існуванні, тим більше у правдивості цього становища.

Його слова затопили мене, доки я дивилася, як падає тіло Елайзи.

Насамперед мені ніколи не траплялося опинитися в такій дивній точці, звідки можна побачити, як хтось падає просто під тобою. Її волосся витяглося вгору, наче я незримо його тримала. Руки були схрещені на грудях, наче вона хотіла захистити щось усередині. Вона дивилася прямо перед собою, на річку, що тяглася вниз.

Я вхопилася за обіцянку у словах Авла. Я знала, що поміщені в тіло олії, настоянки та витяжки могли прибрати – у прямому розумінні розчинити та знищити – виробництво в утробі. Вони могли відібрати найбажаніше.

Ще я знала, що вони можуть спричинити біль, ненависть та бажання помсти. Можуть оселити зло всередині, гниття кісток, розпад суглобів.

Але, поміщені у тіло, вони могли придушити... що? Чи могли вони придушити смерть?

Коли моє перелякане серце, що дзвонило, усвідомило, що сталося, Елайза зникла під водою - такої смерті я бажала собі. Але звір'яче чуття змусило мене звернутися до значно серйознішої небезпеки: констебль був всього за кілька дюймів, він тягнув руки, ніби теж хотів схопити дівчинку, що падала - стрибнувши з мосту, вона звинуватила себе, і констебль напевно думав, що тільки вона могла відкрити таємницю. , хто підсипав отруту в лікер, що вбив лорда Кларенса

Навколо нас усе почало рухатися: розсіяна жінка з кошиком устриць, чоловік, що ганяє маленьку череду овець на південь; кілька дітей розбіглися убік, як шури. Усі присунулися ближче, одягнені в темну, охоплені похмурою цікавістю.

Констебль перевів погляд на мене.

– Ви були разом? - Він показав на воду.

Я не могла відповісти, так розбите було моє серце, що все ще билося. Піді мною вирувала річка, що ніби злилася на свою нову жертву. Це мала бути не вона. На її місці мала опинитися я. Це моє бажання смерті привело нас до вершини мосту.

Констебль сплюнув мені під ноги:

- Оніміла до біса, так?

Ноги піді мною підкосилися, я привалилася до поруччя і схопилася за залізо. Другий поліцейський, посмуглевіший за першого, приспів слідом, його щоки почервоніли, він важко дихав.

- Вона стрибнула? - Він озирнувся, не вірячи своїм очам, потім нарешті помітив мене. - Це не може бути друга, Патнем, - вигукнув він. - Вона ледве на ногах стоїть, а ті дві бігли і одягнені, як усі навколо.

Він оглянув натовп, мабуть, шукаючи другу постать у плащі, з живішим обличчям, ніж у мене.

- Иди до біса, Кроу, це все-таки вона! - гаркнув у відповідь Патнем, як рибалка, який ось-ось упустисть цінну здобич. - Прекрасно вона стоїть на ногах, просто вражена смертю подруги.

Так воно й було. І я відчувала, що він має намір встромити гачок якомога глибше в моє тіло.

Кроу підійшов ближче, схилився до напарника і понизив голос:

- Ти впевнений, що вона не просто йшла повз мене? - Він обвів натовп рукою.

Навколо нас скупчилися тіла, всі одягнені в темне, як і я. Якщо судити з зовнішності, я була однією з них.

- Ти досить певен, щоб її повісили? Отрутниця померла. - Він глянув через перила моста. - Вже пішла в мул.

По обличчю Патнема пробіг сумнів, і Кроу схопився за нього, як за кинуту монету.

- Ми вигнали щура з нори, ми обидва бачили, як він стрибнув. Все скінчено. Цього вистачить, щоб газети залишились задоволеними.

- А покійний лорд Кларенс? - Закричав Патнем, і його обличчя налилося кров'ю. Він повернувся до мене. - Ти щось про нього знаєш? Хто купив отруту, яка його вбила?

Я похитала головою і вирвала слова, як блювоту:

- Я не знаю, хто це, і ні про які отрути, які його вбили, не знаю.

Раптове хвилювання у натовпі змусило їх замовкнути – на міст піднявся третій поліцейський. Я впізнала в ньому третього констебля з провулку.

- Нічого там немає, панове, - сказав він.

- Якого біса, як це? - Запитав Патнем.

- Я зламав двері, з яких вийшли жінки. Усередині нічого. Тільки сухе барило прогорклого зерна.

Незважаючи на небезпеку, я відчула приплив гордості. Журналу та незліченним іменам жінок у ньому ніщо не загрожувало.

Патнем тицьнув у мій бік пальцем.

- Ця жінка тобі знайома? Вона з тих, кого ми бачили?

Третій поліцейський засумнівався.

- Важко сказати, сер. Ми були далеко.

Патнем кивнув, наче йому було неприємно, але доводилося це визнати. Кроу ляснув його по спині.

- Твоя справа проти цієї жінки розвалюється, любий.

Патнем сплюнув мені під ноги.

- Геть з моїх очей, жінко, - сказав він.

Троє поліцейських востаннє глянули через перила, кивнули один одному і пішли геть із мосту.

Коли вони пішли, я стала дивитися вниз, відчайдушно шукаючи тканину намоклої сукні або кремову блідість шкіри. Але я нічого не побачила. Тільки брудне, неспокійне вирування води.

Їй не треба було це робити. Її серце, мабуть, вирішило, що через те, що вона викликала на нас біду своєю помилкою, впасти повинна вона. Або, можливо, справа була в чомусь більшому на кшталт страху духів. Можливо, вона боялася мого духу, боялася, що він переслідуватиме її після моєї смерті, проклинаючи за те, що накликала це все на нас. О, як я шкодувала, що не обійшлася з нею м'якше, коли вона говорила про привид містера Емвелла! Як шкодувала, що не говорила спокійніше, не здобула її довіру, не переконала в тому, що є насправді, а чого ні. Я найбільше хотіла звернути час назад і витягти її нагору до мене. Крокнувши назад, я спіткнулася, коліна підігнулися від задушливого почуття жалю.

Жаль – і занепокоєння.

Це я збиралася опинитися внизу. Я збиралася померти. Чи зможу я прожити ще день із цим новим борошном?

Натовп майже розійшовся, цікаві більше не напірали. І, силою відігнавши спогад про падіння Елайзи, я майже могла б переконати себе, що нічого не змінилося. Залишилася лише я, віч-на-віч зі смертю, як я завжди і уявляла.

Я заплющила очі і подумала про все, що втратила, а потім зробила крок до перил і схилилася над голодними чорними хвилями.

32. Керолайн. Наші дні, середа

Джеймс тихо лежав поруч зі мною, його дихання було повільним і рівним, а я сиділа на стільці у головах його лікарняного ліжка. У мене на колінах лежала стаття. Хвилину тому, прочитавши її, я могла лише схилитися вперед і покласти голову на руки. Я не знала її імені - знала її тільки як «жінку-

аптекаря», - але смерть, яку вона сама собі обрала, давила на мене, важко, як головний біль, що зароджується.

Звичайно, вона жила двісті років тому, з першої секунди, дізнавшись про неї, я знала, що її вже немає в живих. Шок був з того, як вона померла.

Можливо, річ була в тому, що я була у Темзи, там, де вона стрибнула, і могла уявити, як усе відбувалося. Або в тому, що я була в її захованій лавці, в затишному темному місці, де вона жила і дихала, змішувала свої зілля, хоч би якими небезпечними вони були, і тому я відчувала якийсь самотній зв'язок з нею.

Заплющивши очі, я уявляла собі події, описані в другій статті: рідні та знайомі колишніх жертв – тих, що були до лорда Кларенса – стали приходити в поліцію, коли побачили першу статтю, приносити з собою флакони та банки, і на всіх був маленький значок у вигляді ведмеда.

Поліція одразу зрозуміла, що шукає серійного вбивцю.

Картографів зібрали пізно ввечері, всі випадки «М лок» у місті були виявлені, вивчені та прийняті до уваги.

Троє поліцейських йшли по Ведмежому провулку одинадцятого лютого, вони з'явилися так раптово, що жінка почала тікати і не зупинилася, поки не опинилася на вершині Блекфрайєрського мосту.

У статті згадувався і Малий провулок, але коротко. Після того, як жінка побігла, третій, молодший із поліцейських залишився на місці, щоб оглянути двері, з яких, як він думав, вийшла жінка. То були двері номера третього по Малому провулку. Але, увійшовши до кімнати, він виявив лише стару комору: дерев'яне барило з гнилим зерном і порожні полиці в дальній частині кімнати, більше нічого.

Я знала, це те саме місце, де я стояла минулої ночі, — кімната з полицями, що обвалилися, біля дальньої стіни. Вона служила аптекарю прикриттям, фасадом, на кшталт маски, яку можна прикласти до обличчя на маскарадї. А за кімнатою була правда: крамниця з отрутами. І хоча стаття двохсотрічної давнини запевняла читачів, що поліція продовжить розслідування, поки не дізнається ім'я жінки та місце її роботи, незайманий простір, який я виявила минулої ночі, говорив про те, що вони нічого не знайшли. Фасад аптекаря встояв.

Але була одна дивина. Незважаючи на те, що стаття займала на сторінці значне місце, автор лише побіжно згадував про найважливішу частину події: про жінку, яка стрибнула з мосту. Її зовнішність, риси обличчя і навіть колір волосся не згадувалися, сказано було лише, що на ній був важкий темний одяг. У статті не повідомлялося, чи розмовляли з нею, і взагалі вся подія описувалася дуже безладно. На місці було безліч свідків, і вони стовпилися навколо, серед штовханини і сум'яття поліцейські ненадовго втратили жінку з поля зору, просто перед тим, як вона зробила крок через перила моста.

Згідно зі статтею, не було жодного сумніву в тому, що саме ця жінка принесла смерть лорду Кларенсу, і поліцейські були впевнені, що ланцюг убивств, пов'язаних з жінкою, яку вони називали «аптекарем-вбивцею», перервався. Темза того дня була недоброю: стрімкою та повною крижин.

Після того, як жінка зістрибнула, поліція довго патрулювала цей район. Але жінка не з'явилася на поверхні. Її більше не бачили.
Особа її, згідно зі статтею, залишилася невідомою.

Коли над Лондоном згустіли сутінки і наблизилась ніч, Джеймс почав рухатися. Він повернувся на лікарняному ліжку обличчям до мене, потім повільно розплющив очі.

– Привіт, – прошепотів він, слабо посміхнувшись.

Плач у приймальному спокої виявився куди більш катарським, ніж я вважала, і після того, як я злякалася вранці, що можу втратити Джеймса, у мені щось пом'якшилося. Я, як і раніше, відчайдушно сердилась на нього. Але цієї миті я, принаймні, могла перебувати з ним поруч. Я потяглася і взяла його за руку, задумавшись, чи не востаннє ми взяли за руки перед тривалою перервою - а може, й зовсім в останній.

– Привіт, – прошепотіла я у відповідь.

Я підклала під спину Джеймсу кілька подушок, щоб йому було зручніше сидіти, потім простягла йому меню лікарняного кафетерію. Вийти та замовити йому звичайної їжі я могла без проблем, у чому його й запевнила, але лікарняне меню виявилось зовсім нічого.

Він замовив їжі, а я про себе молилася, щоб він не став розпитувати про поліцію – наприклад, чому вони думали, що я його отруїла. Якби Джеймс спитав, через що почався допит, то захотів би сам побачити блокнот. Але поки що я не збиралася розповідати про нього нікому, окрім Гейнор.

Після того, як я показала Гейнор фотографії, вона погодилася не розголошувати те, про що я їй розповіла. Вона зрозуміла, що моє життя і без того сповнене хаосу, враховуючи, що трапилося з Джеймсом, і, оскільки сама вона не брала участі у виявленні аптекарської лавки, не почувалася вправі диктувати мені подальші кроки. Коли ми це обговорили, вона попросила мене дуже ретельно обдумати, що я робитиму з тим, що дізналася з огляду на величезну історичну цінність того, що я виявила. Я не могла її звинуватити, зрештою, вона працювала в Британській бібліотеці.

Тепер лише ми двоє знали всю правду. Тільки Гейнор і я знали про робоче місце аптекаря-вбивці, яка жила двісті років тому, і про неймовірне джерело інформації, яке вона поховала глибоко в утробі старого льоху. Коли закінчиться нинішня криза, мені доведеться приймати непрості рішення, що розкрити, як і кому – і як все це впишеться в мою власну пристрасть до історії, що нещодавно знову позначилася.

До мого полегшення, Джеймс, здавалося, не був зацікавлений у тому, щоб повертатися до того, що сталося кілька годин тому.

- Я готовий їхати додому, - сказав він, відпивши води, поки я сиділа на краю його ліжка.

Я підняла брови.

– Ти приїхав лише вчора. Додому нам летіти за вісім днів.

- Страхівка, - пояснив він. – Перебування у лікарні – більш ніж достатній привід подати заявку на оплату повернення додому. Як тільки мене

випишуть, я замовлю новий квиток. - Він покрутив край простирадла, потім глянув на мене. – Тобі замовляти?

Я зітхнула.

– Ні, – лагідно відповіла я. – Я полечу, як планувала спочатку.

В його очах промайнуло прикрість, але він швидко оговтався.

– Справедливо. Тобі треба побути на самоті, я розумію. Не треба мені взагалі приїжджати. Тепер це розумію. - За кілька секунд з'явився санітар, який поставив перед Джеймсом тацю з його обідом. - У будь-якому випадку це всього вісім днів, - додав Джеймс, з апетитом беручись за їжу.

У мене почастішало подих. Починається, подумала я. Я сиділа зі схрещеними ногами на краю його ліжка, кут його ковдри лежав у мене на колінах, все було майже як удома, в Огайо, у нашому нормальному житті. Але в нас більше не буде колишнього «нормального» життя.

- Я звільняюся з ферми, - сказала я.

Джеймс завмер зі шматочком картоплі біля рота. Поклав вилку.

- Керолайн, стільки всього трапилося. Ти точно не хочеш...

Я піднялася з ліжка, стала на весь зріст. Я не могла знову стати жертвою цих умовляльних розмов.

– Дай мені домовитись, – тихо сказала я. Виглянула у вікно, подивилася на силует Лондона. Панорама старого на тлі нового: у модних вітринах відбивався перламутрово-сірий собор Святого Павла, червоні туристичні автобуси пробігали повз старовинні пам'ятки. Якщо останні кілька днів мене чомусь і навчили, то це тому, як важливо проливати нове світло на стару правду, що таїться в темних кутах. Ця подорож до Лондона – і те, що я знайшла блакитний флакон та аптекаря – витягла на світ усе.

Я відвернулася від вікна і глянула на Джеймса.

- Мені потрібно вибрати себе. Поставити себе перше місце. - Я помовчала, схрестила руки. – Не твою кар'єру, не нашу дитину, не стабільність та не те, чого від мене хочуть інші.

Джеймс напружився.

- Я не цілком уловлюю.

Я подивилася на свою сумку, в якій лежали дві статті про аптекаря.

- Я в якийсь момент втратила частину себе. Десять років тому я уявляла щось зовсім інше, і боюся, я від цього відмовилася.

- Але люди змінюються, Керолайн. Ти зросла за останні десять років.

Вибрала вірні пріоритети. Змінюватися нормально, і ти...

- Змінюватися нормально, - перебила його я, - але ненормально ховати і ховати частину себе. - Я не думала, що треба йому нагадувати, як він сам приховав дещо про себе, але зараз мені було не до іншої жінки. Розмова йшла про мої мрії, а не про помилки Джеймса.

- Добре, ти хочеш піти з роботи і не чекати, доки з'явиться дитина. - Джеймс судомно вдихнув. - Що ти збираєшся робити?

Я відчувала, що він говорить не лише про мою роботу, а й про наш шлюб. І хоча тон у нього був не поблажливий, голос звучав скептично – точно як

десять років тому, коли він уперше запитав мене, як я збираюся шукати роботу з дипломом історика.

Зараз я стояла на роздоріжжі і не хотіла озиратися на шлях, який пройшла, — шлях, усипаний одноманітністю, самовпевненістю та очікуваннями інших людей.

- Я збираюся перестати ховатися від правди, а правда в тому, що моє життя не таке, як я хочу. І щоб це зробити, - я зволікала, знаючи, що як тільки скажу те, що збиралася, взяти ці слова назад вже не вийде. — Щоби це зробити, мені потрібно бути однією. Я не про ще вісім днів у Лондоні. Я маю на увазі одну в найближчому майбутньому. Я збираюся подати на поділ майна.

У Джеймса витяглося обличчя, він відсунув тацю з обідом.

Я знову сіла поряд з ним і поклала руку на біле простирadlo, тепле від його тіла.

— Наш шлюб дуже багато маскував, — прошепотіла я. - Тобі явно потрібно з багатьма розібратися, мені теж. Ми не можемо це зробити разом. Інакше опинимося на тій же дорозі, будемо робити ті самі помилки, які нас сюди й привели.

Джеймс закрив обличчя руками і почав хитати головою.

— Не можу повірити, — сказав він крізь пальці, з його руки стирчала трубка крапельниці.

Я обвела рукою напівтемну стерильну палату.

- У лікарні ти чи ні, я не забула, що в тебе був роман, Джеймсе.

Він не відібрав рук від обличчя, тому я ледве розібрала, що він відповів.

— На смертному одрі, — промимрив він, а за мить додав: — Що б я не робив... Він замовк, більше я нічого не почула.

Я насупилась.

— Що означає «що б ти не робив»?

Він нарешті прибрав руки від обличчя і глянув у вікно.

— Нічого. Мені просто потрібен... час. Багато всього потрібно переварити.

Але він якось нерішуче дивився на мене, і тихий внутрішній голос велів мені копати далі. Я відчувала, що він не до кінця відвертий, наче він щось зробив і не отримав бажаного результату.

Я згадала флакон з евкаліптовою олією, попередження про токсичність на етикетці. Питання прийшло, ніби порив холодного повітря. І, розуміючи, яким несправедливим виявиться звинувачення, якщо я помиляюся, я змусила себе вимовити:

- Джеймсе, ти навмисне проковтнув масло?

Ця думка не спадала мені на думку, але зараз я від неї задихнулася. Чи могло бути так, що я пройшла через поліцейський допит і страх, що мій чоловік помре через те, що Джеймс навмисне проковтнув токсин?

Він повернувся до мене, його очі були затуманені виною та розчаруванням. Я бачила такий погляд зовсім недавно: у нього було таке ж обличчя, коли я знайшла його телефон з повідомленнями, що викривають.

- Ти не розумієш, що викидаєш, - сказав він. - Все можна виправити, все, але якщо ти мене не відштовхнеш. Пусти мене назад, Керолайн.

- Ти не відповів.

Він підняв руки, і я здригнулася від несподіванки.

— Яка тепер різниця? Все, що я роблю, виводить тебе із себе. Що з того, що я ще раз облажався? Внести це до списку.

Він пальцем поставив у повітрі галочку. Визнання, наступне відразу за його невірністю та непроханим приїздом до Лондона.

— Як ти смієш, — прошепотіла я, і мій тон видав, яка лють мене охопила.

Потім я поставила запитання, яке ставила собі вже не перший день: — Чому?

Але я знала відповідь. Це був лише черговий прийом, черговий прийом.

Джеймс був розважливим, не схильний до ризику людиною. Якщо він проковтнув масло, знаючи, як воно небезпечно, то думав, що це останній шанс повернути моє розташування. Інакше навіть б невірному чоловікові шкодити собі? Можливо, він думав, що моя тривога за його здоров'я здолає моє розбите серце, що жалість до нього приведе до прощення.

І це майже спрацювало, але не зовсім. Тому що тепер, фізично та емоційно віддалившись від цієї людини, я змогла побачити її справжню натуру, і від неї вражало обманом та несправедливістю.

— Ти хотів, щоб я тебе пошкодувала, — тихо сказала я, знову підводячись на ноги.

— Останнє, що мені потрібне, це твоя жалість, — холодно відповів він. - Я просто хочу, щоб ти здорово дивилася на речі, щоб зрозуміла, що одного разу про це пошкодуєш.

- Ні, не пошкодую. - У мене тремтіли руки, але я продовжувала, не вибираючи слова: - Ти примудрився повісити на мене стільки провини.

Звинуватити в тому, що нещасливий, у тому, що в тебе коханка, а тепер і у своїй хворобі. - Він зблід, а я заговорила голосніше: - Кілька днів тому я думала, що нічого хорошого з нашої ювілейної поїздки не вийде. Але все сталося зовсім не так. Я знаю, тепер я це знаю краще, ніж будь-коли, що не в мені причина твоїх помилок та нещастя. Я більше дізналася про наш шлюб, поки була без тебе, аніж коли ми жили під одним дахом.

Наша розмова перервала тихий стукіт у двері. Це було на краще, тому що я боялася, що, якщо продовжу, звалюся на липку, вкриту лінолеумом підлогу.

У палату увійшла молода медсестра і, ні про що не підозрюючи, посміхнулася до нас.

- Ми збираємося перевести вас до іншої палати, - сказала вона Джеймсу. — Ви вже готові втекти?

Джеймс сковано кивнув. Раптом він здався мені дуже втомленим. І сама я, коли почав спадати адреналін, відчувала те саме. Як того вечора, коли я тільки прилетіла, мені хотілося вдягнути піжаму, замовити їжу і опинитися в напівтемряві свого порожнього готельного номера.

Поки медсестра від'єднувала Джеймса від апаратури, ми з ним ніяково попрощалися. Сестра підтвердила, що він у черзі на витяг на завтра, і я пообіцяла повернутися з ранку. Потім, нічого не сказавши Джеймсу ні про аптекаря, ні про її лавку, я вийшла, зачинивши за собою важкі двері.

Повернувшись до номера, я почала посеред ліжка з коробкою пад тая з куркою на колінах і мало не заплакала від полегшення. Навколо не було ні людей, ні поліції, ні лікарняної апаратури... ні Джеймса. Я навіть не ввімкнула телевізор. Засунувши в рот порцію локшини, я просто заплющувала очі, відкидала голову назад і насолоджувалася тишею. Вуглеводи надали мені трохи енергії, але ще не було восьми. Доївши, я підняла з підлоги сумку і вийняла телефон, потім дістала блокнот і дві статті, які принесла Гейнор. Я розклала їх навколо себе і включила друге бра біля ліжка, щоб перечитати статті про аптекаря і краще розглянути фотографії в телефоні.

Я повернулася до перших кількох знімків, фотографій крамниці зсередини. Вони були страшенно зернистими та пересвіченими, навіть підкрутивши експозицію та яскравість, я не змогла розібрати нічого, крім переднього плану. Здавалося, спалах камери фокусувався тільки на порошинках, що кружляли в повітрі; напевно, в цьому і полягала зворотна сторона використання стільникового телефону для зйомки події, яка трапляється раз у житті. Мені зла на себе не вистачало. Чому я не захопила нормальний ліхтарик?

Я перегорнула знімки до книги аптекаря – її журналу. Фотографій було вісім, я зняла їх швидко, навмання: парочку із початку, парочку із середини, а решту наприкінці. Вони й накликали на мене біду: фотографії були досить різкими, щоб я могла накидати нотатки, і через ці нотатки ледь не потрапила до в'язниці.

На останньому знімку була внутрішня сторона обкладинки іншої книги з полиці. Я спромоглася розібрати лише одне слово: «фармакопєя». Забивши його в пошуковий рядок браузера, я з'ясувала, що друга книга була список медичних препаратів. Тобто довідником. Цікаво, але не так, як рукописний журнал аптекаря.

Я повернулася до останнього знімку журналу. Збільшила фото та помітила знайомий формат записів, що включав дату та ім'я того, кому відпускалися ліки. Я уважно читала записи, і до мене раптом дійшло, що якщо це остання сторінка журналу, то записи мають бути зроблені в дні чи тижні безпосередньо перед смертю аптекаря.

Мій погляд відразу зачепився за ім'я «лорд Кларенс». Я ахнула вголос, прочитавши запис цілком:

«Міс Беркуелл. Коханка та кузина лорда Кларенса. Шпанська мушка, 9 лютого 1791 року. На замовлення його дружини, леді Кларенс».

Я пірнула вперед на ліжку, потягнувшись за першою статтею, яку роздрукувала для мене Гейнор, – датована 10 лютого 1791 року. З серцем, що колотилося, я звірила імена і дати в журналі та статті, що стосувалося тієї ж події, смерті лорда Кларенса. І хоча я з самого початку думала, що крамниця належала аптекареві-вбивці, переді мною був доказ. Фотографія сторінки журналу, знайденого в лавці, доводила, що жінка-аптекар продала отруту, яку вбив лорд Кларенс.

Але я насупилась і перечитала запис. Перше ім'я в ній, ім'я людини, якій призначалася отрута, було міс Беркуелл. Лорд Кларенс, який його в результаті прийняв, був згаданий лише у зв'язку з міс Беркуелл - вона була його кузиною. А останнім ім'ям, іменем того, хто купив отруту, було ім'я леді Кларенс. Його дружини.

Я перечитала першу статтю, міс Беркуелл у ній навіть не згадувалася. У статті дуже ясно говорилося про те, що помер лорд Кларенс і є сумніви, чи його дружина чи хтось інший підсипав отруту в його напій. Але, судячи з журналу аптекаря, він взагалі не мав померти. У жертви була намічена міс Беркуелл.

Відповідно до того, що лежало переді мною, померла не та людина. Хтось, крім леді Кларенс та аптекаря – і тепер мене, – про це взагалі знав? Можливо, я не мав ступеня з історії, але мене переповнювала гордість від того, яке колосальне відкриття я зробила.

А що з мотивом? Що ж, запис і його прояснювала: у ній міс Беркуелл була названа не тільки кузиною, а й коханкою лорда Кларенса. Не дивно, що леді Кларенс хотіла її вбити. Міс Беркуелл була іншою жінкою. Я добре пам'ятала, як дізналася про невірність Джеймса, і щось у мені зажадало негайно помститися іншій жінці. У цьому сенсі я не могла звинувачувати леді Кларенс, хоча задумалася, що вона відчула, коли її план пішов не так і помер її чоловік. Все явно склалося не як вона хотіла.

Не як вона хотіла.

Записка з лікарні. Адже там було сказано щось подібне? Тремтячими руками я відкрила оцифровану записку з лікарні Святого Хоми від 22 жовтня 1816 року. Перечитала рядок, який згадала:

"Тільки все пішло не так, як я хотіла".

Чи леді Кларенс могла бути автором записки? Я прикрила рота рукою.

- Не може бути, - прошепотіла я про себе.

Але остання пропозиція записки також допускала таку можливість: «Я покладаю провину на свого чоловіка і жадаю того, що призначалося не йому». Чи міг цей доказ бути і буквальним, і фігуральним – ставитися до спраги, яка змусила лорда Кларенса випити отруєний напій, і до спраги жінки, яка не була його дружиною?

Без довгих роздумів я написала повідомлення Гейнор. У кав'ярні вона згадала, що перевірила дату смерті лорда Кларенса за парафіяльними записами. Можливо, вона зможе зробити те саме і з леді Кларенс, щоб підтвердити, чи вона написала лікарняну записку. "Ще раз здрастуйте! – написала я Гейнор. – Чи можете ще раз перевірити записи про смерті? Те саме ім'я, Кларенсе, але тепер жінка. Чи є записи від жовтня 1816 року?"

Поки Гейнор не відповіла, не було сенсу витрачати час на обмірковування цієї ідеї. Я відпила води, підвернула під себе ноги і збільшила знімок у телефоні, щоб краще розібрати останній запис – останній у журналі.

Не встигла я її прочитати, як уся вкрилася мурашками. Вона була останньою, яку жінка-аптекарь зробила, перш ніж втекти від поліції та стрибнути назустріч смерті.

Я прочитала запис і насупилась; почерк у ній був не таким твердим, що точно писав її трясло. Можливо, вона була хвора, чи замерзла, чи поспішала. Або, можливо, - я здригнулася при думці про це, - цей запис зробив хтось інший. Тяжкі штори на моєму вікні були розсунуті, хтось у хаті навпроти, через вулицю, увімкнув світло. Я раптово відчула себе начебто на сцені, тому стала задерти фіранки. Внизу бурили вулиці Лондона: друзі йшли в паб, чоловіки в костюмах виходили, спізнившись, з роботи, молода пара штовхала коляску, повільно прямуючи до Темзи.

Я повернулася на своє місце на ліжку. Щось здавалося мені дивним, але я не могла зрозуміти що. Я перечитала останній запис, клацаючи мовою над кожним словом, і тут до мене дійшло.

Запис було датовано 12 лютого 1791 року.

Я взяла другу статтю – ту, де описувався смертельний стрибок аптекаря, – в ній було сказано, що жінка зістрибнула з мосту одинадцятого лютого.

Телефон випав у мене з рук. Я сиділа на ліжку з дивним почуттям, ніби в кімнаті щойно влаштувався привид, який спостерігав, і чекав, і прийшов у такому ж захваті, як я, від того, що правда вийшла назовні: не важливо, хто зістрибнув з мосту одинадцятого лютого. Хтось повернувся до крамниці, живий і здоровий.

33. Нелла. 11 лютого 1791 року

Перш ніж перекинути ногу через перила, я зупинилася.

Все, що я втратила зараз, давило на мене все життя, сповнене нещастя, як сира земля, навалена у відкриту могилу. І все ж – ось ця мить дихання, легкий вітерець, що стосується моєї потилиці, далекий крик якогось голодного водяного птаха над річкою, присмак солі на язичку – все це я ще не втратила.

Я позадкувала від поручнів і розплющила очі.

Все, що я втратила, чи все, чого ще не втратила?

Елайза стрибнула замість мене. Останнє принесення мені, її останній вдих у спробі обдурити владу, виставити себе отруйною. Як я могла викинути її дар у воду, потонув з нею поруч?

Поки я стояла на мосту і дивилася вздовж Темзи на схід, мені згадалася ще одна людина: місіс Емвелл, кохана пані Елайзи. Вона незабаром повернеться додому і виявить, що Елайзи... ні. Зникла. Неважливо, що місіс Емвелл зараз зображала скорботу і вдавала, що сумує за чоловіком, коли вона виявить, що Елайза зникла, її горе стане непідробним. Ця думка, що дівчинка покинула її, може переслідувати місіс Емвелл все життя.

Я маю розповісти їй правду. Маю сказати, як померла Елайза. І втішити цю жінку єдиним відомим мені способом - настоянкою скутеларії, або адамової голови, яка полегшить пронизливий біль її серця, коли вона дізнається, що маля Елайза більше ніколи не напише для неї листів.

Тому я відвернулася від поручнів моста, велівши риданням завмерти у мене в горлі доти, доки я не залишуся сама, поки не повернуся до своєї крамниці, яку думала більше ніколи не побачити.

Минуло двадцять дві години з того часу, як Елайза стрибнула, - вся ніч і день, поки я готувала і розливала настоянку адамової голови, яку збиралася віднести до будинку Емвеллів, - але мої руки, як і раніше, відчували холод порожнього повітря, як коли я потяглася за Елайзою. Я, як і раніше, чула сплеск, з яким упало її тіло, шум води, що прийняла її.

Пішовши з мосту і повернувшись у номер третій Малим провулком, я відчула в коморі сліди присутності констебля - спітнілий, нечистий запах чоловіка, який обшукує кімнату, шукає те, що йому не судилося знайти. Але він не знайшов і нового листа в барильці ячменю. Мабуть, його залишили нещодавно, можливо, коли я ходила на ринок, а Елайза займалася своєю настоянкою.

Тепер я тримала листа в руках. Від паперу не виходив запах лаванди та троянд. Почерк був не дуже охайний і рівний. Жінка відкрила небагато, назвавшись просто господаркою будинку, яку зрадив чоловік.

Остання прохання, навряд чи відрізняється від першої.

Складні приготування не були потрібні. Скляна пляшка синильної кислоти стояла на відстані витягнутої руки, я могла без зусиль відпустити її менше ніж за хвилину. І, можливо, ця остання отрута, на якій все скінчиться, нарешті принесе мені світ, якого я шукала з того часу, як моя дитина випала з утроби з вини Фредеріка.

Лікування помстою.

Але його не існувало, його ніколи не було. Те, що я завдавала біль іншим, лише сильніше поранило мене. Я взяла листа, провела за словами пальцем і підвелася зі стільця. Схилившись уперед, насилу перебираючи слабкими ногами, хрипко дихаючи, я дійшла до вогнища. Низький вогонь доїдав самотнє поле. Я дбайливо підставила лист під танцюючу мову світла і почала дивитися, як воно миттю зайнялося.

Ні, я не дам цій жінці того, чого вона хоче.

З цієї кімнати не вийде смерть.

Так моя крамниця отрут припинила існування. Здійнявся самотній язичок полум'я, останній лист перетворився на попіл. Не булькали на вогні бальзами, не чекали змішування і збовтування настоянки, що зміцнювали, не треба було викопувати рослини.

Я схилилася вперед і закашлялася, на язик з легень піднявся потік крові. Я кашляла кров'ю з учорашнього дня, відколи тікала від приставів, перевалювалася через задню стіну стайні і дивилася, як моя юна подруга падала назустріч смерті. За хвилини я витратила річний запас сил. Пристави, що гнали мене, наблизили мене до смерті ближче, ніж я думала.

Я сплюнула кров у попіл, мені навіть не захотілося відпити води і змити з язика липкий осад. Я не відчувала ні спраги, ні голоду, я не мочилась майже добу. Я знала, що це не віщує нічого доброго: коли горло перестає просити,

коли перестає наповнюватися міхур, все майже скінчено. Знала, бо одного разу вже пережила це – бачила, як це буває.

Того дня, коли моя мати померла.

Я знала, що маю піти в будинок Емвеллів, і якнайшвидше. Я залишу листа і настойку слuzі, бо Елайза сказала, що господині не буде кілька тижнів, і я не думала застати її вдома. Потім я піду до річки, сяду на безмовному березі і чекатиму на вірну смерть. Я не думала, що чекати доведеться довго.

Але, перш ніж назавжди піти з лави, мені залишалося зробити ще одне.

Я взяла перо, посунула до себе відкритий журнал і почала старанно вносити останній запис. Я не продавала зілля і не знала, з чого воно складається, але я не могла піти, не сповідавшись про її життя, про те, як я її втратила.

«Елайза Феннінг, Лондон. Упоряд. невідомий. 12 лютого 1791 року».

Перо шкрябало по папері, у мене страшенно тремтіла рука, і слова вийшли так неохайно, що ніби й почерк був не мій.

Наче якийсь невідомий дух не давав мені написати ці слова – не дозволяв залишити свідоцтво про смерть малечі Елайзи.

34. Керолайн. Наші дні, середа

Я знову перечитала останній запис, притиснувши руку до губ.

«Елайза Феннінг, Лондон. Упоряд. невідомий. 12 лютого 1791 року».

Дванадцяте лютого? У цьому не було жодного сенсу. Жінка-аптекарь стрибнула з мосту одинадцятого лютого, і в статті говорилося, що річка була «повна крижин». Навіть якщо хтось пережив падіння, здавалося неможливим, що він протримався у крижаній воді більше кількох хвилин. Цікаво було й те, що ім'я в записі згадувалося лише одне: Елайза Феннінг. Не було сказано «на замовлення» і не йшлося про когось іншого. Мабуть, вона прийшла до крамниці сама. Вона розуміла, що стане останнім відвідувачем? І чи вона мала якесь відношення до смерті аптекаря?

Я натягла на ноги ковдру. Чесно кажучи, цей останній запис мене трошки налякав. Я задумалася, чи не було різночитання помилкою: можливо, аптекарь просто переплутала дати. Чи могло так бути, що це взагалі нічого не означало?

Дивно було й те, що в записі говорилося «сост. невідомий» – склад невідомий. Це здавалося неможливим. Як аптекарь міг продати щось, чого не знав?

Можливо, це зовсім не аптекарь. Можливо, запис зробив хтось інший. Але крамниця була добре захована, і навряд чи хтось проник туди наступного дня після того, як жінка-аптекарь стрибнула, щоб залишити таке загадкове останнє повідомлення. Найрозумніше було припустити, що цей запис аптекарь зробила сама.

Але якщо це була вона, хто тоді стрибнув?

В останні хвилини запитань виникло більше, ніж відповідей, і моя цікавість переплавилася у занепокоєння. Кінці не сходилися з кінцями: жертва в першій статті не співпадала з жертвою в записі про лорда Кларенса; останній запис був загадковим, з цим дивним почерком і згадкою невідомого складу, і, що найважливіше, останній запис був датований наступним днем після передбачуваної смерті аптекаря.

Я потяглася, нічого не розуміючи. Скільки таємниць аптекар забрала з собою в могилу?

Я підійшла до міні-бару та вийняла пляшку шампанського, яку готель поставив у номер. Я й не подумала налити охолоджене вино у келих.

Натомість, відкоркувавши його, я піднесла шийку до губ і зробила великий ковток прямо з пляшки.

Шампанське не додало мені сил, натомість я відчула втому і майже запаморочення. На сьогодні моя цікавість з приводу аптекаря зникла, і думки про подальше дослідження вже не здавалися привабливими.

Може завтра.

Я вирішила записати питання про все, що дізналася сьогодні, і завтра, коли Джеймс поїде, знову їх переглянути. Взяла ручку та блокнот, відкрила чисту сторінку. У мене було з десяток запитань щодо прочитаного. Я приготувалася їх записати.

Але тримаючи ручку і думаючи, з чого почати, я зрозуміла, що найбільше хочу отримати відповідь на одне запитання. Він був нав'язливішим і найбільше мене дошкуляв. Я відчувала, що відповідь на це запитання може дозволити і деякі інші, наприклад, чому запис було зроблено дванадцятого лютого.

Я піднесла ручку до паперу і написала:

Хто така Елайза Феннінг?

Наступного ранку, після того, як Джеймса виписали з лікарні, ми сиділи за маленьким столиком біля дверей номера. Я міцно обхопила долонями чашку слабого чаю, а він дивився на телефон, шукаючи на сайті авіакомпанії рейс додому. Покоївка ще не приходила, тому поруч із кавоваркою стояла наполовину випита пляшка шампанського, а в мене боліла голова.

Джеймс витяг з кишені гаманець.

— Знайшов один із Гатвіка о четвертій, — сказав він. — Якраз є час зібратися та доїхати. Мені треба виїхати за годину.

Між нами стояла ваза з блакитними гортензіями: переважно вони зав'яли і тепер звисали з краю вази. Я відсунула її убік і пильно подивилася на Джеймса.

- Думаєш, у тебе все буде гаразд? Голова не паморочиться, нічого такого? Він поклав гаманець на стіл.

— Нічого. Я просто готовий летіти додому.

Незабаром Джеймс стояв біля вікна, а поряд з ним — покладена валіза, ніби ми перемотали плівку і він щойно приїхав. Я так і сиділа за столиком,

байдуже переглядаючи фотографії журналу аптекаря, розуміючи, що рахунок пішов на хвилини. Якщо я хотіла відкрити Джеймсу правду про свої заняття останніми днями, треба було поспішати.

- На мою думку, все добре, - сказав Джеймс, поплескуючи себе по джинсах, щоб переконатися, що його паспорт на місці. Між нами стояло неприбране ліжко, в якому я спала – одна – останні кілька ночей. Тепер вона стала силою, що розділяла нас, білим хвилястим нагадуванням про все, що ми думали розділити в цій поїздки і не розділили. Лише кілька днів тому я відчайдушно сподівалася, що нам вдасться зачати в цьому ліжку дитину. Але зараз я не могла навіть уявити, що колись займатимуся любов'ю з людиною, що стояла навпроти.

Те, як я малювала у своїй уяві цю «ювілейну» поїздку, навіть близько не скидалося на те, що вийшло, але я відчувала, що ця страшна історія стала необхідним уроком. Зрештою, що було б, якби я не виявила, що Джеймс мені зрадив, і завагітніла б, і справді вийшла назовні після народження дитини? Або якби ми обоє поринули у повільний вогонь огиди – до роботи, до повсякденного життя чи один до одного – і в результаті наш шлюб закінчився б катастрофою, яка розірвала сім'ю із, можливо, трьох людей? Тому що справа була не лише у Джеймсі. Мене так само не влаштовувало моє життя, як і його, але я поховала ці почуття дуже глибоко всередині. Що, якби зірвалася я? Що, якби саме я зробила непоправну помилку?

Я подивилася на годинник: без п'ятої години.

- Стій, - сказала я, поклала телефон і встала зі стільця. Джеймс насупився, його пальці стиснулися на ручці валізи. Я схилилася до своєї валізи, зрушила у бік кросівки, в яких займалася мадларкінгом, і вийняла те, що сховала на дні. Предмет був такий маленький, що легко вмовився у мене на долоні. Я обхопила прохолодний і твердий предмет пальцями: вінтажну скриньку для візиток. Це був мій подарунок йому на річницю, я прибрала його подалі з того злочасного дня у вбиральні.

Я підійшла до Джеймса.

– Це не прощення, – тихо сказала я, – і навіть не крок уперед. Але вона твоя, і тепер вона навіть більше доречна, ніж я думала, коли її купувала.

Я віддала йому скриньку, він узяв її тремтячою рукою.

- Вона бляшана, - пояснила я. – Традиційний подарунок на десятирічні весілля, бо символізує силу і... – Я зробила глибокий вдих, думаючи, як добре було б бачити майбутнє. Яким буде наше життя через п'ять чи десять років? - Силу та здатність витримати неабиякий удар. Я купила її на знак того, як міцні наші стосунки, але тепер це вже не має значення. Важлива наша сила нарізно. На нас обоє чекає непроста робота.

Джеймс міцно обійняв мене. Ми стояли так довго, я була впевнена, що вже друга година. Коли він нарешті мене відпустив, у нього тремтів голос.

- Скоро побачимося, - прошепотів він, як і раніше, стискаючи мій подарунок.

- Побачимося, - відповіла я, і мій голос теж зненацька здригнувся. Я провела Джеймса до дверей, ми востаннє подивилися один на одного, і я зачинила за ним двері.

Знову одна. І все-таки свобода була така пронизлива і справжня, що я на мить застигла нерухомо, майже вражено. Я дивилася в підлогу, з жахом чекаючи, що на мене накотить неминуча хвиля самотності. Я чекала, що Джеймс прибіжить, попросить дати йому шанс залишитися. Чекала, що задзвонить телефон, що з лікарні чи поліції повідомлять новини, погані новини, знову погані новини.

Ще я чекала на укол жалю - я не розповіла Джеймсу про аптекаря. Не сказала, що вдерлася в захований напівпідвал. Не розповіла про Гейнор та Альфа Холостяка, про серійну вбивцю, чию таємницю я зберігала. Я нічого не сказала.

Я довго стояла перед дверима, чекаючи, що мене затопить почуття провини чи жалю. Але нічого з того мене не мучило. Ніщо не боліло, не залишилося незакритих рахунків.

Я відвернулася від дверей, брязнув телефон – повідомлення від Гейнор. «Вибачте, що довго! У парафіяльних записах зазначено, що леді Беа Кларенс померла у лікарні Святого Хоми від водянки 23 жовтня 1816 року. Живих дітей не було.

Я вражено дивилася на телефон, потім опустила на ліжку. Записка з лікарні справді була визнанням на смертному одрі, написаним – можливо, у муках совісті – вдовою лорда Кларенса через двадцять п'ять років після його смерті. Я набрала Гейнор, щоб розповісти про те, що дізналася.

Після того, як я розповіла про існування міс Беркуелл, коханки – про яку дізналася не зі статей, які роздрукувала для мене Гейнор, а із запису в журналі аптекаря, – Гейнор якийсь час мовчала.

Я не розповіла їй тільки про одне, про запис у журналі, залишеного наступного дня після передбачуваної смерті аптекаря, про запис з ім'ям «Елайза Феннінг».

Це я зберегла собі.

- Вражає, - нарешті сказала Гейнор. Думаючи про те, як це все неймовірно, як чудово, я уявляла, як Гейнор у священному трепеті хитає головою, дізнавшись, що я з'ясувала. – І все завдяки флакончику з річки. Повірити не можу, що ви все це склали до купи. Прекрасне розслідування, Керолайн. Думаю, ви були б цінним придбанням будь-якої приватної детективної контори.

Я подякувала їй, потім нагадала, що останніми днями я тісно спілкувалася з поліцією.

– Ну, хай не детективної контори, – відповіла Гейнор, – тоді відділу досліджень у бібліотеці.

Я була впевнена, що вона жартує, але вона потрапила у чутливе місце.

- Я бачила у вас іскру, - додала вона.

Якби тільки мені не треба було за кілька днів повертатися до Огайо.

– Якби я могла, – сказала я, – але мені треба розбиратися з тим, як усе заплуталося вдома... починаючи з чоловіка.

Гейнор зробила вдих.

– Послухайте, ми нещодавно знайомі, і я не даватиму вам поради з приводу вашого шлюбу. Хоча якщо ми підемо випити, почну одразу, – хихикнула вона. – Але одне я знаю, важливо слідувати своїм мріям. Повірте, якщо хочете чогось іншого, єдиний, хто не дає вам цього досягти, це ви самі. Чим ви хотіли б займатися?

Я відразу випалила:

– Копатися у минулому – у житті справжніх людей. У їхніх таємницях, їхньому досвіді. Взагалі, я мало не пішла на історичний у Кембридж після випуску.

- У Кембридж, - ахнула Гейнор, - в сенсі, в університет у годині їзди звідси? – Саме туди.

- І ви мало не пішли, але не пішли. Чому? - Вона говорила лагідно, зацікавлено.

Я стиснула зуби, потім змусила себе вимовити:

- Тому, що вийшла заміж, а чоловік отримав роботу в Огайо.

Гейнор клацнула язиком.

— Що ж, мабуть, ви цього не бачите, а я бачу. У вас є талант, розум та здібності. І ще у вас є новий друг у Лондоні. - Вона помовчала, і я уявила, як вона з рішучим обличчям схрещує руки. - Ви створені для більшого. І, гадаю, ви це знаєте.

35. Нелла. 12 лютого 1791 року

Коли я підійшла до будинку Емвеллов, перед очима у мене все оберталось і кривилося, кольори були яскравими, як на дитячій іграшці, місто Лондон розпливалося навколо. Я засунула закривавлений клапот у кишеню спідниці і поглянула на обличчя перехожих – дехто був чітко видно, їх турбувала засохла кров на моїх губах, інші туманилися, мутилися і не бачили нічого, ніби мене й не було на світі. Я гадала, чи не ввійшла до країни примар. Чи є така річ, як напівсвіт, проміжне місце, де мертві та живі поєднуються?

В іншій кишені моєї спідниці лежав пакунок: настоянка адамової голови і короткий лист, у якому я пояснювала місіс Емвелл, що Елайза не повернеться – і не тому, що не прив'язана до господині, а через героїчний вчинок, у якому Елайза висловила самозречення і відвагу. Ще я радила пані рекомендовану дозу настоянки, як зробила, коли вона давним-давно приходила до мене в лаву, шукаючи кошти від тремтіння в руках. Я б написала більше – о, наскільки більше я б написала! Але час не дозволяв, про що говорив змщений слід моєї крові на розі листа. У мене навіть не було часу записати адамову голову, свої останні ліки в журнал.

Будинок став попереду: три поверхи строкатої, криваво-червоної цегли, підйомні вікна по дванадцять чи шістнадцять панелей – я ні в чому не була впевнена в ці останні хвилини. Все губилося в тумані. Я наказала ногам йти

вперед. Потрібно просто дійти до ганку, до чорних дверей, і покласти пакунок.

Я глянула на дах зі шпицем, що хилився і гнувся під хмарами. З труби не здіймався дим. Як я й припускала, господині не було вдома. Це було величезним полегшенням – я не мав сил з нею говорити. Я покладу пакунок і піду. Повзу на південь, до найближчого спуску до річки. Якщо я зможу дійти так далеко.

Повз зі сміхом промчала дитина, майже заплутавшись у моїй спідниці. Дівчинка обіжала мене навколо раз, другий, граючи з моїми почуттями, нагадуючи мені про дитину, що випала з мого живота. Вона втекла так швидко, як з'явилася. Очі мої туманили сльози, і обличчя її ніби тануло, неясне і невиразне, як привид. Мені почало здаватися, що я була дурною, коли засумнівалася в словах Елайзи, що навколо неї все кишить примарами. Можливо, я була неправа, коли сказала їй, що ці привиди – лише залишки спогадів, створення збудженої уяви. Вони здавалися такими яскравими, такими відчутними.

Пакунок. Я мушу донести пакунок.

Останній погляд нагору, на вікна спалень, де повинні поміщатися слуги. Я сподівалася, що хтось побачить, як я кладу паперовий пакунок на ганок, всього за кілька кроків, і візьме його на збереження, поки не повернеться місіс Емвелл.

І справді, мене помітили! Служниця, я ясно побачила її за вікном, її густе чорне волосся, її задерте вгору підборіддя ...

Я зупинилася на тротуарі, пальці мої розтулилися, і пакунок з м'яким стукотом упав на землю. За склом була не служниця. То було видіння. Моє маля Елайза.

Я не могла ворухнутися. Не могла зітхнути.

Потім щось майнуло, метнулось, і тінь відскочила від вікна. Я впала на коліна, у грудях моїх знову піднімався кашель, кольори Лондона зверталися в чорний, все ставало чорним. Мій останній вдих, до нього лише кілька секунд.

І тут, в останню усвідомлену мить, кольори повернулися: мала Елайза з ясними юними очима, так добре мені знайомими, впливла з дому до мене. Рожевий відблиск скла. Я насупилась, намагаючись придивитись. У руці у неї був флакончик, дуже схожий розміром і формою на те, що вона простягала мені на мосту. Тільки той був блакитний, а цей – рожевий, мов морська раковина. Вона на ходу витягла з нього пробку.

Я потяглася до її яскравої тіні, все здавалося мені таким дивним і несподіваним: рум'янець на її щоках, усмішка запитання, наче вона зовсім не була примарою.

Все в ньому було таким живим.

Все було таким, як я запам'ятала миттєво перед її смертю.

Наступного ранку я втретє увійшла до Британської бібліотеки. Я рухалася звичним шляхом, повз стол адміністратора, вгору сходами, на третій поверх. Відділ карт тепер здавався мені знайомим та затишним, як станція метро. Я побачила Гейнор біля одного зі стелажів у центрі зали: вона розбирала стос книжок, що лежала біля її ніг.

- Пссст, - прошепотіла я, підкравшись до неї ззаду.

Вона здригнулася і обернулася:

- Вітаю! А вас так сюди й тягне, так?

Я посміхнулася:

— Якщо щось, у мене новини.

- Ще щось? - Вона понизила голос. — Прошу, скажіть, що ви не зламали чергові двері.

Побачивши, як я посміхнулася, вона з полегшенням видихнула:

- Слава Богу. Тоді що? Щось нове про аптекаря?

Вона підняла з підлоги книгу і поставила її на місце на одну з полиць.

— Новини взагалі про мене.

Вона застигла, не донісши ще одну книгу до полиці, і поглянула на мене.

— Розповідайте.

Я глибоко вдихнула, все ще не можу повірити, що я це зробила. Я це зробила.

З усіх моїх витівок у Лондоні ця вразила мене найбільше.

— Я подалася на програму у Кембриджі вчора ввечері.

Очі Гейнор відразу сповнилися сльозами, в них засяяло віддзеркалення світильників під стелею. Вона прибрала книгу і поклала мені руки на плечі.

- Керолайн, я так вами пишаюся.

Я закашлялася, у горлі встав грудок. Я нещодавно дзвонила Роуз, щоб повідомити їй новину. Вона розплакалася від радості, назвала мене найсміливішою жінкою з усіх, кого знає.

Смілива. Я б не приклеїла на себе такий ярлик, поки жила в Огайо, але зрозуміла, що Роуз мала рацію. Те, що я зробила, і справді було сміливо — частково навіть шалено, — але це було справжнім і вірним мені справжньою. І незважаючи на те, що моє життя тепер сильно відрізнялося від життя Роуз, його підтримка нагадала мені, що якщо друзі обирають різні шляхи, це нормально.

Я подивилася на Гейнор завдяки долі і за цю несподівану дружбу. Згадала, як уперше увійшла до цієї зали: промочила під дощем, розчавлена і загублена; я прийшла до Гейнор — зовсім чужої людини — лише з флаконом у кишені.

Скляний флакон і питання. Тепер я знову стояла перед нею, майже не пам'ятаючи себе. Я все ще була розчавлена, але стільки дізналася про себе, достатньо, щоб це спрямувало мене зовсім в інший бік. Туди, куди, як я відчувала, я мала піти дуже давно.

— Вона не з історії, магістерська програма з англійської літератури, — пояснила я. — Вісімнадцяте століття та романтики. До курсу входять усілякі старовинні тексти та твори літератури, а також методи дослідження. — Я подумала, що ступінь з англійської літератури об'єднає мій інтерес до історії,

літератури та досліджень. - В кінці я подам дисертацію, - додала я, і мій голос злегка здригнувся на слові "дисертація".

Гейнор підняла брови, і я пояснила:

- Зниклий аптекар - її лавка, журнал, незрозумілі речовини, які вона використовувала, - я сподіваюся все це дослідити. Академічний, дбайливий підхід до того, що я знайшла.

– Господи, ви вже кажете, як учений. - Гейнор усміхнулася, а потім додала: - На мою думку, це чудово. І ви будете так близько! Потрібно запланувати кілька поїздок у вихідні. Може, махнемо поїздом до Парижа?

При думці про це у мене в животі все затремтіло.

- Звичайно. Програма починається у січні, так що у нас купа часу, щоб планувати всяке.

Хоч я й не могла дочекатися, коли можна буде розпочати, насправді було добре, що програма розпочнеться лише за півроку. Мені чекали кілька непростих розмов – з батьками та Джеймсом для початку, – і треба було навчити мою заміну в сімейному бізнесі, знайти житло в Кембриджі; закінчити оформлення паперів для поділу майна, який я почала минулої ночі онлайн...

Немов прочитавши мої думки, Гейнор склала руки і невпевненим голосом запитала:

- Це не моя справа, але ваш чоловік уже знає?

– Він знає, що нам якийсь час треба пожити нарізно, але не знає, що я планую повернутися до Великобританії, поки ми розуміємося на своїх життях. Я зателефоную йому сьогодні ввечері, скажу, що подала документи.

Ще я збиралася зателефонувати батькам і зрештою розповісти їм, що накоїв Джеймс. Декілька днів тому я хотіла захистити їх від цих новин, але тепер розуміла, як це було нерозумно. Гейнор і Роуз нагадали мені, як важливо оточувати себе тими, хто підтримує і підбадьорить мене та мої бажання. Такої підтримки у мене не було надто давно, і я була готова заново її вимагати.

Гейнор знову почала розставляти книги по полицях, поглядаючи на мене.

– А на скільки розраховано програму? - Запитала вона.

- Дев'ять місяців.

Дев'ять місяців, стільки, скільки я відчайдушно хотіла виношувати дитину. Я посміхнулася, оцінивши іронію. Дитина могла і не з'явитися в найближчому майбутньому, але її місце зайняло щось інше – давно втрачена мрія.

Попрощавшись із Гейнор, я спустилася на другий поверх. Я сподівалася, вона не помітить, як я повертаю до читального залу гуманітарних наук. Зізнаюся, тоді мені хотілося від неї втекти. Для цієї справи я хотіла залишитися одна, подалі від цікавих очей, хоч би якими доброзичливими вони були.

Я підійшла до одного із бібліотечних комп'ютерів у глибині зали. Лише кілька днів тому ми з Гейнор разом сиділи за таким же комп'ютером нагорі, і я не забула основи навігації пошуковою системою бібліотеки. Я відкрила

головну сторінку Британської бібліотеки та натиснула пошук за основним каталогом. Потім перейшла до оцифрованих газетних статей, де ми з Гейнор безуспішно намагалися знайти щось про аптекаря-вбивцю.

Попереду у мене був цілий день, і я хотіла затриматися тут надовго. Я вмостилася на стілець, підвернула під себе одну ногу і відкрила блокнот. Хто така Елайза Феннінг?

Це питання, єдине, я записала дві ночі тому.

У рядку пошуку за Британським архівом газет я надрукувала два слова:

Елайза Феннінг. Потім натиснула на введення.

На екрані відразу з'явилися кілька записів. Я швидко їх пробігла, але тільки одна – на самому верху сторінки – була слухною на вигляд. Я відкрила статтю, і оскільки вона була оцифрована, мені відразу видали повний текст. Статтю було надруковано влітку 1802 року у газеті «Брайтон Прес». Я відкрила ще одну вкладку в браузері, пошукала Брайтон і з'ясувала, що це місто на південному узбережжі Англії, за кілька годин їзди від Лондона. Заголовок говорив: «Елайза Пеппер, уроджена Феннінг, єдина спадкоємиця крамниці чарівних книг свого чоловіка».

Далі в статті говорилося, що двадцятидворічна Елайза Пеппер, яка народилася в Суїндоні, але жила на околиці Брайтона з 1791 року, успадкувала після смерті чоловіка все його майно, включаючи неймовірно популярну книжкову лавку на північному краю міста. Лавка пропонувала широкий вибір книг з магії та окультизму, і відвідувачі регулярно з'їжджалися з усіх частин континенту в пошуках коштів та ліків від найнезвичайніших хвороб.

Згідно з статтею, на жаль, містер Том Пеппер сам не зміг створити протитруту від своєї хвороби, він, судячи з усього, зліг з плевритом. Його дружина, Елайза, дбала про нього поодинокі, поки його не збагнув невчасний кінець. Але на згадку про життя і успіх містера Пеппера в лавці відбувся прийом - його відвідали сотні людей, щоб віддати шану.

Після заходу невелика група репортерів взяла у місіс Пеппер інтерв'ю про те, чи має вона намір продовжити роботу лави. Вона запевнила присутніх, що лавка залишиться відкритою.

"Ми з Томом обидва зобов'язані життям мистецтву чарівництва", - сказала вона, перш ніж пояснити, що багато років тому, в Лондоні, власноруч приготований магичний склад врятував їй життя. «Я була ще дитиною, то була моя перша настоянка, але я ризикнула життям заради близького друга, який досі підтримує мене і дає поради». Ще місіс Пеппер додала: «Можливо, справа була в молодості, але я жодної миті не боялася, коли переді мною постала смерть. Мені здалося, що блакитний чародійський флакон лихоманить мені шкіру, і, коли я проковтнула настоянку, її жар виявився таким сильним, що крижані глибини стали бажаним відпочинком».

У статті йшлося про те, що репортери почали розпитувати її з цього приводу. «Крижані глибини? Просимо, місіс Пеппер, поясніть», – попросив один із них. Але Елайза лише подякувала всім, що приділили їй час, і твердо сказала, що на неї чекають вдома.

Потім вона простягла руки, взяла за руки двох своїх малолітніх дітей – хлопчика та дівчинку, близнюків чотирьох років – і зникла з ними в лавці свого покійного чоловіка, Блекфрайєрській лавці чарівних книг і дрібничок.

Я вийшла з Британської бібліотеки менш ніж за годину після приходу. Південне сонце наді мною світило жарко і ясно. Я купила пляшку води у вуличного торговця і влаштувалася на лавці в тіні в'яза, прикидаючи, як краще провести решту дня. Я збиралася пробути в бібліотеці до вечора, але знайшла те, що шукала майже відразу.

Тепер я розуміла, що з мосту стрибнула не аптекар. То була її юна подруга, Елайза Феннінг. Це пояснювало, як аптекар залишила запис у журналі дванадцятого лютого. Справа в тому, що всупереч впевненості поліції аптекар не загинула. Але не загинула й Елайза; чи то завдяки настоянці, чи з чистого везіння дівчинка вижила після стрибка.

Але стаття про Елайза прояснювала не всі. Там не пояснювалося, чому склад настоянки був невідомий аптекарю чи звідки поліції взагалі було відомо про існування Елайзи. У статті не говорилося, чи поділяла аптекар віру Елайзи в дієвість магії, чи вплинула ця віра на стосунки Елайзи та аптекаря.

І я, як і раніше, не знала, як звали аптекаря.

Було ще щось хвилююче за участю юної Елайзи в цих подіях. Роль, яку вона зіграла в житті та смерті аптекаря, була огорнута таємницею; вона лише відкрила репортерам, що «ризикнула життям заради близького друга», того, хто все ще «давав їй поради». Чи це означало, що аптекар прожила ще десяток років і поїхала з Лондона до Елайзи в Брайтон? Чи Елайза говорила про інше – можливо, про привид аптекаря?

Я ніколи цього не впізнаю.

Можливо, я по крихтах зберу більше інформації про ці деталі, коли візьмуся за дослідження і повернуся в лавку з нормальним освітленням і командою істориків та інших учених. Без сумніву, в тій крихітній кімнатці прихована безліч можливостей для дослідження. Але такі питання – особливо про складні, таємничі взаємини двох жінок – навряд чи знайдуться у старих газетах чи документах. Історія не відображає тонкощів стосунків між жінками, їх не розкриєш.

Сидячи під в'язом, слухаючи щебетання жайворонків десь у себе над головою, я міркувала про те, що, дізнавшись правду про Елайза, не пішла нагору, щоб розповісти про все Гейнор. Я не назвала їй ім'я тієї, хто насправді стрибнула з моста 11 лютого 1791 і вижила. Гейнор вважала, що з мосту, скоївши самогубство, зістрибнула жінка-аптекар.

Справа була не так у тому, що я вважала за необхідне приховати це від Гейнор, як у тому, що я відчувала бажання захистити історію Елайзи. Незважаючи на те, що я збиралася й надалі вивчати лавку аптекаря та справу її життя, мені потрібно було зберегти Елайзу для себе – мою єдину таємницю.

Якби я поділилася правдою – про те, що Елайза, а не аптекар зістрибнула з моста, – це, можливо, вивів би мою дисертацію на перші сторінки

академічних журналів, але я не хотіла визнання. Елайза була лише дитиною, але, як я, опинилася в поворотній точці свого життя. І, як я, стиснула пальцями блакитний флакон, нависла над крижаними непривітними глибинами... а потім стрибнула.

Сидячи на лаві біля бібліотеки, я витягла з сумки блокнот, але повернулася до початку, погортавши нотатки про аптекаря. Перечитала початковий розклад, який спланувала для нас із Джеймсом. Почерк мій у ті дні був петлястим і химерним, перемежувався серцем. Лише кілька днів тому мене нудило, побачивши цей розклад, і я не хотіла бачити те, що ми з Джеймсом збиралися оглянути разом. Тепер мені було цікаво побачити те, про що я так довго мріяла: Тауер, Музей Вікторії та Альберта, Вестмінстер. Думка про те, щоб побувати там однією, вже не здавалася такою прісною, як кілька днів тому, і я зрозуміла, що мені не терпиться почати. До того ж я була впевнена, що кудись мене з радістю візьме супроводжувати Гейнор.

Але музеї могли зачекати до завтра. Сьогодні мені потрібно було зробити щось інше.

Я доїхала метро від бібліотеки до станції «Блекфрайерс». Вийшовши з поїзда, я попрямувала до мосту Міленіум, пішки вздовж берега річки. Річка праворуч від мене спокійно бігла своїм схиленим шляхом.

Якийсь час я йшла вздовж кам'яної огорожі заввишки по коліно, потім помітила бетонні сходи, що спускалися до річки. То були ті самі сходи, якими я спустилася кілька днів тому, прямо перед заняттям з мадларкінгу. Я зійшла на берег, обережно рушила далі, по гладкому, круглому річковому каменю. Мене вразила тиша, як і вперше, коли я тут була. Я була вдячна за те, що ніхто не блукав камінням – ні туристи, ні діти, ні мадларкери.

Відкривши сумку, я вийняла блакитний флакон; той самий, у якому, як я тепер знала, була чарівна настоянка Елайзи. Вона врятувала її і якимось незбагненим чином зробила те саме зі мною. Згідно з журналом аптекаря, вмістом цього флакона двісті років тому був «невідомий склад». Невідомість колись була мені неприємна, але тепер я розуміла, що вона має можливість. Є хвилювання. Судячи з усього, Елайза вважала так само.

Для нас обох флакон означав кінець одного пошуку та початок іншого; він був перехрестям, прощанням із таємницею та болем заради прийняття правди – прийняття магії. Магії, з її чарівним, непереборним тяжінням, як у казці. Флакон виглядав так само, як коли я його знайшла, тільки був трохи чистіший і вкритий моїми відбитками. Я провела по ведмедеві подушечкою великого пальця, думаючи про все, чого мене навчив цей флакон: тому, що найважча правда ніколи не лежить на поверхні. Її потрібно витягувати, підносити до світла і відмивати повністю.

Краєм ока я помітила рух: пара жінок вдалині біля річки, що рухається до мене. Напевно, вони спустилися іншими сходами. Я не звернула на них уваги, приготувавшись до останнього, що мені треба було.

Я притиснула флакон до грудей. Елайза, мабуть, зробила те саме, стоячи на Блекфрайєрському мосту, неподалік звідси. Піднявши флакон над головою, я щосили кинула його у бік річки. Подивилася, як він описав дугу над водою,

потім із м'яким сплеском пішов у глибини Темзи. Від нього розійшлося одне коло, а потім його поглинула низька хвиля.

Флакони Елайзи. Мій флакон. Наш флакон. Правда про нього залишиться єдиною таємницею, якою я не ділитисяму.

Я згадала слова Альфа Холостяка, сказані на занятті з мадларкінгу, про те, що знайти щось біля річки – це доля. Тоді я в це не вірила, але тепер знала: те, що я натрапила на блакитний флакон, була доля – поворотна точка в моєму житті.

Крокнувши на бетонні сходи на зворотному шляху нагору, я ще раз глянула вгору за течією, у бік двох жінок. На цій ділянці річка довго текла прямо, і вони мали підійти до мене ближче. Але, оглянувши околиці, я насупилась, а потім усміхнулася своїй уяві, що розігралася.

Мабуть, зір зіграв зі мною жарт, бо жодних жінок ніде не було.

Аптека отрут Неллі Клевінджер

Витяг з дисертації Керолайн Парсуелл, кандидата в магістри з літератури вісімнадцятого століття та романтизму, Університет Кембриджу

Описи та різні засоби, перелічені в журналі, виявленому в Ведмежому провулку, Фаррінгдон, Лондон, EC4A 4HH

Сироп боліголова

Для джентльмена виняткового розуму та володіння мовою. Ці якості зберігаються до кінця, що може бути корисно, коли потрібно отримати визнання або звіт про події.

Смертельна доза: шість великих листків, хоча для чоловіка особливо великого може знадобитися вісім.

Початкові симптоми включають запаморочення та відчуття сильного холоду.

Рекомендовано приготування у вигляді відвару або сиропу як для дурману.

Віджати сік зі свіжого листа, потовкти і висушити.

Ауріпігмент (жовтий миш'як)

Оскільки цей засіб за щільністю нагадує борошно або дрібний цукор, він підходить для любителів смачно поїсти, яким подобаються лимони із цукром або банановий пудинг.

Дуже цікавий мінерал. Важливо: легко розчинний у гарячій воді. Пари пахнуть часником, тому не подавати гарячим. Використовується для

винищення різних домашніх шкідників, людської чи тваринної породи. Смертельна доза становить три грани.

Шпанська мушка (жук-навивник)

Коли потрібне збудження, що передує недієздатності, як у борделі чи спальні.

Цих комах можна знайти в низинних полях за холодної погоди, біля посівів коренеплодів; збирати найкраще при новому або молодому місяці. Щоб не переплутати з нешкідливими жуками, схожими на вигляд, роздавити одного самця (виділиться схожа на молоко рідина) і перевірити на шкірі на опік перед збором. Приготування: висушити, підсмажити, потім розтерти в широкій посудині до дрібного порошку. Подавати у темній в'язкій рідині – вині, меді, сиропі.

Чорний жовтець, морозник

Для джентльмена, схильного до нападів божевілля та галюцинацій, можливо через надмірне вживання напоїв або крапель лаудануму. Він визнає симптоми отруєння морозником впливом своїх власних демонів.

Насіння, сік, коріння – отруйно все. Шукайте чорні квіти та коріння, які не дозволяють сплутати його з іншими видами із сімейства лютикових.

Початкові симптоми включають запаморочення, ступор, спрагу та відчуття ядухи.

Вовчий аконіт, або чернечий капюшон

Для найбільш побожних, хто може в останні хвилини зобразити Божий гнів шляхом тілесного буйства. Аконіт впливає на нерви кінцівок, заспокоюючи їх; подібні театральні прояви будуть неможливими.

Нотатки з вирощування: квітуча рослина дуже легко вирощувати, ґрунт повинен добре відводити воду. Збирати, коли корінь досягне товщини о пів дюйма біля основи рослини. Працювати у рукавичках. Висушувати витягнутий корінь три дні. Нарубати волокна кореня двома гострими ножами; розмішати в гірчичному соусі або хріні. Чудово працює, коли страви за вечерею подаються кожному окремо (уникати буфетів).

Nux vomica, блювотний горіх

Найнадійніший засіб, дія якого так само швидко, як незворотня. Підходить для будь-якого чоловіка, незалежно від віку, статури та розуму.

Для отримання діючої речовини дрібно змолоти коричневий боб, також відомий як вороній інжир. У дуже малих дозах можна використовувати для лікування лихоманки, чуми, істерії. Обережно дуже гіркий! При приготуванні на вогні надає жовтуватий колір. Як перший симптом, жертва зазнає найсильнішої спраги. Найкращий спосіб подачі – яєчний жовток.

Дияволова трава, або дурман

Завдяки викликаному їм найсильнішій маренні навіть найрозумнішого змовника можна застати зненацька. Ідеальний для стряпчих та керуючих. Примітка: яйцеподібне насіння не втрачає небезпечних властивостей при висушуванні або нагріванні. Дурман викликає сильнішу марення, ніж інші різновиди пасльону. Тварини, мудріші, ніж людина, уникають цієї рослини через її смак і неприємний запах. Шукайте рослину в незайманих місцях.

Могильний тис

Кажуть, що тисові дерева тягнуться до мертвих тіл; ідеальний засіб, щоб прискорити смерть вже нездорового чи літнього джентльмена. Отрута міститься в насінні, голках і корі (найменш переважна, дуже волокниста). Часто можна знайти на середньовічних сільських цвинтарях – дерева віком від 400 до 600 років. Шукайте молоді дерева, у них більш відповідне насіння. Приготування: пігулка або супозиторій. Не застосовувати для трунарів або служителів цвинтарів; їм знайомий запах цієї вічнозеленої рослини, це може перешкодити спробі введення.

Phallus fungus

Смерть може бути відстрочена п'ять чи більше днів. Найкраще давати, коли потрібно виправити заповіт чи останню волю у присутності свідка чи члена сім'ї, якому потрібен час прибути до ліжка хворого. Отруйний гриб, що з'являється біля підніжжя деяких дерев у другій половині року. Приготування не видаляє небезпечні властивості. Надійна отрута, хоч і дуже важка в отриманні. Оманливий засіб, оскільки жертва віритиме, що наближається до одужання. Це означає неминучу смерть.

Історична довідка

Смерть від отруєння за самою своєю є дуже інтимною подією: між жертвою та вбивцею найчастіше існує деяка довіра. Така близькість породжує

можливість зловживання, що доводить той факт, що у вісімнадцятому та дев'ятнадцятому століттях більшу частину звинувачених отруйників в Англії становили матері, дружини та служниці у віці від двадцяти до двадцяти дев'яти. Мотиви були різні: образа на господарів, усунення незручного подружжя чи коханців, вигода від смерті чи неможливість фінансово утримувати дитину.

Перші токсикологи навчилися надійно визначати отруєння по людській тканині лише до середини XIX століття. Тому я віднесла дію «Таємної крамниці отрут» до Лондона кінця вісімнадцятого століття; вже через п'ятдесят років таємні зілля Неллі легко могли б визначити під час розтину. Число померлих від отрути (у всіх соціальних класах) у георгіанському Лондоні встановити неможливо. Кримінологічної токсикології ще не існувало, і смерті від отруєння, випадкового чи навмисного виявляються лише приміткою до звітів про смертність у вісімнадцятому столітті. Враховуючи, як легко можна було замаскувати і дати діючу речовину, я наважуся припустити, що кількість смертей від отруєння була набагато вищою, ніж зазначено в цих звітах.

За даними з 1750 по 1914 рік, найчастіше злочинці використовували миш'як, опіум та блювотний горіх. Смерті від рослинних алкалоїдів, таких як аконитин – що міститься в аконіті, також відомому як борець, – і органічних отрут тваринного походження, таких як афродизіак кантаридин, що витягується з певного виду жуків, також були досить часті. Деякі з цих отрут, такі як щура, були цілком доступні. Інші – ні, і їхнє походження – лавки, в яких могли купувати такі токсини, – точно не встановлено.

Рецепти

Гарячий напій Тома Пеппера

Заспокоює горло та полегшує наслідки важкого дня

1,4 драхми (1 столова ложка) місцевого натурального меду

16 драхм (1 унція) скотчу або бурбону

1

/

2

пінти (1 чашка) гарячої води

3 гілочки свіжого чебрецю

Розмішати мед із бурбоном на дні кружки. Додати гарячу воду та чебрець. Наполягати п'ять хвилин. Пити гарячим.

Блекфрайєрський бальзам від укусів комах та пухирів

Заспокоює роздратовану укусами комах шкіру

1 драхма (0,75 столової ложки) касторової олії

1 драхма (0,75 столової ложки) мигдальної олії

10 крапель олії чайного дерева

5 крапель олії лаванди

Змішати у флаконі з роликком на 2,7 драхми (10 мл) чотири олії. Долити догори водою, надійно закрити. Добре струшувати перед кожним вживанням. Наносити на подразнену, хворобливу шкіру.

Пісочне печиво з розмарином

Традиційне печиво. Пікантне, але солодке і аж ніяк не небезпечне

1 гілочка свіжого розмарину

1 ½ чашки олії, солоної

2

/

3

чашки білого цукру

2 ¾ чашки звичайного борошна

Подрібнити листя розмарину (приблизно 1 столова ложка або до смаку).

Розм'якшити олію; змішати із цукром. Додати розмарин та борошно; добре перемішати, поки|доки| тісто не стане однорідним. Вистелити два листи пергаментним папером. Сформувати із тесту кульки діаметром приблизно 1,25 дюйма; обережно викласти на листи і розплющити до 0,5 дюйма.

Прибрати у холодильник принаймні на годину.

Розігріти духовку до 375 ° за Фаренгейтом. Випікати 10-12 хвилин|мінут|, поки нижній край не стане золотистим. Чи не перетримати. Охолоджувати щонайменше 10 хвилин. Виходить 45 печива.

Примітки

1

Southwark (

англ

.) – один із 32 лондонських районів, розташований на південному березі Темзи.

2

Аптекарські заходи ваги.